

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

[Pars I.]

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

❦ (3) ❦

P R Æ F A T I O.

UT in hoc Opere nihil omnino desit ad Cursum integrum Theologiae Universae, tam Speculativae, quam Practicae, ejusque materiam, ordinem, ac dispositionem commodissimam, hanc methodum in proximè sequentibus instituo.

Primò, Tota Theologiae Materia, ac Dispositio, ad pauciores, clarioreque Titulos distinctè reducitur, servato tamen communi Cursum Scholastici ordine, ac materiarum coherèntia.

Secundò, Ut consulatur commodè Brevitati, instituitur inter hanc, aliasque Operis hujus Partes mutuus Recursus. Sic nempe, ut ubi hic occurrit Materia, vel Quæstio in alia Parte suo loco fufius tractata, ad illam locum tanquam hujus Supplementum, Remissio accuratè annotetur: & contra.

Tertiò, Assertiones singulae optimo ordine inter se connexæ, Ratione & Autoritate breviter stabiluntur, ac Fundamenta opposita, ubi opus, rejiciuntur. Atque ita Theologus principis speculativis primo instructus ad Resol. practicas hic postea sequentes solidè accedit.

Quartò, Hæreses ad singulas Theologiae Partes propriè pertinentes, cum sua refutatione seorsum indicantur, quod ad brevitatem arbitror commodissimum.

Quà Methodo hoc primò commodum assequimur, ut idem pluribus locis non tractetur, quo multorum Librorum molesta prolixitas evitatur. 2. Quod & Controversiæ, & Theologia Scholastica, & Moralis, inter se adæquatè separentur, cum maximo Lectoris commodo.

Denique ac maximè, quod hujus Methodi beneficio, ubi Schola aliqua Theologica temporis compendium requirit, possit Theologia omnino Univerfa, facile biennii spatio sic breviter dictari, & à Dictante cum sua industria ita explicari, ut complectatur & Theologiam omnem, tam Speculativam quam Practicam, & Controversias omnes, etiam modernas, tam cum Hæreticis, quam cum Scholis Catholicis: Denique Praxim omnimodam singularum Functionum Curatoris animarum, quæ vix ex pluribus Voluminibus adedò commodè comparatur: uti hujus Operis Lectores, per Septem jam Editiones, communi consensu ultro profitentur.

I N D E X B R E V I S

Partium & Capitum tantum.

P A R S P R I M A.

De Deo Vno, & Trino & Angelis.

- Cap. I. **D**E Existentiâ Dei, Attributis, Visione, Luminè gloria.
- Cap. II. De Voluntate Dei, ejusque Libertate, Decretis, Providentiâ, Prædestinatione & Reprobatione.
- Cap. III. De Sanctissima Trinitate, Processione Personarum, & Personis singulis in particulari.
- Cap. IV. De Angelis, eorumque Natura, Specie, Scientiâ, Locutione, Lapsu, Supplicio.
- Hæreses contra hanc primam Theol. partem.

P R I M A S E C U N D Æ P A R T I S.

- De Beatitudine, Actibus humanis, Legibus, Gratia, & Merito.
- Cap. I. **D**E Beatitudinis essentia: de Voluntario & Libero.
- Cap. II. De Actuum humanorum Bonitate, & Malitiâ.
- Cap. III. De Conscientiâ Erroneâ, Dubiâ, Practicè Certâ, Probabili, &c.
- Cap. IV. De Peccato Actuali, Omissionis, Commissionis, ejusque Malitiâ, Delectatione Morosa & Ignorantiâ Legis naturæ.
- Cap. V. De Peccato habituali, Originali, Immunitate Dei-para ab illo, & Parvulorum à pena ignis aeterna.
- Cap. VI. De Legibus, & earum Natura, Divisione, Effectibus, Principiis, Materia, Subjecto & Modo desinendi.
- Cap. VII. De Gratia, Justificatione, Merito.
- Hæreses contra hanc Theol. partem.

S E C U N D A S E C U N D Æ.

De Fide, Spe, Charitate, Justitiâ & Jure, & de Religione.

- Cap. I. **D**E Fidei Regulis, certitudine, supernaturalitate, & libertate.
- De Spe Theologica. Cap. unicum. De Spei Natura, objecto, peccatis oppositis, illius præcepto, habitu, necessitate.
- De Charitate Theol. Cap. I. De Charitatis naturâ, objecto formali in via & Patriâ, incremento, decremento, & amissione.

R. P. Arsdæ, Tom. II.

- Cap. II. De Præcepto Charitatis Dei, Proximi, correctione Fraternali, bello, duello, & scandalo.
- De Jure & Justitiâ. Cap. I. De Juris & Justitiâ naturâ, divisione, objecto, subjecto, dominio, præscriptione.
- Cap. II. De Contractu in genere: requisitis ad valorem illius, Promissione, Donatione, Deposito, Commodato.
- Cap. III. De Mutuo, Usura, Simonia, & Modis Pietatis.
- Cap. IV. De Emptione, Venditione, Monopolio, Locatione, Emphyteusi, & Feudo.
- Cap. V. De Censu, Cambio, Contractu Societatis, & Testamento.
- Cap. VI. De Restitutione ejusq. Radice, & Causis eam excusantibus.
- Cap. VII. De Iniuriâ in Corpore, & Famam, & de Furto, Judice, Teste, Reo, Advocato.

De Religione & Actibus illius.

- Cap. I. **D**E Religionis virtute. Oratione, Horis Canonicis, Votis, & Religioso statu.
- Caput II. De Beneficii Ecclesiastici naturâ, acquisitione, amissione, dominio, &c.
- Hæreses contra hanc secundam Theol. partem.
- T E R T I Æ P A R T I S P A R S P R I M A.
- De Incarnatione Verbi Divini.*

- I. Incarnationis convenientia, necessitas, effectus, proprietates, &c.
- II. Incarnationis substantia, unio, meritum, motivum, &c.
- III. Communicatio Idiomatum.
- Hæreses & Errores circa Incarnationem.

T E R T I Æ P A R T I S P A R S S E C U N D A.

De Sacramentis.

- Cap. I. **D**E Sacramentis in genere.
- Cap. II. De Baptismo, Confirmatione, Eucharistiâ.
- Cap. III. De Penitentiâ, Extrema unctione, Ordine, Matrimonio.
- Hæreses, contra hanc tertiam Theol. partem.

A 2 THEO-

rsde
kin

theo-
logia

P. II

THEOLOGICÆ
SPECULATIVÆ
PARS PRIMA,
DE DEO UNO, ET TRINO, ET ANGELIS.

CAPUT I.

De Existentiâ Dei, Attributis, Visione, Lumine gloria, & Scientiâ,

§. I.

Demonstratio Dei, ejusque Unitas, & Attributa.

OMnia que pertinent ad demonstrandam Dei existentiam, ad credendi necessitatem, & fundamenta, ad Attributa divina præcipua &c. tradita sunt suo supra in Tomo I. Part. I. Tract. I. à pag. 1. *Quæ in hac Theologia parte reliqua sunt, hic cum suis fundamentis breviter, ac dilucide suppeditantur.*

Dei Unitas demonstratur. I. Quia Deus est ens summe bonum, sive, quo nullum melius esse potest: Atqui melius est præstare omnibus, quam parem admittere: Ergo admittit Deorum pluralitate hæc præstantia nulli Deo conveniet: Ergo qui supponit plures esse Deos, supponit pariter nullum esse.

II. Illustrius demonstratur Dei unitas hoc modo: Statuamus duos esse Deos, competet utriusque supremus rerum principatus, erit uterque in agendo perfectè liber, erit uterque omnipotens, hæc enim divinæ perfectioni necessariò conveniunt: Atqui supposita pluralitate Deorum, neuter erit perfectè liber, aut omnipotens: quia unus non posset independentem ab altero efficaciter velle esse illud, quod alter pro eodem instanti efficaciter velle non esse: Alioquin posset v. g. mundus uno volente existeret, & altero nolente simul non existeret, quod apertè repugnat.

Ergo & illa repugnat plurium Deorum *Theomachia*, sive voluntatum discordia, unde illa contradicção consequitur.

Hinc obiter fit morale documentum; quàm necessaria sit & nobis unitas & concordia ut simus *Deiformes*.

Dices I. posse subesse causam cur illi plures Diimant esse profus per omnia concordēs. Respondeo, per hoc nullum dari effugio locum: vel enim nasceretur illa voluntatum concordia ex pacto libero, vel ex necessitate naturæ: si primum; poterat uterque in contractum illum non consentire, aliàs, contra hypothefim, liber non foret: si ex necessitate naturæ, multò evidentius patet divinam libertatem exterminari.

Dices II. In Deo reperitur pluralitas personarum: ergo etiam divinæ naturæ multiplicitas. Respondeo, negando consequentiam: Quia et si pluralitas personarum realiter ab invicem distinctarum admitti debeat in perfectionibus *Relativis*, quales sunt tres Personæ, in quibus necessariò invenitur oppositio producentis ad productum, participantem eandem cum producente voluntatem & naturam, ratione cujus tam

producens quam productus debet esse ens à se: dispar tamen ratio est in perfectionibus *Absolutis*, quales essent plures Naturæ divinæ, cum inter illas esse nequeat istiusmodi oppositio, quæ distinctionem realem fundare possit. Adde, quod argumentum illud à pluralitate personarum, æquè probaret posse dari plura individua Deitatis quorum unum esset productum, & alterum inproductum; hoc ipso illud productum non esset Deus, quia non esset ens à se, sed ab alio producente.

Hæc demonstratio apertè convincit erroris plurimos etiam Philosophos naturales qui Polytheismum admiserunt, & militat contra *Occamum, Bassolum, aliosque*, qui contra communem sententiam docuerunt Dei unitatem non posse demonstrari.

ATTRIBUTA divina, sunt perfectiones quæ non sunt de primo conceptu Dei, sed quasi illius proprietates. Talia attributa sunt, Immensitas, Simplicitas, Infinitudo, Æternitas, Immutabilitas, Potentia, Sapientia, Providentia falli nefcisa &c.

Immensitas Dei, est diffusio sive expansio intus Dei præsentia ad omnia spatia possibilia, ac imprimis ad omnem creaturam actu existentem: quod intelligendum est non tantum secundum operationem à Deo, ipsi inditam & communicatam (ut perperam restinxit *Vorsinus* in Hollandia hereticus) sed etiam secundum ipsam Dei substantiam cuius creaturæ, etiam, minime, ubique inexistente. Quod probatur ex illo *Jeremia* cap. 3. *Numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus.* Idemque ratio demonstrat. Cum enim Deus sic perfectionis infinitæ adeoque illi unitatæ, non potest in extensione ad locum quemlibet limites recipere.

Neque dicas, posse de loco in locum omnem successivè se extendere. Hoc enim esset Deum vagum & mutabilem constituere.

Quæritur, An divina ubicatio, sive præsentia, potrigatur extra hunc mundum, & cælos, & *universam* rerum conditarum compagem? Hoc salvâ fide *Vasquez* & varii negant, quia videtur dedecere Deum esse in spatio imaginario, nihilo &c.

Sed nos cum *Snare, Lessio* & pluribus, ut multò probabilius affirmamus, & asserimus Deum visua immensitatis etiam extra cælos in infinitum protendi, quamvis non per ubicationem extrinsecam ad aliquem locum, cum ibi nullus actu sit locus, sed per ubicationem sibi merè intrinsecam. Probati id fati videtur ex *Scripturis Jobi II.* Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces? Et 3. *Reg. cap. 8.* Si cælum, & cæli cælorum te capere non possunt &c. Subscribunt perspicuè Patres illi qui cum S. Athanasio, & S. Augustino, ajunt Deum esse ubique, & extra omnia, & ut loquitur *Damasceus* defini-

de fide C. 16. Deum esse totum in omnibus, & totum super omnia.

Idem ratione confirmatur: Si Deus extra hunc, alium mundum conderet, deberet certè illi novo mundo præsens esse, idque ita per novam sui mutationem, sive translationem ad spatium in quo antea non fuit, quod divinæ immutabilitati repugnat.

Neque cum *Cyrtoso* admittimus, extra hoc universum spatia realia indefinitè extensa, in quo ille idæis suis non sit claris nimium confidit. *Reflecte*, hæc in omnibus etiam minimis divina ubiquitas, quanto debeat esse piis ac probis solatio, improbis terrori.

Eternitas Dei, est duratio carens principio, fine, & omni successione. Sive ut *Boetius l. 5. de consol. Phil. prosa 6.* Interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio. Hanc Deo attribuit passim Scriptura, ut *Psalmo 101.* Tu autem in æternum permanes &c. Consonat cum aliis PP. *S. Augustin. lib. 2. Confess. Cap. 11.* Præcedis, Domine, omnia tempora præterita celsitudine semper præsentis æternitatis, & futura &c. Ratio etiam demonstrat. Quia cum admittatur in Deo potentia entia producendi omni tempore possibili, ita & existendi duratio interminabilis, cum producere non possit nisi existens. De aliis Dei Attributis infra in fine hujus §. indicabitur.

De *Distinctione Attributorum* divinorum dicendum. Attributa divina non distingui ab essentia, aut inter se physice, aut modaliter: neque distinctione illa formali ex natura rei, quam Scotisticam aliqui vocant: Sufficit inter illa Attributa sola distinctio rationis ratiocinata.

Prima Pars assertionis, de fide colligitur esse ex Concilio Lateranensi Cap. *Firmiter* de summa Trinitate, ubi definitur quod in Deo sint tres quidem personæ, sed una essentia, substantia, seu natura simplex omnino. Atqui non subsisteret illa simplicitas si Attributa illa distinguerentur ab essentia, aut inter se physice, aut modaliter, quæ important rem unam ab altera diversam.

Secunda Pars satis deducitur ex Concilio Rhemenfi contra *Gilbertum* definiente, quod in Deo non sit ratio aliqua quæ inter naturam & personam dividat. Unde à fortiori sequitur, idem dicendum esse de Attributis.

Ex his Pars tertia sequitur, Sufficere scilicet solam distinctionem rationis ratiocinatæ; quæ consistit in diversis conceptibus rem eandem simplicem diverso modo representantibus cum fundamento in re, scilicet ob perfectiones summas ac varias divinæ naturæ quantumvis simplicissimæ competentes. Ita communis Theologi. Quia major distinctio non requiritur, nec in ente simplicissimo admitti potest: & per illam diversitas Attributorum divinorum facile explicatur.

Fundatur hæc distinctio, primò in eminentissima perfectione divinæ entitatis realiter simplicis, sed virtualiter multiplicis. 2. In limitatione nostri intellectus non valentis uno actu adæquate representare totam divinæ essentiae perfectionem. 3. In medio quo divina cognoscimus, scilicet, per analogiam sive similitudinem ad perfectiones variarum creaturarum, à quibus species haurimus quibus ad divinas perfectiones sive Attributa representanda connititur.

Dices, Per illam distinctionem Rationis nequeunt salvari contradictoria quæ de diversis Attributis affirmantur & negantur, ut in his aliisque Propositioni-

bus: *Justitia Dei* punit, *Misericordia Dei* non punit, Ergo debet admitti alia, saltem ex natura rei, in Deo ante conceptum.

Resp. neg. ant. Sufficit enim ad illa salvanda diversitas conceptuum, quibus res in se indivisibiliter eadem, diversimodè, sive cum diversis connotatis representatur: atque ita in prædictis, *punit, & non punit*, prædicantur quidem de eodem, sed non de eodem adæquate: quia *Justitia* formaliter qua talis, est entitas Dei ut representata conceptu *justitiæ*, præscindendo à *misericordia*: & ut connotat actus puniendi quos *justitia*, sive, Deus ut *justus* causat. *Misericordia* verò, est eadem Dei entitas ut representata conceptu *misericordiæ*, præscindendo à *justitia*, & ut connotans actus miserendi: ac proinde ratione istius conceptus, & connotati quod importat, dicitur *justitia* punire, non autem *misericordia*, quæ alium conceptum, & ordinem ad alios actus miserendi tamquam ad sua connotata involvit. Quo modo in hoc genere & alia in speciem contradictoria salvantur, plura exponuntur infra de *Trinitate*, & de *Communicatione idiomatum* infra in materia de *Incarnatione*.

Quomodo autem ex Ente à se proficiant alia Dei Attributa, uti *Summa* & *illimitata perfectio, Sapientia, Omnipotentia, Bonitas, & inde Veracitas in revelandis mysteriis fidei*. traditur in hujus Operis Tomo I. Cap. I. art. 3. pag. 15.

Errores varii Calvinistarum in Hollandia &c. circa varia Dei Attributa, refutantur supra Part. III. pag. 88.

§. II.

De Visione Dei, ejusque principio, & objecto.

De fide est, *Visionem Dei* claram communicabilem esse, & de facto communicari intellectui creato Angelico, & Humano. Est contra *Armenos*, & quosdam *Græcos* docentes Deum non videri immediatè in se, sed in quadam similitudine, sive luce, quam vocant, *Theophaniam*. Quod damnat Concilium *Viennense*, & *Florentinum Sess. ultima*, desinens, animas discedentes in gratia, & plenè purgatas intueri ipsum Deum unum & trinum sicut in se est.

Opponunt igitur male, non esse proportionem inter Deum, & intellectum creatum. Quod ut verum sit in ratione entis increati, est tamen proportio in ratione potentiae cognitivæ, & objecti cognoscibilis: cum constet intellectum nostrum habere vim naturalem ad cognitionem Dei abstractivam, & per Deum elevabilem ad intuitivam illius cognitionem, quamvis ea sit supra vires naturæ per se sumptæ.

Videri non potest Deus, per similitudinem objectivam, sive, per medium quod prius cognitum ducat in cognitionem Dei.

Ita *D. Thomas hic q. 12. art. 2.* Quia tale medium non potest representare objectum ut in se est secundum perfectionem quam de eo representat: uti patet in imagine *Cæsaris*, ipsius quantitatem, colorem, & figuram representante, ut in *Cæsare* existunt: nulla autem similitudo potest continere Dei essentiam & perfectionem prout in se existit.

De facto videtur Deus per similitudinem formalem, id est, per speciem *Expressam*, quæ est qualitas, sive conceptus vitalis suum objectum formaliter representans, & dici solet, *Verbum mentis*.

Ita

rsde
kin

theo-
logia

D IV
28

Ita Suarez, Vasquez, cum D. Bonaventura, Durando, Richardo, Pezantio &c. Contra Cajetanum, Bannez, Sylvium, & P. Amicum, ac plerosque Thomistas, qui docent operationem mentis, in qua consistit visio, non habere terminum à se productum, qui sit verbum mentis, sed *immediatè* sine illo ad divinam essentiam terminari.

Sed his contrarium patet ex S. Augustino lib. 14. de Trinitate Cap. 17. *In hac quippe imagine (scilicet anima) tunc perfecta erit Dei similitudo, quando perfecta erit visio.* Et ex S. Damasceno lib. 1. de Fide Cap. 18. Et S. Anselmo in Monologio Cap. 31. Ac denique ex S. Thomae hic Quæst. 27. art. 1. *Quicumque intelligit, ex hoc ipso quod intelligit procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ, & dicitur verbum cordis significatum verbo oris.*

Hinc apud Fasolum fatetur Capreolus, Ferrariensis, & Sorus Thomista, hanc sententiam nostram etiam in Doctrina D. Thomæ posse sustineri.

Dices, sequitur inde, Beatos non videre Deum *immediatè*, sed mediante illa specie expressa, sive similitudine Dei formali consistente in conceptu Dei ab intellectu in se expresso.

Resp. neg. sequelam: Quia species illa expressa non est medium in quo Deus ab intellectu videtur, sed tantum ratio formalis quæ videtur: ac proinde inter intellectum videntem, & Deum visum nihil omnino mediat quod per modum objecti prius cogniti ad Dei cognitionem perducatur, neque debet intellectus suam de Deo cognitionem reflexè cognoscere.

Neque contra hanc assertionem nostram vim habet argumentum ab actu intelligendi in divinis, ad actum intelligendi in creatis: Disparitas enim magna est, quod intelligere in creatis sit aliquid accidentale distinctum ab intelligente, sive, quod possit ab illo abesse, non ita in intellectu divina, cui nulla de novo potest perfectio accedere.

Posset absolute Deus videri per speciem impressam, id est, per qualitatem quæ sit repræsentativa Dei in actu primo, & virtus vicaria objecti, illa quidem non indigentis, sed ad sui visionem exhibendam eâ liberè utentis. Ita docet Suarez, Valentia, Ariaga, Vekenus, Contra nostrum Tannerum, Granadum, Amicum, Recupitum, cum Cajetano, Bannez, aliisque Thomistis.

Et probatur: Quia talis species nullam arguit in Deo imperfectionem, sed potius amplitudinem perfectionis.

Quod nempe causa libera per aliquid sui vicarium possit efficere, quod æquè, vel etiam naturalius per se præstare possit. Sic Deus possit reddi extrinsecè Creativus, per aliquam creaturam ab eo elevabilem ad creandum.

Nec obstat quod opponunt talem speciem fore Deo similem, Responderetur enim, non fore Deo similem entitativè, sed solum repræsentativè, in quo non apparet repugnantia.

De facto tamen Deus à Beatis non videtur per talem speciem impressam. Ita Cajetanus, & Suarez cum communi, Contra Guil. Parisiensem & Egidium Lusitanum. Quia de facto nullo modo est necessaria ad Dei visionem, cum ab intellectu elevato possit per se videri: sicut in Angelo ad sui visionem talis species non requiritur.

Quod obicitur de Improportione intelligibilitatis intellectus creati, non urget, quia ea improportio tol-

litur per elevationem intellectus ad Dei visionem, lumine scil. gloriæ illustrat.

Visiorem Dei effici in beato per ipsam visionem divinam, quæ Deus se videt, intellectui creato unitam, aut communicatam (uti docet P. Bona Spei vir doctus ordinis Carmelitarum) repugnare videtur communi Doctorum sententiæ, & rationi actus vitalis, qui debet ab intrinsecò procedere. Alioqui possit ex eadem ratione Lapis videre Deum, visionem scil. divina ipsi communicata, quod sustineri nequit.

Oculo corporeo repugnat Deum videri. Id affirmat Suarez, esse fide proximum, & hodie omnium ferè Catholicorum sententiam: pro qua adducuntur ab eo alique Patrum sententiæ. Ratio faver. Quia visus non potest elevari ut tendat vitaliter ultra suum objectum, quod est lumen, & color: non magis quam gustus Deum gustare: nam non minus est vilis restrictus ad colorem, quam gustus ad saporem. Scripturæ quæ apparent contrariæ, agunt de visione Dei incarnati, nempe Christi, vel de experientia quasi intuitiva quam de divina providentia in creaturis spectamus.

In hac vita mortali nemo hætenus intuitivè vidit Deum; nec videre potest ex lege Dei ordinariæ. Prima saltem pars est communis, contra varios Thomistas. Probatur præcipue ex Scripturis Joannis 1. v. 18. *Deus nemo vidit unquam, unigenitus filius qui est in sinu Patris ipse enarravit.* Et ad Timotheum 6. *Quem nullus hominum vidit, nec videre potest.* Quod videtur etiam secundam assertionem partem satis probare, cum dicat Apostolus Deum in hac vita videri non posse.

Quæ verò opponuntur de S. Paulo. 2. ad Corinth. *Raptus est ad Paradisum ubi audivit arcana verba.* Et de Moysè Exodi 33. *Ego ostendam omne bonum tibi.* Respondeo, tantum tibi significari, illos eximiam mysteriorum divinarum accepisse revelationem, quæ verbis humanis explicari non possit, non verò habuisse ipsam immediatam naturæ divinæ visionem. Aliàs quomodo expones allata ipsius Apostoli Pauli verba: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest, quod tantum de statu præsentis vite intelligi potest.

Quæritur, An privilegium visionis divinæ in hac vita habuerit saltem Virgo Deipara? Resp. 1. id incertum esse. Resp. 2. Si visio talis ulli unquam puræ creaturæ concessa sit, non dubitandum Dei matri saltem aliquando communicatam: uti nos piè ratiocinari docet Doctor Angelicus 3. Part. Quæst. 27. art. 1. Rationabiliter, inquit, creditur ut illa quæ genuit unigenitum à Patre, præ omnibus aliis majora Privilegia acceperit gratiæ.

§. III.

De Lumine Gloriæ, & Visionis Dei supernaturalitate, inæqualitate, & visione creaturarum in Verbo divino.

Necessarium est Lumen gloriæ ad videndum Deum. Est de fide ex Concilio Viennensi, Scripturis, & Patribus. Ratio etiam est, improportio intellectus creati ad visionem tam perfectam entis increati per se eligendam.

Quoad entitatem Luminis gloriæ, multo probabilius est illud non esse aliquod auxilium transiens, sed habitualiter permanens & intellectui in hærens. Suet hoc ipsa conditio visionis beatificæ, quæ cum sit stabilis

stabilis ac perpetuo duratura; magis convenit stabile esse principium quod ad illius durationem ordinatur.

Intellectus etiam *immediate* cum lumine gloriæ attingit visionem Dei. Quia cum visio intellectualis sit actus vitalis, debet procedere à principio intrinseco & connaturali; uti actus fidei, spei, charitatis procedunt *immediate* à potentis habitu supernaturali elevatis. Ita Suarez, Vasquez, Molina, Contra Sorum, Bannez, & plures Thomistas.

Visio *divinae essentiae* non potest esse *connaturalis* ulli substantiæ creatæ. Est communissima cum D. Thoma, Scoto, Suarez, & recentioribus: opposita tamen sententia non est temeraria, nec caret aliqua probabilitate, & in eam inclinat Joann. Major, Ariaga hic Disp. 5. Sect. 7. Ripalda de ente supern. lib. 1. Disp. 3. Sect. 7.

Ratio est I. quod nulli creaturæ etiam possibili convenire possit modus essendi actus puri, Deo proprius; adeoque nec modus cognoscendi connaturaliter visus essentiae divinæ soli Deo proprius.

II. Quia ex S. Augustino aliisque Patribus repugnat creatura naturaliter impeccabilis, sancta, beata, qualis esset naturaliter videns Deum.

III. Quia visio Dei est simpliciter supernaturalis; ergo non potest ab ulla substantia creatæ connaturaliter elici.

Dices. Possit absolute dari aliquis intellectus creatus qui sua perfectione adæquaret simul perfectionem nostri intellectus, & luminis gloriæ. Ergo talis connaturaliter videret Deum.

Resp. neg. ant. scil. qui possit per solam suam essentiam illis æquivalere; sicut nequit dari creatura quæ æquivaleret effectui formali albedinis, per se constituens album: causa enim formalis suppleri non potest, aliàs posset esse creatura cognoscens per solam suam essentiam, quod admitti nequit.

Beati *inequaliter* vident Deum. Est de fide ex Scripturis, CC. & PP. Nec contrarium colligitur ex eo quod dicit Christus in parabola de operariis, recipientibus mercedem æqualem, sed solum vult, subinde fervorem charitatis compensare majorem diuturnitatem operis.

Intellectus *perfectior* cum æquali lumine non causat visionem Dei formaliter perfectiorem: Quia vis intellectus creati non proportionatur visioni Dei, nisi præcisè in quantum subest elevationi.

Alioqui contra Tridentinum, vis naturæ per se posset aliquid in ordine ad salutem, nempe aliquid incrementum Fidei, Spei &c. quod repugnare videtur Florentino de Purgat. defimenti, perfectionem visionis esse ex meritis. Ita cum D. Thoma Sorum, Suarez, Vasquez, Valentia, Contra Sorum cum suis, Durandum, Lessium, aliosque.

Dices, Potest oculus corporeus perfectior, cum æquali lumine, objectum suum perfectius representare, quam possit oculus imperfectior. Ergo etiam intellectus perfectior, cum æquali lumine gloriæ, poterit Deum perfectius intueri.

Resp. neg. conseq. Disparitas est, quod oculus perfectior habeat majorem virtutem proportionatam & ejusdem ordinis scil. naturalis cum visione producenda: secus est in intellectu perfectiori in ordine ad visionem divinam quæ est alterius ordinis, scilicet supernaturalis.

Visio Dei *Comprehensa* est, quæ adæquatur exten-

sivè & intensivè ejus intelligibilitati intrinsecæ, sic ut nihil ejus lateat videntem, inquit Augustinus cui consentit S. Thomas, cum aliis PP. Et patet exemplo comprehensionis corporalis: v. gr. quæ aliquid comprehenditur manu, sic ut nihil illius sit quod intra manum non contineatur.

Deus non potest *Comprehendi ab intellectu creato*, etiam de potentia absoluta. Est definitum à Concilio Lateranensi traditum à PP. Augustino, Beda, &c. Quia cognitio creaturæ non potest adæquari divinæ cognoscibilitati, nisi adæquetur divinæ cognitioni, quod repugnat.

Potest *videri Essentia sine personis* intuitivè cognitis, non tamen sine illis abstractivè cognitis, si representetur ut illas exigens. Nam & unio hypostatica de facto terminatur ad personalitatem Verbi, & non ad essentiam, ergo sic potest etiam Visio. Quod magis probatur ex admittâ in divinis, cum Thomistis & pluribus, distinctione virtuali.

Similiter *videri potest una persona*, aliâ non visâ etiam directè opposita, sed solum abstractivè cognitâ. Quod ex ratione jam assignata deduci potest.

Beati de facto vident Deum trinum, ejusque attributa factè dicta. Est de fide ex Concilio Florentino, & Script. Hoc enim est connaturale Visioni beatificæ claræ, quam beati de facto habent.

Non tamen vident omnia *Attributa* latè, ut sunt speciales habitudines divinæ omnipotentiae aut scientiæ ad quævis possibilis in particulari. Cum Beatorum visio non sit comprehensiva, sed inadæquata, & aliquo modo præcisiva.

Beati vident in Verbo *Possibilia* secundum esse proprium. Est S. Thoma ex S. Dionysio, & S. Augustino, qui dicit creaturas cognosci in Verbo cognitione matutina, id est, Clarâ, & in se ipsi cognitione vespertina, id est, minus clara, contra Occamum, Vasq. &c.

Et ratio est, quia Dei *potentia* dicit habitudinem transcendentalem ad omnes creaturas posibles: adeoque divina *potentia* est essentialiter connexa cum possibilebus in particulari, & ideo est *medium* (uti idea & scientia Dei) in quo, ratione istius connexionis videntur, sicut videntur faciendâ in mente Artificis.

Deus potest *videri inadæquatè* absque ullis *creaturis*: de facto tamen non videtur sine illis. Beati enim vident *Attributa* cum creaturis connexa, eaque satis penetrant ad percipiendâ in iis quædam etiam merè possibilis in particulari.

Determinatio visionis ad representationem horum possibilem, potius quam aliorum, est vel à lumine gloriæ, vel ab essentia ut specie, vel à concursu Dei particulari.

Cognitio *omnium possibilem* in Deo esset *infinita* categorématique, licet ipsa solum sint infinita syncategorematicè. Quia contineret *virtutem* eorum representativam totam simul & sine termino: ideoque creaturæ non potest competere, præsertim in sententia negante possibile esse infinitum actu, quæ est communior.

Creaturæ *ut existentes* non possunt videri *formaliter* in Verbo. Quia Verbum cum earum existentia nullam habet connexionem necessariam, uti nec decreta Dei libera extrinsecè completa, secundum id quod dicunt Deo intrinsecum. Nihil enim Deo intrinsecum potest esse necessariò connexum cum contingente, adeoque nec movere intellectum, etiam divinum,

inde
kin

theo-
logia

D. IV

divinum, ad ejus cognitionem. Ita Occamus, Darandus, Recupitus, Fekenus, Contra Thomistas, & aliquos Scotistas, Snavem, Granadam &c.

Dices, S. Augustinus & S. Bernardus ajunt, *Angelos videre in Verbo facta per Verbum*: Ergo creatura ut existentes possunt &c.

Resp. intelligendos esse de visione in Verbo causaliter, juxta asseit. seq.

Creatura ut existentes videntur in verbo Causaliter. Hoc solum volunt Augustinus alique PP. Dei essentiam appellantes, speculum voluntarium, hoc est, Beatis representans, quæ vult sive existentia, sive possibilita.

Beati vident in verbo causaliter 1. *mysteria fidei*. 2. *res naturales*, ut cælum, elementa &c. 3. *omnia ad ipsos specialiter pertinentia*, ut preces ad eos factas. Horum enim notitia, est ipsis connaturaliter debita, tamquam complementum perfectæ beatitudinis.

Habetur autem hæc notitia partim per visionem, partim per scientiam infusam. Se extendit etiam ad aliqua futura contingentia, quorum respectu est intuitiva latè; non tamen ad diem *judicii*, Quia, teste Christo Matthæi 24. *De die illa nemo scit*. Dixi, intuitivitate, hoc est, prout in se futura sunt pro certa temporis differentia, non verò prout intuitio dicit præsentem objecti coexistentiam.

Quæres insuper 1. An repugnet lumen gloriæ in intellectu ab aliqua creatura produci?

Resp. Repugnare, quia alioquin producens lumen illud virtute in sua essentia contineret, sicut causa effectum, essetque illo lumine supernaturali longè perfectior, quod admitti nequit.

Quæres ergo 2. An visio beatifica dici possit aut debeat esse infinita?

Resp. neg. quia repugnat creatura categorématique infinita, ex sententia communi: tantum igitur possit visio illa dici infinita quoad durationem.

Quæres 3. An Deus, etiam in creaturis, distinctè & clarè à Beatis videatur?

Resp. non posse sic videri, nisi quatenus Deus continet perfectionem istius creaturæ, sub hac enim tantummodo creatura Deum respicit, & essentialem cum illo habet connexionem.

Quæres 4. An naturalibus viribus ac meritis ad visionem saltem aliquam Dei perveniri possit?

Resp. neg. quia mediū naturalis ad finem illum supernaturalem nulla est proportio, quod contendeat hæresis Pelagii.

§. IV.

De Scientia Dei Varia, ejusque objecto, effectu, idea.

De varia in Deo Scientia, ac Præscientia futurorum: De scientia simplicis intelligentiæ, visionis, ac singulariter de scientia Media &c. traditur supra in Tomo I. Parte II. Controversia. 1. pag. 258. usque ad paginam 270. & de Prædeterminatione Physica, ibidem. Restant pauca hic annexenda.

Scientia Dei alia est *visionis*, alia *simplicis intelligentiæ*: hæc est rerum ut possibilium, illa ut existentium in quavis temporis differentia, præterita, præsentia, aut futura.

Scientia Dei necessaria est de objecto necessario, libera de contingenti, practica est operabilem, specu-

lativa pure scibilem, sive, quæ possint sciri, sistendo in sola eorum contemplatione.

Cognoscit Deus creaturas ut existentes cognitione propriâ ad illas immediatè & formaliter terminatâ. Quia ut sic habent intelligibilitatem propriam, uti & esse proprium, secundum quod terminant Dei actionem & complacentiam.

Deus etiam cognoscit creaturas ut possibiles immediatè secundum esse proprium, quod habeant, si producerentur. Quia & illa habent suam essentiam, & certitatem produci possibilem, adeoque à Deo cognoscibilem.

Deus cognoscit *possibilia* in se ipso, & in se ipsis: *existentia* verò solum in se ipsis cognoscit. Scientia illius circa illa non est formaliter, aut virtualiter *discursiva*, ex noto ignotum deducendo: Quia hoc aliquid involvit minoris perfectionis intellectivæ, quam litera in se ipsis, sine discursu, immediatè cognoscere.

Simplex intelligentia, est causa verum, non visio. Ita Authores Societatis contra plerosque Thomistas, volentes visionem sub ratione imperii esse causam rerum proximam. Sed contra illam doctrinam stant PP. August. Hier. Damasc. & Justinus, docentes præscientiam futurorum, non esse eorum causam, sed contra. Quia alioqui noceret libertati, esset enim aliquid antecedens necessariò connexum cum existentia futurorum.

Deus futura contingentia cognoscit infallibiliter non in essentia, & idea, est communis. Quia hæc nullam habent connexionem cum eorum futuritione, cum stante Dei essentia, & idea, possint illa nunquam existere. Illa autem infallibiliter cognoscit in decreto *concurrenti* in actu primo, suppositâ prævisione conditionata determinationis creaturæ ex hypothesi istius concursus. De hoc in Operis hujus Tomo I. loco supra citato de scient. media pag. 270.

Deus non videt futura contingentia, in suis causis, etiam supercomprehensis; utpote ad illa indifferenter, sic ut possit existere & cognosci causa sufficiens, sic ut nunquam existat effectus liber & possibilis.

Futura contingentia non videntur in reali coexistentia in æternitate. Cum enim non existant ab æterno, non possunt Deo ab æterno coexistere. Illa quidem coexistunt æternitati toti realiter, sed non toti virtualiter, adeoque ei non coexistunt omni tempore; sicut res quæ hic est præsens Dei immensitatibus, non est ei ubique præsens.

Intellectio Divina est *instar Oculi* semper aperti respectu omnium cognoscibilem, quorum est præscientia, scientia, & memoria, cognoscens per idem ex parte sua, sed per ordinem ad diversa tempora, præterita, præsentia, aut futura.

Præscientia absoluta Dei non nocet libertati creaturæ. Cum ex mente PP. sit naturâ posterior determinatione creaturæ, nec tam sit præscientia futurorum, quam scientia præsentium in qualibet temporis differentia. Hinc non est absolutè necessaria, sed indirectè ad libertatem creaturæ, quæ nunc potest facere, ut ab æterno non fuerit præscientia de suo actu libero: Sicut jam potest facere ut nullus eam videat agentem id quod nunc agere possit, si nempe illud non agat. Hinc erravit Cicero, dum Deo negavit futurorum præscientiam, ut scilicet homini fervaret libertatem.

Deus cognoscit determinatè veritatem aut falsitatem propositionis.

propositionum de futuro contingenti absoluto, ut Antichristum peccaturum: cum veritas illa perfectissimæ Dei intelligentiæ coexistat. Non tamen antecedenter ad omne Dei Decretum præbendi suum concursum: cum pro eo signo earum propositionum objectum sit indifferens ut actu sit, vel non sit.

Deus certam habet Scientiam contingentium *conditionate futurorum*: non (ut olim voluerunt quidam Thomistæ) probabilem tantum, probabilitate scilicet tenente se ex parte solius objecti, non etiam ex parte actus Divini, cui repugnat alicujus incertitudinis imperfectio. Deus namque 2. Reg. 23. de Ceilitis, & Matth. 11. de Tyrus ejusmodi conditionata revelavit ut infallibiliter futura. Cum enim Deus essentialiter cognoscat omne cognoscibile, & istiusmodi conditionata habeat cognoscibilitatem objectivam, non potest juxta S. August. Deo negari eorum cognitio sine divinitatis injuria.

Hæc scientia non fundatur in *Dei decreto*, nec ullum præsupponit nisi conditionatum ex parte actus, quo causa supponitur in actu primo completa: ita cum Schola Societatis alii plura ducenti apud Henao in scientia media historicè propugnata. Nam Scientia conditionalium fundatur in *conditionata futurorum* existentia, & ejus infallibilitas in infinita perfectione intelligendi ipsi essentiali.

Dices, Nullum sic datur determinativum infallibilitatis scientiæ.

Resp. Frustra hic queri determinativum infallibilitatis *extrinsecum*, cum ex suis intrinsicis eam habeat intellectio divina quæ essentialiter veritatis est conformis.

Scientia etiam *conditionata* in Deo non officit libertati creaturæ. Cum enim sit posterior ejus determinatione in statu conditionato, est in ejus potestate, ut fuerit, vel non fuerit. Uti deducimus loco supra citato de *Scientia Media*.

Scientia Dei est *invariabilis*: potuit tamen, ut est Visio, *plura* cognoscere intuitivè, quam de facto cognoscit. Si nempe Deus plura actu produceret quam produxit, aut producturus est: cum Visio tantum versetur circa res actu existentes in aliqua temporis differentia.

Dices, Quomodo ergo Deus est *immutabilis*, cum possit habere scientiam visionis, quam actu non habet, circa creaturas quæ actu nunquam existent, possint tamen nunc actu existere, & Deus circa illas nunc habere scientiam visionis, sive intuitivam, quæ de solis aliquando existentibus, non de merè possibilibus, habetur.

Resp. Deum esse *immutabilem*, hoc sensu, quod Deo nullum possit accedere prædicatum, aut perfectio, aut accidens *intrinsicum*: non autem quod non possit illi accedere aliqua Relatio *extrinseca*. Hæc autem scientia visionis ut talis constituitur per relationem extrinsecam creaturæ *ut coexistentis* cognitioni Dei, quam de illa habet: hæc autem relatio extrinseca nullam inducit veram mutationem. Sicut relatio unius albi ad aliud album mutari potest per secundi albi destructionem, sine ulla prioris mutatione intrinsicæ, sed sola definitione, vel accessione termini extrinseci.

Et notandum, per hanc distinctionem circa Deum, ejusque *Attributa*, multas difficultates dissolvi.

Datur in Deo idea, juxta quam operatur ad extra: R. P. Arsdok. Tom. II.

Omnia enim facit ex prævia cognitione, & intentione suum opus assimilandi alicui ex suis perfectionibus. Quod confirmat S. August. lib. 83. quæstionum quæst. 46. *Non enim extra se positum aliquid intuebatur, ne secundum id constitueret quod constituerebat, hoc enim opinari sacrilegum est.*

Idea divina *formalis*, est cognitio modi, quo res facienda est: *objectiva*, juxta Dionys. August. & alios PP. est ipsa Dei essentia, quatenus à creaturis est variè participabilis. Quia illa ut sic, est Deo ratio cognoscendi omnes creaturas ut à se producibiles. Cum enim Deus sit supremus Artifex, debet uti perfectissimo exemplari, adeoque sibi intrinseco.

Quæres, An Deus habeat tot cognitiones saltem virtualiter distinctas, quot sunt objecta possibilis?

Resp. 1. Ista prædicata, *res, quot*; tantum, quantum; æquale, inæquale, & similia, debere excludi, sive, locum non habere in ente potentiâ infinito: quia illa tantum toti quantitativo & actuali competunt.

Resp. 2. Cognitiones divinas non distingui strictè virtualiter, sed est entitativè una tantum in Deo cognitio, per quam attingit omne possibile distributive, sive, hoc, illud &c. nullum tamen ut totum, aut ultimum, quia in infinito nullam verè totum, aut ultimum dari potest, ut recepta docet Philosophia.

CAPUT II.

De voluntate DEI, ejusque libertate, decretis, providentia, prædestinatione, reprobatione.

§. I.

De volitionibus Dei necessariis, & liberis.

Deus amat se necessario, etiam quoad exercitium. Quia Deum, infinite amare suam infinitam bonitatem, est perfectio simpliciter, quæ Deo debet competere. Necessitatur verò ad hunc amorem, quia bonitas infinita perfectissimè cognita ad sui amorem infinite rapit, ideoque ab eo cessare non potest.

Iste Dei amor non solum habet rationem gaudii, sed etiam *Benevolentia* propriæ amoris, ut à simplici gaudio; aut complacentia distinguitur.

Alia à se distincta Deus non amat necessario secundum esse existentia: se ponendæ, in iis tamen ut possibilibus necessariam habet complacentiam: Ut pote in objecto verè bono, & cum ipsius essentia connexo ratione producibilitatis.

Datur in Deo volitio libera. Est de fide, ex Scripturis & PP. contra *Porphyrium*, & quosdam veteres cum *Abailardo*, & *Wiclefo*. Et demonstratur Ratione 1. Quia Deus operatur ad extra modo perfectissimo qualis est in agendo libertas. 2. Quia est sibi sufficientissimus. 3. Quia libertas est perfectio simpliciter, cum ea sit melior carentia libertatis.

Dices 1. Omnis volitio Dei est æterna, ergo & consequenter necessaria.

Resp. neg. conf. Non enim omne æternum est id eo necessarium *absolute*, sed tantum ex *suppositione*, & quoad solam existentiam.

Dices 2. Actus quo Deus vult creaturam est idem cum actu, in quo vult seipsum: atqui hic actus est necessarius: ergo & ille quo vult creaturam.

Resp. dist. ma. Est idem quoad intrinsicæ; Consc. quoad

isdem
kin

theologia

D. IV

quoad extrinsecam nego, sive respectum ad terminum, juxta prædicta.

Deus est determinatus ad optimum quoad modum operandi ex perfectissima cognitione, & intentione; non quoad substantiam operis, ne quidem moraliter. Quia etiam hæc determinatio repugnat libertati divinæ infinite perfectæ. Hinc potuit Deus facere perfectiora quam fecit quoad substantiam, quamvis non quoad sapientiam, & intentionem perfectiorem.

Potestas quidem ad Bonum & Malum importat imperfectionem peccabilitatis Deo repugnantem; nullam tamen importat potestatem ad bonum, & minus bonum, quæ proinde Deo convenit: quia nullam habet majoris boni indigentiam, ergo nec ponendi necessitatem.

Dices, Ergo libertas creaturæ est major libertate Dei, cum illa contineat etiam libertatem ad malum sive ad peccatum, non ita libertas divina.

Resp. Libertas creaturæ est quidem extensive major libertate Dei secundum quid, nempe quatenus se extendit ad peccata: non tamen absolute, cum libertas divina ad plura alia & excellentiora decreta, & opera se extendat, quæ non sunt in potestate creaturæ.

Major convenientia non est ratio, sed mera congruentia actorum Dei: adeoque non plene satisfacit illa quaestioni, cur Deus ita egerit, v. g. potius assumpserit naturam humanam, quam angelicam: adeoque sæpe in his major convenientia apud Patres, non rationem, sed congruentiam importat, quod Deus potius hoc quam aliud fecerit.

Volitio libera non superaddit Deo aliquid ab eo realiter distinctum. Hoc enim repugnat ejus simplicitati & immutabilitati: contra *Forisium* Calvinistam. Nec solam indifferentiam judicii, ut vult *Bannez*. Quia hæc nec in creatis ad libertatem sufficit, ut diximus in *Tom. I. de præd. physica*.

Neque addit merum respectum rationis, ut vult cum vatis *Thomistis* etiam *Molina*. Quia Deus est liber independentem ab illo conceptu nostri intellectus.

Neque superaddit perfectionem extensivam Deo intrinsecam, quæ potuerit non esse: Quia repugnat aliquid Deo identificatum potuisse non esse: contra *Cajet. Peres* &c. Alioqui enim Deus esset mutabilis, & secundum aliquid sibi identificatum posset esse, & non esse.

Dei volitio constituitur formaliter libera per terminum extrinsecum, vi illius existentem in aliqua temporis differentia. Ita *Alensis, Pesantius, Navaretus, Altissiodorensis*, & ex Societ. *Vasquez, Arubal, Granadus, Amicus, Vekentis, Derkennis*, &c.

Quia volitio ut libera potest non esse: Atqui non secundum aliquid Deo intrinsecum, cum non possit intrinsecè mutari. Ergo secundum aliquid Deo extrinsecum, quo illa est formaliter libera, non ut volitio, sed ut est aliunde libera, sive contingens ad talem terminum extrinsecum.

Dices, Talis Dei volitio manet in se & intrinsecè necessaria. Ergo sic non salvatur ejus libertas.

Resp. dist. ant. Manet necessaria in essendo Conc. in terminando, sive efficiendo, nego: talis enim terminatio & efficientia est illi contingens.

Volitio igitur Dei libera, ut sic, non est aliquid simplex, sed aliquid complexè significabile, dicens in re-cto actum Divinæ voluntatis necessarium in essendo, & liberum in terminando, seu efficiendo;

in obliquo autem dicit ipsum terminum extrinsecum.

Non est adequatè vitalis, quoad rem, sed solum secundum id, quod dicit principaliter, & in recto; quod sufficit ut dicatur vitalis simpliciter.

Deus habet se negativè circa varia volibilia sub conditione, circa quæ, solum habet volitiones conditionatas ex parte actus, cum tamen possit habere absolutas: & sic etiam circa illa exercet libertatem contradictionis. Neque enim ullum volibile finitum absolute necessitat voluntatem creatam ad ejus prosecutionem: Ergo à fortiori, nec voluntatem increatam.

Sed nec est perfectio voluntatis, sed imperfectio libertatis necessariè disjunctivè ad contingentia volenda, vel positivè nolenda. Perfectius enim est ad neutrum determinari, sed retinere perfectum equilibrium suæ libertatis.

Deus habet se negativè circa peccata absolute futura, hoc sensu, quod illa neque velit esse, cum ei repugnet velle peccatum, neque efficaciter nolit esse: ab eo qui non essent futura: Non tamen habet se mere negativè: Quia vult illa permittere libertati creatæ.

Deo quidem repugnat suspensio intellectus ab omni actu circa contingentia: quia ei repugnat ignorantia. Non tamen repugnat suspensio voluntatis: Quia hæc est libera, & expers potentialitatis quoad intrinsecam tantum. Est igitur perfectio simpliciter, actu intelligere omne intelligibile, secus velle efficaciter omne volibile, unde illud necessariò convenit Deo, non vero omnia quæ possit velle.

Datur in Deo voluntas antecedens inefficax Patet, quia vult Deus *1. Tim. 2.* omnes salvos fieri, non efficaciter & absolute, cum multi non salventur, ergo datur in eo voluntas antecedens inefficax. Hoc videtur nunc certum ex Decreto *Innoc. X.* de morte Christi pro omnium salute ferè oblatâ. De quo diximus plura supra *Tom. I. ad prop. 4. & 5. Jansenii pag. 65.*

Hinc nulla ejus volitio libera est pure inefficax, sicut nullum effectum vel medium inferat, quamvis maneat conditionata ex parte objecti principalis. Nam eo ipso quo est absoluta ex parte actus, debet inferre absolutam existentiam alicujus sui termini, quo completur, & constituitur formaliter libera. Ratio est, quod absolutum divinæ libertatis exercitium debeat compleri per aliquid vi illius absolute existens.

Datur decretum concurrendi in actu primo, quo Deus causas secundas, complet in actu primo, eis exhibendo suam potentiam paratam, & causas libetis quidem ad utrumlibet, sic ut non noceat libertati. Quia sine hoc decreto, non essent completæ in actu primo ad suam operationem.

Dices, Hoc decretum officit libertati creatæ. Resp. negativè, quia non prædeterminat actionem creaturæ immediate ut existat, sed tantum Dei potentiam ad concurrendum indifferenter, relinquendo creaturæ potestatem ad utrumlibet se determinandi.

Non est decretum illud formaliter conditionatum, sic ut faciat hunc sensum, Concurram cum causa secunda, si agat. Alioqui enim (cum actio creaturæ, & Dei concursus sint idem realiter) esset nugatorium, & faceret hunc sensum, concurram si concurram. Sed est absolute cum determinatione ad individuum sub disjunctione, adeoque, in ordine ad libertatem non lædendâ æquivalenter conditionatum.

Completur in esse liberi per specialem voluntatis creatæ

creata productionem extrinsecam, ut supra diximus.

Quares, An in Deo, aut voluntate divina admittenda sint *Passiones*, v. g. iras, doloris, indignationis &c. quales ipsi Scriptura sæpius attribuit.

Resp. Deum non esse capaceum talium passionum, nisi tantum metaphoricè, sive per similitudinem cum modo agendi humano. Passio enim propriè sonat, & annexam habet aliquam animi turbationem, aut alterationem, qualis non cadit in perfectissimam Dei immutabilitatem, & beatitudinem.

Dum igitur in Scripturis Deus dicitur irasci, penitere, tactus dolere &c. hoc tantum sonat, Deum, dum ponit, id præstare quod solent homines irati: item dolere, aut penitere, quia ponit aliquos effectus externos quales procedunt à passione interna hominis dolentis, aut penitentis. Christus quidem passiones habuit propriè dictas, sed tantum quâ homo, & illius voluntati despoticè subiectas.

Posiunt tamen inde Deo admitti affectus amoris, odii, gaudii, quatenus tantum voluntatis actum denotant: non tamen propriè affectus Desiderii, quatenus cum importat affectum ad bonum quo caremus, Deus nullo bono creat, aut indiget.

§. II.

De Prædefinitione, Prædestinatione, Reprobatione.

Prædefinitio est volitio efficax actus boni à creatura ponendi antecedens absolutam ejus prævisionem. Si illa inferat prædeterminationem physicam actus creaturæ evertit libertatem, in nostra sententia. Quia in potestate creaturæ actum non relinquit. Si verò immediatè solum inferat medium de se indifferens, cum quo per scientiam mediam prævisus est actus infallibiliter obtinendus, non nocet libertati.

Ratio est. 1. Quia non est absolutè antecedens, sed posterior actu in statu conditionato, & consequenter est ab quo modo in potestate voluntatis create. 2. Quia non influit in actum per se, sed per medium ex se indifferens.

Et ideo non immutat modum operandi voluntatis, ex sua determinatione propria, cum media influentia in determinationem voluntatis, non aliter influant, quam si abesset prædefinitio.

Dices, Repugnat Dei voluntatem efficacem frustrari: Ergo actus prædefinitus absolutè debet necessario poni.

Resp. dist. consequ. Debet necessariò sic poni, sive, non potest non poni ex suppositione consequente, Conc. ex suppositione simpliciter antecedente, Nego, nam in statu absoluto exercitium actus manet in potestate agentis.

Actus itaque prædefinitus fit infallibiliter, non tamen necessariò & inevitabiliter, quantum est ex parte antecedentium influentium in actum, quæ omnia in statu absoluto possunt stare cum non actu, cum fuerit prævisus & prædefinitus dependenter ab exercitio libertatis conditionatè futuro.

Deus sic prædefiniens dat gratiam dependenter à scientiâ mediâ, ut dirigente seu ut proponente modum infallibiliter obtinendi consensum, non ut movente, seu exhibente meritum gratiæ ad consensum. Prædefinitionem hæcenus explicatam admittit ex So-

R. P. Arsdck. Tom. II.

cietate Suarez, Granadus, Ruiz, Amicus, Ariaga &c. Contra Vasquez, Herice, Alarcon. &c.

Omnes actus boni sunt virtualiter prædefiniti in datione gratiæ prævisæ effectum habituræ. Imo probabilius multi docent, etiam formaliter, 1. Quia hoc est conformius S. Augustino. 2. Quia sic melius intelligitur quomodo prima & radicalis discretio electorum à reprobis sit ex gratuito Dei beneplacito: & differentia gratiæ efficacis à sufficienti non solum in actu secundo, sed etiam in actu primò: & quomodo illa sit semper moraliter major in ratione beneficii, ex voluntate Dei absoluta illam concedendi, & actum obtinendi.

PRÆDESTINATIO est præscientia & volitio gratiæ & gloriæ per media convenientia quibusdam conferenda.

Principalis dicit actum voluntatis determinantis dationem gratiæ ad gloriam perducentis; prærequirit scientiam præcipuè conditionatam.

Sumpta completè, est volitio gratiæ & gloriæ: incompletè verò solius gratiæ, vel, ut communius, solius gloriæ.

Deus omnibus quoque tempore & loco idoneo ad moraliter agendum providet auxilia sufficientia ad vitanda peccata. De justis quidem, illud est de fide ex Trid. & ex Constit. *Innocentius X.* de aliis etiam est saltem indubitatum. Quia ad demerendum requiritur libertas à necessitate, quæ libertas non adesset, si abesset omnis gratia saltem sufficiens.

Deus aditus omnibus, etiam infidelibus, providet auxilia saltem remotè sufficientia ad conversionem quamdiu sunt in statu moraliter operandi. Quia ex *Scip. & PP.* vult omnes salvos fieri, & omnes ad se invitat: Alioqui enim impenitentes quibus deesset illa auxilia, essent excusabiles. Est apertè *S. Thomæ* docentis, quod, si quis in sylvis sequeretur ductum luminis naturalis, Deus, vel per internam inspirationem ei revelaret ea, quæ sunt credenda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret. De quo vide hic ipsa *S. Thomæ* verba, *Tom. I. Part. II. pag. 24.*

Deus etiam infantibus providet media ad salutem aliquo modo sufficientia in voluntate aliena. Pater 1. Quia ex *Augustino* etiam ad parvulos pertinet illud *Apostoli*, vult Deus omnes salvos fieri. 2. Quia Christus pro omnibus est mortuus, & instituit Baptismum quo salvarentur omnes parvuli, nisi impedimento essent causæ secundæ quas Deus ut provisor generalis, pro sua libertate agere permittit. 3. Quia Deus omnibus dat Angelum tutelarem, & ad omnes gentes mittit prædicatores Evangelii & Baptismi. 4. Quia inspirat Sanctis ut orent pro omnibus, & parentibus cogitationes ad parvulorum salutem sufficientes, si illis responderent, ut etiam rectè *Proffer* docet, *S. August. discipulus.*

Dum obijciunt *S. Augustinus* in contrarium. Resp. eum tantum loqui de impossibilitate & nohtione consequente, cum dicit, quosdam parvulos non potuisse baptizari, quia Deus noluit.

De his quoad **GRATIAM SUFFICIENTEM** &c. tractatur fusius supra Part. II. Controv. 5. pag. 123.

Effectus prædestinationis est omne id, quod vult Deus ex intentione salutis prædestinari, & ad eam de factò producit.

Peccatum, cum sit per se malum, non potest esse volitum à Deo, ac proinde nec effectus prædestinationis

B 2

tionis

isde
kin

theo-
logia

D. IV

tionis, secus ejus *permissio*, cum hæc peccatum non causet. Hanc permissionem peccati Deus potest vel- le propter penitentiam securam, & alia peccatum essentialiter præsupponit. Hoc enim apertè docet *Ambros. August. aliique Patres.*

Ratione probatur, quia *permissio* peccati est bona, cum sit à Deo, & possit alicui, per accidens, esse occasio salutis, ac proinde possit Deus eo sine illam velle non volendo peccatum, sicut potuit prædefinire mortem Christi & Martyrum, non volendo peccatum iniquè occidentium.

Deus *efficaciter* volens penitentiam Petri, vult omnia ex parte sua ad illam requisita, inter quæ est *permissio* peccati, non verò ea omnia, quæ requiruntur ex parte Petri. Cum velle non possit ejus consensum in peccatum, qui tamen penitentia necessariò præsupponitur, hunc enim Deus non debet velle, sed solum per- mittere, ad obtinendam Petri penitentiam efficaciter intentam.

Dices, Deus vult peccatum non esse, ergo repugnat assertio.

Resp. Deum prædefinendo penitentiam non velle peccatum esse, sed solum illud non impedire, adeoque non vult repugnantia.

Datur ex parte Prædestinati *causa prædestinationis* quoad aliquos ejus effectus, v. g. quoad justificationem propter ejus penitentiam: non quoad omnes effectus: non enim quoad primam gratiam efficacem, cum ea non cadat sub meritum. Est de fide ex Scrip. CC. & Patribus.

Formalem electionem ad gloriam factam esse. *Ante prævisa merita*, tenent ex Societate Suarez, Bellarminus, Toletus, cum Thomistis, variis Scotistis, & aliis, sed non omnes eodem modo. Negant Alesius, Albertus, Bonaventura, & ex Societ. Vasquez, Lessius, Becanus, Lugo, Palavicinus, Petavina.

Reprobatio strictè, est præscientia injustitiæ finalis quorundam, & volitio pœnæ æternæ illis infligendæ. Latè insuper dicit volitionem permittendi peccatum, quæ dicitur reprobatio negativa, cum destinatione ad pœnam positivam ex peccato procedentem.

De Prædestinatione absoluta ad gloriam & Reprobatione, Quomodo facta non sit à Deo ante prævisa hominum merita & demerita &c. Traditur hic supra in Tom. I. Part. II. Controversia III. pag. 117. Et de Prædestinatione Calvinistica pag. 118.

CAPUT III.

De Sanctissima Trinitate, Processione Personarum, & Personis singulis in particulari.

§. I.

Trinitatis mysterium, Processiones &c.

DE hoc Trinitatis mysterio pronunciat consensus communis: Non posse illud cognosci aut deduci ex solis principiis naturalibus, sed ex principiis revelatis. Hinc de eo exponenda sunt recepta fidei dogmata, & in quibus sive in Cathedra, sive ad populum proponendis aberrare, pro maxima haberetur incertitia; uti & in ipsis Terminis, & modo loquendi, in quibus labi admodum pronum est, nisi quæ facili delectu hic deducemus singulari relectione noscantur & ubi dubitatur ad manum habeantur.

Errantur circa Mysterium Trinitatis variè *Hæretici* docentes, 1. Unicam esse in Deo personam. 2. Primam solum esse Deum. 3. Spiritum sanctum non esse Deum. 4. Illam non procedere à Filio. 5. Tres Deos dicendos esse. Contra quos *Conc. Lateran.* definit essentialiam unam esse, & tres personas, & has inter se realiter esse distinctas.

Hoc Mysterium est *supra*, non tamen *contra* rationem naturalem: cum verum verò non possit esse contrarium.

Obijci præcipue potest illud Philosophicum principium: Quæcumque sunt eadem uni tertio, sunt etiam eadem inter se.

Resp. In eo mysterio tres quidem personæ realiter distinctæ, sunt eadem uni tertio, sed infinito, ac pluribus *communicabili*, & quidem solum inadæquate: quod proinde non repugnat. Pater enim identificatur Deo, sed non omni ei quod est realiter Deus, cum non identificetur Filio, qui est Deus.

Hinc Deus est terminus capax *distributionis* non exprimitur his terminis, *omnis Deus*, sed his, *quidquid est Deus*, cujus distributionis defectu varii syllogismi in hæc materia sunt vitiosi. Quia nempe in antecedente non dicitur, quidquid est Deus, nam longe differunt illi duo termini, *omnis Deus*, & *quidquid est Deus*: quia omnes tres personæ sunt, quidquid est Deus, non tamen *omnis Deus*, cum hoc nature divi- næ pluralitatem importet.

Dices, Rectè concludit hic syllogismus: Filius non est Pater; Essentia divina est Pater; ergo essentia divina non est Filius; hoc autem consequens fidei repugnat.

Resp. majorem non esse veram, si uti debet resolvatur hoc modo: Filius non est idem cum Patre, nec cum ullo prædicato quod est idem cum Patre: hoc autem secundum falsum est, cum Filius identificetur essentia, cui etiam Pater identificatur; & hoc sensentiam falsum est consequens.

Eodem modo resolvenda est hæc altera argumentatio: Hæc essentia divina non generatur; Filius est hæc Essentia divina, Ergo Filius non generatur. Nam et si essentia ut talis non generetur, identificatur tamen Filio qui generatur.

Dantur in Deo *Processiones ad intra*. Est de fide ex *C. Later. Scrip. & PP.* Hoc exigit vera ratio Patris in prima persona, & Fili in secunda, & S. Spiritus in tertia persona; Processio enim est progressus unius personæ ab alia, quæ non possunt per aliquid extrinsecum compleri, aut explicari.

Pater producit *verbum*, non ut intelligat, sed quia intelligit, ut ipsi Verbo suam notitiam communicet.

Filius est ab alio *personaliter*, à se *essentialiter*, adeoque Ens à se simpliciter. Quia nempe sibi identificatur naturam essentialiter, præsupponentem esse à se, & improductam.

Ens à se, latius patet quam *ens improductum* simpliciter, cum personæ productæ sint etiam ens à se, non tamen ens improductum.

Persona producta non causatur, nec pender à principio producente. Quia ab eo non accipit esse contingens, & defectibile, ac proinde eo non indiget, nam à se necessariò existit procedendo, sicut principium producendo. Unde sicut productum non potest esse sine producente, ita nec producens sine producto.

Neces-

Necessariò datur una persona *improducta*, ut Pater; Alioqui enim daretur processus in infinitum, vel idem produceretur à se ipso.

Processiones divinae sunt per intellectum & voluntatem. Alioqui enim cur præcisè essent duæ? Adde quod ideo Scripturæ & PP. Filium appellant Verbum, & Spiritum Sanctum, Amorem, seu Charitatem: quia Verbum per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem procedit.

Notionale prædicatum est, quod convenit non præcisè ratione essentia, adeoque non est commune tribus personis, sed uni, aut duabus proprium.

Verbum est terminus productus à dicente, non sibi, sed alteri loquente, nempe ipsi Verbo, quod proinde est similius verbo nostro vocali, quam mentali, estque per se subsistens, & id quod, cui, & quo Pater loquitur.

Unde, ut patet, in multis differunt intellectio, & verbum in Deo, & in nobis; ac præcipuè in eo, quod creatura producat verbum nostrum mentis, ut intellegat, Deus verò quia intelligit.

Productiones activæ sunt in persona producente, passivæ in producta, Ita Athan. alique PP. docentes personam producentem constitui origine activâ, & productam passivâ.

Ratio est, quod sicut Filio essentielle est produci ab hoc Patre, ita Patri essentielle est producere hunc Filium.

Solæ proprietates relative sunt principium formale proximum seu immediatè productivum ad intra: Hæ enim solæ distinguuntur realiter à termino producto ad intra: Ergo hæ solæ possunt illum realiter producere: Cum enim immediatè producens, immediatè opponatur termino formali producto, debet ab eo realiter distingui.

Principium quod divinarum processionum est persona; *radicale* natura, *formale remotum* intellectus &c. *proximum* relatio ut transcendentalis.

Terminus totalis productus, est persona producta; *formalis* productus est personalitas, *formalis communicatus* est ipsa essentia divina.

Duæ sunt in Deo *Processiones*, Filii nempe, quæ est generatio; & Spiritus Sancti, quæ à PP. simpliciter dicitur Processio: Ideo autem sunt duæ & non plures, quia duæ sunt in Deo actiones immanentes, non plures. Hæc quamvis ex terminis non clara, certa sunt ex CC. & Symbolis Ecclesiæ.

Radicalis ratio cur processio Verbi sit generatio, non Spiritus Sancti, est, quod illa sit per intellectum, hæc per voluntatem.

Formalis autem ratio, juxta PP. assignatu difficillima, est illa ex S. Thoma, quod processio Verbi, ex sua ratione specifica operationis intellectus, sit per se formaliter *assimilativa* termini producti cum suo principio. Processio verò Spiritus Sancti, ex sua ratione specifica operationis voluntatis, non sit formaliter *assimilativa*, sed *impulsiva* in objectum. Unde cum per se ordinari in similitudinem naturalem sit essentielle constitutum generationis viventis à vivente, illa, non alia, est generatio.

Colligitur etiam idem ex Scrip. & PP. Filio tribuentibus rationem Imaginis, figuræ, similitudinis &c. tamquam aliquid ipsi proprium, ejusque constitutum in esse Filii, seu propriè geniti à Patre. S. Bonaventura aham adfert rationem, quod nempe processio Verbi

sit in similitudinem nature ut formaliter secunda, secus processio Spiritus Sancti.

Paternitas & Filiatio *identificantur* Spiracioni activæ realiter inadæquatè, quo non obstante opponuntur, adeoque *distinguuntur* realiter inter se.

Dices, Trinitas ista personarum in Deo, non videtur consistere cum prædicato simplicitatis divinæ, ergo &c.

Resp. neg. ant. Quia nihil entis superaddit ab ipsa Dei essentia condistinctum, quod solum repugnat simplicitati divinæ.

§. II.

Persona Divina in particulari.

Paternitas in divinis variè sumitur prout variè respicit filium. 1. Pro relatione *summe determinati* ad habendum filium in fieri. 2. Pro relatione *habentis* filium in fieri. 3. Pro relatione *habentis* filium in *fatto esse*, præsuppositâ ejus generatione.

Pater etiam constituitur *innascibilitate*, sumptâ positivè & fundamentaliter.

Dantur in Deo *tres subsistentia relative*: patet ex PP. & CC. infra, agnoscentibus in Deo tres personas & tres subsistentias. Ex tribus enim personis rectè inferuntur tres personalitates, quæ cum natura constituunt tres subsistentias completas, & incommunicabiles. Ita Suarez, Vasquez, Ruiz, cum Concilio Nicæno, Constant. ac Florentino.

Non datur in Deo *subsistentia absoluta*, & communis. Hanc enim non agnoscunt CC. & PP. sed solum tres subsistentias relativas, quas licet plerumque PP. sumant concretè, constat tamen eos non admittere subsistentiam absolutam ex qua exurgeret subsistens absolutum, imò & persona absoluta. Ita rem hanc tractat Bonaventura, Vasquez, Valencia; aliter Scotus, Cajet. Granadus, &c.

Notio est ratio personam notificans ac distinguens. Sunt *quinque Notiones*, Innascibilitas, Paternitas, Spiratio activa, filiatio, & processio. Non constituitur specialis notio Spiritus Sancti, per hoc quod nullus ab eo procedat: quia hoc non importat in eo specialem excellentiam, prout in Patre importat innascibilitatem.

Pater est principium *sine principio*, & impropriè fons Deitatis: quia producit alias personas, eisque naturam communicat. Ita Symbolum Athanasii Nicænum &c.

Filius est à principio, sed non principiatu ex usu loquendi Latinarum, ne videatur dici minor Patre. Neque simpliciter dicendus est habere principium, ne intelligatur *durationis* ad mentem Arianorum.

Verbum solum usurparur notionaliter à Scrip. & PP. Dicitur propriè Verbum: Quia est terminus productus locutione, quâ solus Pater loquitur soli Filio, unde loquitur Verbum ipsi Verbo, & per Verbum, scilicet per Verbum inadæquatè sumptum pro ipsi generatione passiva tamquam per locutionem passivam, & pro essentia communicata, tamquam manifestativo formali.

Verbum procedit ex cognitione essentia & omnium personarum. Cum ex PP. illud sit adæquatum divinæ scientia expressivum, & procedat ex cognitione comprehensiva Patris, quæ haberi nequit sine aliarum personarum cognitione.

Procedit etiam ex cognitione *possibilium*. Hæc enim inclu-

isole
kin

theo-
logia

DIV

includitur in comprehensione Dei; ex qua procedit, ut ars omnium rerum quæ fieri possunt.

Non procedit ex cognitione creaturarum ut existentium. Cum enim productio Verbi sit necessaria, debet procedere ex cognitione necessaria, quæ est prior visione rerum ut existentium.

Certum est definita esse contra Arium & Sabellium in Nicæno 1. & c. 4. sequentia.

I. Verbum sive Filium esse Patri *coeternum*: quod ex illo Joannis I. *In principio erat Verbum*, probat S. Augustinus aliique Patres contra Arium.

II. Verbum esse Patri *consubstantiale*, id est, ejusdem naturæ & substantiæ, ex illo Joan. 10. *Ego & Pater unum sumus*: quo loco nos liberari ab erroribus Arii & Sabellii, tamquam à Scylla & Charybdi, docet S. Augustinus *Tracl. 16. in Joannem*.

III. Esse Patri *coequallem* per omnia: contra Arium qui dicebat Filium Patre minorem, probatur ex Apostolo ad Philippenses cap. 2. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, *esse se æqualem Deo*: De quo loco S. August. in Psalmum 126: cap. 14. *Quare non est rapina? quia est natura.*

IV. Quod Verbum sit *verus & naturalis* Dei filius, & unus cum Patre Deus: ex illo Joan. 3. Sic Deus dilexit mundum, *ut Filium suum unigenitum daret*: Quod si non esset naturalis, sed adoptivus, cum Ario, unigenitus dici non possit, cum plurimi alii sint Filii per adoptionem.

Dices, cum Arianis: Quando Filius genitus est, vel erat, vel non erat: Si erat, quare genitus est? Si non erat, ergo aliquando non fuit: ergo non Patri coæternus.

Resp. cum S. Basilio, & S. Augustino: Non erat antequam gigneretur, Sed erat cum gigneretur: semper autem genitus, semper igitur fuit. Et S. August. Epist. 174. ad Pascendum: *Semper genuit Pater, & semper nascitur Filius*. Quamvis idem Augustinus annotet *lib. 83. quest. 9. 73.* aptius dici, semper genitum esse, quam semper gigni: quia genitus est in Dei æternitate, quæ in se est immutabilis & indivisibilis, quamvis coexistat omnibus partibus nostri temporis, quod est divisibile & successivum.

Ex Scripturis, & PP. Filio proprium est esse *Imaginem solius Patris*: Quia solus Filius à solo Patre procedit ut ejus Similitudo, formaliter quidem vi suæ processione, quod ex Augustino ad rationem Imaginis requiritur & sufficit.

Ratio est, quod Pater prius quam spiret communicet Filio potentiam spirativam: cum ei omnia communicet, exceptâ (inquit Nazian.) causalitate, id est, potentia generandi ipsam Filium in divinis.

In Symbolo Nicæno additum est *Filioque* ab Ecclesia Romana, ita exigente nova hæresi Græcorum, ante quam ista particula Patribus visâ non fuerat necessaria.

Similiter à PP. in Concilio Constantiensi, additum est, *qui ex Patre procedit*, occasione hæresis Macedonii, cujus sectatores dicebant Spiritum Sanctum esse Facturam solius Filii.

Spiritus Sanctus non distingueretur realiter à Filio si ab eo non procederet: Illi enim non opponeretur: in divinis autem sola oppositio realiter distinguit, ut passim docent, CC. & PP. Unde in ea hypothese Spiritus Sanctus non magis distingueretur à Filio, quam nunc spiratio activa à Patre & Filio, in-

ter quas defectu oppositionis, nulla est distinctio realis.

Pater & Filius, ex CC. Lugdunensi & Florentino, sunt *unum principium Spiritus Sancti*, sicut sunt unus Deus. Quia personis in his est unica virtus spirativa, sicut in tribus unica divinitas. Sunt tamen duo spirantes *adjectivè*: Quia adjectiva multiplicantur pro multiplicata suppositorum.

Spiritus Sanctus procedit, à Patre immediate, & mediate à Filio; non prius tamè à Patre, quam à Filio. Quia actus spirandi præcisè ut est in Patre, non est completus: non enim infert processionem Spiritus Sancti, nisi prius intelligatur esse in Filio.

Donum propriissimè convenit *Spiritus Sancto*. Quia procedit ex Amore, qui est principium Doni gratuiti. Quamvis & de Patre & Filio Donum propriè dici possit, quatenus se dat nobis per gratiam, gloriam, &c. juxta illud *Isaie 9.* Filius datus est nobis.

Dices porro, contra æqualitatem Personarum divinarum. Relationes divinæ ab invicem distinguuntur specie, vel quasi specie, cum non possint ad plura individua singule multiplicari. Atqui ea quæ sunt specie distincta sunt inæqualia: Ergo & Personæ sunt inæquales.

Resp. breviter, neg. minorem: nam & idem est in ubicationibus ejusdem locati ad diversa spatia, & in similibus omnino æqualis perfectionis, quas tamen ubicationes, & similes, specie differre passim Philosophi & Theologi agnoscunt, præsertim qui statuunt modos illos distinctos.

CAPUT IV.

De Angelis, eorumque Natura, Specie, Scientiâ, Activitate, Locutione, Lapsu, Supplicio.

§. I.

Angeli natura, species, ordines.

Angelus est substantia creata, spiritualis, completa, & intellectualis, homine superior. De fide est dari Angelos: & probatur ex Scripturis, nominatim ex Psalmo 8. qui de hominibus loquens dicit, *ministi ei paulo minus ab Angelis.*

Dividitur autem ordo Angelorum in tres Hierarchias, & novem Choros.

Prima, sive suprema Hierarchia, id est, facit principatus, continet Seraphim, Cherubim, & Thronos.

Secunda, continet Dominationes, Virtutes & Potestates.

Tertia, sive infima, complectitur Principatus, Archangelos, & Angelos.

Hæc Hierarchiarum, & Ordinum distinctio, fundatur inchoativè in ipsorum Angelorum natura excellentiori: completè autem in diversis gratiæ ministeriis à Deo attributis.

Hos Ordines Angelorum cum cæteris Patribus agnoscit antiquissimus *Dionysius Areopagita* lib. de cælesti Hierarchia, ubi asserit se illos accepisse à præceptore suo D. Paulo, vel certè ab Herotheo, de quibus fatus hic *Suarez* lib. 1. cap. 13.

Angelos Custodes hominibus deputari, est de fide ex Scripturis *Psalmo 90. v. 11. Genes. cap. 48. Matthæi 18.* Angeli eorum semper *vident faciem Patris mei*. Singulis homi-

hominibus singulos dari Angelos custodes, & non tantum pluribus aliquando unum, quamvis non sit de fide, ut communius agnoscunt Doctores: oppositum tamen censent temerarium, eo quod non videatur variis locis Scripturæ satis conforme. Docet *Magister & H. Victorinus* unum aliquando Angelum plurimum hominum curam gerere. *Tostatus* tradit probabiliter Personas publicas v. gr. Reges, & Pontifices, duos habere Angelos custodes. *S. Iustinus Martyr* q. 430. asserit eundem Angelum non deputari custodiæ alterius hominis mortuo priori suo cliente. *Granadus* cum pluribus, ex Scripturis probabiliter colligit, ad custodiam Regnorum, Provinciarum, Civitatum, & Communitatum aliquos esse Angelos in particulari deputatos.

Officia custodiæ Angelicæ præcipua sunt, clientem ad bonum excitare, à malo avertere immutando phantasiam, passiones &c. pericula & eorum causas amoliri, dæmonis impetus & tentationes nimias retundere, pro cliente orare, & illius preces Deo offerre, ut *Tobia 12. Apocal. 8.* Illius animam in Purgatorio solari, & demum ad cælum deducere, uti de *Lazarro Lucae 26.*

Sunt Angeli omnino *incorporei*. Est communis Catholicorum contra Cajetanum, &c. Idque docet Concilium Lateranense, non definit, ut quidam volunt. Non potest tamen sine temeritate negari, cum nullum sit fundamentum illis affingendi corpus aliquod subtile.

Nec refert quod Synodus VI. approbet Angelos posse pingi, quia per hoc non approbationem adjectam, scil. quia sunt corporei.

§. II.

Activitas Angelis.

Ordinariè Angeli *assumunt corpora* ex aère, & vaporibus ab ipsis formata, & subinde ita solida, ut sint palpabilia, ut cum Abraham lavit eorum pedes *Gen. 18.* Et Jacob cum Angelo luctatus est, *Gen. 32.* Unde istud Christi, *palpate quia Spiritus carne non habet*, convincit quidem suppositis Christi prædictionibus & miraculis, de sua corporali resurrectione, sed non absolutè ex sola corporis assumpti sensibili palpatione.

Possunt etiam assumere *corporaviva*, in his operationes aliquo modo spiritibus proprias ita exercendo, ut his represententur Angeli in personâ propriâ. Dæmon tamen non rectè dicitur assumere corpus Energumeni, sive possessi: nam nil loquitur adhuc ibi in persona propria.

Angelus non potest *vivificare* per se corpus assumptum, seu cum eo, ut cum suâ comparte, constituere unum vivens. Cum enim ipse Angelus sit actus completus, non potest venire in compositionem entis per se ex partibus incompletis, ut est materia & forma unita.

Unde non potest per corpus assumptum exercere operationes intrinsecè *vitales*, ut sunt sensationes &c. quæ necessariò procedunt à principio incunfeco vitali.

Neque potest Angelus in Corpore assumpto *baptizare*: Quia non potest proferre verba locutione vitali. Neque Dæmon potest *generare propriè*, sed solum impropiè, semine ab animali deciso ad generationem concurrente: non verò, ut vult Raynaudus,

massam terream ita disponendo, ut exigat infusionem animæ.

Possunt Angeli, applicando activa passivis, mirare, & producere *animalia imperfecta*. Non tamen perfecta sine semine aliunde accepto. Hinc plurima potest Dæmon, quæ, quia cederent in nimis grave damnum, præsertim publicum ordinis naturæ, Deus illa non solet permittere.

Possunt itaque Angeli vi naturæ suæ illa præstare, quæ per impetum, sive impressum *motum localem* efficiuntur, dum Deus permittit. Hinc possunt fluminum cursum sistere: Mare altius attollere: Terram commovere: Cælestium spherarum, & corporum motum inturbare. Possunt etiam hominum sensibus illudere, imprimendo organis sensuum affectiones similes illis quas objecta sensibilia solent imprimere, v. gr. ut album appareat nigrum, ut nigrum appareat album, vel lucidum: & hinc etiam intelligitur, quo modo Dæmon possit seipsum transformare in Angelum lucis.

Ex principio etiam de *Motu* jam posito, Angelus bonus, aut malus facillè format, & excitat in hominis mente sive cerebro phantasmata plurima, & illis mediantibus, varii generis cogitationes: & his mediantibus varii generis motus appetitus sensitivi, quorum tamen liber usus vel abusus remanet in hominis potestate.

Cum etiam Angelus, pro ingenita sui intellectus subtilitate, cognoscat primogenia rerum *semina*, horumque *mixturas* multiformes, ut auri, argenti &c. non apparet nobis cur non possit formare varia metalla, aurum, argentum, &c. ubi id Deus permitteret. Quin etiam, quod excellentius est, thesaurum variarum Scientiarum humano cerebro imprimere. Cum illæ constitutæ sint primariò in phantasmatum certo ordine ac dispositione.

Hinc facilius concludes, Angelos bonos, & malos, posse tempestates excitare in aère, aut in mari: Possè grandinem aut nivem subito formare: Possè tonitrua & fulmina eicere: summum æstum, aut frigus efficere. Hæc enim ex iisdem principiis *motus*, & rerum varii seminibus perspectis possunt provenire.

Ex his ulterius patet, quam multa sint quæ præstare possint Magi, Arioli, Præstigiatores, qui Dæmonis operâ utuntur, si vel Deus illa fieri permitteret, vel ipse Dæmon, nolens hominibus prodesse, illa à se fieri non sape recusaret.

Quæres, Quomodo fiat, ut Angeli alicujus mali opera, Corpus humanum ferro resistere possit ne vulneretur, uti constat sæpius factum gestando schedulas, quas vocant induratorias.

Resp. Angelum qui habet vim resistendi, sive impediendi impetum ferri, posse seipsum per eam resistantiam reddere impenetrabilem, & hoc posito, per modum superficiæ alterum circumquaque involvendo, posse illum reddere à vulnere immunem.

§. III.

Ubicatio, Scientia Angelica.

Non possunt Angeli naturaliter esse in locis *diffinis*, & non in medio, etiam intra spheram suæ extensionis. Quia sic velut à se ipso dividi, naturaliter repugnat

inde
kin

theo-
logia

P. IV

gnat limitationi entis creati, quamvis non supernaturaliter.

Possunt Angeli esse simul, ac plures *in eodem puncto*: quia carent quantitate, qua ab eodem loco excludantur.

Constituuntur *formaliter in loco* per ubi modale, quo eorum indifferentia tollitur, & determinantur ad existendum hic potius quam alibi.

Ubi Angelicum est spirituale & indivisibile ex parte sui subjecti, divisibile tamen ex parte spatii, cujus singularis partibus illud uti totam Angeli substantiam intimè sistit.

Non potest Angelus *transire* ad locum distantem, non transendo per medium. Quia hoc illius limitationi repugnat, non minus quam existere in locis distantibus, & non in medio.

Angeli non possunt moveri *in instanti* ultra spatium sibi contiguum suæ sphaeræ adæquatum. Quia non possunt, etiam instantaneè, occupare locum majorem maximo sibi adæquato. Quod enim repugnat in tempore, etiam repugnat in instanti.

Agere in distans sine medio, repugnat limitationi entis creati, adeoque etiam Angelis repugnat movere corpus quod à sua sphaera loco distat.

Egent Angeli *speciebus* ad cognitionem directam objectorum non existentium, & existentium extra sphaeram suæ visibilitatis. Repugnat enim limitationi creaturae naturaliter intueri quantumlibet distans.

Angelis sphaeram visibilitatis *limitatam* tribuunt, Scotus, Bonav. & Alii, quam etiam Scripturæ indicant *Jobi. v. 7. Matth. 12. v. 43.* Significantes eos accedere ad distantia ut illa videant.

Hæc autem sphaera eo major est, quo perfectiores sunt Angeli: quanta verò sit, à nobis determinari non potest.

Non cognoscunt *distinctè* omnia, quorum habent species: Hoc enim excedit vim intelligendi creatam & limitatam: habent tamen semper suarum specierum cognitionem saltem confusam, quæ liberè possunt, sicut nos, se applicare ad hæc aut illa attentius consideranda: unde possunt speciebus universalibus pro libitu uti adæquatè vel inadæquatè.

Non possunt naturaliter *certò* cognoscere *future stricte contingentia*, id est, à libero alterius arbitrio dependentia. Quia istorum certa cognitio ac prædictio ex Script. & PP. est infallibile divinitatis argumentum, ac proinde propria soli Deo, cui essentialiter est cognoscere omne cognoscibile, secus Angelo, quia indiget determinativo ex parte objecti, quale nullum datur respectu futuri stricte contingentis.

Possunt tamen subinde illa *probabiliter* cognoscere, ex indicis & circumstantiis externis, ex quibus colligunt futuram agentis liberi determinationem.

Contingentia late, id est, independentia ab agente libero, possunt cognoscere certò *certitudine physica* in complexione suarum causarum, ut pluvias, tonitrua, &c. Non tamen certò certitudine *metaphysica*, id est, infallibili, quod indicant *Scriptura Sapien. 8. & PP. Athan. August. & alii.*

Non possunt naturaliter certò cognoscere *secreta cordium*: Est hoc juxta varios, de fide, ex Scrip. & PP. istorum notitiam, ut signum divinitatis, soli Deo tribuentibus.

Ratio est, quod creatura libera habeat jus secreti suorum actuum interiorum, ne alioqui impediatur ab iis

liberè eliciendis, ac proinde ut Deus non det concursus ad istorum notitiam sine elicientis consensu.

§. IV.

Locutio Angelorum.

Possunt Angeli inter se *loqui liberè*, secretò, & excitativè ad audientiam. Id enim ad Societatem moralem eis debetur, & à Scripturis in variis locis illud ipsis attribuitur.

Loquuntur Angeli non per signa *sensibilia*, aut *spiritualia*, sed per *ordinationem* suorum actuum ad alterum, volendo ut ipsi innotescant, quo fit ut Deus præbeat concursus specialem ei, ad quem diriguntur, ad eorum notitiam, & quidem secretam, quæ non nisi difficulter haberetur per signa. Hanc Ordinationem admittit *S. Thomas*, & vocat virtutem excitativam, quæ, inquit, loquens nihil facit in audiente, excipit, nisi ista alius absorptus, ut debeat excitari impulsu ad intellectum applicandum.

Mentiri non possunt Angeli sibi invicem loquentes: Quia non possunt ostendere iudicium, quod non habent, nec judicare esse id, quod sciunt non esse. Possunt simul loqui pluribus; dicuntur *clamare* ad invicem, quando rem magnam aut magno affectu significant.

Possunt *discurrere* circa illa, quæ non cognoscunt evidenter, v.g. ex indicis externis probabiliter inferendo secreta cordium; non circa illa, quæ cognoscunt evidenter unico simplici intuitu, sine compositione extremorum, prædicati scilicet & subjecti prius apprehensorum, quæ utuntur circa inevidentia: circa evidentia autem falli nequeunt.

§. V.

Peccatum, Supplicium, &c.

Omnes etiam reprobi, fuerunt primo instanti suæ creationis *Sanctificati*. Ita contra Hugonem, Aulensem, Bonaventuram, docent *S. Thom. Suar. V. 26. ex Scrip. Ezech. 28. & PP. Hier. Aug. & Joan. 8. ubi* Diabolus dicitur in veritate non stetit.

Dices, Joannis 8. dicitur Diabolus esse homicida ab initio. Ergo non fuit à primo instanti iustificatus.

Resp. Diabolus dicitur homicida ab initio, mortaliter, id est, paulo post suam creationem quando lapsus fuit. Cum PP. dicunt Angelos malos nusquam habuisse charitatem, loquuntur de charitate constanti & consummata. Ex *S. Augustino* fuerunt quidem prius in tenebris, intelligendo præcisivè prout habuerunt se indifferenter ad gratiam primæ creationis.

Gratiam sanctificantem primo instanti suæ creationis acceperunt: *non gratis*, sed ut naturæ liberæ convenientius est, propriis meritis, non de condigno, quia principium meriti non cadit sub meritum: sed de congruo, per actum amoris Dei, auxilio transeunte, illo primo instanti elicitum. Illis enim, utpote perspicacissimis, mora fuit non necessaria ad deliberandum. Patres solum excludunt meritum de condigno, quando meritum illis negare videntur.

Creati sunt juxta *S. August.* in *beatitudine naturali*, ipsis conaturaliter debita, non in supernaturali; alioquin non potuissent peccare. Hanc ergo meruerunt de condigno propriis actibus illa prioribus etiam duratione, & ipsis facilibus, ideo enim PP. dicunt eos sine labore accepisse beatitudinem.

Angelo.

Angelorum *Via* fuit plusquam instantanea, Quia ex August. Beatitudinem acceperunt in præmium perseverantiae, quæ dicitur aliquam moram: fuit tamen, ex communi PP. ac DD. sensu, admodum brevis; quanta præcisè fuerit, determinari non potest.

Impeccabilitas non potest esse naturalis ulli creaturæ, adeoque nec Angelis. Hæc Assertio nititur sola auctoritate S. Augustini, aliorumque PP. ex Scrip. id colligentium: Nulla enim ratio per se convincit creaturam aliquam non posse per sua intrinseca determinari ad bonum honestum tantum, sicut potest per extrinseca Dei auxilia semper efficacia.

Primum peccatum Angelorum non fuit luxuria corporalis, ut voluit Orig. neque luxuria spiritalis sita in nimio sui amore, sed (ut ex Tobia 4. colligunt Athan. Aug. & Ambr.) *superbia*, sita, non in efficaci appetentiæ æqualitatis cum Deo, quam sciebant esse impossibilem; neque in ambitione unionis hypostatice, cum hæc fuerit decreta post eorum peccatum: Sed in nimia sui æstimatione & dilectione, qua ambiunt dominatum in cæteras creaturas, & nulli voluerunt subesse, nequidem Deo per actuale imperium ipsos gubernanti.

Quia hac ratione Lucifer, *Isai. 14. Ezech. 28.* voluit esse similis Altissimo, hoc est, sibi ad beatitudinem sufficiens, & nullius imperio subiectus. Unde & videtur peccasse ex multiplici superbiæ motivo & affectu, adeoque gravissime.

Parum serius videtur conceptus P. Jacobi à S. Dominico, dum scribit in sua *Cassiopea l. 1. c. 2.* superbiæm Luciferi sitam fuisse in eo, quod voluerit assimilari Deo, non in essendo, sed in agendo, scilicet absque physica prædeterminationis auxilio, contra quem Michael pro prædeterminatione illa decertans triumphavit, dicens, Quis ut Deus? Verum hoc neque apud D. Thomam, neque apud alios usquam commemoratum reperimus.

Dæmones sunt *obsinati in malo*, ut quamvis physice possint non peccare, cum ex *Dionysio*, naturalia retineant integra, moraliter tamen non possint: Quia sunt gratiæ destituti, & suis penis ad Dei odium vehementissime impulsivi. Augustinus eis solum negat potentiam moralem ad bonum morale, non verò physicam: ideoque dicendi non sunt habere physicam arbitrii inflexibilitatem.

Patiuntur à vero igne. Est hodie Catholica Doctrina, ex Scrip. & PP. ac præcipue ex S. August. Non patiuntur ab igne eundem dolorem, quem anima corpori unita, istius enim doloris objectum est malum perceptum sensu, quo illi carent. Nec patiuntur per

solam alligationem ad locum, quæ non potest causare tantos cruciatus, quantos describunt Sancti Patres. Neque per vehementissimam apprehensionem suæ damnationis ab igne excitatam; sic enim in eis non differret pœna sensus à pœna damni. Sed verè patiuntur per qualitatem spiritualem doloriferam ab igne, ut Dei instrumentor. iis impressam, quæ uruntur, non quidem propriè, quod Spiritui repugnat: minus tamen impropiè, quam in aliis sententiis supra expressis.

Ista *qualitas dolorifera*, est supernaturalis hoc sensu, quod superet omnem naturæ exigentiam, non quæ sit ordinis divini. Disconvenit illa qualitas Angelis seipsò, ut fætor odoratui. Dæmones habent complacentiam de malis hominum, non tamen *gaudium formale*, cuius sunt æquè incapaces, ac Beati verè tristitia, cum gaudium illud merito censeri possit aliquod pœnæ levamen, quod in damnatis non admittitur.

Infernus, locus est pœnalis damnatorum, horrore plenus, & à Beatorum sede remotissimus, in ipso terræ centro: Hoc indicat passim *Scriptura*. In eo semper aliqui dæmonum fuerunt post eorum peccatum: Omnes in illum derudentur post diem iudicii. Modò aliqui exiis versantur in aëre, ubi puniuntur pœnâ essentiali, licet non accidentali detentionis in carcere infernali, de quâ pœna intelligi debent Scrip. & PP. dum indicant dæmones necdum esse absolute damnatos, scil. per sententiam illos ad carcerem infernalem perpetuo alligatam, quæ proferetur in die extremi iudicii. De his fusè *Estius in 2. Dist. 6. §. 14. Cornelius à Lapide in 2. Petri 2. v. 4. alique.*

Inferni capacitas pro innumera multitudine damnatorum (sunt enim multò plures damnandi quam salvandi) est valdè angusta. Quidam dicunt continere spatium sex Leucarum horariarum cum dimidia, secundum omnem dimensionem. Iidem censent distare à superficie terræ 1237. leucis horariis. De hoc puncto latius tractat noster *Verkennis de Angelis Dist. 7. cap. 7.*

Hæreses.

Contra hanc primam Theologiæ Partem recensentur hæreses singule, cum suis Auctoribus, & refutantur, in fine *Tomii primi* hujus Operis pag. 143. sub hoc Titulo, *Notitia generalis Dogmatum ab Ecclesia damnatorum*, & sequuntur ordine Alphabetico sub his Titulis in particulari, pag. 149. *Deus, Beatitudo*, pag. 147. *Sc. Creatura, Angelus, Mundus, Præscientia, Prædestinatio, Diabolus, Infernus.*

isde
kin

Theo-
logia

DIY

PRIMA SECUNDÆ

DE BEATITUDINE, ACTIBVS HVMANIS, LEGIBVS, GRATIA, ET MERITO.

CAPUT PRIMUM.

De Beatitudinis essentia: De Voluntario, & Libero arbitrio.

§. I.

Beatitudo.

Beatitudo *Supernaturalis & formalis* non consistit in aliqua *Unione Physica* substantiæ divinæ cum sub-
R. P. Arsdæ. Tom. II

stantia animæ, ut docuit Henricus à Gandavo, *Quodlibeto 6. quest. 6. & quodlib. 13. quest. 12.* Non etiam in vera & reali *Transformatione* animæ in Deum ut suum principium, ut docuerunt aliqui Contemplativi, quos redarguit Lessius, *de summo Bono* Cap. 2.
C Dum

Dum igitur aliqui etiam *Patres* dicunt beatos in Deum *transformari*, intelligendū sunt de transformatione morali, quā Beati absorbentur in amorem Dei, & perfectam cum illius voluntate conformitatem.

Probabilis videtur Beatitudinis formalis essentiam non consistere in solo actu intellectus, per visionem, ut vult *D. Thomas*: nec in solo actu voluntatis per amorem, ut docet *Scotus*: sed in utroque simul, scilicet clara Dei visione, & perfectio ejus amore amicitiae, Ita *D. Bonaventura*, & plures alii. Ratio est, quia per hos duos actus habetur perfecta possessio summi Boni, in qua consistit perfecta beatitudo & felicitas.

Confirmatur summopere per extravagantem *Benedicti XII.* quae incipit, *Benedictus Deus*. Et per Decretum Conc. Viennensis, in *Clementina Dudum*, ubi dicitur, *Beatitudo consistere in visione & fruitione Dei*. Ex his existimare videtur *Vega*, & *Cordubensis*, assertionem hanc esse definitam, quod tamen verius negat hic *Suarez*, & plures alii, ideoque sententia haec non nisi probabilior aestimanda est.

Objectiones pro sententia oppositis possunt conciliari hac distinctione: Si beatitudo spectetur in genere moris, principaliter in Amore consistit, secus si in genere Naturae, sive affectionis objecti perfectè satisfati omni desiderii. Nam ex Visione Dei illius Amor necessariò profluere debet, & sic utrumque saltem consecutivè necessariò connecti debet.

Visio *Essentia divina*, sine visione Personarum, simpliciter bearet. Quia esset boni simpliciter infiniti possessio.

Visio beatifica est *necessaria, ac perpetua*. Quia sine perpetuitate, & quidem cognita, non esset perfectè satisfativa desiderii.

Beati *Visio reflexa* suae durationis perpetuae in decreto Dei, esset essentialiter indestruibilis, ideoque videtur repugnare. Quia deberet esse essentialiter vera, supposito quod à Deo semel producta fuerit, ideoque à parte post ratione objecti, sui scilicet istius decreti, esset intrinsecè & essentialiter aeterna: ens autem intrinsecè & ex essentia sua aeternum & indestruibile repugnaret perfectio Dei Dominio illud pro libitu destruendi: ideoque tale ens posse dari, *Suarez*, & *Vasquez* erroneum judicant.

Neque dicas, cum *Esparza*, hoc posse intelligi tantum de ente quod ratione suae perfectionis esset indestruibile, non ratione talis objecti.

Resp. rationem jam assignatam, utrumque evincere, repugnat enim ens ex sua intrinseca essentia repugnans Dominio Dei, ex quocunque praedicto illa repugnantia proveniat.

Beati sunt simpliciter *impeccabiles*. Est de fide, in quo erravit *Origenes*. Et patet ex *1. Petr. cap. 1.* ubi beatitudo dicitur, *hereditas incorruptibilis*.

Potentia peccandi in sensu diviso, non stat cum visione prout de facto datur; staret, si data fuisset ut in sui conservatione esset dependens ab aliquo actu libero Beati imperato sub peccato. Quia tunc visio semper esset posterior isto actu, cujus proinde libertati nihil posset officere.

Non potest etiam stare visio cum ullo *Mortali*, etiam *habituali*, imo nec cum ullo *veniali*. Quia est participatio divinitatis perfectissima, adeoque terminus divinae dilectionis ad perfectissimam Dei amicitiam elevantis: Cum qua amoris unione perfectissima, Dei offensa in nullo gradu consistit.

Vide plura de *Visione Beatifica*, *Lumine gloriae*, &c. supra *Part. I. cap. 1. §. 2. de Visione Dei*.

§. II.

Voluntarium.

Voluntarium sive spontaneum strictè, est quod procedit à voluntate cum cognitione. Latius patet voluntarium quàm liberum; quia omne liberum est voluntarium, non contra, uti patet in voluntatis actibus primo primis, in amore beatifico &c. quae sunt voluntaria, non tamen libera.

Voluntarium directum dicitur, quod est à voluntate positivè agente: *indirectum* quod est à voluntate ut non agente eum agere possit, aut debeat, uti & omnis actus liberi, & effectus ex ea secutus, v. g. dum navarchus caret voluntate dirigendi navem, quam teneatur habere.

De his & sequentibus, hic quaestiones tantum speculativa, infra Part. II. practica traduntur.

Ad voluntarium indirectum negativum non requiritur actus voluntatis; unde physice loquendo dari potest pura omisso libera, ad quam sufficit actum non poni à voluntate potente illum ponere.

Nec plus requiritur ut supposita obligatione, actus omisso sit peccaminosa. Ita cum pluribus docere videtur *D. Thomas* quaest. 2. de malo art. 1. *Aliquid*, inquit, dicitur esse voluntarium non solum quia cadit sub voluntatis actu, sed quia cadit sub potestate voluntatis.

Moraliter tamen non potest dari pura omisso libera sine aliquo actu eam causante, vel occasionante. Quia sine hoc vix procedit more humano.

Voluntas pure omittens habet negationem actus, à qua praescindit in statu indifferentiae; in quo est non volens praesens non negativè. Ad eam tamen praerequiritur cognitio moris avocantis ab actu, sine qua haberi nequit indifferentia iudicii, adeoque nec aequilibrium voluntatis.

Porro ad omissionem liberam etiam requiritur potestas sufficiens ad actum. Sine hac enim non esset à voluntate non agente cum possit agere: unde omnis omisso voluntaria est libera, & ad eam requiritur aliquis actus intellectus objectum proponens sub indifferentia, licet non actus aliquis à voluntate elicitus.

Hinc omisso peccaminosa ex ignorantia vincibili supponit cognitionem confusam obligationis agendi, quae tamen obligatio non est necessaria ad omissionem voluntariam; sed solum ad peccaminosam, de qua *S. Thomas*, aliique.

Effectus ex omissione secutus ut sit voluntarius, requiritur aliqua ejus cognitio, non obligatio eum impediendi si sequatur per se, secus si per accidens, ut rectè *S. Thomas* aliique. Quia alioqui talis effectus non esset moraliter connexus cum omissione & omittente ut ejus causa.

Hinc peccata non sunt voluntaria Deo omittenti illa impedire, nequidem indirectè & permissivè.

Impediendi effectus obligatio, in eo causat rationem voluntarii indirectè, faciendo ut habeat connexionem moralem cum non impediende, à quo debebat & velut exigebat impediri, ratione cujus connexionis prudenti iudicio effectus tribui potest non impediendi ut ejus causa. Id autem ex quo aliud sequitur per accidens, non est ejus causa, quia causa essentialis est per se influere.

Dico,

Dices, contra puram voluntatis omissionem: Concipi non potest, quomodo per illam possit voluntas ex indifferenti circa aliquod objectum fieri determinata, quod mutationem aliquam novam requirit. Ergo nunquam datur illa omisso per se sine aliquo actu positivo voluntatis.

Resp. Satis id concipi posse, & ad illam determinationem & mutationem sufficere, ipsum exercitium libertatis per solam applicationem potentiae liberae ad certum objectum absque illius actu, praesupposita intellectus cognitione, motivis indifferentibus &c. & sic tollendo indifferentiam actus primi, & constituendo se in illo statu, ut ipsa omisso sit ipsi moraliter imputabilis. Atque ita in hac sententia facilius intellegitur exercitium libertatis divinae sine novo actu, uti & resistentia voluntatis nostrae gratiae divinae, per solam non cooperationem nostram cum gratia: quamvis sententia negans dari in voluntate nostra puram omissionem liberam, sit etiam probabilis.

Violentum est ab extrinseco, resistente passo, dicitur etiam respectu appetitus innati, *coactum* vero respectu solius elicit.

In voluntatem *violentia* proprie cadere non potest quoad actus à se elicitos. Sunt enim voluntarii eo ipso, quo sunt à voluntate elicit: Potest *improprie*, imò & proprie quoad cessationem ab actu, sed à solo Deo. Item quoad actus imperatos materialiter, id est, actus potentiarum, quibus voluntas solet imperare: non tamen quoad motum vitalem potentiae motivae, nisi à Deo violentia illa inferatur.

Ex Metu quod procedit, est voluntarium absolute & ordinariè involuntarium secundum quid, ut iactura mercium metu naufragii, non semper, ut patet in efficaci fuga peccati ex metu gehennae: unde metus minuit quidem peccatum, non tollit. De quo infra in Tomo II. part. III. tract. I. quest. 21. de Attritione ex Metu gehennae.

Concupiscentia per se loquendo causat voluntarium simpliciter, non involuntarium secundum quid, nisi per accidens, ut quando reluctatur conscientia. Ratio est, quod non movet ad minus malum studio vitandi majoris, sicut metus, sed ad bonum delectabile, ad quod voluntas de se habet propensionem.

Hinc concupiscentia auget voluntarium, licet minuat liberum, quatenus augendo ejus voluntatis inclinationem, minuit indifferentiam, ut rectè S. Thomas.

Ignorantia qua dicitur antecedens non causetur à voluntate, & causet opus; *concomitans* neque causetur à voluntate, neque causet opus; *consequens* causetur à voluntate: si causet opus, est antecedens secundum quid, si non causet, concomitans secundum quid dici debet.

Ignorantia affectata, est studiosè quaesita; *Crassa*, est orta ex gravi negligentia, *non crassa*, ex levi, *invincibilis* & iusta est, quae moraliter vitari nequit, *vincibilis* contra, quae per voluntatem vinci potest.

Si ignorantia sit absolute antecedens causet involuntarium simpliciter quoad circumstantias ignoratas: *concomitans* non causet voluntarium nec involuntarium positivè, sed involuntarium privativè, seu non voluntarium in subiecto capaci; *consequens* causet voluntarium simpliciter, & subinde involuntarium secundum quid, quando nempe est causa operis.

De ignorantia *invincibili ac vincibili* deducuntur resolutiones infra in Tomo II. tract. I. pag. 8. &c.

R. P. Arsd. Tom. II.

Repugnat *volitio* objecti sine praevia ejus cognitione: Est S. August. & Bernardi, contra Gerionem & Bonavent. Unde S. Dionysius ad unionem cum Deo non excludit omnem cognitionem, sed solum rerum creaturarum. Experientia Extraricorum absque ulla, ut ajunt, cognitione Deo affectivè unitorum, est mentis deceptio, quae facilitate piorum affectuum putant se nihil cogitare, & sine cogitatione amare, &c.

Movet *voluntas potentias inferiores*, non physicè, sed imperio efficaci ratione subordinationis, & radiationis in ejusdem animae potentia.

Voluntati subjiuntur *sensus externi* mediàtè: *sensus internus*, appetitus sensitivus, & intellectus immèdiatè, sed solum civiliter; potentia motiva despoticè, id est, sic ut resistere non possit.

§. III.

Liberum.

Liberum variè accipitur, nempe pro immuni à servitute hominis, à peccato, à concupiscentia, à coactione, & à necessitate antecedente. Libertas à peccato est libertas procedens à gratia eam conferente; libertas à coactione est libertas naturae tali per se competens: libertas à necessitate est libertas indifferentiae, sive, potentiae se ad utrumvis determinandi.

Liberum arbitrium convenit homini in statu naturae lapsae, etiam in iis quae sunt virtutis & vitii. Est de fide contra Lutherum, Calvinum &c. Patet ex Scrip. Concil. PP. ac praesertim ex S. Augustino, qui solum vult peccato primi hominis perditam esse libertatem à servitute peccati, diaboli, & concupiscentiae. Consistit vera libertas in libertate indifferentiae, non in sola essentiali, sive à coactione, uti latius de s. prop. Jansenii Tomo I. tract. II. cap. II. pag. 117. & pag. 114.

Actus liber non est aliquid simplex, sed complexè significabile, plura diversimode importans ex parte cognitionis, principiorum &c.

Quod in actu libero directè Deo placet, vel displicet, est ipse actus, non secundum se, sed ut subsistans variis connotatis, positivis, negativis, &c. ex quibus varia sunt ad bonum & malum indifferentiae, uti & ipsa libertas illis innixa.

Voluntas potest ex *mediis aequalibus* eligere alterutrum, imò & minus bonum. Quia hoc est utile, & utilius ad unum tale medium non esse necessitatum. Ratio ulterior est, quod utrumque requiratur ad libertatem. Cum enim motiva in utramque partem semper proponantur ut aequalia, vel ut inaequalia semper esset voluntas suspensa in casu aequalitatis, vel necessitata ad unum in casu inaequalitatis, quod salvà verà libertate indifferentiae admitti non potest.

Hinc homo volens salvari non necessariò eligit medium securius: alioqui ejus electio non esset libera, & consequenter meritoria non foret.

Voluntas sive creata sive increata necessitata ad melius non esset libera: unde certum est voluntatem divinam posse ex bonis creatis aequalibus eligere utrumlibet, & ex inaequalibus minus bonum praeligere.

Eligere potest voluntas minus bonum, specificativè, non reduplicativè, sic nempe ut minoritas boni sit morale motivum electionis. Sic enim ferretur voluntas in malum quae tale: nam electio minoris boni, praesens qua talis, est inordinata, nullo alio motivo concurrente.

rsde
kin

theo-
logia

P. IV

Ista *electio minoris boni* fit propter rationem tenentem se ex parte potentiae, v. g. ratione exercitii libertatis, seu, quia ita placet. Unde per hoc non praefertur minus bonum majori signatè, sed solum exercitè, quia scilicet hoc magis faver libertati ad electionem indifferentem boni à Deo hominibus concessa.

Efficax intentio finis determinat ad electionem *unici mediis* propositi ut hic & nunc necessarij; quo non obstante electio remanet libera, tum denominativè, tum quoad circumstantias non necessarias ad finem, non quoad substantiam actus. Quia ut sic est necessaria ex suppositione antecedente, & non procedit à voluntate immediatè ante indifferenti, quia supponitur intentio finis fuisse absolutè efficac.

Non solet intentio esse *absolutè efficac* ante medii cognitionem, sed habet hanc tacitam conditionem, si in medio non reperitur nimia difficultas, aut aliqua inhonestas.

Quæres 1. An ad actum voluntatis liberum requiratur imperium rationis, sive iudicium practicum determinans, cum quo non possit componi non actus?

Respond. negativè, cum *Suare, Vasque, Oviedo*, contra nostrum *Valentiam, & Bellarminum, cum variis Thomistis*. 1. Quia posito tali imperio voluntas non esset libera ad non agendum. 2. Quia intellectus, à quo procederet istud imperium sive iudicium practicum, non est potentia formaliter libera. 3. Quia si illud ipsum imperium rationis debeat dependere à libertate voluntatis, vel dabitur progressus in infinitum, vel deveniendum erit ad aliquem actum voluntatis liberum, qui ab isto imperio sive iudicio practico non dependet, ut facile patet consideranti.

Quæres 2. An aliqua potentia naturaliter non libera, v. g. alicujus animalis, possit elevari à Deo ad liberè agendum?

Resp. negativè, quia solus intellectus potest rem proponere cum indifferentia objectiva: & sola voluntas est potentia libera, sive capax libertatis, cum etiam ex libertate voluntatis humanae probetur animæ immortalitas, ex communi Theologorum consensu.

CAPUT II.

De actuum humanorum Bonitate & Malitia.

Bonitas moralis est convenientia cum recta ratione, Malitia est disconvenientia. Alia est *objectiva* ab objecto, alia *formalis* ab intrinseco actui conveniens: hæc sumpta incompletè est ipsa actus tendentia, completè insuper dicit libertatem &c.

Actus internus accipit bonitatem ab objecto ut *convenienter* amabili, vel odibili; malitiam ab objecto ut *disconvenienter* amabili, vel odibili. Objecta actuum interiorum, quæ secundum se sunt actus externi virtutis aut vitii, ut datio elemosynæ, habent formaliter bonitatem & malitiam moralem, alia non casualiter.

Actus versantes circa objecta de se *indifferentia* bonitatem aut malitiam accipiunt ex objecto formali, & circumstantiis. Bonitas ex objecto est prima & specifica, cum actus specificentur ab objecto, etiam in esse morali: similiter malitia actus sic specificatur.

Ut *bonus* censetur actus, debet ferri in honestatem

objecti saltem confusè, cum ab ea debeat specificari, & constitui in esse actus honesti: at verò ut sit *malus* sufficit quod objecti malitia sit cognita, & interpretativè volita: Malum enim est ex quolibet defectu.

Circumstantia est affectio accidentalis actui spectato in genere moris, aliquid tamen ad bonitatem, aut malitiam conferens est septuplex, scil. *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando*. Convenit etiam actui interno, ut duratio, intensio, modus quo fit cum majori, aut minori libertate, cognitione, resistentia, aut inclinatione passionis aut habitus, & similes circumstantiæ, quæ se tenent ex parte actus aut potentie agentis. Quædam ex illis mutant speciem moralem actus, quædam non mutant. Sic duplicem speciem peccati habet volitio occidenti hominem in loco sacro, scil. homicidii & sacrilegii.

Bonitas & malitia sunt essentialis actui in esse *moris*, non in esse *nature*, cum quilibet actus entitativè invariatus fieri possit ex bono non bonus, per sublationem libertatis.

Quando est *Electio mali mediis* ad finem malum, habet *duplicem malitiam*, & quidem specie diversam quando finis & medium habent malitias specie diversas, ut cum quis vult furari ad fornicandum. Secus est in electione boni præcisè ut mediis ad bonum finem. Quia tunc electio honestatem medii secundum se non attingit.

Actus minus perfectus potest imperare actum se perfectiorem, quia actus imperans non est principium ejus productivum, sed applicativum virtutis productivæ actus perfectioris. Hinc attitio hic & nunc imperans efficaciter contritionem non tollit ejus meritum, imò nec libertatem: Quia eo casu, actus imperans & imperatus sunt ex eadem determinatione voluntatis.

Actus imperatus, ab imperante accipit bonitatem extrinsecè & denominativè, eodem ferè modo, quo actus externus ab interno; secus imperans ab imperato: Quia ille ab hoc non dependet, sicut hic ab illo, utpote ab ordinante in finem determinatum.

Aliquis actus *venialiter malus* potest pro instanti quo est, imperare actum v. g. amoris Dei destructivum peccati mortalis: Quia amor ille per se mortali opponitur, neque per actum imperantem intrinsecè vitatur.

Actus externus per se nihil addit bonitatis aut malitiæ actui interno in ordine ad meritum aut demeritum coram Deo, qui ex Script. & PP. voluntatem pro facto accipit: Ratio est, quod per se nihil addat libertatis. Plerumque tamen auget ejus bonitatem aut malitiam, *per accidens*, ratione majoris durationis, intensiois, & numericæ multiplicationis, quæ in actus externi exercitio intervenire solet.

Dices, Perceptio externa Sacramenti, & passio Martyrii addit peculiarem bonitatem actui interno quod illa desiderantur.

Resp. Illam addi ex opere operato, non ex opere operantis, de quo hic agimus.

Dantur aliqui actus *Indifferentes secundum speciem*, non positivè, id est, quibus ex suâ essentia convenit indifferentia ad bonum & malum, sed præcisivè, id est, de se abstrahentes à bono & malo, ut volitio abstracta calefactionis, ambulationis &c. & hoc sæpius Patres indicare & velle videntur. Ratio, quia in hoc nulla ostenditur deordinatio. Major est difficultas,

in dentur actus in individuo indifferentes, pro qua ordine sic procedo.

Constat dari actus in individuo indifferentes ad meritum & demeritum, quales sunt actus moraliter boni merè naturales, præsertim infidelium, quod satis constat: non tamen ita dari indifferentes ad solam bonitatem aut malitiam moralem: Quia vel referuntur ad finem honestum, & boni sunt, vel non, & sic sunt otiosi, & consequenter mali, siquidem otiosum est, quod caret honestate rectitudinis, vel justæ utilitatis.

Sententia tamen, cum Scoto, Vasquez, aliisque, etiam Patribus, admittens actus indifferentes in individuo, etiam quoad bonitatem & malitiam moralem, est omnino probabilis, & ad vitandum scrupulos & multiplicationem venialium, magis videtur in praxi exponenda, ex hac consideratione: Quia constat dari saltem per accidens actus indifferentes in individuo, in his scilicet qui Sententiæ hoc affirmant se conformant: cum rationes in oppositum non evincant tantam obligationem sub præcepto toti naturæ impostam esse pro singulis actionibus etiam levissimis, ut movere deliberatè manum, pedem, vel digitum, sistendo in moderata commoditate naturæ sensitivæ, in qua non facile offenditur inordinatio ad peccatum sufficiens.

CAPUT III.

De Conscientia Erronea, Dubia, Præctice certa, Probabili &c.

DE his singulis, & de controversiis modernis quæ circa ea agitantur, tractatur in hoc Opere infra Tomo 1. Tractatu. & aliis locis sequentibus. Hic tantum pauca, & ferè speculativa adijci possunt.

Rectè definitur Conscientia dictamen rationis sive actus intellectus quo judicatur aliquid hic & nunc agendum, vel omittendum esse, vel fuisse tamquam bonum, vel malum. Differt Conscientia ab actu qui dicitur, *Synthesi*, sive moralis sapientiæ, quod hic versetur circa principia honestatis & inhonestatis in genere: Conscientia verò specialiter dicitur hoc vel illud, hic & nunc licere, aut non licere dictamine particulari.

Conscientia dividitur in veram, erroneam, laxam, pharisaicam, certam, tutam, dubiam, probabilem, & scrupulosam. Conscientia vera dicitur licere quod verè licet: erronea non licere quod licet, vel licere quod non licet. Operans contra Conscientiam erroneam peccat: 1. Quia, quod non est ex fide (seu persuasione quod liceat) peccatum est, ad Romanos 14. 2. Quia, faciens bonum putans esse malum interpretativè vult malitiam.

Numquam licitum est, etiam per divinam dispensationem, agere contra conscientiam, quamvis errantem: Quia est intrinsicè malum facere id, quod judicatur malum: sic agere pertinet ad speciem & gravitatem peccati, quod erroneè apprehenditur subesse.

Potest aliquando fundari Conscientia sua in opinione probabiliter etiam alienâ, propriæ contraria. Quia prudenter agit, qui suum iudicium, fortè fallum, submittit aliorum peritorum iudicio fortè veriori, in eoque fundat dictamen prudens conscientie practicæ, ita Sanchez, Layman, Oviedus & plures alii. Unde sic operari contra opinionem propriam, non est operari contra suam conscientiam seu dictamen, quod

hic & nunc non liceat ita operari, sed potius est dictamen illud suum per aliud prudenter & practicè deponere.

Confessarius debet absolvere penitentem de cætero bene dispositum; qui tenet sententiam, verè probabilem, v.g. de restitutione, suæ sententiæ contrariam. Quia in eo casu penitens de cætero ritè dispositus jus habet ut juxta sententiam verè probabilem absolvatur, quæ prævalet sententiæ unius particularis confessarii.

Consultus potest dare consilium juxta sententiam verè probabilem suæ contrariam, & tenetur, dum agitur de obligatione restituendi illam indicare consultenti, quem potest remittere ad alios viros doctos & probos, quamvis se laxiores, in re tamen verè probabili. Quia simul verè potest existimare, forte alios de illa re melius judicare, quod facile potest à parte rei subesse.

Scrupulus est actualis aut habitualis apprehensio anxia peccati ex levibus fundamentis, ubi revera non subest. Consistit primariò in intellectu, secundariò, scilicet quo ad anxietatem, in voluntate.

Qui ex proprio, aut confessarii iudicio, sufficienter scit se esse scrupulosum, prudenter agit contra scrupulum. Quia scrupulus non est Conscientia, sed ejus umbra ex falsa, vel imprudenti persuasione mentis nimis timida, nimis simplicis, aut nimis perturbata, quæ etiam in doctos & pios cadere possunt.

Scrupuli remedium præcipuum & efficacissimum est humiliter obedire Confessario, cui se ex sincero Deum non offendendi desiderio submitte, non potest errare, nec peccare.

De Conscientia scrupulosa plura deducuntur infra Tomo 2. Tract. 1. Princ. 2.

Timoratus, qui in mortalia externa nulla labitur, & interim angitur de internis cogitationibus, moribus, &c. securè potest, & ex prudentis Confessarii consilio, debet judicare, se iis non consensisse. Quia non est morale, ut qui ex amore Dei numquam labitur in externa ipsi libera, qualia sunt aspectus, tactus, alique actus impudici circa proprium, vel alienum corpus, quos sine ulla infamia in promptu habet, consentiat ille cogitationibus, aut moribus internis quæ multò minus afficiunt, & alliciunt.

CAPUT IV.

DE PECCATIS, Actuali, Omissionis, Commissionis, eorumque Malitia, Delectatione morosa, & Ignorantia Legis Naturæ.

DE his agitur in hujus Operis infra Tomo 2. Tract. 5. de Peccatis & Præceptis. Hic pauca principia ferè speculativa restant addenda.

Peccatum est exercitium libertatis positivum aut negativum contra legem Dei.

Aliud est commissionis, aliud omissionis; hoc Physicè potest esse sine omni actu, qui sit ejus causa vel occasio: Cum ad id sufficiat voluntatem non velle, quod potest & tenetur velle.

Talis omisso est voluntaria interpretativè, per eam quidem voluntas suspendit exercitium libertatis positivum, quod est proprietas actus humani, non tamen negativum & interpretativum, proprium puræ omissionis, quæ potest esse demeritoria, non meritoria. Quia meritum debet procedere ex motivo super-

rs de
kin

theologia

D. IV

supernaturali, quod per se convenire nequit pure omissioni.

Omissionis gravitas petitur ex præstantiâ actus omissionis, ex facilitate præcepti, & ex fine ipsius omissionis.

Volens *impossibile* cum opere præcepto, vult ejus omissionem, si hæc non sit determinata prius naturâ, secus si præsupponatur determinata.

Suadens malum alteri ad illud antecedenter determinato, peccat, Quia afficitur ad malum, & in ejus volitione alterum confirmat, quod est per se inordinatum.

Quoties ponitur liberè *causa* futura omissionis peccaminosæ, tunc peccat peccato omissionis incompletæ, seu præcisè ut in causa volitæ. Quia tunc homo vult interpretativè istam omissionem: Ita Theologi omnes, contra Marsilium.

Quando, urgente præcepto, est in hominis potestate desistere ab opere omissionem causante, & præceptum implere, tunc ipsa ommissio est formaliter peccatum: Cum illa sit libera intrinsicè, eo scilicet modo quo liber esse potest actus externus: ut si liberè insistens colloquio, inde auferat omissionem Sacri die festivo.

Si *causa omissionis* non est amplius in potestate hominis, dum sit ommissio, tunc non est ullo modo libera dum exercetur, adeoque nec peccatum formaliter: Alioqui iustus, imo & Beatus, posset peccare per effectum consecutum ex ejus mala voluntate, etsi illa pridem retractata fuerit.

Peccati commissionis malitia, non consistit in privatione rectitudinis in actu. Patet, quia istius privationis est incapax odium Dei, saltem secundum suam rationem specificam, secundum quam tamen est malum. Illi quidem spectato secundum rationem genericam odii non repugnat rectitudo, sed hoc non sufficit ut tale odium dicatur illius rectitudinis capax: alioqui brutum dici posset capax rationis, eaque propriè privatum. Quia rationi genericæ animalis rationalitas non repugnat.

Non consistit etiam in privatione rectitudinis in potentia, seu voluntate: Alioqui peccatum omissionis & commissionis v. gr. odium Dei, & ommissio amoris Dei, urgente præcepto, non differunt malitiâ formali, cum in utroque in voluntate agentis aut omitterentis, sit privatio ejusdem rectitudinis, cujus est capax, id autem admitti non potest.

Illam itaque malitiam consistit in *positivâ ac liberâ* *re-* *dentia* actus in objectum modo disconveniendi: Illa enim præcisè positâ habetur formalis malitia odii Dei, &c. Favent huic doctrinæ Chrysostr. August. alique PP. docentes peccatum non esse substantiam, sed actum positivum, sicut claudicatio est actus, non sola privatio, &c.

Neque refert, quod aliquando Patres peccatum dicant esse nihil, non ens &c. loquuntur enim de malo ut absoluto, id est, quod in se caret debitâ perfectione; non de respectivo quod est aliquid per se alteri disconveniendi; ut calor aquæ; vel de natura quæ sit per se mala, quam dari negant; vel de peccato habituali, quod nihil est quasi physicè inexistens animæ, nisi privatio iustitiæ; vel de actuali, quod sit privatio gratiæ, non formaliter, sed causaliter & consecutivè, sicut est mors animæ; vel de malitia formali completè sumptâ, quæ ut sic non est aliquid actui superadditum per se causabile in genere causæ efficientis, sed

solum in genere causæ formalis, per denominationem extrinsecamâ voluntate moraliter deficiente, sive liberè discedente à dictamine rectæ rationis de peccato non ponendo.

Specie differunt peccata, per repugnantiam cum præcepto specie diversis, ut furtum à sacrilegio, quia hoc præcepto religionis, illud iustitiæ repugnat.

Non omnia sunt *æqualia*, ut aliqui perperam docuerunt. Quia non repugnant æqualiter rationi & legi, à qua potest secundum majus & minus recedi; nullatenus sunt contemnenda ut parva, cum singula Deo displiceant.

Dammum sive nocuum ex peccato, saltem confusè prævitum, illud aggravat, gravitate eâ quam causare potest effectus per modum objecti, & si sit volitum ut malum alteri ex ejus displicentiâ, accedit alia gravitas quæ odii peccatum constituit.

Quando actio *merè per accidens* dat alteri occasionem nocuum, sive temporalis, sive spiritualis, non participat illa malitiam effectus inde secuti.

Inductio alterius ad veniale, ut est peccatum, continet malitiam mortalem. Quia hoc est velle proximo malum spirituale gravius quovis malo corporali, & formaliter velle ut sic offensam Dei, quod est per se graviter inordinatum.

Pœna quæ est debita *venialibus*, quoad culpam in hac vita non remissis, non fit *æterna in damnatis*: sed absque ulla redemptione seu remissione per *suspensionem* extinguitur ejus dignitas, sive reatus formalis sita in eo, quod est peccasse & pœnam non esse remissam, nec perfolutam; non tamen extinguitur reatus radicalis situs in culpa, quæ in damnatis semper perseverat.

Peccati quidem *damnati* sibi complacendo in suis peccatis, sed fit hoc sine *demerito*. Quia sunt in termino extrinsecò via constitutæ à Deo ad merendum vel demerendum.

Veniens est Deum etiam de potentia absoluta, non posse *innocentem flammis æternis addicere*, uti rectè contra aliquos, docet Scotus, Marsilius, & S. August. lib. 3. contra Julianum cap. 18. *Potest*, inquit, *Deum aliquem sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non sine malis meritis damnare, quia iustus est.*

Peccatum rationi graviter repugnans, cum *invincibili ignorantia Dei*, non est contra Deum mortale, cum nullum Dei, utpote non cogniti, contemptum includat: est tamen grave gravitate *Philosophicâ*, non *Theologicâ*: quia opponitur tantum rationi, non Deo, utpote non cognito invincibiliter.

Peccati mortalis Malitia est infinita secundum quid. Quia est supremi ordinis in ratione malitiæ, adeoque omnes alias malitias possibiles sive culpæ, sive pœnæ etiam in infinitum crescentes excedit, & eminenter continet.

Non est tamen *infinita simpliciter*. Quia quolibet peccato potest dari aliud gravius; infinito autem aliquid majus dari non potest.

Nec refert, quod persona Dei peccato offensa, sit dignitatis simpliciter infinitæ: Quia illa dignitas non cognoscitur à peccante cognitione perfectâ, & Deo offensa adæquatâ.

Pœna æterna non est simpliciter *infinita*. Quia potest dari major, nempe quoad intensionem, non quoad durationem. Hinc etiam beatitudo Sanctorum non est in-

est infinita, licet sit æterna. *Pena damni* est quidem privatio boni infiniti, sed solum finitè possidendi, adeoque finita censeri debet.

Dici nequit *Deus peccati author* aut *prædestiniter*. Est de fide ex scriptura, quæ in Deo circa peccata solum agnoscent decreta permissiva, aut consequentia de aliquo bono ex eis eliciendo: unde rectè dixit Damascenus *lib. 4. De Fide cap. 20.* moris esse divinæ Scripturæ permissionem Dei actionem ejus vocare, & quædam, quæ secundum eventum debent intelligi, causæ altere aliquando exponere, rigorem nostrum Philosophicum non spectando.

Deus non prædestinat nec physicè prædeterminat actum etiam materiale peccati ponendum eo modo, in quo circumstantiis, quibus non potest non esse peccatum, ut voluntarii prædeterminationis fautores. Quia illum actum etiam directè prohibet. Repugnat etiam divinæ bonitati & justitiæ velle motione efficaciter impellere ut fiat, quod prohibet fieri: ergo &c.

De hoc susus tractatur supra Tomo 1. Controvers. 2. pag. 114. &c.

Delectatio morosa seu deliberata de objecto illicito, est illicita, & quidem graviter (etiam secluso consensu in opus) si objectum sit graviter illicitum. Ratio est quod voluntariè affici ad malum, etiam solo affectu simplicis complacentiæ, sit inordinatum & consequenter grave peccatum, si objectum istius affectus gravem malitiam intrinsecè vel extrinsecè adjunctam habeat.

De delectatio sit mortalis, requiritur cum gravitate materiæ etiam advertentia perfecta: Imperfecta enim, qualis est in semisopitis aut semiebriis, solum sufficit ad veniale. Item, requiritur consensus saltem interpretativus, situs in positione causæ sine sufficienti ratione, vel in negatione resistantiæ positivæ, saltem per actum internum, absque iusta causa.

De his agit infra ex professo Tomo 2. part. 3. Cap. 6. de sexto Præcepto Decalogi.

Ignorantia invincibilis non datur primorum principum puris naturæ, quale est, quod tibi non vis fieri alteri ne fereris: neque conclusionum ex illis evidentissime deductarum, cujusmodi sunt, juxta Vasquez, contenta in Decalogo: quod de jure prohibente simplicem fornicationem negant Tannerus & plures alii.

Datur tamen, etiam in fidelibus, ignorantia invincibilis de variis obscurioribus juris naturæ præceptis. Ita Albertus, S. Thomas, & Scholastici communissimè. Quia sunt multa juri naturæ contraria, quorum inordinatio naturalis agrè probatur, etiam à viris doctis, & consequenter facile ignoratur, ut à Cassiano, Marulo, & aliis, ignorata fuit inordinatio mendacii officiosi, & ab aliis malitia fornicationis simplicis, quando adhibita diligenti cautione de honesta educatione prolis satis prospicitur. Et hæc multo facilius ignorantur ab infidelibus, qui nihil audierunt de Deo, nec de virtutibus & vitiis instructi fuerunt.

Jus naturæ violantes ex ignorantia invincibilis, non peccant formaliter: alioqui omnes qui post adhibitam moralem diligentiam errant circa jus naturæ, errarent vincibiliter, & contra illud peccarent formaliter: unde communiter peccarent Doctores, Consilarii & quorumvis ferè bonorum possessores. Quia illi exponerent se periculo per ignorantiam culpabilem violandi jus naturæ, si forte in re bona illa sint juris alieni.

De hac ignorantia susus infra Tomo 2. Tract. 1. Princip. 1. &c.

Obijciunt aliqui loca quædam ex S. August. Hieron. & D. Thoma, quæ videntur indicare ignorantiam invincibilem non excusare ab omni peccato.

Sed Resp. intelligenda esse loca illa de ignorantia vincibili quæ non excusat, vel de ea quæ culpabilis est in sua causa, vel quod non excuset à peccato materiali, aliquando etiam loquuntur de sola præsumptione fori externi, non verò quod illa ignorantia ad peccatum imputetur à Deo, qui omnia habet perspecta: quæ omnia maximè comprobantur ex eo, quod loca illa indifferenter loquantur de ignorantia etiam facti, & legis positivæ, quam tamen à peccato excusare omnes omnino admittunt.

Quæres porro, 1. An rectè dicatur in omni peccato ignorantiam intervenire, cum Scriptura sæpe peccata ignorantias appelleret?

Resp. non intervenire ignorantiam propriè sumptam, sed tantum improprie pro inconsideratione, quod scilicet totalis peccati malitia non penetraretur, & omnia damna peccatum comitantia, & consequentia.

Quæres 2. Quomodo peccatum in Spiritum Sanctum dicatur non remitti in hoc aut futuro seculo, ut Matthæi cap. 12.

Resp. Id tantum dici ex eo quod illud difficillimè remittatur, & quod ex illius peccati natura & enormitate non habeat excusationem infirmitatis humanæ, cum committatur, ex sola malitia: quamvis sit absolute remissibile per retractationem, & penitentiam consequentem.

CAPUT V.

De Peccato Habituali, Originali, & Immunitate D. V. ab illo, & Parvulorum à pena ignis.

Peccatum habituale est quod actu transacto permanentè constituit peccatorem, de hoc Joan. 8. dicitur, *in peccato vestro moriemini. Habituale non consistit in peccato præcisè ut præterito & non retractato, neque in reatu pena saltem formali, neque in privatione gratiæ: Quia posset istis manentibus tolli peccatum habituale per hoc quod Deus remitteret jus quod habet ratione peccati ad aversionem à peccatore.*

Consistit igitur peccatum habituale præcisè in peccato ut non condonato, atque ita moraliter perseverante, in ordine adtribuendum Deo jus ad istius aversionem: & sic juxta S. August. consistit in peccato præterito in oculis Dei adhuc remanente.

Macula peccati positivæ, est ipsum peccatum habituale, *privativa* est gratiæ privatio, quæ tamen ad illud non concurrat ut ejus pars, sed ut removens prohibens, ex hypothesi, quod illius condonatio non fiat sine gratiæ sanctificantis infusione.

Peccatum originale, quæ tale est, quod ipsa origine ex Adamo contrahitur, omnesque ejus posteros constituit verè peccatores. Est omnium Catholicorum, contra Pelagium, & juxta S. August. fundamentalis fidei veritas à Scripturis clarè tradita. Originale juxta Script. PP. & Tridentinum est verè peccatum, & propriè constituens hominem Deo odibilem, quamvis non ut est actuale Adami, quia sic non est à posteriorum voluntate propria.

Omnes (exceptà V. Deipara) peccaverunt in Adamo, juxta

rsde
kintheo-
logiaD. IV
-5

juxta illud ad Romanos 5. *in quo omnes peccaverunt.* Quia omnes viâ ordinariâ ab ipso descendentes continebantur in eo, non solum ut in capite physico, sed etiam ut in capite morali, virtute decreti quo Deus in voluntate Adami constituit voluntates omnium ejus posterorum, in ordine ad actum à quo voluit dependere transfusionem justitiæ, aut injustitiæ originalis. Hoc decretum *factum* appellat S. Augustinus scilicet virtuale, ad quod requisitus non est consensus Adami, cum ad ejus effectum sufficiat voluntas Dei supremi omnium Domini: fuit tamen declaratum Adamo Gen. 2. *in quacumque die comederis &c. Transfunditur autem in posteros per hoc quod viâ ordinariâ, & gratiâ destituti ex Adamo descendant, ut patet ex Trid. Sess. 6. Can. 3. additur, viâ ordinariâ &c. propter Christum, & Deiparam.*

Originale non consistit in substantiali corruptione imaginis Dei, ut erravit Iliricus: Neque in concupiscentia, cum hæc remaneat in renatis in quibus ex Apostolo, & Trid. nihil remanet damnationis.

Non etiam consistit in *qualitate* quadam morbida, aut entitate morali, aliisque excogitatis à Gabriele & aliis. Nec in reatu pœnæ, qui est effectus peccati, non peccatum. Nec ut voluit Pighius, in peccato Adami ut extrinsecè ejus posteris imputato, sic ut non insit unicuique proprium, cujus contrarium expressè declarat *Trident.* supra.

Nec denique consistit in privatione gratiæ propter peccatum ab Adamo commissum. 1. Quia ista privatio est effectus peccati: 2. Quia posset tolli originale, remanente istâ privatione gratiæ. Ergo in eâ non consistit nequidem partialiter, sed in solo peccato ab omnibus commissio in Adamo ut moraliter perseverante per non condonationem illius à Deo factam. Ad illud tamen aliquo modo concurrens ista privatio, per modum conditionis sine quâ non perseveraret, quantum est ex vi præsentis providentiæ, in quâ Deus decrevit mortale sine infusione gratiæ non remittere.

Dices, S. Anselmus asserit peccatum originale esse ipsam justitiæ nuditatem quod videtur solam privationem indicare.

Resp. Solum velle privationem gratiæ, modo jam explicato, concurrere ad peccatum originale, eamque solam esse parvulis intrinsecam & quali physicè inexisteret, cum per se nihil aliud physicum, sed tantum morale in parvulis constituat, cujus subjectum immediatum censetur ipsa voluntas.

Solum Adami peccatum transit ad posteros, & quidem illud dumtaxat, quo violavit præceptum de non edendo pomo, non autem transit peccatum Evæ: Quia solus Adamus constitutus est caput morale posterorum, & solum in ordine ad observationem istius præcepti primi de fructu vetito. Hinc etiam posterius solum contrahunt peccatum Adæ, secundum malitiam *inobedientiæ, & gula.* Quia sub hac solum ratione Adam illud commisit, ut erat posterorum caput morale constitutus.

Si Adamo fuissent filii *ante ejus peccatum suscepti*, non contraxissent peccatum Originale; quod certius est, si ante istud peccatum habuissent usum rationis. Quia tunc fuissent sui juris: Contraxissent tamen horum filii, *quia pro tunc* fuissent contenti in Adamo peccante ut in capite morali, per suam scilicet generationem ab illo jam mediâte profectam.

Beata Virgo MARIA fuit concepta sine macula Originali. Hæc sententia Pontificum judicio Pia est: juxta varios ex communissimo Ecclesiæ sensu quasi pro certa habetur. 1. Quia Ecclesiæ hæc solum permittit publicè sustineri. 2. Juxta illam præcipit festum Conceptionis Immaculatae celebrari. Quod constat ex *Sixto IV.* & irrefragabiliter ex *Alexandro VII.* declarante festum hoc celebrari juxta piam Sententiam, id est, de Sanctificatione animæ B. V. primo instantiæ creationis & infusionis in corpus: & sub gravissimis pœnis vetante omnem in contrarium interpretationem, quâ negetur Pontifices favere præ sententiæ, vel ut illa quovis excogitabili modo in disputationem revocetur, ac prohibente omnes Libros in quibus præ sententiæ, & cultus secundum illam exhibitus in duobus revocatur.

Hinc maximè piæ sententiæ favent Scripturæ, Gen. 1. *ipsa conteret caput suum*, & expressius PP. Petrus Damianus, Laur. Justinianus, Ildophonus, &c. Item, licet minus expressè, S. Hier. Chrysostomus, & in variis locis Augustinus, qui de *Natura & Gratia* C. 36. ait, dum agitur de peccatis, B. V. Mariam esse excipiendam.

Alibi S. Augustinus solum vult, ejus carnem esse carnem peccati, scilicet parentum per concupiscentiam, & ipsius B. Virginis quoad debitum peccatum illud incurrendi, de quo S. Augustinum ipse Cajetanus intelligit.

Videtur probabilius B. Virginem in Adamo contraxisse *Debitum* peccati Originalis, etiam proximum, situm in eo quod ejus voluntas fuerit contenta in voluntate Adami peccantis, quamvis ipsa præservata fuerit. Hoc indicant universales Scripturæ, & Patrum locutiones: Nec est ratio ab iis excipiendi B. V. quæ hoc Supposito melius intelligitur indiguisse, & gratia fuisset Christi Redemptione præservativa. Scripturæ & PP. solum Christum ab Originali excipientes, loquuntur de dicto Debito, non de Macula actuali peccati originalis.

B. Virgo non fuit obnoxia *Mortis*, ut pœnæ peccati se contracti, sed ut defectui communi expugna naturali contrariorum secundum ordinem nature, & ex congrua cum morte Christi conformitate.

PARVULI sine Baptismo mortui patiuntur pœnam *Damni*. Est de fide ex Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* Non tamen patiuntur pœnam *Sensus*, sive ignis. Ita PP. & DD. communius, quibus variis locis consentire videtur S. Augustinus cum ait, in damnatione levissima futuros, non esse tanta pœna plectendos, ut eis non nasci expediret: quæ vera non essent cum pœna ignis æterni.

Obijcies 1. Scripturas oppositum declarantes, de locandis ad solam dexteram & sinistram &c.

Resp. *Scripturas* quæ contrarium in speciem sonant, loqui de solis judicandis ex operibus, adeoque de solis Adultis, non de Parvulis aliquid in oppositum provinciare.

Obijcies 2. S. Augustinum ut contrarium sentientem, ut aliqui volunt.

Resp. S. Augustinum, dum subinde videtur favere contrariæ sententiæ, solum velle, contra Pelagianos, non futuros parvulos in loco voluptatis medio inter Paradisum & infernum, sed futuros in inferiori quodam carcere, non tamen ignis supplicium passuros.

Dolor sensibilis parvulorum *in hac vita* non est propria pœna in ultionem peccati, sed pœnalitas resultans

ex subtractione donorum status innocentia, quæ sunt deperdita per peccatum originale.

Parvuli exiguum si quam patientur *tristitiam* ex privatione beatitudinis: Quia eam non magis apprehendent quam viatores in hac vitâ exiguum certè beatitudinis originalis amissæ notitiam habentes. Ita *Belharminus*, cum pluribus qui tristitiam inde nullam habituros asserunt.

Quæres, Quænam sint porro *Pœnalitates temporales* ex peccato Originali provenientes.

Resp. quod sint variæ, ac primò, mors corporalis, quia in pœnam istius peccati excidit homo privilegio immortalitatis à Deo destinato. Deinde, vitæ hujus labores, & dolores, ac animalium brutorum rebellio, quæ alias Adamo & posteris despoticè subiecta fuissent. Item, privatio quietis, pacis, & peculiaris doni quo immoderatas appetitus passionis facillè refrenassent. Denique, carentia Providentiæ divinæ singularis adversus Dæmonum insidias, quibus in hoc statu naturæ lapsæ homines multum sunt expositi.

CAPUT VI.

De Legibus, & earum Natura, Divisione, Effectibus, Principiis, Materia, Subiecto, & modo desinendi.

DE Legibus, earumque Principiis practici tractatur infra accuratè in hujus Operis Tom. II. Tract. I. post initium & in decursu: Ac de Præceptis, Tractatu 5. ab initio. Quæ possunt etiam speculativè desiderari, hic subiunguntur.

LEX definitur, rationis ordinatio ad bonum commune: Lex æterna est ordinatio Dei ab æterno in ejus mente: temporalis fertur in tempore ab habente potestatem. Naturalis est naturæ rationali insita: positiva ab extrinseco posita: affirmativa actum imperat: negativa actum ponendum prohibet.

Legis ratio obligatoria requiritur in legislatore voluntatem obligandi subditos, & actum intellectus illam practicè intimentem per verba imperativa. Utrumque actum pro lege accipiunt Scripturæ, dum leges modò voluntates divinas, modo illarum indicia appellant.

Promulgatio per exteriorè intimationem imperativam, est essentialis legi, ut est proximè obligativa. Quia sine illa promulgatione non innotescit legitime, notitia autem ad legis aut præcepti obligationem in conscientia requiritur.

Unde lex æterna ut sic, non est propriè lex, sed solum ut connotat promulgationem in tempore faciendam; sub hac tamen ratione transit in temporalem, naturalem, vel positivam ex supposita ejus debita notitia.

Ad rationem Legis insuper requiritur, ut sit honesta, justa, possibilis, secundùm naturam, secundum patriæ consuetudinem, bono communi conveniens, & manifesta, non perpetua; cum mutatis circumstantiis, possit revocari, atque ita desinere prout est obligatoria, quamvis possit retinere vim directivam, sed in hac ratio legis non consistit.

Lex naturalis, quæ absque signo externo est ipsi naturæ impressa, consistit in rationis dictaminibus de agendis, aut fugiendis tanquam naturæ rationali conformibus, aut difformibus. Quæ quidem dictamina sunt physicè ab intellectu creato, moraliter tamen ab Auctore naturæ: suntque ejus imperia formaliter dirigentia, obligantia, ac moraliter permanentia, à Deo inscripta cordibus nostris, juxta Apostolum.

R. P. Arsdék. Tom. II.

Antecedenter ad hæc Dictamina non datur bonitas aut malitia formalis, sed solum *fundamentalis* per ordinè ad naturam rationalem, non ut legem, sed ut terminum convenientiæ, vel disconvenientiæ actus, quem lex imperat aut prohibet: sic Deus est sibi mensura honestatis suarum actionum, non lex, cum Deus sibi legem nullam habeat, sed sit ipse omnis rectæ legis principium, ac originalis rectitudo.

Dispensatio divina non cadit propriè in Legem naturæ, faciendo ut illa absque variatione in ejus materiâ non obliget. Quia non potest Deus facere ut quod est intrinsecè malum, nullâ factâ mutatione, desinat esse malum.

Impropriè tamen potest dispensare in quibusdam ejus præceptis, faciendo mutationem in eorum materiâ, sic ut desinat esse eorum objectum, v. g. dando alicui Dominium bonorum alienorum, potestatem in vitam innocentis, uri Israëlitis, Abrahamo, & aliis in quibusdam concessit.

Non potest tamen sic dispensare in omnibus legis naturæ præceptis: Cum nullâ ratione odium Dei possit reddi licitum similiter nec mendacium, quod talis est malitia & naturæ ut ex nullis circumstantiis possit honestari.

Principes Ecclesiastici possunt ferre Leges ligantes etiam in Conscientia. Est de fide ex Scrip. &c. Contra hæreticos, *Wicelsum*, *Lutherum*, *Calvinum* &c. damnatos in Conc. *Constant.* & *Trident.* Sess. 7. *Can. 8.* Scripturæ in oppositum ab hæreticis objectæ, solum improbant mandata hominum injusta. Eodem sensu queritur *August.* de multitudine præceptorum Ecclesiasticorum, *Epistola 119. cap. 19.*

Principes laici eandem habent potestatem legislativâ Est etiam de fide ex Patribus, & Scripturis, *Prov. 8. per me Reges regnant* &c. *Apostolus* quidem ad *Cor. 3.* docet Ecclesiam Christi esse liberâ, scil. à servitute peccati &c. non à lege humanâ, quæ ex Scrip. ad *Rom. cap. 13.* potest obligare etiam sub reatu mortalis peccati.

Ratio est quod lex illa à lege æternâ derivatam habeat obligandi potestatem, proportionatè ad suam materiâ: unde eam violans, mediatè violat legem naturalem: cujus Deus uti est auctor, ita & vindex.

Dices, illam potestatem non habent à Deo Hæretici, & Infideles, cum sint peculiariter Dei inimici.

Resp. posse Deum etiam per inimicos suos amicis justa præcipere, quod etiam ab eo fieri, patet ex *Matth. 23.* Super Cathedrâ Moysi sederunt Scribæ & Pharisei &c.

Promulgatio est legi essentialis & necessaria ut causet obligationem, scil. per publicam legis intimationem. Deficiente hujusmodi promulgatione lex non obligat, saltem sub ea ratione, sub qua non est sufficienter promulgata ut ad notitiam publicam pervenire possit.

Unde etiam deduces, legem non obligare ad illa, de quibus *probabiliter* controversatur inter DD. utrum sint præcepta, aut in lege contineantur. Quia respectu istorum non est sufficienter promulgata, nec manifesta: quod probe notandum pro solutione plurimorum dubiorum in variis materiis, & casibus particularibus de legum aut præceptorum obligatione.

Leges *Cæsareæ* debent promulgari in Provinciis, ut in iis obligent, jure ita disponente: non tamen Pontificiæ, nisi hoc in illis diserte requiratur. Constat hoc ex Natura Legis, & Bullâ Pii IV. id declarante. Probabilis est Pontificias statim obligare in loco ubi sunt promulgatæ, nisi declaretur contrarium.

D

Accipra-

rs de
Kin

theo-
logia

Acceptatio populi non requiritur ad legis valorem; Quia bonum commune exigitur in legislatore sit potestas obligandi subditos etiam invitos. Sed Legislator præsumitur nolle ut lex obliget. si à majori parte non acceptetur, potest tamen id velle absolute loquendo.

Leges Pontificias non requirere universaliter placet Regium in Belgio, sed verius solum requiri ad provisiones super Beneficiis, docet *Zypaus*, aliique.

Lex humana etiam Ecclesiastica non potest directe imperare actus merè internos. Quia licet Christus potuerit dare istam potestatem Ecclesiæ, eam tamen non dedit, cum id ex nullo Capite probari possit, nec sit comaturale ut Legislator de iis ferat legem, de quibus non potest cognoscere: & contrarium ab Innocentio III. infinetur. Ita Theol. communiter.

Dices, Ecclesiæ punit hæresim quæ est interna, reservat etiam aliquando peccata merè interna, Prælati præcipit orationem mentalem: Atqui actus illi sunt merè interni, ergo &c.

Resp. Punit quidem Ecclesiæ hæresim internam, sed solum exterius manifestatam: reservat peccata merè interna, tantum indirectè, scilicet limitando jurisdictionem externam absolvendi. Prælati obligat Religiosos ad orationem mentalem, non vi potestatis legislativæ, sed ratione voti obedientiæ. Ad Ordines sacros admitte-ndis Ecclesiæ vorum castitatis internam non præcipit, sed tantum declarat se nolle, nisi sub conditione istius voti interni, illos ad ordines admittere.

Denique, cum possit Ecclesiæ præcipere actus externos, ut sunt actus certæ virtutis, consequenter potest indirectè præcipere actus internos ad hoc requisitos ut actus externus sit humanus, ut sit talis virtutis, religionis, orationis, &c. quod sine actu interno fieri non potest.

Ut Legis obligatio sit *sub mortali*, requiritur in legislatore intentio graviter obligandi, & materiæ gravitas, quæ desumenda est ex gravitate finis per se intenti, & ex conducentia ad finem Legis. Hinc superior Ecclesiasticus potest sub mortali prohibere rem de se levem, ut ingressum in popinas, egressum nocturnum, & similia ex se levia, sed gravia in ordine ad finem ritè intentum.

In materiæ gravi potest esse obligatio solum *sub veniali*, si nempe legislator tantum obligationem venialem intendat. Quia sicut ab ejus voluntate proximè pendet obligatio, ita & ejus quantitas intra capacitatem materiæ.

Lex in materiæ gravi expressa verbis strictè præceptivis, aut sub pœnâ gravi, graviter obligat: Nisi aliunde alia, aut dubia appareat, mens legislatoris. Ratio, quia illis suppositis nihil deest ad gravem obligationem, juxta principia hæcenus tradita.

Violatio legis, etiam in materiæ levi, ex formali contemptu Superioris ut sic, vel legis ipsius, est mortalis. Quia etsi materiæ sit levis, gravis est ille contemptus, cum ex ipsa natura exigatur Superioris legitimi observantia.

Lex potest impleri per actum peccaminosum materialiter: Quia talis actus potest esse substantia rei præceptæ, ut auditio Sacri sine attentione. Non tamen per actum peccaminosum formaliter quæ talem: Cum enim repugnet, legem obligare ad peccatum, etiam repu-

gnat satisfieri ejus obligationi per actum formaliter peccaminosum.

Leges pœnales sub gravibus pœnis v. g. mortis, aut excommunicationis, regulariter obligant sub mortali. Quia supponuntur in materia, aut sine gravi fundate.

Lex obligans ad observationem, vel ad pœnam subeundam (qualis datur in variis religionibus) est merè pœnalis, adeoque non obligans sub peccato, & pœna quam infligit est mera pœnalitas, non pœna strictè; cum hæc culpam supponat. Lex tamen pœnalis lata verbis strictè præceptivis, obligat in conscientia, nisi aliunde appareat contraria intentio Legislatoris.

Invincibilis ignorantia Legis excusat à pœnâ: sed non vincibilis, aut solius pœnæ, ut fufius exponitur infra, hujus Tomi 2. Tractatu primo sub initium.

Principes supremi suis legibus non tenentur proprie, sed solum ex quadam æquitate naturali. Est Theol. sententia communior.

Peregrini non tenentur legibus suæ patriæ: quia sunt affixæ territorio cujus bonum spectatur. Tenentur tamen legibus loci in quo existunt: Quia hoccegit bonum commune, ne illi sint in delinquendo à pœna immunes.

Clerici indirectè & quoad vim directivam, obligantur, etiam in conscientia, legibus R. ep. eorum statim non disconvenientibus, non directè, & coercitivè. Quia utrumque requirit bonum commune tam civile quam Ecclesiasticum.

Consuetudo rationalis, inducta cum voluntate obligandi à majori parte communitatis, de consensu Principis, habet vim legis. Quia in tali consuetudine reperitur tota ratio obligativa legis, uti consideranti ex dictis satis patet.

Legislator, & ejus in potestate legitimus successor dispensare potest in lege, etiam secum: non tamen inferior in lege superioris sine ejus consensu: quia in superioris voluntate vis legis consistit.

Dispensatio sine causa facta à Superiore, est valida, sed juxta *Suarem* graviter illicita in re gravi; at juxta *Alvarum* tantum venialiter illicita, lecluso scandalo.

Dispensatio censetur *subreptitia*, 1. Per expressionem falsi, aut reticentiam veri requisiti. 2. Per insufficientiam causæ. 3. Per celerationem v. g. unius ex impedimentis matrimonii, dum plura concurrunt. 4. Per celerationem copulæ quando præcessit inter consanguineos dispensationem postulantem.

Quando Pontifex in *Litteris Dispensationis* apponit, ex motu proprio, docet *Sanchez*, *Bonacina*, &c. valere dispensationem, quamvis celetur veritas cujus expressionem jura requirunt. Quia per illos terminos, ex motu proprio significat Pontifex se habere voluntatem dispensandi absolutam independentem à juris existentia.

PRIVILEGIUM dicitur quasi lex privata, & definitur, Gratia permanens concessa à Superiore ad agendum contra, vel præter legem. Differt privilegium à dispensatione, quod hæc, cum sit restricta ad actum particularem, non sit permanens sed transiens cum actu, vel actibus, ad quos conceditur, non ita privilegium.

Cessat Privilegium, 1. Elapso tempore ad illud determinato. 2. Cessante ratione illius adæquatæ. 3. Per legem revocatoriam sufficienter promulgatam. 4. Per illius abusum, accedente tamen judicis sententia. 5. Per

f. Per non usum spatio ad præscriptionem sufficienti.

Plura de Legibus hic reperiuntur, ubi infra in Tomo II. Tract. V. agitur de PRÆCEPTIS, præter ea quæ in Tract. I. de Legibus contineri supra indicavimus.

CAPUT VII.

De Gratia, Justificatione, Merito.

§. I.

De Gratia Divina Actuali, & quorundam circa eam censuris.

DE Gratia, & controversiis singulis illam hoc tempore concernentibus in hoc Opere accurate tractatur supra Tom. I. Tract. II. pag. 59. ubi referuntur & refutantur errores modernorum Hereticorum de gratia. & pag. 61. refelluntur de ea 5. propositiones Jansenii. Et in eodem Tomo I. Part. II. Controversia 4. pag. 121. & seq. de Gratia, explicatur illius natura, divisio, errores Pelagianorum &c. status puræ naturæ, & controversia omnes de gratia sufficienti, efficaci, viribus naturæ siue gratiæ, &c. Uti & in hac materia Diplomata Pontificum circa Doctrinam Basi, & Jansenii pag. 141.

Tantum hic restat notandum, 1. Quam evidenter auctoritate Apostolica refellantur illi qui audent per contumelias aut censuras infectari sententiam, quam supra explicuimus Tomo. I. Part. II. Contr. 7. pag. 128. de gratiæ efficacia, prædeterminationi phylicæ, & quibusdam aliis contraria, & scientiæ Mediæ innata.

Infectatur eam præ multis Jansenius Ipten. Tom. I. de hæresi Pelagiana cap. 9. dicens, illam esse Massiliensium, & non esse gratiæ prædicationem, sed proditio-nem. Et Xantes Mariales Tomo 4. relect. 15. sect. 1. scribens, non esse Jesuitarum, sed Pelagii inventum: & relect. 16. sect. 2. esse novum figmentum, novum & hæridum monstrum. Ac recentius Pseudophilalethes in suo Thomistarum triumpho &c. asserens, esse fucatam, deformem, museipulam pedibus insipientium, & zizaniam in medio tritici.

Contra hunc scripsit Duaci Franc. Fourmestraux in sua justa defensione adversus convicia &c. Et contra alios Impugnatores, Annatus, de scientiæ mediæ disp. 4. cap. 1. &c. Petrus à S. Josepho in Concordia suavi disp. 4. sect. 4. Paulus Leonhardi part. 1. sect. 1. 2. & 3. Ripalda, de ente supernaturali disp. 113. sect. 9. & seq. Gabriel de Hen-tao, in scientiæ mediæ historice propugnata, Event. 1. 2. & seq. in edit. 2.

Quin etiam contra infectationes aut censuras hujus scientiæ apud Auctores prædictos aliosque, profertur gravissima Pontificum Decreta. In edicto Sixti V. per Calatinum anno 1598. præcipitur sub anathemate, ne quis in controversia de prædeterminatione & gratiæ opinionem suæ contrariam ullâ censurâ notet.

In Decreto Clementis VIII. permittitur ut ambarum partium Magistrum suam liberè opinionem de gratiæ præsentia, & prædeterminationis efficacia cum libertate concilianda tradant, ac defendant, sic tamen, ut nisi graviter plecti velint, à notanda adversâ opinione abstineant. Quod fuit utrique parti intimatum anno 1598. De hoc Decreto sic testatur ac scribit Andreas Duvallius Doct. Tom. 1. in 1. 2. Tract. de gratiæ, 9. 4. Cum à Clemente VIII. Doctorum examini reli-

R. P. Arjdek. Tom. II.

cta sit hæc controversia cum moderamine quâ neutra opinio hæresis, erroris, temeritatis, alteriusve qualificationis arguatur, ab omni asperiori dicto sedulo abstinebimus. Idem tradit Petrus Ledesma, in Præfat. ad Tractatum de Auxiliis.

In Decreto Pauli V. anno 1606. quod etiam accuratè adducit Spondanus in Historiæ Ecclesiæ prosecutione ad eundem annum his verbis. Paulus V. dissertationes de Auxiliis conticescere jussit, sanxique postmodum, ut utrisque, dum aliud decerneretur, liberum esset suam sententiam in Scholis modeste tueri, sed sine damnatione alterius partis. Decretum hoc confirmasse etiam Urbanum VIII. testatur fufius Joannes à S. Thoma Tom. 1. in primam 1. partem disput. 20. art. 6.

His etiam cum aliis consonat Sylvius Doctor Duacenus, in sua Præfatione monitoria ad primam partem S. Thomæ. Sita, inquit, Sanctitas præcepit ne quis in posterum, oblatâ de prædictis rebus tractandis occasione, contrariam sententiam sustinentes in censuram vocare, vel dictis perfringere ullo modo auderet.

Huc etiam facit Declaratio Innocentii X. ad calcem sui Decreti contra Augustinum Jansenii, quæ incipit, Caterum, cum tam Roma, quam alibi circumferantur quadam asserta, alia, manuscripta & forsan typis excusa Congregationum habitatum coram sal. record. Clemente VIII. ac Paulo V. super questione de Auxiliis &c. ubi decernit, dictis assertis, nullam omnino fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, siue quocumque alio allegari posse vel debere, sed super questione prædictâ, observanda esse Decreta Pauli V. & Urbani VIII. suorum prædecessorum.

Notandum 2. Decretis Pauli V. Urbani VIII. &c. prohibitum esse in lucem edere Libros tractantes questionem illam de auxiliis, illam, inquam, non eam quæ contra hæreticos in ea materia disputatur. Pater hoc authentice ac compendiosè ex Decreto Alexandri VII. Romæ publicato anno 1657. 15. Septembris, in quo post prohibitas Epistolas Montalti &c. in calcem additur. Insuper cum hac occasione & prætextu in lucem prodeant plures libri continentes & tractantes materiam de auxiliis, nullâ prorsus petita, vel obtentâ licentiâ ab hac sacra Congregatione contra formam Pauli V. & Urbani VIII. prædec. suorum (quæ quatenus opus sit Sanctitatis suæ deniq. confirmat, innovat, & inviolabiliter observari mandat, sub censuris & pœnis in iisdem contentis) ideo illis inherendo dictos libros editos, & in futurum quomodolibet edendos, absque eo quod fiat de illis specialis mentio, ipso facto, & absque alia declaratione, pro expressè prohibitis haberi voluit, & decrevit.

Ex his aliisque toties, & tam graviter repetitis Pontificum Decretis, satis innotescit, quid judicandum sit de illis qui his non observatis audent in persequenda illa sententia talibus dictis, & censuris liberius indulgere.

Notandum denique breviter, circa hanc questionem de gratiæ efficaci, quod specialiter tractatur à Gregorio del Rio in libello cui titulus, Jansenismus per seipsum everfus. Si admittantur ut principia Jansenii quæ ibi proferuntur de Gratia Adami in statu innocentie, ejusque immunitate à concupiscentia, & natura gratiæ necessariò victricis absente omni concupiscentiâ: Inde sequi neque dari peccatum originale, neque ea quæ ad illud consecuta esse fides docet, quæ haud dubiè ipse Jansenius, & si qui sunt in hoc se-

rs de
kin

theo-
logia

D. IV

ctatores fideliter admittunt : pro cuius rei distincta consideratione studiosum Lectorem ad dictum Tractatum utiliter remitto.

§. II.

De Justificatione, gratia Habituali, & Merito.

DE his singulis agitur Tomo I. Part. II. Controversia 8. & 9. pag. 131.

Ad Justificationem *Fides requiritur, sed non sufficit.* Utrumque est de fide, & definitur in Tridentino sess. 6. cap. 8. & can. 9.

Fides requisita ad Justificationem non est *Fiducia* de peccatis sibi per Christum remissis, ut volunt Lutherani & Calvinistae. Talis fides de peccatis remissis, sine peculiari revelatione, est impossibilis: idque à Tridentino declaratur sess. 6. Can. 12. 13. & 14. De quo plura Tomo I. Part. I. Tract. II. cap. 2.

Homo non potest esse *physicè certus* de sua iustitia, potest potius de aliena, ut Baptizans de iustitia infantis à se legitime baptizati. De sua iustitia tantum potest habere aliquam *certitudinem moralem*, fundatam in testimonio bonae conscientiae, quam ad Rom. 8. Apostolus agnoscit.

Meritum augetur per ea quae augent actus nostri bonitatem, ut excellentia quae oritur ex objecto meliori, ex circumstantiis intentis, ex actus exercendi difficultate, ex majori actus liberi intentione, & longiori duratione. Quia haec reddunt actum moraliter nobiliorem, & pluribus actibus distinctis equivalentem.

De merito inter Bajanæ damnatur 1. Vita aeterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturae ad illam consequendam per se sufficiunt. 2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis aeternae meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitae aeternae meritorium. 3. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. 4. Pelagii sententia est, opus bonum citra adoptionis gratiam factum, non esse regni caelestis meritorium. 5. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bona operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum sanctum, sed in eo solum quod obedit divinae legi. Ita Constitutio Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. quae integra hic refertur supra Tomo I. Part. II. pag. 138.

§. III.

De auctoritate S. Augustini in materia de Gratia, & aliis.

Valdè magnam, & praeter ceteris singularem esse S. Augustini auctoritatem cum aliis tradit Suarez de grat. prolog. 2. cap. 6. quem ait tantam sapientiam scripsisse, ut ejus sententia semper sit praeferrenda, nisi cum major Patrum aut Ecclesiae auctoritas obstare videtur, quod raro, vel numquam continget. Quia verò Theologo maximi momenti est, haec in singulis solidè discernere, ipsa Pontificum Decreta de illius Scriptis hic proferemus.

Constat ejus auctoritatem esse *irrefragabilem*, quoad Puncta quae sunt à Conciliis & Pontificibus approbata ut vera, quae habentur in Epist. *Celestini primi* ad Episcopos Galliae apud Prosperum in fine operum ejusdem.

Primum est, In praevaricatione Adae omnes animae naturalem possibilitatem, id est, facultatem expeditam ad salutaria.

2. Neminem esse per se bonum, nec posse perseverare sine gratia.

3. Neminem bene uti Libero arbitrio nisi per Christum; adeoque omnia bona opera referenda esse ad Deum.

4. Omnes motus bonae voluntatis esse à Deo.

5. Anathemati subesse eum, qui asserit gratiam Dei solum valere ad remissionem peccatorum, non ad ea vitanda.

6. Item, eum qui dixerit gratiam Christi solum juvare illuminando intellectum, non movendo immediate voluntatem, & etiam eos, qui dicunt gratiam solum dare facile, non simpliciter posse.

Quoad alia varia habetur non simpliciter irrefragabilis: Hoc significat *Caelestinus supra c. 12.* ubi ait: *Ne non alterere profundiores partes questionum quis pertractarunt Augustinus & alii, qui Haereticis restiterunt.* Hoc ipsum profertur ipse August. *L. de duobus persev. c. 21.* ubi sic habet: *Neminem velim sic amplecti omnia mea ut me sequatur, nisi in iis in quibus me non errare perpexerit: nam propterea nunc facio Libros, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec me ipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrarem.*

Hinc ita deducit *Tostatus defensorii pag. 2. c. 17.* Non ergo necesse est nobis quaecumque Augustinus dixit concedere. Et Melchior Canus de locis Theologicis C. 3. ait, stultum esse libris canonicis Augustini Opuscula aquare.

Hinc 2. Absque sufficiente fundamento Jansenius Iren. Tom. 2. L. proam. c. 13. 14. 15. generaliter omnibus Augustini Libris & assertionibus tribuit irrefragabilitatem contra sensum communem caeterorum DD. qui saepe in interpretatione Scripturarum aperte recedunt ab Augustini sententia, v. g. de creatione mundi unico instanti.

Gelasius quidem Papa, dist. 15. c. 3. approbat omnia opera S. Augustini, sed solum generaliter, sicut etiam approbat opera Cypriani, in quibus tamen continetur error de rebaptizandis ab haeretico baptizatis; cuiusmodi approbatio (inquit Tostat.) est solum commendatio Doctrinae alicujus Doctoris, ut eruditae, prae, & Catholicae, hoc sensu, quod non repugnet iis, quae erant definita ab Ecclesia quando illa scribebatur. *Martinus I.* in Conc. Lateran. solum damnat eos, qui contradicunt communi Patrum sensui, non unius aliquando aut alterius in causa particulari.

Hec, inquam, ex probatis auctoribus eo tantum consilio simpliciter annotamus, ne quis in alterutram partem nimium detrahendo aut attribuendo à Doctorum sensu aberret, nihil volentes ab his alienum auctoritate nostram constitui.

Hereses.

Contra hanc Secundam Theologiae totius Partem, adducuntur singulae, & ex Conciliis Ecclesiae, cum suis Auctoribus, refertuntur in fine Tomi I. pag. 145. sub hoc Titulo, *Notitia generalis dogmatum ab Ecclesia damnatorum.* ordine alphabetico sub his titulis, *Beatitudo.* pag. 147. *Lex, Gratia, Peccatum, Meritum,* &c. Item, pag. 135.

SECUNDA SECUNDÆ PARTIS THEOLOGIÆ

DE FIDE, SPE, CHARITATE, JUSTITIA
ET JURE.

CAPUT I.

De FIDEI objecto, veritate, evidentia, credi-
bilitate, & obscuritate.

DE Fide supra in Tomo 1. & infra in Tomo 2. tradun-
tur fult sequentia locis infra notatis.

Tomoi. p. 1. De Deo ut est Objectum generale Fidei:
De illius Demonstratione & credibilitate tam quoad A-
pobos, quam Hæreticos, & huius temporis Libertin: De
Fidei vera Analysi: De vera Fide in sola Ecclesia Romana:
De Noris vera Ecclesia: De Scriptura, Concilio, Pontifice
omnino hoc tempore controversa: De cæteris in Fide Contro-
versis modernis: De singulis Sectis particularibus, eorum-
que distinctis erroribus: & alta pertinentia ad Praxim ex-
pediam Sectarios in singulis convincendi. &c. Traduntur
hæc singula ex professo toto Tomo 1. pag. 1. ab initio, &
deinceps, usque ad eusdem Tomi Partem 2. pag. 108. Alia
etiam ad Praxim, de Dubio in fide, professione fidei exter-
na, agnoscatione, restrictione, aliisque plurima ad fidem
& Hæreticos in omni materia pertinentia, traduntur in
Tomo 2. Tractatu 6. per totam. Hæc tantum quedam,
quæ maxime ad Doctrinam Speculativam pertinent
subijcienda erunt.

FIDES proprie, ut est virtus Theologica, definitur,
Assensus certus, & obscurus, propter Dei testimonium.

Objectum Fidei adequatum in actu primo remoto,
est omne revelabile; in actu primo proximo, omne
quod actu revelatum est. Objectum Fidei primum,
& attributionis, ad quod cætera referuntur, est ipse De-
us sub ratione suæ Deitatis: secundarium est Christus.
Quia Deus uti est primum Ens, ita etiam est primum
Credibile, & reliqua Mytheria credita ad illum refe-
rentur, quatenus ad manifestandum aliquas ejus per-
fectiones conducunt, ut Fides de Incarnatione ad ma-
nifestandam Dei bonitatem, Fides de Inferno ad Dei ju-
stitiam &c.

Prima veritas revelans et si sit extrinseca objecto re-
velato, habet tamen necessariam connexionem cum il-
lius veritate. Quia cum testimonium Dei de se sit infal-
libile, repugnat illud existere, & non existere veritatem
objecti circa quod testimonium illud versatur, & sic
fundat assensum certissimum.

Dices, Cur non potius dicatur, Fidem attingere
solum veritatem mysterii revelati, & non testimo-
nium Dei extrinsecum, quod videtur tantum se habe-
re per modum conditionis ut mysterio per se assentia-
mur?

Resp. Et si possit absolute dari talis assensus, de facto
tamen, cum fides nostra sit virtus Theologica, debet
pro objecto formali principali habere Deum, idque sub
ratione summæ veracis, cum sub hac ratione mereatur
fidem summæ certam. Hinc quidam Catholici, qui o-
lim docuerunt Deum posse mentiri, illi in actuali fidei
exercitio revocabant practicæ errorem illum, quem
speculativè docebant.

Revelatio divina sumpta proprie, fit per productio-
nem signi ex instituto, quo Deus exterius significat id
quod habet in mente. Dicit illa in Deo cognitionem
objecti, & volitionem illud manifestandi per signum
extrinsecum: estque revelatio illa Pars motivi for-
malis, non sola illius applicatio ad intellectum no-
strum: Pater hoc ex Scripturis quæ comparant testi-
monium Dei testimonio hominum, quod constat si-
gnis externis, & per se est nobis ratio credendi id quod
ab homine asseritur, prout simul est informata veracita-
te interna asserentis.

Per quamlibet Dei revelationem externam, impli-
cite nobis revelatur ista divina veracitas. Nam pro-
pter hanc Deus nos obligat ad certissime credendum,
se veraciter revelare. Non enim potest illa veracitas
nos movere ad assensum certissimum, nisi prius, saltem
ratione, cognoscatur ipsa certissime, quod supponit
in assensu Fidei certissimo à Deo nobis imperato.

Dei Existentia lumina natura nota, credi potest
propter revelationem adhuc certius, quamvis obscu-
rius notam per lumen Fidei. Sic possemus certius cre-
dere nos vivere, quod nobis sine revelatione est evi-
dens, si Deus id nobis revelaret. Hoc etiam admittit
Philosophia, docens circa idem objectum scientiam
cum opinione consistere.

Propositio Ecclesie, prout ea habet auctoritatem di-
vinam, ratione assistentiæ divinæ ne erret, in Scripturis
illi promissa, integrat objectum formale Fidei, tam-
quam locutio Dei mediata per Ecclesiam facta. Ratio
est, quia Ecclesia sic spectata est Dei organum, sive in
loquendo instrumentum. Ergo ejus locutio. Quia
quod Deo inspirante & dirigente dicitur, est verè ver-
bum Dei.

Propositio Ecclesie per se eatenus tantum prærequi-
ritur ad assensum Fidei, quatenus requiritur ad pru-
dens illius assensus imperium. Proinde facit illa res Fi-
dei proximè credibiles, non ut motivum formale, etiam
partiale, sed ut conditio illud applicans; & in eam sub
hac solum ratione Fideles, etiam simpliciores, fidem
suam resolvunt. Quia satis sciunt saltem confusè, cre-
dendum esse propter solum Dei testimonium. Quod si
sistant in sola propositione Ecclesie, non eliciunt ac-
tum Fidei divinæ, sed tantum humanæ. Probatur et-
iam ex Scripturis pro motivo Fidei adducuntibus au-
thoritatem divinam, excludendo humanam, ut Mat-
thæ 16. Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater me-
us qui in cælis est. Et ad Theosal. 2. Accepistis illud,
non ut verbum hominum, sed ut verè est verbum Dei.
Ita Ariaga, aliique, contra Lugo, aliosque volentes ad
motivum formale Fidei intrinsecè spectare etiam pro-
positionem Parochi, Parentis, aut Magistri articulum
Fidei docentis.

Dices, Luca cap. 10. Christus discipulis dixit, Qui vos
audit me audit. Ergo locutio instructoris est etiam lo-
cutio Dei.

Resp.

rsde
kin

theo-
logia

Resp. Neg. conseq. Quia probabilis videtur Christianam ibi agere tantum de obedientia erga Superiores ipsius nomine aliquid præcipientes. Adde, aliam tuisse rationem Apostolorum, quibus ibi locutus est, aliam nunc Parochi, nam Apostolis specialiter aderat Christus ne docendo errarent, quod de Parocho dici non potest.

Quamvis *Mendacium* secundum se non implicet in alio, implicat tamen relativè ad essentialem Dei veritatem: cum hæc debeat esse summè perfecta. Nec refert quod peccator inferno dignus mereatur etiam penam deceptionis. Quia etsi mereatur, deceptionem permissivam, quâ Deus permittat peccatorem ab alio decipi, non tamen positivam, quæ cum sit per se inordinata non potest à Deo in penam infligi.

Ad Scripturas aliquando insinuantem Deum aliquos *Decepisse*; Respondendum est, illas intelligendas de deceptione tantum *permissiva*.

Si dicas, Deum nullam habere legem quâ mendacium aut deceptio ipsi prohibeatur.

Resp. Ipsum Deum sibi legem esse, hoc sensu, quod per suam summam perfectionem sit determinatus ad nihil faciendum suæ naturæ disconveniens, quale esset positiva deceptio, quâ Deus numquam egere potest, cum aliter omnia possit.

Idem dicendum respectu Dei de *Restrictione* purè mentali, ob eandem rationem, quia illâ Deus numquam indiget, quam etiam respectu hominum inordinatam & illicitam esse ostendimus infra in *Tom. 2. Part. 3. Tract. 1. cont. part. quest. 1.*

De *articulo falso*, non potest elici assensus Fidei infusa per motiva credibilitatis cum aliis veris articulis proposito: quamvis tunc possit voluntas affectu prudenti, ac supernaturali, illum assensum imperare: Ut si Pastor per motiva respectu audientis prudenter efficaciam proponat Verbum esse incarnatum, & quidem ab æterno, audiens ille credit actu Fidei Verbum esse incarnatum, non tamen id factum ab æterno, quamvis & hoc credendo in tali casu actum eliciet non verum, tamen meritorium. Quia procedit bona fide, & ex sincero affectu credendi revelationi divinæ, quamvis in hoc à parte rei non existenti.

Fides quidem docet, *Hostiam* sacram quæ in Missâ adoranda proponitur esse adorandam, sed non prorsus absolute, sed sub hac tacita conditione, si sit legitime consecrata. Quia assensus Fidei, qui debet esse prudens, omnibus consideratis talem tantum actum requirit.

Virtus Prudentia infusa, est etiam essentialiter vera. Hinc v. gr. dationem elemosinæ illa non dirigit huic pauperi, speculativè iudicando hunc esse pauperem qui verè non est talis, sed iudicando hic & nunc honestum esse pauperi succurrere. Quia hoc postremum omninò verum est, etsi pauper in re esset tantum fictus.

Mysteria Fidei non sunt *metaphysicè evidentiâ*, Fide divina supernaturali, etsi essentialiter determinata ad verum. Quia aliàs essent evidenter vera, quod non requiritur, cum sit evidens nihil posse ejusmodi assensum metaphysicè evidentem terminare quod non sit verum. Sunt tamen *evidenter credibilia* Fide divina, evidentiâ magna *moralis* excludente omne dubium rationabile de opposito; juxta *Psalmum 92*. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, id est, valdè credibilia.

Ad actum Fidei non prærequiritur iudicium credibilitatis evidens *evidentiâ absolute* respectu omnium. Quia aliàs soli docti essent capaces assensuum Fidei, cum soli sint capaces penetrandi vim motivorum credibilitatis absolute evidentiâ. Sufficit ergo *evidentiâ respectiva*, sive cujusque captui ita accommodata ut in unoquoque sit sufficiens ad prudentium voluntatis ad credendum, qualis respectu rudiorum aliquando sufficere potest ea quæ fundatur in dictis Parochorum vel Parentum. Quia Deus ab homine in agendo tantum requirere potest iudicium prudens & sincerum juxta personæ inquirentis capacitatem.

Actus Fidei ex se est *essentialiter obscurus* saltem permissimè, sicut nempe ut non exigit evidentiâ in suo objecto. 1. Quia dicitur in Scripturis fides *argumentum non apparentium*: 2. Quia alioqui fides non esset meritoria, nec prærequireret imperium voluntatis, quod est contra illud S. Augustini, *Homo credere non potest, nisi volens*. Nec refert quod 2. *Corinth. 3.* fides dicatur *claritas*, quia hoc intelligitur tantum comparativè ad legem Mosaicam. Quando de Fide dicitur Joan. 1. *quod vidimus* &c. tantum significatur Apostolos fuisse testes oculatos miraculorum quæ coram viderunt à Christo patrari.

Actus Fidei consistit cum naturali *cognitione evidentiâ*, saltem abstractiva, ejusdem objecti. Quia alius vir doctus non posset fide Theologicâ credere Dei existentiam lumine naturali sibi evidentem & demonstrabilem, quod tamen requirit Apostolus ad *Hebræos 11*. Accedentem ad Deum credere oportet quia est, &c.

Hinc actus Fidei & *scientia* simul in eodem intellectu nullam involvit superfuitatem. Quia prior tribuit illi actui plus certitudinis, posterior plus claritatis, adeoque uterque simul actum magis perficit, & intellectui utilior evadit. Idem sit de naturali cognitione intuitiva, sensitiva, & experimentalis ejusdem objecti, ob rationem assignatam.

Connaturaliter tamen & de lege ordinaria non consistit fides cum *visione beatifica* circa idem objectum, ut colligitur ex 1. *ad Corinth. 13*. Quia imperfectio & obscuritas Fidei non decet statum clarè videntis Deum: quæ tamen est repugnancia tantum mortalis, non physica & absoluta.

Fides consistit cum *opinionem* virtualiter tantum formidolosa circa idem objectum, non cum formidine formali ab intellectu certitudinem excludente. Quia formido illa virtualis, non hæc, stat cum firmitate assensus ad fidem requisita. Nec potest tali opinioni subesse error; quia hic repugnat perfectioni actus supernaturalis.

Evidentiâ in *Attestante* est evidentiâ rei revelatæ in revelatione evidenter cognita, vel sic cognita ex signis & effectibus clarè manifestantibus eam esse Dei locutionem. Evidentiâ talem habuit primus & supremus Angelus de revelatione Trinitatis; quia advertit suum intellectum per illius revelationem immutari ab aliquo se superiore, & simul novebat nullam creaturam esse se Superiorem; sed solum Deum. Cum tali evidentiâ in attestante stat actus Fidei: quia potest præcindere ab illius evidentiâ, eliciendo assensum Fidei præcise ut est Dei testimonium.

Non potest *objecti evidentiâ* esse *partiale motivum* credendi, aut firmius credendi. Quia fides ex se debet esse

esse rerum non apparentium, ad Hebr. II. Nec refert quod Joannis 12. S. Thomas dicatur credidisse, quia Christum vidit. Quia vidit; ibi tantum denotat motivum illud credibilitatis quo inductus fuit ad credendam Christi divinitatem, non ipsum motivum formale & intrinsecum assensus Fidei quo illam credidit.

Apostoli habuerunt evidentiam verborum Christi, & Propheta evidentiam signorum quibus illis locutus est Deus, non tamen evidentiam in Atresante proprie dictam. Quia non habuerunt in illis evidentiam locutionis Dei prout est summè verax.

Articuli Fidei, sumpti pro mysteriis quæ debent ab omnibus credi, non creverunt successu temporis post Apostolos, nisi quoad explicationem eorum quæ in eis implicite continentur. Creverunt tamen si fuman- tur late pro quavis propositione nobis revelata. Quia jam multa sunt nobis revelata, ut Concil. Tridentinum esse legitimum, S. Franciscum esse in caelo, quæ tempo- re Apostolorum sic revelata non fuerunt.

CAPUT II.

De Fidei Regulis, certitudine, supernaturali-
tate, & libertate.

Regulæ Fidei sunt quinque, Ecclesia, Concilium, Pontifex (quæ dicuntur Regulæ Fidei Animarum) Scriptura & Traditio, quæ dicuntur Inanimata.

De his singulis, & omnibus circa eas Controversiis in hoc Opere agitur sive Tomo I. Part. I. Cap. 3. & deinceps usque ad Partem Secundam. Hic Principia quadam, maxime speculativa, & alia quadam particularia cum suis fundamentis breviter subjiciuntur.

Ecclesia est cæterus fidelium sub uno capite Christo, ejusque in terris Vicario. Non soli justî & prædestinati sunt de Ecclesia. Comparatur enim à Christo Aræ, in qua cum tritico sunt etiam paleæ, Matth. 3. Justi qui postea finaliter erunt reprobi, sunt de Ecclesia, & verè filii Dei, veritate formæ nunc constituuntis filium Dei, quæ est gratia & charitas, non veritate finis ultimo intenti, quæ est vita æterna.

Non sunt de Ecclesia Hæretici, etiam occulti; Nam de his intelligit Augustinus illud Joan. 1. erant inter nos, sed non erant ex nobis. Idem dicendum de Schismaticis. Quia sunt separati à capite Ecclesiæ, ergo non sunt hujus membra. Excommunicati etiam non sunt de Ecclesia: juxta illud Matth. 8. Si Ecclesiam non audierit sit tibi tamquam ethnicus & publicanus: quod intellige de excommunicatione majori. Catechumeni sunt de Ecclesia potentia proxima, non actu, per fidem charitate formatam, & votum baptismi, quamvis non strictè per ipsum Baptismum actu susceptum.

Vera Ecclesia debet esse visibilis, sive ex suis notis certò cognoscibilis: quia jubemur eam intrare, ut susius loco supra citato.

Nota veræ Ecclesiæ sunt, 1. Quod sit Una, unitate Fidei, capitis &c. 2. Sancta, sanctitate Doctrinæ, & finis, & præcipuorum ejus membrorum. 3. Catholica sive universalis quoad locum & tempus. 4. Apostolica origine, propagatione, & constantia in Doctrina ab Apostolis accepta. De quibus actum Tomo I. cap. 3. & seq. ubi ex his notis, aliisque ostensum, solam Romanam esse veram Christi Ecclesiam. Ubi & postea de Primatu Ecclesiæ in Pontificibus Petri successoribus: Et illius infallibilitate in definiendo, &c.

S. Paulus non constituit simul cum S. Petro unum Caput Ecclesiæ. Est Fidei: & confirmatur recentius ex Decreto Innocentii X. damnantis ut hæreticum Arnoldi dogma contrarium. Neque Paulus usquam dicit se parem fuisse Petro, sed se ab illo nihil accepisse, scilicet, potestatis ad exercenda Episcopalia per orbem universum, sed immediatè ab ipso Christo. Dum S. Epiphanius, aut alii videntur adversari, tantum volunt Paulum Petro collaborasse in fundando exordio Ecclesiæ Romanæ: & eodem sensu S. Irenæus Petrum & Paulum Collegas appellat.

Primatus Pontifici Romano competit jure divino: sic ut Ecclesia non possit illum alteri Episcopatu annectere. Prima pars est de Fide: & secunda Pars, quæ est maximè probabilis & communis, probatur ex Anacleto, Marcello, aliisque Pontificibus, & ex Concilio Lateranensi docentibus, Sedem Petri jubente Domino Romam esse traslatam: Ecclesiam Romanam à Christo primatum obtinuisse: Domino dissonante esse cunctorum fidelium matrem & magistram. Hinc porrò sequitur, Pontificem suam potestatem non accipere ab Electoribus tamquam eam conferentibus, sed ut ponentibus conditionem electionis sine qua non possit ea potestas illi competere.

Pontifex est infallibilis in definiendo, etiam extra Concilium. Quæ sententia habetur adeo communis & certa, ut Bellarminus, Bannez, & quidam alii censeant esse Fidei proximam: De qua, & nupera in Galliis controversia diffusè supra in Tomo I. inter Controv. recentiores Quæst. 2.

Ad Argumenta Ulteriora quæ in contrarium adducuntur.

Resp. Summatim; Patres Conc. Africani dum præferunt Concilium Provinciale Pontifici, tantum agere de quæstionibus facti particularis.

S. Cyprianus restitit quidem Stephano Papæ in quæstione de rebaptizandis, sed hoc factum cum nondum illa quæstio esset definita.

S. Petrus cogendo Gentiles judaizare erravit tantum errore conversationis & facti, non errore Doctrinæ: sicut Aaron permittendo adorationem vituli aurei.

Zepherinus Pont. non approbavit Doctrinam Montani, sed falso & privatim putavit non esse hæreticam, quam opinionem melius informatus postea revocavit.

Liberius Pont. Arianismum non approbavit definitivè, sed ex metu contra Athanasium subscripsit.

Vigilius Pont. erravit quidem ante suam electionem, non cum esset actu Pontifex. Gelasius Pontifex, tantum voluit Eucharistiam sub unica specie, Sacerdoti celebranti sacrilegam esse. Innocentius III. ait Baptismum in adulto formaliter hæretico Spiritum Sanctum non conferre, quod verum est de Spiritu gratiæ ritè intellectum. Gregorius XIII. cum dicit posse virum ob infirmitatem aliam ducere, loquitur de infirmitate impotentia perpetua quæ mulier laborat.

Alii Pontifices quos errasse objiciunt, errarunt tantum in quæstionibus facti particularis, vel ut Doctores privati, non ut Definientes aliquod dogma Fidei aut inorum pro Ecclesia univerfa.

Hinc rectè Facultas Theologica Lovaniensis anno 1544. cum aliis, inter articulos ad occurrendum Hæresi hunc constituit: Unus est Ecclesiæ summus Pastor, ad cujus judicium controversia de FIDE & Religione sunt referenda.

rsde
kin

theo-
logia

P. IV

referenda. Item, *Recta Fide tenenda sunt quae super Fidei & Morum negotiis definita sunt per Cathedram Petri, vel per Concilia.*

Requisita ad definitivam Pontificis locutionem sunt, 1. Ut objectum definitionis non sit factum particulare nullam habens cum revelationis connexionem. 2. Ut Pontificis assertio sit responsio directa ad quaestionem quaesitam, non aliquid per accidens in explicatione, probatione, aut aliter adjectum. 3. Ut sit expressa verbis definitionem indicantibus. 4. Ut definitio sit Ecclesiae promulgata more requisito.

Questio peculiaris est, An Pontifex possit errare in Fide saltem ut Persona privata. Negat sic posse pertinaciter errare Bellarminus, Suarez, & alii. Affirmat Banez, Sotus, alique, utrimque probabiliter. Fundamentum Prioris sententiae praecipuum est, quod infallibilitas in definiendo connaturaliter requirit indefectibilitatem in credendo. Quae in contrarium obijciuntur, non aegre intelliguntur de errore externo absque formali haeresi interna, vel de errore etiam interno in factis particularibus, non in aliquo puncto in Fide determinato.

Fide credendum est Pontificem Romanum legitime electum & ab Ecclesia pro tali receptum, esse verum Christi Vicarium. Est contra paucos qui admittunt certum, sed non Fidei.

Et probatur 1. Ex eo quod Ecclesia, quae est columna veritatis, non possit universaliter decipi illum pro tali recipiendo. 2. Ex decreto Martini III. id declarantis. 3. Quia in hac universalis revelata, *Omnis legitime electus est verus Petri successor*, continetur haec particularis, *Innocentius XI. legitime electus, est verus Petri successor.* 4. Quia credere tenemur hanc Ecclesiam visibilem, cui praesertim hic Pontifex, esse veram Ecclesiam; ergo & hunc esse legitimum Pontificem, per notas debite electionis moraliter evidentes, quae ad fundandum Fidei assensum sufficient.

Pontificatu privari potest Pontifex, 1. Per voluntariam abdicationem. 2. Per haeresim externam notoriam. 3. Per amentiam perpetuo durantem.

Definitiones & Decreta Pontificis censetur tota Ecclesia acceptare, quando ea acceptat maxima & sanior illius Pars, quamvis resistent aliquot Episcopi, uti resisterunt damnationi Arii quatuor Episcopi recusantes ei subscribere.

Certitudo actus, est infallibilis veritas istius assensus, firmaque ejus adhaesio ad objectum, qua virtualiter & exercite judicatur quod objectum non possit aliter se habere. Haec firmitas assensus in rebus per se notis necessario resultat ex objecti evidentia, adeoque non est libera, & consequenter excludit omnem formidinem de opposito. In obscuris, oritur ex prudenti imperio voluntatis seipsam & intellectum determinantis ad assensum, sic ut proinde sit libera, & solum excludat formidinem actualem. Quando ista firmitas imperatur ex levi fundamento, non est certitudo, sed pertinacia, ut in haereticis.

Actus Fidei est absolute certus. Est de Fide, aut Fidei proximum, contra Abailardum. Quoad infallibilitatem, est certior quovis assensu naturali quantumvis evidenti; Quia essentialiter nititur testimonio Dei reipsa existente, summe infallibili. Unde hac certitudine aequat visionem beatam: & superat assensum naturalem nitentem divina revelatione reipsa existente: Hic enim, quantum est de se, potest elici ejus

objecto non existente, adeoque esse falsus. Quoad certitudinem adhaesionis, certior est quovis assensu naturali elicto ab eodem homine, non aestimato tamquam Fidei: Quia est proportionata infallibilitati objecti formalis, quae cum sit summa, exigit adhaesionem appetitativè majorem omni adhaesione fundata in evidentia naturali: Est tamen adhaesivè incertior visione beatifica per se infusa, & aliis supernaturalibus etiam formidandi potentiam excludentibus. Est nihilominus absolute & spectata etiam ejus infallibilitate certior omni actu naturali, etiam (ut recte August.) quo quis experitur se vivere: Ili enim Scripturae 2. ad Cor. 10. in captivitate redigentes intellectum in obsequium Christi, & PP. Chrysol. & August. majorem tribuunt certitudinem, quam scientiae & experientiae qua per sensus aliquid certo cognoscimus.

Cum per motiva credibilitatis proponatur objectum Fidei ut evidenter credibile propter Dei testimonium summe infallibile, potest voluntas prudenter imperare, assensum praecise propter istud motivum, eique proportionatum, adeoque super omnia certum, & consequenter elicere assensum certiorum certitudine omnium motivorum credibilitatis collectivè, quippe quae talem assensum suadent, & ad eum obligant. Unde intellectus per fidem adheret firmius objecto credito, quam motivis credibilitatis, sic ut potius haec negaret, quam illud, si stante Fide hoc esset possibile.

Neque excessus ille certitudinis supra certitudinem motivorum credibilitatis caret motivo credibilitatis: Quia hunc excessum persuadent, motiva credibilitatis, eo ipso, quo probant hic & nunc Dei testimonio summe infallibili debitum esse assensum summae in adherendo certitudinis.

Assensus Fidei non est formaliter discursivus. In plures ex consensu communiori D. Thomae, aliorumque Doctorum, quibus favent communius S. Ambrosius, alique Patres. Ratio, quia alioqui non esset certior, sed incertior, iudicio naturali de bonitate consequentiae, a qua bonitate consequentiae ut a motivo partiali penderet, & acciperet suam certitudinem. Oppositum tamen est probabile: & spectata sola ratione forte probabilis: Cum enim assensus Fidei sit mediatas, adeoque discursus virtualis, non apparet, cur ei omnino repugnet ratio discursus formalis.

Dices, Inde sequitur quod certitudo assensus Fidei dependebit saltem partialiter a motivo mere naturali, scilicet a bonitate consequentiae juxta leges discursus naturalis, ac dialectici.

Resp. Sic non dependere a bonitate consequentiae tanquam a partiali motivo assensus Fidei, sed solum tanquam ab applicatione motivi, sive objecti formalis Fidei, scilicet veritatis, & revelationis divinae, quae per discursum & bonitatem consequentiae objecto materiali ab intellectu applicantur.

Conclusio objectiva legitime deducta ex duabus praemissis revelatis credi potest Fide divina, si nempe spectetur, non mere ut deducta, sed ut nititur revelatione &c. Unde talis conclusio sic deducta ex duabus praemissis revelatis, juxta Scotum, Suarez, & alios communius, est simpliciter de Fide. Quia cum identificetur realiter saltem in adaequate praemissis revelatis & in his contineatur, saltem confuse, est in eis sufficienter revelata, ut ex voluntatis imperio cre-

datur

datum præcisè ut revelata. Hinc de fide est, conclusio hujus Syllogismi: Omnes Apostoli acceperunt Spiritum S. Mattheus fuit Apostolus; Ergo Mattheus accepit Spiritum sanctum.

Conclusio deducta ex universali revelata, & *subsumpta non revelata, sed metaphysicè aut physicè certa*, est etiam de Fide. Quia quod revelatur de subiecto universalem sumpto revelatur de quovis, quod sub sumitur sub illo, seu quod in eo continetur certò certitudine metaphysica aut physica. Hinc potest quis credere, infantem quem certò certitudine experimentaliter novit à se legitime baptizatum, esse in gratia: se verò extra gratiam, si sibi concius sit peccati mortalis non retrahenti. Ita Suarez, Tannerus, Lugo, alique, Contra Ariagam, Coninck, aliosque.

Dices, Conclusio sequitur debiliorem partem antecedentis, quæ hic est propositio physicè tantum certa.

Resp. Id intelligendum esse de conclusione quatenus deducta ex præmissis, non autem de conclusione tantum materialiter spectata, & contenta in præmissis.

Deductam etiam ex universali revelatâ, & subsumpta solum certâ certitudine magna morali, esse Fide divinâ credibilem probabilius videtur. Quia certitudo magna moralis revelationem sufficienter proponit, ad inducendam credendi obligationem. Hinc, quia revelatum est, Filium Dei descendisse de cælis pro omnibus hominibus, tenemur credere illud Symboli Nicaeni: *Qui propter NOS homines & propter nostram salutem descendit de cælis*: licet non sit revelatum nos existerè, aut esse homines, sed solum certum certitudine magnâ morali, quæ est sufficiens applicatio revelationis ad inducendam obligationem credendi.

Ut si Deus revelaret, omnes urbes Italiae intra annum everterendas, possemus Fide divina credere Romanam tunc everterendam, eo quod certitudine magnâ morali constet eam esse urbem Italiae. Ita Tannerus, Amicus, Oviedo, Lugo, alii communius, Contra Molinam, Ariagam, Coninck, &c.

Adultus non potest Fide divina credere se esse justificatum per *suscceptionem Sacramenti*: Quia de legitima ejus susceptione non potest habere certitudinem, id est, excludentem omnem formidinem prudentem de opposito, qualis requiritur de existentia revelationis ad prudens imperium assensus fidei, & ad obligationem credendi, ut docet Lugo, &c.

De propositione tantum *probabiliter revelata*, sive notitia tantum probabiliter revelationis qualiter sentendum, declarat Innocentius XI. referendo hanc inter prohibitas Prop. 21. *Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabiliter revelationis; imò cum formidine quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.*

Actus Fidei *Justificativa* est supernaturalis, saltem quoad modum quo fit. Patet ex Scrip. ad Philip. vobis donatum est ut credatis: & ex Tridentino, si quis dixerit, sine Spiritus sancti adjutorio hominem credere posse sicut oportet ut justificetur, anathema sit.

Est etiam supernaturalis quoad *substantiam*, sic ut secundum suam entitatem superet omnem naturæ existentiam activam & passivam. Ita Sorus, Suar. & alii communius, contra Scotum, Cajet, & alios apud Ripaldam.

P. R. Arsdæ. Tom. II.

Prob. ex Scrip. CC. & PP. docentibus absolute actum Fidei esse donum Dei, & superare vires natura. Ratio est, quod actus Fidei sit dispositio ad gratiam supernaturalem in substantia, cui proinde debet proportionari etiam in substantia ipse actus.

Pia affectio credendi elicitur à speciali habitu credulitatis, estque *entitativè supernaturalis*: uti & iudicium *practicum prudentia* illam immediatè dirigens non tamen iudicium *speculativum* de credibilitate. Quia illa pia affectio &c. ex Conc. Arausicano art. 5. est initium Fidei, adeoque donum gratiæ: non autem iudicium istud speculativum, cum actum supernaturalem non dirigat, nisi remotè, & per accidens: unde potest absolute iudicium illud speculativum de credibilitate falsum esse.

CAPUT III.

De Fidei necessitate, habitu, infusione, subiecto, & de Heresi, infidelitate, blasphemia.

DE bis ex parte in Tomo I. Part. I. Cap. I. & sequentibus.

Fides Dei ut existentis, & quidem sub ratione unius primi principii, & ut *remuneratoris*, est & semper fuit, necessaria necessitate mediæ, nec solum disjunctivè in re, vel in voto, ut Baptismus, sed in ipsa re, sive actu formali. 1. Quia non est in quo alio actu æquali aut perfectiori dici possit fides illa contineri virtualiter, aut eminenter. 2. Quia nullum est fundamentum illud dicendi de Fide illa, sicut de Baptismo, quem ex Scrip. & PP. constat posse suppleri per dilectionem, martyrium, &c. non autem potest sic aut alio modo suppleri fides illa Dei, & remuneratoris.

Dices, Non est cur antecedenter ad istam fidem non possit Deus cognosci sub ratione solius *causæ primæ*, & sic amari super omnia actu justificativo.

Resp. *Amorem Dei* super omnia non esse possibilem ante fidem Dei ut *remuneratoris*, non quidem absolute, sed ex hypothesi præsentis providentiæ, de auxilio ad actum proximè justificativum non dando, nisi mediante hac Fide remuneratoris, ut Scriptura declarat ad Hebr. 11. &c.

Est quidem probabile, *fidem explicitam Incarnationis, & Trinitatis*, post Evangelium sufficienter promulgatum ut toto orbe obliget, necessariam esse necessitate mediæ: Probabilius est tamen apud plures illam solum esse necessariam in re, vel in voto contento in Fide remuneratoris, & in voluntate credendi omnia ad salutem nostram revelata. Quia non apparet sufficiens fundamentum necessitatis universalis credendi mysteria capti & crediti adeò difficilia. 2. Quia possunt omnia Scrip. & PP. loca ei faventia explicari, vel de necessitate præcepti, vel de necessitate in re, aut in voto, contra eos qui asserunt necessitatem in re; vel de necessitate Fidei Christi, id est, ex merito Christi; vel de fide Christi implicitâ, vel explicitâ. 3. Quia ista fides de qua supra, multis est impossibilis, ut furdus, & mutus à nativitate, educatis inter Barbaros, & valdè stupidis. Ita docet Sorus, Medina, Suarez, Coninck, Ripalda, Contra Lorcam, Maldinum, Valentiam, Saucher, Granadum, Tannerum, Amicum, qui sustinent istorum mysteriorum fidem necess-

rsde
kin

theo
logia

P. IV

necessariam esse necessitate mediū: unde patet saltem ad securitatem illa esse inculcanda, cum hanc necessitatem si à parte rei subit, probabilitas supplere non possit.

Credenda sunt necessariò *necessitate præcepti* mysteria Trinitatis, Incarnationis, & omnia in symbolo contenta, & quidem hæc sunt explicite credenda. Unde est obligatio sciendi ista, & ex præcepto Ecclesiæ orationem Dominicam, præcepta Decalogi, Tria Sacramenta maximè necessaria ad salutem. De his *Confessarum*, & maximè Parochus interrogare debet penitentes, dum apparent valde rudes, eosque instruere, aut instru curare.

De Fide externa: Licitum est ex gravi causâ uti *veste infidelibus propriâ*, eorumque distinctiva, modo non sint ex sua institutione, seu usu recepto, signa protestativa falsæ religionis: Uti etiam potest *Ecclesiasticus* uti veste laicorum, non ex intentione simulandi se esse Laicum, sed celandi se esse Ecclesiasticum: Quia hoc non est simulare quod non est, sed dissimulare quod est, in quo nihil est mendacii.

Inter Hæreticos licet tunc *vesti carnibus* ad occultandam suam religionem, quando hoc est necessarium ad vitanda gravia damna. Quia illud non est hæresim profiteri, nec Ecclesiæ præceptum obligat cum tanto incommodo: non tamen uti *ceremoniis* institutis ad professionem vel exercitum falsæ religionis, v. g. sumendo cœnam hæreticorum, assistendo eorum concionibus, quando princeps id imperat tamquam professionem falsæ religionis, &c. De his aliisque *plura præctica* & *particularia* in hoc Opere infra Tomo II. Tract. VI.

Datur *habitus Fidei* per se infusus, qui est principium elicivum assensus fidei, estque in intellectu, sicut habitus spei & charitatis in voluntate. Constat ex *Trid. Sess. 6. cap. 7.* ubi ait, in justificatione, hæc omnia simul infusa accipit homo, Fidem, Spem & Charitatem: Quæ non possunt intelligi de *actibus* Fidei, &c. Cum hi actus justificationem præcedant, ex Apost. ad *Heb. 9. & ad 1. Corinth. 13.* & ex communissimo DD. sensu è quibus *Suarez*, & *Granadus* volunt esse de Fide. Et favet ratio, quia connaturalius est ut homo in viâ constituatur in actu primo sufficienti ad actus supernaturales & meritorios per dona permanentia, quam per auxilia transeuntia: sicut in Patria elevatur anima ad Dei visionem per lumen gloriæ permanentem & habitualiter illi inhaerens.

Ultra illum habitum *intellectualem*, à quo procedit immediate actus Fidei, datur in voluntate *habitus pie affectionis* per se infusus, ut actus Fidei fiat modo perfectiori & magis connaturali: Est autem iste habitus virtus specialis Fidei subserviens, distincta à studiofinitate & obedientiâ. Quia pro objecto formali habet specialem honestatem distinctam ab honestate, quam spectant aliæ virtutes, quæ reuocet in eo, quod est intellectum suum *submittere primæ veritati*, aliquid, licet obscure, revelanti. Non est illa virtus Theologica, cum non habeat aliquam Dei perfectionem pro objecto formali, sed virtus moralis Fidei subordinata, e jusque actum causans, non eum eliciendo, sed imperando ex pia & antecedente voluntatis imperantis affectione.

Habitus Fidei non infunditur *prius tempore*, quam habitus *Charitatis*. Favet *Trident.* docens in Justificatione hominis infidelis simul infundi fidem, spem, & Charitatem ubi istud *simul* significat simultatem tem-

pore, ut indicat etiam istud in *justificatione*. Favet etiam S. Thomas, docens fidem & spem præcedere charitatem secundum actus, non secundum habitus: Unde cum alibi contrarium innuit, intelligendus est, uti & August. de Fide actuali. Ratio est, quod saltem in eo qui peccavit peccato infidelitatis, dispositio sufficiens ad habitum Fidei, quæ debet esse expulsa mortalis peccati infidelitatis, sufficiat ad habitum charitatis, cum hic sufficiat ad expellendum omne peccatum mortale, quod solum charitati repugnat. Ita docet *Scotus, Bonaventura, Lugo, Ariaga, Ripalda, Contra Cajetanum, Sorum, Suarez, Valentiam, Vasquez*, quorum sententia probabilis censetur.

Fides habitualis est, vi præsentis providentiæ, *principium radicale resurrectionis spiritalis* à statu peccati, quæ ratio est cur potius conservetur in peccatore fidelis, quam spes & virtutes morales: Quia nempe Deus hominem necdum à se totaliter sive finaliter aversum pro sua bonitate noluit destituere intrinseco justificationis principio. Habitus etiam *pie affectionis* credendi, quia est virtus Fidei subserviens, ad eum actus saltem imperativè concurrrens, cum habitu Fidei conservatur in peccatore, licet sine charitate non infundatur.

Angelus & Homo in prima sui creatione habuerunt fidem. Quia, cum essent viatores, debuerunt se disponere ad beatitudinem per actus Fidei, spei, &c. *Dæmones* & cæteri *damnati* non habent fidem proprie dictam; quæ dicit assensum, quo credens se submitte testimonio Dei, & in ejus obsequium captivæ suam intellectum: cum enim eis desint auxilia ad hujusmodi actus, habitus eorum actuum productivus in eis esse superfluous. Habent tamen aliquam speciem *Fidei naturalis* ortæ ex evidentiâ motivorum credibilitatis, de qua intelligit, *Dæmones* credunt & contremiscunt. *Jacob. 2. v. 19.*

Habent fidem iusti in *Purgatorio*, cum adhuc certo modo sint viatores, quibus proprium est ambulare per fidem ex *Apost. 2. ad Corinth. 5.* Non tamen *Beati in celo*, ubi ex *Apost. 1. ad Cor. 3.* remanet sola charitas, ut interpretantur Patres. Ratio est, quod imperfectio obscuritatis & formidinis Fidei propriè dedecet statum beatificum.

Dicit, Apost. ad Hebr. 11. dicit; sine Fide impossibile est placere Deo: & Patres subinde lumen gloriæ hanc vocant.

Resp. Apost. ibi loqui de viatoribus, qui vi præsentis providentiæ non possunt se ad gratiam & salutem disponere nisi per fidem. Patres autem lumen gloriæ subinde vocant fidem, sumendo fidem latè, pro quavis cognitione infallibili conjuncta cum firmissima adhesionem, qualem habent in celo Beati.

Fides habitualis supernaturalis, de lege ordinariâ, non potest esse in *heretico formaliter*. Patet 1. ex *Apost. 1. Tim. 1. v. 19.* ubi de Hymenæo errante in unico articulo fidei dicit, illum à *Fi de naufragasse*, id est, juxta *Chrysostomum* Fidei habitum perdidisse. Patet 2. ex *Trident. Sess. 6. c. 5.* ubi ait: infidelitate fides amittitur. 3. Ex *August. Enchir. 6. 5.* docente Hæreticos nomine tenus in Christum credere. *Peccatum infidelitatis* expellit etiam *habitus pie affectionis credendi*, quæ est pars Fidei sumptæ moraliter, ut est libera & meritoria, & per quam præcipuè à voluntate imperante dependet: pertinacia enim hæretica, & formalis, cum pia credendi affectione simul non consistit.

Dicit,

Dices, Hæreticus non rejicit infallibilitatem divinæ revelationis, sed tantum negat illam existere in articulo particulari: ergo non caret pia affectione erga auctoritatem divinam.

Resp. Et si hæreticus non neget infallibilitatem divinæ revelationis, sed solum ejus existentiam de articulo à se rejecto, eo ipso tamen, quo negat hoc particulare objectum esse *revelatum*, præsupposita ejus *sufficiens* propositione, ut revelati, est injurius divinæ Auctoritati. Quia revelationi sufficienter sibi propositæ non vult deferre cultum intellectualem supremum illi ratione suæ omnimodæ infallibilitatis summo jure debitum.

HÆRESIS propria & Fidei repugnans est, *Error & pertinax*, & contra fidem in proficiente Christianissimo: Hinc tenens veritatem Fidei putans esse contrariam doctrinæ Ecclesiæ, aut cum voluntate non dissentiendi, errori, licet oppositum definiatur, ibi præcisè sistendo, non est propriè hæreticus: Quia sic non habet judicium erroneum contra fidem. Perinacia illa ad hæresim requisita ex S. August. *Epist. 12.* est formale constitutum hæresis, cujus materiale est error, & rectè definitur, obstinata voluntas non assentiendi revelatis ut talibus sufficienter propositis. Dissentiens *revelationi privata*, est infidelis, & quidem infidelitate fidem pellente, non tamen hæreticus strictè. Quia non rejicit revelationem publicam, sive, ab Ecclesiâ propositam, ideoque subjectus non est penis hæreticorum.

Probabilis videtur errantem in Fide ex ignorantia *evincibili* esse formaliter hæreticum, ut potest ex neglectu imputabili &c. ut diximus supra *Tom. 1. pag. 16.* Oppositam tamen sententiam, quæ est benignior, probabiliter docet *Lugo* cum variis. Quia et si talis habeat errorem culpabilem, illum non teneret nisi opinaretur non esse disformem doctrinæ Ecclesiæ, quam pio credendi affectu in omnibus vult amplecti, & ideo affectat eam in quibusdam ignorare, ne cogatur suum errorem aut quodpiam vitium deserere. Unde in eo non patet ista pertinacia sine qua hæresis stare nequit. Ita *Durandus*, *Bañez*, *Suarez*, *Lugo*, *Contra Sotum*, *Lorcam*, *Saurum*, *Canum*, qui sic exponunt.

In alijs materijs peccatum ex ignorantia culpabili est ejusdem speciei cum peccato ex certa scientia commissio. Ergo etiam in materia Fidei.

Resp. alij, dispensationem esse, quod ignorantia, et si graviter culpabilis, tollat ab errore in materia Fidei *perinaciam*, & negationem formalem infallibilitatis Dei aut Ecclesiæ, quibus error constituitur in esse hæresis, fidemque expellens: At verò ab actu in alia materia gravi non tollit voluntarium, adeoque nec malitiam gravem, quæ quodvis mortale pellit charitatem, quæ est civis mortali opposita in quavis materia.

Dubium retinens circa misterium *sufficienter* propositum ut revelatum, sive positivè judicando non esse certum, sive negativè circa illud metu errandi suspendendo assensum, est formaliter hæreticus. Quia vel formaliter per actum positivum, vel æquivalenter per suspensionem assensus judicat divinam revelationem, vel Ecclesiæ propositionem non esse infallibilem. Idem dicendum, de eo, qui circa ejusmodi articulum opinatur opinionem formidolosâ, non de opinante opinione solum formidolosâ permissivè,

R. P. Arsdck. Tom. II.

sic enim infallibilitatem non negat. Ita *D. Thomas*, *Cajet. Suarez*, &c. & videtur certum ex *cap. 1. de hæres.*, ubi dicitur, *Dubitans de Fide est infidelis.*

In materia Fidei per *Propositionum censuram*, alia dicitur propositio *hæretica formaliter*, quæ opponitur revelationi aliquo modo notæ, alia *materialiter*, quæ opponitur revelationi ignotæ; alia *erronea & hæresis proxima*, quæ opponitur propositioni certæ certitudine Theologica; alia *hæresim sapiens*, quæ ex circumstantiis præbet occasionem suspicandi, quod profertur sensu hæretico; alia *scandalosa*, quæ præbet occasionem sinistrè agendi aut sentendi; *temeraria*, quæ temerè assertur ut certum: quod est valdè dubium, vel contra; *impia*, quæ probabilitate carens fidelium pietati detrahit.

INFIDELITAS propriè dicta, nempe Deo aut Ecclesiæ negans infallibilitatem, & consequenter absolute repugnans Fidei actuali, est maximum peccatum, quoad nocentum: Quia tollit radicem omnis justitiæ, nempe fidem; non maximum quoad malitiam, cum eo gravius sit odium Dei. *Triplex* est infidelitas nempe *Paganismus*, quo doctrina Fidei totaliter rejicitur. *Judaismus*, quo admittitur in figura, seu ut est in veteri testamento, & rejicitur in veritate: & *Hæresis*, qua admittitur in figura, in veritate autem partim rejicitur, partim admittitur. *Apostasia* est defectio à Fide quæ præsupponitur suscepta per baptismum Ecclesiæ.

Ad fidem vi cogere non licet *Infideles* Ecclesiæ aut Christianis Principibus *non subjectos* temporaliter. Est *S. Thomæ*, & aliorum communis ex *Apost. 1. ad Cor. 5.* quid mihi de iis, qui foris sunt: quem locum *Chrysostr. Augustin.* & cum iis *Trident. Sess. 14. cap. 4.* intelligunt ad nostrum sensum: Ratio est, quod Fidei susceptio, ejusque per Sacramenta professio debeat esse voluntaria, alioqui esset ficta & sacrilega. Unde ad eam cogere esset indirectè causare sacrilegia. Aliud est de *Hæreticis*, qui possunt cogi ad id, quod in baptismo promiserunt, habendo se permissivè ad mala inde fortassis per accidens secutura: de his intelligi potest illud *Luc. 14.* *Compelle intrare*; vel de compulsionem ex prædicationis Evangelicæ vi sive efficaciam.

Imò et si infideles Christianis Principibus temporaliter subjecti sint, ad fidem suscipiendam vi cogi non posse docent plures cum *D. Thomæ*, contra *Scotum*, &c. Quia cum foris sint, ex *Apost. & Trident. supra*, Ecclesiæ in eos nullam habet potestatem: illa verò, quam habent Principes sæculares, est merè politica, adeoque non se extendit ad supernaturalia. Hinc *Conc. Toleranum* prohibet ne tales ad fidem cogantur, quod non faceret, saltem generaliter, si id per se & directè licitum foret. Potest *Princeps* cogere suos subditos ad servandam *legem naturæ*, quatenus conducit ad commune bonum Reipublicæ, non quatenus conducit ad ipsorum salutem, cujus ipsis invitis procurandæ Principibus non ostenditur potestas à Deo data. Possunt tamen *indirectè* ad fidem inducere, verbi gratia, justis tributis illos gravando, ad audiendum doctrinam sacram convocando, aut domicilium in certa quadam ditone illis non concedendo nisi velint prædicationi aliquando interesse. Ita *Valentia* contra *Majorem*.

Dices, jure divino ipsi infideles tenentur fidem in Deum & Christum suscipere. Ergo possunt compelli ad id quod tenentur.

E 2

Resp.

rsde
kin

theo
logia

P. IV
15

Resp. neg. confeq. Quia Principis temporalis non est compellere ad supernaturalia, cum hæc non debeantur Principi, sed Deo, qui non reperitur in hoc talem sui juris executionem illis demandasse.

Jus naturæ prohibet *Libros hæreticorum*, iis quibus essent occasio ruinæ, ut rudioribus, quibus annumerat Sylvius unius aut alterius anni Theologiæ auditores. Jus verò Ecclesiasticum in Bulla Cænar omnibus etiam DD. Episcopis, & Cardinalibus eos prohibet, idque sub pœna excommunicationis; à quâ tamen, & à gravi peccato excusat parvitas materiæ, sive ejusmodi libros exiguo tempore apud se retinendo, sive in iis paucas lineas legendo. In Germania ubi multi sunt hæretici viro docto aliquando non esse illicitum illorum libros legere ad refutationem tradit *Layman*. De his plura infra Tomi II. Tract. VI.

Blasphemia est verbum contumeliæ in Deum, vel in Sanctos sic ut redderet in Deum. Consistit ut hæresis in actu intellectus supponente pravum voluntatis affectum formalem aut virtualem Deum inhonorandi, à quo imperatur, & consummatur accidentaliter verbis, aliisque signis externis. *Enuntiativa* seu hæreticalis blasphemia fit 1. Deo aliquid tribuendo, quod ipsi non convenit. 2. Illi negando, quod illi convenit. 3. Tribuendo creaturæ, quod Deo proprium est. *Enuntiativa duplicem* continet malitiam moralem, scilicet contra fidem, & contra religionem. *Simplex* unicam, & fit imperativè, optativè, irrisoriè, Christi, ejusve mortem nominando irreverenter v. g. in rixa, aut vehementi iracundia.

Non potest autem esse formalis blasphemia, nisi intellectus advertat ad verba quæ proferuntur.

Virtuti Fidei opponitur etiam Apostasia quæ est defectio voluntaria à fidei veritate, uti & obstinatio & cæcitas mentis, quæ solet à passionum perturbatione provenire.

Dona autem intellectualia Fidei, dictis contraria, sunt, sapientia, intellectus, scientia, consilium, quæ etiam Spiritus sancti dona nuncupantur. De blasphemia &c. plura præctica infra Part. III. Tract. V. cap. II.

DE SPE THEOLOGICA.

CAPUT UNICUM.

De Spei natura, objecto, peccatis oppositis, illius præcepto, habitu, necessitate.

Quomodo actus spei per se, & ex suo objecto, & sine amore sit bonus & meritorius tractatur in hoc opere infra Tomo II. Part. III. Tract. I. Quaest. XXI. & seq. de Attritione, Spe, Amore &c.

Spei Theologica definitur, desiderium efficax boni supernaturalis, absentis, ardui, & probabiliter obtinendi. Huic responder *Spei habitus*, sive, habitus infusus per modum principii ad eliciendos actus Spei prædictos.

Materiale objectum principale Spei Theologiæ est Beatitudo sumpta completè pro complexo ex objectiva & formali, Deo scilicet, & ejus possessione, sic ut ille sit principale, hæc minus principale. Patet ex Scip. 1. Tit. 2. Expectantes adventum gloriæ Dei: Ex August. dicente, præmium virtutis erit ipse Deus.

Spei materiale objectum adequatum completitur

omnia sive supernaturalia, sive naturalia, quæ ad beatitudinem conducunt ad eamque obtinendam à Deo ordinatè peti, & meritò expectari possunt, qualia sunt, juxta S. Augustin. omnia contenta in oratione Dominicâ: unde Beatitudo est objectum primum, cetera pertinent ad secundarium, juxta illud *Matt. 9.* quærite primùm regnum Dei.

Spei est virtus Theologica: quia immediatè attingit Deum ut objectum principale, ejusque visionem minus principale, & ut applicationem principalis. Sic fides Theologica respicit ut formale objectum principale primam veritatem, ut minus principale revelationem exterius debite propositam.

Bonitas Dei respectiva ad creaturas est objectum formale Spei, ut est desiderium tendens in Deum ut nobis bonum; cum ut sic pertineat ad amorem concupiscentiæ, qui ex essentia suâ respicit objectum ut amanti bonum, non ut bonum in se, in quo etiam à charitate, sive amore benevolentia distinguitur.

Amor concupiscentia inclusus in Spe, spectat quidem ad quemdam amorem proprium, cum per illum sperans sibi velit suum bonum proprium & quidem summum; non tamen est vitiosus, sed ordinatissimus. Quia per illum homo se in actu exercitò refert ad Deum, ut finem ultimum in coque sistit. Neque est amor naturalis, quia per illum sperans amat seipsum non ut contentum intra limites naturæ, sed ut evehctum ad finem supernaturalem, idque ex directione Fidei divinæ, & ex motione gratiæ supernaturalis ad illuminationem impellentis.

Sicut nobis incerta est salus nostra, ita eâ ex parte effectivè defectibilis est Spes nostra: Hæc tamen est certissima affectivè, sicut fides nostra cognitivè: Quia sicut hæc nititur testimonio Dei summè infallibilis, ita illa nititur virtute Dei auxiliatrice infinite efficaci per promissionem summè fidelem nobis addictâ: quod sufficit ad mediū, & Spei nostræ certitudinem, licet non ad infallibilitatem eventus, sive gloriæ æternæ.

DESPERATIO Spei opponitur per defectum, *Præsumptio* per excessum: hæc consistit in inmoderantiâ Spei, quæ quis inordinatè innititur, vel propriæ virtuti, præsumens obtinere beatitudinem virtus naturæ, vel divinæ misericordiæ, præsumens eam obtinere sine bonis operibus. *Desperatio* consistit in dejectione animi adversantis beatitudinem, ut consequentiam ob ejus impossibilitatem, aut nimiam difficultatem, ad eam perveniendi.

Desperatio censetur majus peccatum, quam *præsumptio*. Quia divinæ bonitati minorem injuriam facit, qui sperat aliquid quod sperare non debet, quod fit per præsumptionem, quam qui non vult sperare id quod ab ea sperare deberet, uti patet in exemplo optimi Principis, cui per talem desperationem major injuria irrogatur.

Habitus Spei expellitur, 1. Peccato infidelitatis fidem destruentis. 2. Per peccatum mortale desperationis, quod Spei, ejusque objecto formali directè opponitur. 3. Per actus odii & contemptus beatitudinis, alioque similes Spei oppositos: non tamen per præsumptionem nullâ infidelitate permixtam, nec per alia mortalia quæ objectum formale Spei non destrunt.

Damnatio sua absoluta non potest revelari homini viatori de lege ordinariâ, sic nempe ut revelatione credat, ejusque recorderetur dum sperandum est. Quia Deus viatori præsen-

presentis providentia vult omnes homines, quamdiu sunt in via Spe præmiæ æterni excitare ad virtutem, & peccatores Spe veniæ ad pœnitentiam. Atqui is, cui facta esset suæ damnationis revelatio, habens se antecedenter ad ejus deliberationes, non posset ista Spe excitari, ergo &c.

Dices, Revelaciones suæ damnationis fuerunt Judæ & aliis in Scripturis factæ.

Resp. illas vel solum fuisse comminatorias, vel non creditas ab iis ad quos pertinebant; sicut ab Antichristo revelaciones factæ in Scripturis de illius damnatione non credentur.

De potentia tamen absoluta non repugnat etiam justo sic revelari suam damnationem. 1. Quia nulla est repugnancia in tali revelatione secundum se, nec etiam respectu Dei, cum non sit mala intrinsicè, nec ullius mali moralis causativa, nisi per accidens ex malitia hominis: nec impeditiva ullius boni, ad cuius omissionem non possit Deus habere se permittivè. 2. Quia potest revelare omnia sibi nota, adeoque negationem gratiæ ad retrahendum, si peccet. Neque talis revelatio esset justo pœna propter culpam inflicta, sed mera pœnalitas supponens prævisionem culpæ finaliter & liberè ponendæ. Ita cum *D. Thoma, Vasquez, Lugo, Oviedo, & alii communitur.*

Supposita revelatione damnationis antecedenter se habente licita esset desperatio negativa, seu Spei omissio; Quia Spes reddita esset impossibilis: eo enim casu beatitudo cognosceretur esse impossibilis impossibilitate consequente, & certò non futura, adeoque non posset representari ut possibilis & probabiliter futura, quod tamen necessariò requiritur, ut aliquid possit esse objectum Spei. Ita cum *D. Thoma & communi Suarez, Malderus, Amicus, Oviedo, Coninck, &c.*

Juxta aliquos eo casu etiam licita esset aliqua desperatio positiva v. gr. volitio cessandi à prosecutione beatitudinis ex dejectione animi propter certam ejus non futuritatem: Quia hæc volitio tunc nullo modo esset injuriosa Deo, ut esset desperatio importans odium beatitudinis, ejusve contemptum, quæ est intrinsicè mala. Ita contra *Suarez* docet *Turrianus, Coninck, aliique.*

Effectus ex Habitu Spei, sunt 1. Desiderium beatitudinis tanquam ipsius actus primarius. 2. Amor & complacentia in ea sperata. 3. Gaudium de illa obtenta. *Dirigitur* spes 1. actibus fidei de beatitudine nobis summe bona, de infinita Dei misericordia, & de ejus auxiliis nunquam defuturis. 2. Testimonio bonæ conscientiæ de peccato mortali nunquam, aut à pluribus annis sinceræ conversionis ad Deum, non admissio scienter & deliberatè: hoc testimonio maximè roboratur Spes, & morali certitudine firmatur. 3. Actu prudentiæ de necessitate aut honestate hic & nunc sperandi, & quod certò salvabor si cooperer gratiæ divinæ.

Remanet Spes in peccatoribus, qui non admiserunt peccata Spei opposita, ut est desperatio. Manet etiam in animabus *Purgatorii*, cum beatitudinem magno desiderio expectent per istius pœnæ tolerantiam. Remanet quoque in *Beatis* quoad habitum, & varios actus ab illo procedentes. Quia licet non possint sibi sperare beatitudinem, utpote jam certò possessam, possunt tamen elicere actus amoris Dei ut sibi boni, gratulationis & gaudii de beatitudine

obtenta, & actus beatitudinis pro aliis viatoribus sperandæ, quo fit ut habitus Spei non possit dici in *Beatis* otiosus.

DE CHARITATE THEOLOG.

CAPUT I.

De Charitatis naturâ, objecto formali in via & patria, incremento, decremento, & amissione.

De hac Charitate, ejusque Præcepto, in hoc Opere agitur præcipue in Tomo II. Part. III. Tract. . Cap. I. & seq. Item ubi tractatur de Attritione Part. III. Tract. I. Quæst. 21. & seq. Pauca hic ad totius materie Complementum restant adjicienda.

Definitur *CHARITAS ACTUALIS*, amor amicitiae, quo Deus propter se diligitur super omne bonum, quod non est Deus, hoc est, Deo propter se bonum velle. Hoc quoad bona Deo extrinseca maxime à nobis fit submissione voluntatis nostræ voluntati Divinæ aliquid præcipienti, aut consilienti. Differt à Spe quod per hanc Deum nobis concupiscimus in hoc sistendum, secus in Charitate Deum diligimus propter seipsum.

Triplex est amor Dei super omnia, sive appetitativè summus: *Primus* appetit Deum super omnia ipsi graviter displicentia; *Secundus* super omnia ipsi venialiter displicentia; *Tertius* super omnia ipsi minus placencia. *Primus* amoris gradus excludit peccatum mortale, secundus etiam veniale, tertius omnem imperfectionem deliberatam, & hic ceteris est perfectior in quantum Deum super *plura* excellentius appetit.

Primus tantum gradus, sive modus Deum amandi super omnia, est *Præcepti* suo tempore obligantis sub mortali, ac proinde est ad salutem necessarius & sufficiens. *Tertius* est *Consilii* uti & secundus: quamvis enim sit præcepti vitare omnia venialia: non est tamen præcepti illa vitare ex motivo Charitatis; cum vitari possint ex motivo aliarum virtutum, ut obedientiæ, timoris, justitiæ &c.

Charitas HABITUALIS, est habitus à Deo infusus, gratiæ sanctificanti inseparabiliter annexum actuum amoris, jam explicatorum, elicitivus: quia habitus ille Charitatis habet se per modum principii respectu actualis dilectionis.

Deus etiam amat homines amore amicitiae. Quia licet ipsis velit bona non propter ipsos ibi sistendo, sed propter se ut finem ultimum: ea tamen non vult propter suam, sed propter ipsorum utilitatem. Quod sufficit ad amorem amicitiae, cui non repugnat relatio ad Deum ut finem ultimum: alioqui omnis amor amicitiae erga creaturam esset inordinatus, cum & hic ut perfectus sit ulterius in finem ultimum referatur.

Charitas habitualis non est Spiritus Sanctus, ut voluit Magister sentent. sed *Donum* Spiritus Sancti, ut patet ex *Scip. 1. Cor. 13. Rom. 3. ex CC. & PP.* præsertim *August. de Spir. & lit. c. 32.* ubi ait, Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quâ nos diligit, sed quâ nos facit dilectores suos.

Non sola bonitas, sed *singula Dei perfectiones intrinsicæ*, abstrahendo ab aliis, possunt esse objectum formale actus Charitatis justificativi. Cum enim singule sint infinitæ, potest Deus propter singulas ut ab aliis præci-

rsde
Kin

theo-
logia

D. IV
15

præcisè amari super omnia amore supernaturali efficaciter excludente omnem affectum ad quodvis peccatum mortale, v.g. dum amatur præcisè propter solam infinitam sapientiam, aut iustitiam. Ita *Ariaga*, & *Oviedo*, contra *Gasparem Hurtadum* volentem amari debere propter omnes perfectiones nullâ omisâ, sed immerito, cum amor ille sit in suo genere perfectissimus, quamvis non in omni genere. Datur enim amor alius alio perfectior etiam specificè, propter tendentiam essentialem ad plures aut pauciores Dei perfectiones quibus simul ad amandum movemur. Per beneficia divina ad illius amorem movemur tantum ut motivum extrinsecum, quod ad perfectiones Dei intrinsecas percipiendas deducit.

Non repugnat Deum esse objectum formale dilectionis *supernaturalis* ut est auctor bonorum *naturalium*: & amoris *naturalis*, ut est auctor bonorum *supernaturalium*. Quia utraque perfectio, quâ nempe est auctor naturalium, & quâ est auctor supernaturalium est Deo intrinseca, adeoque infinita & supernaturalis, & utraque potest proponi cognitione naturali, & supernaturali: Ergo utraque potest amari propter se amore proportionato cognitioni, quâ proponitur: adeoque naturali & supernaturali. Et quidem quod amore naturali, patet. Quia nulla fingi potest probabilis ratio cur voluntas viribus naturæ non possit amare super omnia perfectionem sibi propositam ut super omnia amabilem. Ita *Ariaga*, *Oviedo*, *Coninck*, *Ripalda*, *Lugo*, cum *Scoto* & *Gabriele* apud *Ripaldam*, contra *Cajetanum*, *Bañez*, *Suarez*, *Ruiz*, &c.

Neque ideo *Bajus* prop. 37. est damnatus, Quia docuit amorem Dei ut auctoris naturæ posse esse *supernaturalem*: sed quia docuit non posse esse *naturalem*: adeoque amorem Dei naturalem esse omnino impossibilem, ut fufius *Ripalda*, aliique.

Charitas actualis *Patria* differt à Charitate actuali *Via* etiam quoad *substantiam*. Ita *S. Augustinus* dum ait *dilectionem Dei in alterâ vitâ fore incomparabiliter maiorem illâ, quæ nunc est: fore longè supra quam petimus & intelligimus*: quæ indicant maiorem perfectionem non solum intensivam, ut vult *Lorca*, sed substantialem & specificam. Ita *Scotus*, *Gabriel*, *Cajetanus*, *Capreolus*, *Ariaga*, *Coninc*, *Amicus*, *Lugo*, Contra *Bonavent.* *Durandum*, *Suarez*, *Vasquez*, *Turrianum*, *Oviedum*.

Neque obstat, quod *Charitas Habitualis* sit eadem specie & numero in viâ & in patria: Quia cum hæc sit proprietates coæva gratiæ Sanctificantis, quam constat esse omnino eandem in viâ & in patria, idem dicendum est de Charitate habituali, quæ cum det simpliciter posse, adeoque habeat se instar potentia, potest producere in patria actus specie diversos ab iis, quos producit in viâ. Adde, quod etiam in viâ eliciat actus specie diversos, nempe aliquos nitentes ut motivo formali sola Dei sapientia, alios sola ejus potentia, ut supra dictum est.

Homo iustus, sive, in statu gratiæ, per *quosvis actus* virtutum infusarum etiam meretur physicum gratiæ, & *Charitatis augmentum*. Cum enim jus ad gloriam immediate fundetur in gratia, quæ ideo ex *Scip.* & *PP.* est Semengloria: non potest iustus de lege Ordinaria mereri jus ad *Physicum* gloriæ augmentum, nisi mereatur simile augmentum gratiæ, & consequenter Charitatis, quæ est illi inseparabiliter annexa, ut docet *D. Thomas*, vel à gratia illa non distinguitur, ut vult *Scotus*.

Confertur autem istud gratiæ & Charitatis augmentum illo ipso instanti, quo elicitur actus meritorius: Hoc clarè significat *Trid.* dum ait *Sess. 6. cap. 10.* *Iusti die in diem in iustitiâ bonis operibus crescunt, & magis iustificantur.* Nec aliunde assignari potest ulla probabilis ratio dilationis istius augmenti gratiæ, & Charitatis habitualis.

Continuatio actus meritorii auget ejus meritum, minus tamen, quam ejus repetitio, quæ importat novam libertatis & virtutis applicationem. Unde non sequitur quod actus bonus continuatus per horam constantem infinitis partibus proportionalibus, sit æquè aut magis meritorius, quam forent infinitæ repetitiones instantaneæ ejusdem actus, ut obicitur adversarij, qui eandem incurrunt difficultatem in augmento pœnæ æternæ, quam volunt crescere per continuationem actus mali, item in continuatione actus boni per aliquod tempus crescentis in intentione. Caterùm quamvis actus naturales physicè casent intentionem suorum habituum, supernaturales illam causant tantum meritorie.

Cum augmento Gratia & Charitatis augentur *cetera virtutes infusa*, quæ sunt inseparabiles gratiæ proprietates, sicut Charitas, adeoque eam comitantur quoad infusionem, conservationem, & augmentationem, uti fit in Charitate. Idem ex *Tridentino Sess. 6. cap. 10.* dicendum est de fide, & spe, quæ etiam sunt proprietates gratiæ numquam exstent sine illis, licet hæc sine illa per accidens subinde sint in peccatore. Ita *Suarez*, *Coninc*, *Ripalda* *Disputat. 18. Sect. 6.* Contra *Vasquez*, *Turrianum*, *Malderum*, qui volunt habitum fidei, & spei tantum crescere per actus proprios, cujus contrarium colligi potest ex *Tridentino Sess. 6. cap. 10.*

Charitas habitualis cuiusvis *Beati* v. gr. infantis à baptisimo mortui, non excedit *intensione* charitatem cuiuslibet *viatoris*, sed subinde exceditur, v. gr. dicitur infantis exceditur à Charitate habituali *S. Petri* in viâ. Aliàs enim sequeretur maximam partem gloriæ non esse coronam Iustitiæ, sed donum gratuitum, quod videtur repugnare his verbis *Matth. 6. tunc reddet unicuique secundum opera sua.* Unde probabilius est Beatos non habere intensiorem gratiam & Charitatem in patria, quam habuerint in viâ. Ita *Suarez*, *Azorius*, *Granadus*, *Malderus* &c. Contra *Lorcã*, *Tannerum*, aliosque.

Charitas actualis *Beatorum* in patria est ordinariè in eodem homine *intensior*, quam fuerit in viâ, non tamen semper. Prima pars patet, Quia *Beatus* in patria semper operatur ex tota latitudine sui habitus, qui cum augeatur per actus omnium virtutum, ordinariè est intensior actu intensissimo, quem elicit in viâ, 1. Pars probatur ex eo quod actus Charitatis non mereatur habitum gratiæ tot gradibus intensum, quot constat ipse actus. Ita *Suarez*, *Coninck*, aliique.

Gratia & Charitas habitualis non potest de lege ordinaria *directè diminui*. Non enim per mortalia, Quia illam totaliter destruunt neque per venialia multiplicata, Quia aliqui possent ita multiplicari ut illam totaliter destruunt, atque ita fieri mortalia, quod repugnat. Ita cum *D. Thomas* docet sententiã communis, contra *Alfissidorensem*, paucosque.

Venialia tamen minuunt gratiam *indirectè*: 1. Quatenus remouent, abundantiam gratiarum actualium à mortali

mortali præservantium, & impediunt frequentiam ac fervorem Charitatis: 2. Quatenus intendunt habitus pravos inclinantes ad malum: atque ita disponunt ad mortale, juxta illud *Eccles. 19.* Qui spernit modicam paulatim decider: Hoc solum volunt August. aliique PP. dum dicunt, multa peccata levia facere unum grande, id est, disponendo ad peccatum grave ex causis jam dictis.

Certum est contra Jovin. & Calvinum charitatem in viâ amitti posse per peccatum mortale, quo perditur Gratia. Pater ex Script. *Ezech. 18.* cum averterit se justus &c. morietur: & ex *Trid. Sess. 2. can. 30.* Ratio est, quod Gratia & Charitas habitualis per se immèdiatè non firmet in bono, nec habeant sibi insalubriter annexa auxilia ad vitiationem peccati mortalis efficaciam.

Nec refert quod dicatur Joannis 3. Natus ex Deo non potest peccare, scilicet in sensu composito, & sequendo motionem Charitatis, secus in sensu diviso. Quando S. Augustinus aliique PP. dicunt Charitatem, quæ deseri potest non esse veram, solum volunt non esse veram comparativè ad firmam & constantem Charitatem. Sicut amicitia facilè mutabilis dici solet non esse vera amicitia.

Quærit. An actus Charitatis possit consistere cum motivo aliarum virtutum moralium circa idem objectum?

Resp. affirm. ut cum idem opus fit ex Dei amore, & simul ex motivo misericordiae, obedientiae, aut justitiae: quia hæc motiva suam etiam habent propriam honestatem, imò dum in eodem actu cum motivo amoris concurrunt, illius meritum adaugent.

CAPUT II.

De Præcepto Charitatis Dei, Proximi, Correctione fraterna, Bello, duello & scandalo.

Præceptum AFFIRMATIVUM Charitatis non obligat sub mortali, imò nec sub veniali, ut statim primo instanti usui rationis, etiam sumpto moraliter pro spatio aliquot horarum, eliciatur amor Dei super omnia. Quia est moraliter impossibile, ut tunc habeatur sufficiens Dei notitia ad tam sublimem ejus amorem: Obligat tamen & quidem per se, ut habitæ tali notitiæ non differatur diu v. gr. ultra annum integrum.

De hoc Præcepto susius agitur hujus Operis Tomo II. Parte II. Tract. 5. cap. 1. infra.

ORDO Charitatis requirit, ut nos omnibus aliis præferamus in iis quæ pertinent ad observantiam mandatorum, nostram sanctificationem, & salutem. Unde non licet admittere unum veniale quantumvis leve, pro obtinendo quantovis bono, aut impediendo quantovis malo: Quia, cum veniale quovis casu sit intrinsecè malum, & à Deo nobis prohibitum, non potest esse medium quod à nobis honestè ad ullum finem eligi possit, cum nullus finis possit honestare illud quod per se est inhonestum.

Possumus, non tamen tenemur, præferre salutem proximi propriae perfectioni, & juxta *Vekenum*, liberationi nostræ à pœnis Purgatorii. Ratio est, quod procuratio majoris perfectionis non sit præcepti, sed consilii, adeoque possit licitè omitti, & ejus omisso ad bonum finem referri tamquam medium ex se non malum.

CORRECTIO FRATERNÀ ordinatur ad bonum correcti: differt à *judiciali* pertinente ad justitiam vindicativam, in eo quod hæc spectet bonum communitatis, illa bonum delinquentis, qui ex Charitate corrigitur. Est illa præcepti subinde graviter obligantis etiam subditum respectu Prælati, & Peccatorem ad sui ipsius correctionem: ut cum non potest aliter proximus efficaciter corrigi in re magni momenti, præsertim vergentis ad communitatis damnum aliquod grave ab illius malo exemplo.

Conditiones hæc requiruntur, ut præceptum correctionis obliget, 1. Moralitudo delicti ab alio commissi. 2. Probabilis spes fructus prævalens justo metu incommodorum ex ea monitione orientium. Quæ conditiones cum sæpe deficiant, rarò illi qui nullam habent superioritatem obligantur saltem graviter ad correctionem, ad quam faciendam sæpe obligantur Superiores, etiam subinde de veniali, ex quo nasci potest grave damnum communitatis, & de peccatis ex ignorantia vincibili, & invincibili admisis: Quia etiam hæc possunt vergere in grave damnum communitatis.

Ordo correctionis præscriptus *Matth. 18.* ut prius privatim moneatur delinquens, quam deferatur ad Superiorem, est præcepti per se graviter obligantis. Quia Charitas & Justitia exigunt ut non infametur proximus sine necessitate: subinde tamen per accidens inverti potest & debet iste ordo, ut quando aliter vitari non possunt gravia damna & scandala: aut quando Religiosus, uti in Societate, in hoc jure suo cessit.

Hujus constitutionis in Societate justitiam olim impugnavit *Lorca* aliique perpauca, sed eam tueri ut olim *Bonaventura*, recentiores communissimè, & quidem ita ut *Duvallius*, & alii negativam censeant esse temerariam, quod efficaciter probant auctoritate Pauli III. aliorumque Pontificum, qui omnes Societatis Constitutiones approbarunt, ac præsertim *Gregorii XIII.* his verbis: Constitutiones Societatis & statuta omnia Apostolica auctoritate approbamus, quibus addit: præcipimus in virtute S. obedientiæ, sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ, ne quis constitutiones Societatis Jesu directè vel indirectè impugnavit audeat.

BELLUM est dissensio hostilis, quæ una republica contra aliam arma movet. Supposita potestate illud indicendi, causæ justitiæ, & intentionis rektitudine, est certò licitum: Ita omnes Catholici contra Manichæos aliosque, tam ex Scripturis *Luc. 3.* quam ex Patrum sensu; quamvis licere bellum saltem inter Christianos perperam negent Anabaptista.

Potest *Princeps supremus* ad bonum Reipubl. indicare bellum. *Causa justa* belli est gravis injuria Principi, aut ejus subditis certò illata, & aliâ vià irreparabilis. Potest bellum esse utrimque justum *formaliter*, ut cum utraque pars putat se habere jus: non *materialiter*, cum re ipsa, non possint dari jura in idem sibi repugnantia.

Licitum est in Bello justo interficere hostes, etiam *innocentes*, non quidem per se & directè, cum jus gladii solum sit datum contra nocentes, sed per accidens & *indirectè* ut cum sunt ita permixti nocentibus, ut hi non possint necari sine aliis innocentibus.

Licet etiam in Bello justo, & ex causâ rationabili, civitatem dare in prædamm. 2. uti *insidiis.* 3. pugnare die festo

rsde
kin

theo
logia

P. IV

fecto aut Dominico. *Non licet* 1. Clericis manu propria pugnare. 2. infideles v.gr. Turcas aut Judæos in Societatem Belli adsciscere. 3. Hostem fallere mendacio, sed bene alio stratagemate indifferenti.

DUELLOM, quasi duorum bellum, definitur duorum vel paucorum pugna ex condicito suscepta. *Licetum* est quando illud honestat causa rationabilis, ut est necessitas ad sui meram defensionem, vel auctoritas Principis, aut Ducis exercitus illud mandantis, aut permittentis ad bonum commune v.gr. ad retundendam hostium jactantiam, ad propriorum Militum animos excitandos necessarium, quale fuit duellum Davidis cum Goliato quod in Scripturis laudatur.

Illicitum est duello certare, 1. Ad tuenda fortunæ bona, pro quibus non licet certo periculo exponere vitam, quæ est bonum Superioris ordinis. 2. Ex mandato etiam judicis illud damnatis ad mortem imperantis. 3. Non licet provocato sistere se in loco condicito provocanti ex intentione se cum illo reconciliandi, & nullo modo pugnandi nisi ad vitæ defensionem cogatur, sic enim lex contra duellantes facile eluderetur. 4. Non licet ad virium ostentationem. 5. Ad veritatis indagandam. 6. Ad vitandam infamiam ex stulto mundanorum judicio in reculando duello consistentem.

Pœna Ecclesiastica sunt, in duellantes, Excommunicatio, & privatio sepulturæ in loco sacro: *Civiles* pœnæ sunt, Bonorum confiscatio, Exilium, Supplicium mortis juxta leges infligendum.

SCANDALUM est, quod præbet occasionem peccandi: *Activum* est, quod procedit ab actu scandalizantis: *Passivum* est, quod ab activo illo oritur: *Datum* scandalum, quod de se præbet occasionem peccati: *Acceptum* est, quod accipitur ex actione de se non nata illud causare, sed potius ex alterius infirmitate non rectè judicantis. Certum est *scandalum activum* esse grave & speciale peccatum *Matth. 18.* &c. Ratio est, quod sit intrinsecè malum & Charitati repugnans, præbere se alteri causam peccati, sive hoc intendatur formaliter, sive solum interpretativè peccati alieni causam ponendo.

Peccatum scandali ad peccatum inductivi *duplicem* habet *malitiam*; unam contra virtutem illam cui repugnat peccatum quod causatur; alterum contra Charitatem proximè: utraque malitia est in confessione explicanda cum numero & conditione personarum quæ in scandalum inducuntur.

Non censetur tamen in scandalum inducere qui alteri *determinato* ad grave peccatum suadet ut potius peccatum aliud levius, sive *minus noxium* committat, sinequeat alter à graviore averti; uti docet *Vasquez, Sanchez, Turrianus, Contra Cajetanum, Layman, Valentiam*. Quia sic non tam malum, quam recessum à majore malo suadere censetur.

QUÆRES specialiter, Primò Quinam sunt *Effectus* Charitatis quoad *actus internos*?

Resp. Tres communiter assignantur. 1. *Gaudium* internum, de præsentè bono, cultu, gloria, propagatione divini honoris in quocumque genere *materia*. 2. *Pax*, sive *confermitas* interna voluntatis nostræ cum divina. 3. Consistit in *miseriordia*, sive displicentiâ interna miseriæ alienæ ex motivo Charitatis. Sunt etiam alii Charitatis effectus interni, v. gr. *odium* cuiusvis mali quod Deo opponitur: *Tristitia* de eodem: *Boni* divini desiderium, zelus, spes, & ad pro-

movendum audacia. Horum enim singula à veræ Charitatis motivo & habitu procedunt.

QUÆRES 2. Quinam sint Charitatis *Effectus externi*?
Resp. Assignari Charitatis effectus sive opera, *Septem corporalia, & Septem spiritualia*, quæ his duobus versibus aptè comprehenduntur, primo versu corporalia, secundo spiritualia.

Visito, Poto, Cibo, Redimo, Tego, Colligo, Condo, Confule, Castiga, Solare, Remitte, Fer, Ora.

DE JURE ET JUSTITIA,

DE præcipuis hujus materia *Questionibus tractatur* in hoc Opere Tomo II. Tract. I. De Possessione quomodo faveat dubitanti: Et præcipuè Tract. V. cap. 7. De homicidio, mutilatione, furto, rapina. Item, de contractibus in genere & specie, ibid. cap. 8. & seq. De restitutione cap. 14. De iudice, avvocato, teste, ibid. *Juris Canonici & civilis Regula, Ordo, Materia, & Antiquitates* in singulis. Tomo II. in fine. Pauca alia, præsertim speculativa, quæ porro desiderari possint, ordine Scholarum consuetò hic suppedantur.

CAPUT I.

De Juris & Justitiæ Natura, Divisione, objecto, subjecto, Dominio, Prescriptione.

JUS, pro lege, est præceptum permanens auctoritate legitima latum ad bonum commune. Dividitur in *Jus naturale*, quod natura omnia animalia docuit, *Jus gentium*, quo gentes humanæ utuntur, & in *Jus civile*, quod quisque populus sibi constituit, vel immediatè & per se, vel mediatè per suum Principem, sive suæ communis legitimum legislatorem.

Jus sumptum pro potestate, est potestas legitima, hoc est, aliqua lege concessa, ad rem aliquam obtinendam, vel ad aliquam functionem, aut qualifunctionem, cujus violatio injuriam constituit: qualis explicatur per varios titulos injuriam constituentes, si potestati legitime aliquid constituenti non satisfiat.

Jus in re, dicitur, quod adhæret rei sic ut res ipsa sit obligata & pariat actionem realem, id est, ad rem à quocumque possideatur sibi vindicandam. *Jus ad rem* non obligat ipsam rem, sed personam ad aliquid tradendum, vel præstandum, adeoque solum parit actionem ab ipsa persona, non autem rem sibi vindicandi.

JUSTITIA prout est virtus moralis, una ex quatuor Cardinalibus, de qua hic, est voluntas jus suum cuique tribuendi constans & perpetua, non quoad effectum seu durationem, sed quoad affectum extendentem se ad omne tempus. *Objectum* ejus *materiale* est justum strictè, sive commensuratum juri alterius; *objectum formale* est honestas relucens in redditione, debiti ad æqualitatem: omnis enim virtutis moralis motivum formale est honestas relucens in ejus objecto materiali ut conformi commercio, regulæ, sive dictamini naturæ rationalis.

Differt igitur Justitia ab aliis *virtutibus moralibus*. 1. Quod illa hominem ordinet ad alterum, aliæ verò, hominem ordinant ad seipsam: 2. Quod illa versetur præcipuè circa actiones externas, aliæ primariò, & per

& per se circa passiones ordinandas. 3. Quod illa spectet *medium rei*, id est, aequalitatem cum jure alterius, alia *medium rationis*, quod petitur per ordinem ad conditionem personæ operantis, ut temperantia quæ variam præscribit potus & cibi mensuram pro varia hominum complexione & dispositione in particulari, quæ in omnibus non est eadem, aut æqualis, ut in objecto justitiæ.

Justitia strictè dicta dari potest *patri ad filium* in ordine ad filii bona, ut est fama, & alia patris potestati non subiecta: datur etiam *filii ad patrem*, *Dominii ad servum*, si spectentur non formaliter quæ tales, sed materialiter præcisè, quatenus sunt homines. Non datur justitia *Dei ad hominem*: Quia omne jus hominis subest potestati ac dispositioni divinæ: unde si per impossibile Deus promissa homini non servaret, peccaret tantum contra fidelitatem, & veracitatem.

Dividitur Justitia in *legalem* seu generalem, & *particularem*: Hæc subdividitur in commutativam, & distributivam: *Legalis* inclinat hominem, qui est pars communitatis, ad præstanda omnia, quæ sunt legibus constituta ad bonum commune. Est hæc virtus specialis ab aliis distincta, cum habeat pro objecto formali honestatem specialem relictam in eo, quod pars communitatis ei præstet, quod à parte quæ tali debitum est ad bonum commune debite conservandum.

Justitia *commutativa* dirigit partes communitatis in commutationibus & cæteris actionibus, quibus inter se communicant, ut in eis ponatur æqualitas rei ad rem. *Distributiva* est, quæ totum bene disponit ad partes in ordine ad distributiones commodorum & honorum communium, ut in iis servetur æqualitas proportionalis, id est, proportionis rei distribuendæ ad personarum dignitatem, aut aliam qualitatem. Utrique dicitur Justitia *particularis*, quia respicit bonum particulare privatorum. *Legalis* à contrario dicitur generalis: Differunt in eo, quod commutativa respiciat jus strictum, distributiva minus strictum. Justitia *vindicativa* inclinat Judicem & Principem in quibus ea residet ad puniendos malefactores pro ratione delicti commissi in foro præsertim externo.

DOMINIUM est jus reale gubernandi, vel disponendi de re aliqua ut suâ. Aliud est *Dominium jurisdictionis*, quod est potestas gubernandi suos subditos, vel in temporalibus & dicitur politicum, vel in spiritualibus, & dicitur Ecclesiasticum. Aliud est *Dominium Proprietatis*, quod est jus disponendi de re aliqua tamquam suâ in proprium commodum: Subdividitur in *perfectum*, quod à Juristis definitur jus perfectè disponendi de re corporali, nisi lege prohibeatur; à Theologis jus in re ad omnem ejus usum nisi lege prohibeatur; & in *imperfectum*, quod habet vel proprietatem rei sine emolumentis, & dicitur *diversum*; vel emolumenta sine proprietate & dicitur *utile*. Tale habet usufructuarius, eo quod. v. g. fundi, domus, aut alterius rei usum & fructum habeat sine Dominio, quod remanet penes illius rei Dominum directum.

Dominium *Altum* est Principis in bona subditorum ad bonum commune: *Bassum* est civium in sua bona subordinatum Dominio Alto Principis, aut Reipub. legitimæ.

R. P. Arflek. Tom. II.

Ut *acquiratur Dominium* rei, quæ antea nullius erat, sufficit sola ejus apprehensio. Nam quod nullius est, occupanti jure conceditur; Si alicujus erat, requiritur titulus, & ordinariè traditio; quæ cum non requiritur jure naturali, juxta quod sufficit mutuus consensus signis externis expressus, sed solum jure civili, non est traditio requisita in variis casibus jure expressis, uti 1. in beneficiis Ecclesiasticis solâ collatione & acceptance, etiam absenti, sine traditione. 2. Hæres sola additione hereditatis fit aliorum bonorum Dominus, & Legatarius Dominium rei legatæ determinatè acquirit. 3. In donatione aut venditione facta Ecclesiæ, Civitati, aut Pii locis.

Usum est, jus utendi re alienâ, sine jure percipiendî ejus fructum ab illius usu distinctum. Hinc qui habet usum v. g. equæ, eâ uti potest ad arandum, non tamen de ejus pullo sibi vel alteri disponere.

Usum fructus est, jus rationabiliter utendi re alienâ salvâ ejus substantiâ, & percipiendî fructus ejus; quales in fundo sunt segetes, & in animalibus lac, lana, fetus, pretium locationis &c. Non potest usus fructus alteri *vendi* aut *donari* absque consensu proprietarii, sic ut alter propriè fiat usufructuarius; potest tamen alteri *vendi* omnis ejus utilitas. Constituitur ordinatione, & dicitur *legalis* ex privatâ dispositione, & inde conventionalis.

Finitur usus fructus. 1. Morte naturali usufructuarii, 2. Morte civili, 3. Destructione rei, 4. Prescriptione, 5. Cessione usufructuarii, 6. Si usufructuarius in hæresim sit prolapsus, ut jura declarant.

Usum juris læi, distinguitur à Dominio in rebus unico usu ad suum finem proprium consumptibilibus, qualia sunt alimenta: Imò de facto in Franciscanis à Dominio separatur.

Id convincit Pontificum auctoritas, præsertim Nicol. III. qui ait, Franciscanos nihil posse sibi aut Ordini acquirere, & Dominium rerum ipsis donatarum, vel retineri à concedentibus, vel transferri in Pontificem. Idem manifestat ratio. 1. Quia non est cur repugnet talem usum separari à Dominio. 2. Quia re ipsâ separatur in singulis Religiosis cujusvis Ordinis, & in conviviiis, ubi singuli habent usum cibi ipsis appositi, non tamen Dominium, ut de illo in ordine ad alios disponant.

Ad *objectiones* in oppositum de Joanne XXII. aliisque.

Resp. Joannes XXII. docuit quidem contrarium, sed tantum ut Doctor privatus. S. Thomas non adversatur, solum enim vult in mutuo non posse separari usum à Dominio rei mutuatæ in ordine ad recipiendum aliquid supra sortem, scilicet accipiendo pretium æquale forti pro ejus Dominio, & auctarium pro illius usu. Donans Franciscanis privatè propter Christum omni commo rerum donatarum, ac proinde, etsi illis non det rei Dominium, sed solum usum, non minus meretur, quam donans aliis Religiosis, sed potius amplius, eo quod donet illis qui ex illo titulo, & suo instituto sunt pauperiores.

POSSESSIO est, detentio rei corporeæ, corporis, animi, & Juris adminiculo. *Possessio Facti* est actus possidendi; *possessio Juris* est jus insistendi rei ut suæ. *Possessio Naturalis* est quæ res corpore & animo retinetur, ut dum quis insistit corporali detentioni alicujus rei tamquam suæ: *Civilis* possessio est, quæ res corpore & animo retinetur. Dicitur *retinetur*, quia

F requi-

rsale
kin

theo-
logia

P. IV
P. 5

requiritur adminiculum corporis ad possessionem inchoandam, non ad eam continuandam, quia illa continuatur etsi alteri possidenda committatur.

Acquiritur possessio apprehensione *verâ*, id est, manibus, aut pedibus; *fiat*, id est, traditione signi indicantis Titulum possessionis. *Amititur* possessio voluntate possessoris, rapinâ, furto, diuturnâ absentia, ut si in quibusdam per decennium possessor, nec per se, nec per procuratorem insistat rei sibi vindicande.

Possessio *Bona Fidei* adfert varia legitimi Juris comoda: Quia 1. parit præscriptionem. 2. Jus in dubio rem retinendi, quia melior est conditio possidentis. 3. Tribuit possessori jus rem suam quamdiu possessionem retinet, contra invidiosos etiam armis defendendi, ex jure prævalente ratione Tituli possessionis.

Natura intellectualis omnis & sola, est capax Domini, seu potestatis moralis de re ut suâ liberè disponendi. *Deus* habet Dominium omniū creaturarum perfectissimum, utpote fundatum in ratione primi principii, adeoque à se inabdicabile, & creaturis incommunicabile. *Angeli* habent Dominium suarum actionum liberarum. *Homines* insuper rerum externarum suæ potestati subiectarum. *Pueri & perpetuo amentes*, sunt capaces Domini, saltem proprietatis: Quia quantum est ex naturâ suâ, habent potestatem de rebus, ut suis disponendi, licet per accidens impeditam ab usu exercendo per seipos, quamvis per alios capaces eam exercere possint.

Filii familias, id est, subiecti patris potestati, habent plenum Dominium bonorum *castrensiū*, id est, acquisitorum ratione militiæ, & quasi *castrensiū*, ratione officii publici, v. g. advocati, medici, &c. *adventitiorum*, id est, acquisitorum v. g. inventione thesauri, ratione operis extraordinarii, donatione, non intuitu Patris, solum habent proprietatem, non usum fructum: *profectorum* verò, id est, ex bonis patris quovis modo proficiscentium, nec Dominium habent, nec proprietatem.

Egrediuntur filii familias è *Patria potestate*, 1. Per mortem patris naturalem aut civilem. 2. Per emancipationem coram iudice. 3. Per lapsum patris in hæresim. 4. Per promotionem filii ad certas dignitates. 5. Per matrimonium, & variis locis per ætatem 25. annorum, & pro varietate legum particularium.

Potest homini competere Dominium in alterum hominem, non solum jurisdictionis, sed etiam proprietatis. Constat ex Scriptura approbante jus Domini in servum *Exodi 21. Levit. 25. ad Ephes. 5.* Unde servitus est tantum contra naturam hoc sensu, quod homo seclusis extrinsecis nascatur liber, non verò hoc sensu, quod Dominium in hominē sit contra legem naturæ. Dominium tamen hominis in hominem non est tam plenum, quam in res alias ab homine distinctas: alias enim res potest absque ullius injuriâ destruere, non hominem. Quia tamen Dominus habet jus in omnia servi externa opera, & in ejus personam pro libitu retinendam vel alienandam, dicitur simpliciter Dominus sui servi ratione istius potestatis.

Homini non competit Dominium suæ vitæ, & membrorum; Ita *Lessius aliique*, contra *Ledesma* &c. Quia vita, utpote substantia hominis, est fundamentum omnis Domini, ideoque non cadit illa sub Dominium hominis, sed solius Dei, qui est principium omnis substantiæ.

Habet tamen homo *Dominium utile* suæ libertatis, vitæ, ac membrorum: Quia eorum est custos à Deo constitutus, & velut usufructuarius, ac proinde potest de illis in suam & alterius utilitatem disponere, etiam per venditionem. Est Dominus etiam *sua sua*: *Malderus, Lessius*, Contra *Cajetanum* &c. Quia per se loquendo potest seipsum ex causa rationabili infamare, licet per accidens subinde id non possit absque peccato, etiam mortali: quando nempe ejus infamia redundaret in grave detrimentum tertii. *Malderus, Sylvest. &c.* putat esse mortale suam famam prodigere: solum esse veniale censet *Sorus, Navarrus, aliique*.

Quoad *Dominium in animalia*, &c. sic Theologistunt communiter.

Animalia fera & sylvestria, quæ antea nullius fuerunt, vel si alicujus fuerint, naturalem libertatem recuperarunt, sunt primò occupantis, sive in proprio fundo capiantur, sive in alieno: Non tamen animalia de se mansueta & domestica, & fera usu mansuetata; hæc enim licet longius aberrant, quamdiu retinent consuetudinem redeundi, sunt sui Domini, quæ restituenda si capiantur. Hinc suppositâ gravitate materiæ, qui alienas columbas occidunt, aut illicebitis ad sua columbaria alliciunt, peccant graviter, & ad restitutionem obligantur, si ipsa materiæ sit gravis.

In *venatione*, si fera ab uno vulnerata sit adeò leviter ut fugere possit, est alterius eam capientis: si tamen ita laqueo sit irretita, ut evadere non possit, naturalem amisit libertatem, adeoque non est alterius illam eximentis, sed illius qui laqueum posuit. Quia hæc per suum instrumentum illam quasi manu apprehendit: uti etiam patet ex *l. in laqueum. ff. de acquir. Dominio*.

Licita est, simpliciter loquendo, *venatio in fundo alieno aperto*: Quia cum fera non sint pars fundi, ut arbores, nec in eo amiserint naturalem libertatem, non pertinent ad Dominium fundi: adeoque nullius sunt, & consequenter, primò occupantis: nisi obsteat principis aut Dynastæ justa prohibitio. Si injusta sit venationis prohibitio ad nihil obligat.

Fodinae salis, carbonum &c. sunt Domini fundi: Quia sunt fundi pars. *Venas metallicas* sibi servant Principes pro necessitatibus publicis. *Thesaurus*, qui definitur verus depositio pecuniæ, cuius non extrat memoria, jure naturali est inventoris, uti & jure communi si invenitur in fundo proprio: si in alieno ex dimidio est inventoris, & Domini ipsius fuit. Colligitur ex *Sylvestris, insit. de rerum divisione* in jure civili.

PRÆSCRIPTIO, seu usu capio, est acquisitio Domini per continuationem possessionis temporis lege definiti. In rigore Juris *Cæsarei* est eadem quæ exceptio, quæ est oppositio quæ auctori litem intendenti, manente litis fundamento, quidpiam opponitur ad ejus actionem repellendam donec exceptioni satisfaciatur.

Legitima præscriptio transfert rei Dominium, etiam in conscientia, id est, sic ut tibi liceat rem retinere, quamvis finitâ præscriptione deprehendas eam prius fuisse alienam. Fit quidem hæc Domini translatio cum alterius jactura, sed absque ullius injuriâ. Ejus honestas & justitia fundatur in potestate Reipub. habentis jus disponendi de bonis privatorum ad bonum commune, uti in præfenti casu, ut obvietur litibus, confu-

consulatur paci, & ne rerum Domina ferè semper maneat incerta propter titulorum allegandorum varietatem que contingere potest post longum temporis decursum.

Dices, res quæ per sententiam materialiter injustam alicui adjudicata est, non potest retineri post deprehensam sententiam injustitiam: Ergo nec per dictam præscriptionem, si res postea deprehendatur aliena.

Resp. Disparitatem esse, quod iudex sententiam ferendo non conferat jus, sed tantum declarat quis videatur jus habere: at Princeps legibus præscriptionis verè conferat jus præscribenti propter causas boni communis jam assignatas.

CONDITIONES ad præscriptionem legitimam requisita sunt, 1. Possessio civili, & talis fuit. 2. *Bona Fides*, quæ est credulitas, quæ quis putat rem esse suam, aut saltem nescit esse alienam. Requiritur illa toto tempore quo currit præscriptio, sic ut interrumpatur desinente bona fide, quæ non desinit etiam post tempus præscriptionis deprehensas rem fuisse alienam, ut dictum est. Quia tunc certus est rem legitime factam esse tuam. 3. Requiritur *Titulus*, in est ratio iusta, sine quo stare non potest bona fides, non tamen re ipsa iustus: quia hic per se transferret Dominium. 4. *Tempus lege statutum* quod varium est, scilicet. *Breve*, id est, 10. annorum; *longum*, vel longissimum, id est, 30. aut 40. annorum; vel *immemorabile*, id est, cuius initium non extat memoria etiam apud illos qui senes sunt, quorum memoria ad anteriora tempora magis extenditur.

Dubius an res sit sua, non est possessor bonæ fidei, adeoque non præscribit, nisi dubium supervenerit possessioni inchoatæ bonæ fide, cum persuasione, quod non obstante tali dubio sibi liceat illam retinere, ex eo quod sit melior conditio possidentis. Si verò dubitet, an sic possit eam retinere, eò ipso desinit esse possessor bonæ fidei: Cum non liceat operari ex conscientia dubiâ perseverante, sive non titè deponit.

Mobilia privatorum præscribuntur triennio: *immobilia* longo tempore. Contra *Ecclesiam*, Civitatem, Fiscum præscribitur Tempore longissimo: *Servitutibus* merè personales, ordinariè præscribuntur ut res immobiles. Libertas à *Servitute mancipii* præscribitur saltem annis 20. *Beneficium Ecclesiasticum* sine titulo non præscribitur; cum titulo colorato præscribitur certo tempore. Quælibet *Debita* præscribuntur annis 30. Si res *hypothecata* bona fide possideatur à debitore, actio hypothecaria extinguitur post annos 40. si verò ab extaneo, post 10. annos inter presentes. Res *fisci* & *furiæ* non possunt præscribi præscriptione ordinariâ; Res *lacræ* nullo modo præscribi possunt: Horum singula in iuribus fundantur, & ad Juristas præcipue pertinent.

CAPUT II.

De CONTRACTU in genere, requisitis ad valorem illius, Promissione, Donatione, Devotio, &c.

CONTRACTUS est pactum mutuum obligationem pariens; *Pactum* autem est duorum plurimve in idem consensus signis externis expressus. De quorè resolutiones particulares hic traduntur Tom. II. Tract. V. cap. III. Et in reliquo decursu ibidem.

R. P. Arjdek Tom. II.

Contractus dividitur, 1. Ex parte modi quo perficitur in quatuor species: Prima perficitur *traditione*, ut mutuum. 2. *Scripturâ*, ut emphyteusis. 3. *Certâ verborum formulâ*, ut stipulatio. 4. *Solo consensu reciproco* exterius expresso, ut emptio &c.

Dividitur 2. in *gratuitum* & *onerosum*, hic utrumque, ille ex una solum parte obligat. 3. In contractum *nominatum*, qui habet in jure nomen specificum, ut emptio; & *innominatum*, qui caret nomine proprio, ut permutatio. 4. In contractum *bonæ fidei*, & *stricti juris*: 5. In *nudum*, qui nullum à jure civili habet firmamentum quo pariat actionem in foro externo, ut simplex promissio acceptata, & in *vestitum*, qui habet ejusmodi firmamentum, ut emptio. *Pactum nudum* obligat in conscientia, quia licet jus civile illi non assistat ei tribuendo actionem, illud tamen non irritat, adeoque retinet vigorem, quem habet ex natura rei, inducitque obligationem in conscientia, ad quam sufficit consensus mutuus externis signis sufficienter expressus, quorum singula ex Textibus Juris fufius confirmantur.

In Contractibus, *Error* vel *dolus*, qui non versatur circa rei substantiam, nec est antecedens, nullo jure contractum irritat, nec debet inde rescindi. Item, si error, vel dolus dans causam contractui non sit à parte contrahente, sed ab aliquo tertio, vel à propriâ simplicitate ejus qui decipitur, Contractus est quidem validus jure naturæ, cum habeatur consensus substantialis, est tamen rescindibilis. Quod si in casu Doli aut Erroris circa rei qualitatem contrahens solum consentiat sub hac conditione, si non decipiatur in rei qualitate, Contractus est jure naturæ nullus; Quia non habetur consensus absolutus, sed solum conditionatus, ideoque conditione illâ non subsistente, Contractus censeri debet invalidus.

Contractus *de re turpi nondum impletâ*, non est absolute validus, sed rescindi debet. Quia nemo potest teneri ex jurtitâ ad peccatum.

Impleto tamen opere turpi jure naturæ obligare in conscientia probabilis videtur: quia opus malum quatenus est vel ementi utile, vel facienti laboriosum, est pretio æstimabile, licet non quâ malum. Ejusmodi tamen contractus *jure civili* sunt invalidi, quo non obstante retinent vim obliganti in foro *conscientia*. Quia leges civiles, quando nihil obstat, ita sunt intelligendæ, ut non derogent juris naturalis dispositioni.

Non esse tamen obligationem solvendi pretium etiam post opus turpe præstitum, docent *Navarrus* C. 17. n. 4. *Durandus* in 3. d. 39. *Joan. Medina* Cod. de restitutione: *Comitolus* responfionum moralium q. 5. *Joan. Valerius* in differentiis utriusque fori Verbo *promissio*: quos refert & sequitur *Diana* 1. Tom. 2. P. Tract. 2. Miscellaneo resolut. 40. dicens esse sententiam probabilem, & practicè tutam. Citat eosdem accurate *Lugo* de justitia Disp. 18. Sec. 3. N. 68. & 59. unde non est sententia solius Navarræ, uti *Vasquez* indicare videtur.

Illi omnes & soli possunt contrahere, qui habent liberam rei administrationem, quæ in contractibus præcipue spectatur. *Infantes* in jure dicuntur qui sunt septennio minores, qui necdum expleverunt annum pubertatis, id est, respectu masculorum 14. respectu feminarum 12. *Puberes* verò qui illos annos expleverunt, idque ex juris dispositione constitutum est.

F 2 Pupilli

rsde
kin

theo
logia

Pupilli sunt impuberes, qui deserunt esse sub patria potestate, sive emancipatione, sive morte parentis. *Minor* dicitur, qui nondum explevit ann. 25. *Major*, qui eum explevit: *Filius familias* qui est sub patria potestate. Pupillo datur tutor etiam invito; minori datur curator, sed non illi invito, sicut datur pupillo etiam si sit invitus.

Et si contingat ut *Minor careat Curatore*, valide tamen contrahit tam ex parte sua, quam ex parte alterius, tum civiliter, tum naturaliter: ei tamen, si laesus sit, conceditur restitutio in integrum. *Minor habens curatorem*, & pupillus pubertati proximus, contrahentes absq; tutoris, aut curatoris auctoritate, valide contrahunt in suum commodum, non in suum incommodum: alterum sibi obligant civiliter, & naturaliter, se verò non civiliter: an autem naturaliter controversatur utrimque probabiliter: unde licet in praxi sententia sibi magis faventi se conformare. Hinc illud juris axioma, *Contractus reciproci non claudicat*, id est, obligat utrumque, patitur exceptionem in contractu pupilli cum majore.

Juramentum non firmat Contractus jure naturæ invalidos; quia nequit illud firmari, quod in se non existit: inducit tamen, per se loquendo, obligationem servandi contractum ex virtute Religionis. Confirmat quoque contractus invalidos jure positivo, non directe illis proprie ac perse tribuendo vim obligandi ex justitia, sed indirecte ex legum dispositione, tollendo remedium juris, vi cujus contractus illi erant rescindibiles, quo sublato eorum obligatio redditur firma, & irrevocabilis etiam respectu fori externi. Ita *Molina*, *Conradus*, *Sa*, & *Sanchez* plures alios referens, Contra *Marianam*, & paucos alios.

PROMISSIO formaliter est signum practicum exercitè declaratorium voluntatis efficacis se obligandi: per quod differt à simplici proposito solum dicente voluntatem faciendi, non ad id se obligandi. Differt à *Stipulatione*, quod hæc sit pactum vestitum includens certam verborum formulam; & à *Pollicitatione*, quod hæc non includat acceptationem, quam includit promissio strictè sumpta; & à *Donatione verbali*, quod hæc de se det jus in re, promissio autem solum jus ad rem concedat, ut promissarius possit de ea promittentem convenire.

Si promissio sit *merè interna* homini facta, nullo jure obligat ex pacto, Quia cum non sit exterius declarata non potest acceptari, quod necessarium est fieri ut promissio obliget. Neque obligat ex veracitate aut fidelitate, cum ex eo quod promissio interna non fervetur, nulla sequatur falsitas respectu hominis; quamvis obliget facta Deo, utpote cordis, & actus interni inspectori. Promissio igitur etiam interna supra nudum propositum, addit radicem & inchoationem obligationis, non ipsam obligationem.

Dicit, Tota vis in contractibus oritur à voluntate internâ, ergo per se illa obligat.

Resp. ab ea oriri radicaliter & principaliter, non tamen totaliter. Promissio enim interna est quasi lex privata, quam quilibet potest sibi imponere, sed directiva tantum, non alteri obligatoria. Ita *Sanchez*, *alique communiter*.

Promissio *merè Externa* absque animo se obligandi, nullam inducit obligationem ex justitia. Quia hoc onus non potest suscipi, nec jus in alium transferri absque advertentia & perfecto consensu ad alienandum

requisitis: inducit tamen obligationem ex veracitate & fidelitate. Verba quidem infamatoria sine intentione infamandi, imò inadvertenter prolata, habent suum effectum, scilicet lesionem famæ, secus verba promissoria, quæ præter intentionem prolata nihil efficiunt. Ita *Lugo*, *Sanchez*, *alique*, contra *Turrianum*.

Externa etiam talis promissio non obligat jure naturæ ante acceptationem, 1. Quia omne pactum essentialiter est duorum aut plurium consensus. 2. Quia omnis promissio fit sub hac tacita conditione, si alter acceptet, non obligat etiam jure civili, aut canonico, saltem regulariter, quod additur, quia sunt quædam pollicitationes jure civili irrevocabiles, quales sunt factæ Civitati, Ecclesiæ, &c. Ita fufius de his, *Sanchez*, *Lessius*, *alique communiter*, contra *Sylv.* & *Molinam* quod jus naturæ.

Promissio facta *presenti*, debet in *continenti*, vel quasi in *continenti* acceptari: quia promissor, non potest prudenter censerè velle suum consensum tenere suspensum. Facta *absenti* debet acceptari coram nuntio verbis ad ipsum nuntium directis, vel litteris ad offerentem destinatis, ut sic eorum voluntates in rem eandem moraliter concurrere cognoscantur.

Non acceptatur promissio valide *post revocationem offerentis*, si promissionem nunciando habeat se metè ut nuntius: si tamen habeat se ut procurator, aut mandatarius, id est, sic ut habeat curam, non solum annuntiandi promissionem hic factam, sed illam istic faciendi coram promissario, nomine promissoris, valida est acceptatio post revocationem, modò hæc nec nuntius, nec ipsi promissario innotuerit: si enim innotuerit acceptatio pro nulla habetur. Fundantur hæc in jure, *lege*, *si mandatum 15. ff. mandati*, &c.

Valide acceptat *pro absente*, 1. Qui ad id specialem habet commissionem, 2. Qui ita est sub promissum potestate, ut non sit sui juris, 3. Qui illius curam gerit, ut parens filii, 4. Qui ex promissione commodum reportat, 5. Quilibet privatus pro Ecclesiâ.

Promissio facta *absenti* legitime acceptata, etiam promissore vel promissario ante ratificationem mortis, valida est: unde non potest revocari per hæredes promissoris, sed contra potest ratificari per hæredes promissarii; quia obligatio illa promissoris transit ad hæredes.

Simplex etiam promissio suæ naturæ relicta, legitime acceptata, obligat ex justitia, & quidem in materia gravi sub mortali. Ratio est; quod per promissionem detur promissario verum jus ad rem. Potest tamen ex intentione promittentis solum obligare ex fidelitate, vel ex justitiâ solum sub veniali, Quia obligatio promissoris, potest pro ejus libitu limitari, cum ab ejus voluntate dependeat. Ita *Navarrus*, *Lessius*, *alique communiter*.

Invalidæ sunt jure naturæ promissiones quæ præsentibus præbent occasionem peccandi, ut si volenti peccare promittas non ipsum accusare. Item, quæ tollunt libertatem de rebus suis disponendi, ut si promittas te non facturum aut non revocaturum Testamentum, & similia quæ in jure dicuntur contra bonos mores, nempe civiliter.

DONATIO est datio liberalis. *Antidotalis* donatio dicitur remuneratio ex gratitudine, inter vivos est absoluta, & irrevocabilis: *causâ mortis* non est absoluta, sed condi-

conditionata & revocabilis. Donatio perfecta est, quae fit cum rei traditione, imperfecta quae fit solum verborum officio. Donatio pura est quae caret modificatione, secus qualificata, quae est quintuplex, scilicet donatio in diem, conditionalis, modalis, cautalis, & demonstrativa.

Uxor, & filius familias, & minor annis, regulariter loquendo, non possunt donare propria auctoritate; possunt certis casibus, v. gr. uxor potest dare de bonis propriis ut de paraphernalibus; & de communibus facere largitiones moderatas; imo & extraordinarias ad sustentationem propriorum parentum, aut liberorum ex altero conjugio egentium: plus potest maritus, cum habeat bonorum administrationem: si tamen excedat cum notabili damno uxoris peccat mortaliter cum obligatione restitutionis.

Praelati Regularium possunt moderatas facere Elemosynas, donationes in causis piis, & remuneratorias largitiones moderatas, non tamen in usibus profanos v. gr. ad dirandos parentes: quod si faciant in re gravi regulariter, peccant mortaliter, & donarii tenentur ad restitutionem: Quia bona Monasterii non sunt Praelatorum, sed Communitatis, quae in eiusmodi largitiones nullo modo consentit, imo nec consentire potest, cum in hoc resistent Canones, & specialiter Bulla Clementis VIII. edita anno 1594.

Religiosi, quibus ratione officii v. gr. Procuratoris competit aliqua administratio, ordinarij possunt modicas facere donationes; quia pro his praesumitur facultas ex tacito Superiorum consensu.

Donatio simplex & liberalis inter Conjuges jure communi est invalida, & revocabilis pro arbitrio donantis: firmatur tamen juramento, & morte donatoris si res sit tradita ante illius mortem. Donatio Patri facta filio familias regulariter est invalida, matris valida, quia filius non est sub potestate Matris.

Donatio Filii facta Patri & Matri de bonis castrensibus est valida. Donatio inter vivos omnium bonorum est invalida jure civili l. 4. cod. de inutil. Quia donatorem privat potestate testandi. Item, donatio ultra 500. solidos, qui aequivalent 700. vel 800. scutis aestimando securum 50. assibus nostratibus; sed hoc jure civili, & pro illo tempore quo tunc pecunia erat rarior.

Donatio casualis non subsistente causa principali propter quam fit, est invalida, adeoque donatarius tenetur ad rei donatae restitutionem; Quia talis donatio non fit nisi sub hac conditione, si causa subsistat: secus si solum deficiat causa secundaria & impulsiva, Quia eo casu stat absolutus donatoris consensus in substantiam donationis. Ita Auctores communiter. Sed de donatione plura practica & particularia traduntur infra de Contractu Tract. V. cap. 9.

DEPOSITUM pro contractu, est contractus gratuitus quo quidpiam alteri custodiendum traditur donec repetenti reddatur: sumptum pro re, est id quod custodiendum traditur &c. Sequestrum est species depositi quo res litigiosa apud tertium deponitur; quod subdividitur in voluntarium, quod fit ex compromisso litigantium, & in necessarium, quod fit auctoritate judicis. Precarium pro re est id, quod precibus petenti, utendum conceditur, quamdiu concedenti libuerit, pro contractu est ipsa concessio gratuita.

Culpa in praedictis, alia est Theologica & est peccatum,

alia Civilis seu juridica, estque omisso diligentia, quae ab homine adhiberi potest, quamvis ex sola inadvertentia absque omni peccato accidat. Culpa civilis lata, seu crassa, est omisso diligentiae ordinariae; levis, est omisso diligentiae exactissimae. Nulla ex his tribus culpis, utpote in sola omissione consistentibus, est verus dolus, qui dicit malitiosam voluntatem nocendi, sive calliditatem ad nocendum vel decipiendum adhibitam.

Alia de Deposito practica vide infra Tract. V. cap. 10.

CAPUT III.

De Mutuo, Usura, Simonia, & Montibus Pietatis.

DE his pleraque Resolutiones practicae traduntur infra hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. Cap. 10. n. &c.

Mutuum est datio rei, pondere, numero, vel mensura constantis, ut statim fiat accipientis, cum obligatione tantundem postea reddendi. Unde materia mutui sunt solae res quae functionem in suo genere recipiunt, id est, quae in eodem genere sunt ita similes, ut in commutationibus & solutionibus una alterius vice fungi possit, ut triticum, pecunia, &c.

Mutuator tenetur, tradere rem absque vitio occulto, & non repetere ante tempus praefixum. Mutuarius, 1. Tenetur rem reddere tempore praefixo. 2. De omni casu rei fortuito. 3. Cum sit rei Dominus, rem absque gravi mutuatoris demno restituere debet.

USURA sumpta pro re, est lucrum ex mutuo; sumpta pro contractu, est mutuatio cum pacto lucri praecise ratione mutui. Lucrum hic est aliquid pretio aestimabile, quod praecise ratione mutui supra sortem, id est, summam mutuo datam, accipitur tamquam debitum ex justitia, &c. Realis Simonia, sive externa est, in qua mutuator quovis signo externo intentionem usurariam mutuuario declarat. Interna seu mentalis est, in qua illam non declarat, verum vel usuram intendit, vel de facto aliquid usurariae accipit. Aperta usura est, quae solum formalis mutui Titulum praese fert. Palliata est, quae falso alterius contractus Titulo, veluti pallio regitur, ut si vendas carius praecise oblationem pretii solvendi pro re vendita.

Illicitas esse usuram constat ex fide, contra Judaeos, in Conc. Viennensi id definiente: sunt etiam prohibita jure Divino Luc. 6. mutuum dare nihil inde sperantes: jure Canonico l. 5. & 6. decretal. Tit. de usuris, &c. denique jure etiam Naturali: Quia injustum est in commutatione plus accipere, quam valeat id quod datur, quod fit recipiendo sortem cum actuario: quod dici nequit accipi pro usu fortis, cum enim Mutuum fortis dominium transferat in mutuarium, pro illius usu aliquid exigere esset Mutuatio rei suae usum vendere: Aliud est de locatione, & concessione pecuniae ad ostentationem, Quia istis contractibus non transferitur rei dominium, sed manet penes locantem, &c. sed in Mutuo manet penes Mutuarium donec rem acceptam in aequivalenti reddat.

Nec refert quod Deus Deut. 23. & 28. Judaeis permiserit usuram respectu Gentilium; quia eorum bona sic accepta in Judaeos transulerat. Jus Civile ff. & Cod. de usuris, tantum approbat usuram compensatorias laboris, aut damni emergentis: si forte etiam usuram lucrativas probaverit, dicendum est, corre-

isole
kin

theo-
logia
P. IV

correctum esse à jure Canonico in quantum tales admiserit.

Illicitum est dare auctarium ratione *obligationis non repetendi* sortem ante certum tempus. 1. Quia cum ista obligatio sit intrinseca cuilibet mutuo in particulari, istud auctarium acciperetur præcisè ratione mutui, quod est injustum. 2. Quia ista obligatio sufficienter compensatur per redditionem sortis cum facultate ea utendi in perpetuum; pecunia enim, uti & quælibet res vendibilis, vetustate non decrescens, cum tali utendi facultate tanti æstimatur post 10. annos, quanti tempore præsentis.

Ex variis Titulis licitum est, citra usuram, aliquid exigere supra sortem; 1. Ratione *damni emergentis*. Quia hoc non est aliquid accipere præcisè ratione mutui, sed ratione damni mutuo per accidens annexi, quod mutuans non tenetur subire gratis, ac proinde non est lucrum ex ipso mutuo acceptum. 2. Ratione *lucris cessantis*, quod mutuator probabilissimè percepisset ex sua pecunia negotiationi destinata si non fuisset in mutuum expensa: Patet tum ex ratione jam allata, tum ex eo quod pecunia pluris valeat ut est negotiationi destinata, quam secundum se, ut agnoscit etiam S. Thomas. Quantitas auctarii hoc titulo dati determinatur juxta æstimationem lucris sperati. 3. Ratione *periculi sortis*; pro hoc titulo citatur etiam D. Thomas Opusc. 22. c. 10. & Innocentius X. in responsis datis à Congr. de Propag. fide ad missionarios Chineses anno 1646.

Licita est *pœna conventionalis* proportionata, id est, pactum de auctario, si mutuatar⁹ tempore præfixo non restituat: non tamen pactum *legis commissoria*, quo pignus eodem casu cadat in commissum, id est, fiat mutuantis. In usura datur *parvitas materia*, quia non habet aliam malitiam, quam injustitiæ, sicut datur in furto, aliisque ad justitiam pertinentibus.

Usurarius acquirit *Dominium* usurarum, sed *debile*, id est, cum obligatione restituendi, quale Dominium transfert etiam contractus dolo, aut metu extortus. Ratio est, quod mutuatar⁹ verè ac simpliciter earum dominium à se in mutuantem transferat, cum eas voluntate absoluta persolvat.

Ex *causa gravi licet* petere mutuum sub usura, ad hanc habendo se permissivè, Quia quod in re petitur est aliquid licitum, quod autem illud detur modo illicito, oritur ex sola mutuantis malitia, quam mutuatar⁹ non tenetur impedire cum suo gravi incommodo, cum non possit pecuniam accipere modo licito sine usuris quod erat in potestate concedentis.

Plura de Usura, & ex professo de SIMONIA tractantur infra Tract. V. cap. II. de usura, & Cap. 12. de SIMONLACA emptione ac venditione.

MONS PIETATIS intelligitur certus pecuniæ acervus publicè deputatus, ad mutuandum indigentibus. *Purus* dicitur in quo nihil accipitur. *Mixtus*, in quo aliquid accipitur supra sortem ad montis indemnitate conservandam. Censetur igitur ille Purus in quo summa capitalis ex pia aliqua fundatione habetur, ut in Italia, ubi tantum exigitur parvum auctarium ad expensas in ministros &c. magnum verò requirit mons mixtus, in quo summa capitalis habetur ex pecuniâ ad censum, ut in Belgio locis pluribus.

Primo: *Liciti censentur illi montes Italici*. Patet 1. ex Bulla Leonis X. in *Cons. Lateranensi*, in qua Concilio

approbante *Seff. 10.* absolute declaratur & definitur ejusmodi montes nullo modo improbandos, & pœna excommunicationis in eos decernitur, qui verbo, aut Scripto contrarium docere præsumpserint.

Patet 2. Quia in iis accipitur tantum aliquid modicum, idque non præcisè ratione mutui, sed ad indemnitate & conservationem Montium erectorum in favorem mutuatariorum, quorum proinde est subire expensas pro illorum conservatione necessarias. Plus exigitur ab eo qui sortem diutius detinet, non ratione carentis pecuniæ, sed ratione damnorum & expensarum diutius factarum in ejus gratiam. Hinc homo privatus montem sua auctoritate erigens, solum peccaret contra charitatem ratione scandali orti ex præsumptione usure sine Titulo exactæ.

Secundo, *Liciti etiam sunt Montes Belgici*: Constat hoc 1. Ex consensu Archiepiscoporum, Episcoporum, ac DD. utriusque Universitatis Belgicæ. 2. Quia nihil in iis accipitur nisi ad suam indemnitate. Quia iis etiam aliqui similes sunt in Italia à Pontificibus approbati, teste *Navarro, Filiuco, &c.*

Montes quidem Belgici plus exigunt à mutuatar⁹ quia eorum capitale constat ex pecunia ad censum, qui fundatur. 1. in communitate indigentium, 2. In jure quod illa communitas habet exigendi indemnitate à mutuatar⁹ in quorum favorem gravata redditibus, in bonis ejus dominio subjectis tum immobilibus tum mobilibus, quæ possidet in se, vel inæquivalenti, scilicet in pignoribus. Omne autem lucrum est in commodum mutuatariorum, in quorum favorem auctaria paulatim minuuntur. Sic possunt auctoritate principis gravari præsentis pro suis successibus ad extructionem v. gr. Pontis deinceps valde utilis futuri; quæ ratio in prædicto etiam casu valere videtur.

CAPUT IV.

De Emptione, Venditione, Monopolio, Locatione, Emphyteusi, & Feudo.

DE Emptione, Venditione, & Simonia agitur infra Tomo II. Tract. V. cap. 12. *Licitantum quæ in singulis Speculativa sunt, vel non adjecta, præcipue suppleantur.*

Licitum non est probabilius, *res novas & raras quævis vendere*, Et certum est, non licere mercatori vendere pretio infimo, sic ut occulta mercis diminutione illud pretium ad summum reducat: quia sic non ponitur æqualitas istius mercis & pretii.

Licitum etiam non est, *vendere pluris supra dimidium*; quod fit quando excessus superat dimidium justii pretii.

Non licet in foro interno pluris vendere, aut minoris emere quam res valeat, Quia alioquin etiam in hoc non servaretur æqualitas inter mercem & pretium. In foro externo civili & canonico licet pluris vendere, & minoris emere citra, non supra dimidium, sed intra latitudinem justii pretii hoc intelligendo.

Licet *pluris vendere* quam res in se valeat, 1. Propter officium mercandi. 2. Propter damnum ex venditione emergens. 3. Propter penuriam mercium, & multitudinem emptorum. Propter rationes easdem aut similes, etiam rem minoris emere quam in se valeat pariter aliquando licebit.

In Venditione, *injustum* est, 1. cogere indigentem ut à te emat summo pretio, & statim tibi *revendat infimo*.

Quia

Quia ista obligatio emptori imposita, est aliquid pretio æstimabile supra summum justum pretium. 2. Emere Chirographa, id est, debita activa in futurum minoris quam contineant. Quia in hoc committitur usura palatiata, aliquid accipiendo præcisè ratione mutui virtualis.

Quando res est *absoluit vendita*, etsi nondum tradita, nec soluta, emptori perit, eique fructificat, Quia re empta cõempta sunt omnia in ejus virtute contenta. Deinde, licet emptor nec dum sit rei Dominus, ad eum tamen pertinet omne damnus & periculum: unde cum sustineat incommoda, æquum est ut sentiat & commoda. Leges in contrarium, quia favent usuris in solutionis dilatione fundatis, abrogatæ sunt jure Canonico.

Evictio est, rei suæ ab altero possessæ legitima recuperatio: differt à vindicatione & conditione, quod prima sit actio realis, secunda personalis, & hæc evictio sit earum effectus.

Monopolium, seu conspiratio specialis Mercatorum ut soli, aut certo pretio aliquid vendant, graviter repugnat charitati, & justitiæ legali; non justitiæ communitivæ, nisi summo justum pretium excedant. Hoc enim secluso, nulli faciunt injuriam, & ex causa rationabili licitum reddi potest auctoritate Principis. Ita *Perrus Navarra, Molina, Lessius, Contra Covar. Sylvestrum, & Valentiam.*

Locatio rem ad usum pretio concedit, *conductio* accipit. *Locator* tenetur 1. Aperire vitia nociva rei locatæ, & ad damna si ea claverit. 2. De rei evictione. 3. Ad expensâs pro rei conservatione &c. *Conductor* tenetur, 1. Re uti juxta boni viri arbitrium. 2. Pro eâ conservanda eam adhibere curam, quam vir prudens pro suis adhibet. 3. Solvere pensiones tempore suo: uterque sibi invicem obligantur de dolo, culpâ latâ, & levi, non autem regulariter de levissima, aut casu fortuito.

Quando contingit ut *res conducta casu fortuito* absque ulla conductoris culpa reddatur *inutilis*, non tenetur conductorolvere pensionem, nisi pro ratâ temporis quo re illa usus fuit. *Sterilitas* tanta ut colonus nihil recipiat, illum liberat à pensione: si sterilitas sit parva hic non attenditur, si sit magna, dat jus minuendi pro ratâ pensionem. Similiter, si *ubertas* absque ulla coloni industria sit extraordinaria, dat jus augendi pensionem, quæ si sit pecuniaria solvenda est in fine anni, si in fructibus, iis collectis solvi debet. Potest *conductor* ante tempus *expelli*, quando re conducta *abuteretur*, aut per *duos annos* solutionem debitam non præstat.

Si *eadem opera*, labor, aut industria pluribus ex pacto præstita æque singulis est utilis, meretur à singulis integrum stipendium valori suo proportionatum. Quia ut supponitur, pro singulis seorsim susceptæ sunt obligationes ab invicem independentes, unde opera ejus est æquivalenter multiplex in utilitate & valore.

Famulus debetur cum sustentatione stipendium justum saltem infimum. Non licet illis uti occultâ compensatione propter exiguitatem stipendii minoris justo infimo, cum de eo convenisse stipendio supponantur.

Emphyteusis est contractus quo quis rei suæ immobilis Dominium utile transfert in alterum, retento sibi Dominio directo cum jure pensionis realis annuæ. Qui accipit Dominium utile dicitur *Emphyteusa*, qui

dat dicitur Dominus directus seu proprietarius.

Feudum dicitur, concessio rei immobilis sub onere fidelitatis & obsequii personalis exhibendi domino directo. Differt ab *emphyteusi*, quod in hac debeatur pensio realis, in illo fidelitas & obsequium personale. Concedens dicitur Infeudator, Dominus fundi & feudatarii: Accipiens dicitur feudatarius, vasallus, beneficiarius. *Regale* feudum confertur à supremo Principe cum Titulo, v. gr. Ducis; non regale nihil adfert dignitatis: *Ecclesiasticum* ab Ecclesiastico, Laicum à Laico confertur: *hereditarium* transmittitur ad hæredes, gentilitium ad liberos, masculinum ad solos masculos, femineum etiam ad feminas deficientibus masculis: Dicitur *Ligium* si fidelitas juretur contra omnes, non Ligium si excipiat Princeps supremus. Amittitur Feudum expiratione temporis concessi, neglectu obsequiorum, & crimine Folloniæ, id est, belli contra Dominum gesti.

CAPUT V.

De Censu, Cambio, Contractu Societatis, & Testamento.

DE TESTAMENTO &c. agitur plenè infra Tomi II. Tract. V. Cap. 13. Hæc suppleantur ea quæ possint in singulis desiderari.

CENSUS est jus percipiendi pensionem annuam ex re, aut persona alterius: qui illud jus pendit dicitur Censuarius, qui emit dicitur Censualista.

Dividitur Census, 1. In *reservativum*, quo quis in alterum transfert rei suæ dominium, super eadem re sibi reservato jure pensionis annuæ: & in *consignativum* quo solum jus pensionis consignatur. 2. In *realem*, *personalem*, & *mixtum*. 3. In *pecuniarium*, & *fructuarium*, hic in Belgio & in Castella sublatum est à Philippo II. ob nimium incrementum tritici & aliorum fructuum. 4. In *perpetuum*, & *temporalem*: Perpetuus subdividitur in *irredimibilem*, & *redimibilem*, vel ab uno tantum, vel utroque contrahente. Temporalis alius est ad tempus certum, alius ad incertum v. gr. qui usque ad mortem censuaria constituitur & durat.

Licita est *emptio novi Censu consignativi, realis*, & *perpetui* tam redimibilis ex parte venditoris, quam irredimibilis. Patet 1. Ex approbatione Pontificum Martini V. Pii V. & Calixti III. 2. Ex eo quod sit vera emptio facta iusto pretio juris veri præexistentis in Censuario, non quidem sub ratione Censu, sed ut inclusi in pleno jure, quod habet Censuarius in rem suam, & omnia ejus emolumenta. Ita *Covar. Molina, Lugo, alisque communissime, contra paucos.*

In *emptione Censu* non datur pecunia præfens pro pecunia in futurum, ut in mutuo, sed emitur jus non ad certò recipiendam summam simul & semel sine periculo damni & molestiarum, sed ad pensiones successivas per longa intervalla, adeoque moraliter non sine periculo, incertitudine, & molestiis recipiendas, ideoque usuram non involvit.

Et quamvis hoc jus sit ad pensiones in *infinitum*, non tamen æstimatur nisi pretio finito, sicut Dominium fundi frugiferi, quod continet jus ad annuos fructus in infinitum. Ratio est, quod pensiones successivè in infinitum recipiendæ non augeant valorem illius juris incremento æquali, sed proportionali in infinitum

isole
kin

theo-
logia

P. IV
P. 5

in infinitum decrefcenre. Quia quanto magis crefcunt in multitudine, tanto funr in fpe remotiori, & confequenter tanto magis decrefcunt in æftimatione morali, adeoque non poffunt facere jus valoris infiniti, licet partes proportionales in infinitum decrefcenres continuum actu infinitum conftituere nequeunt.

Dices, idem elle emere jus ad penfiones, ac emere ipfas penfiones.

Resp. Difparitatem elle, quod jus ad rem, non nifi poft longa intervalla adæquatè recipiendam, non fit ipfa res, nec prudenti iudicio tanti æftimetur, propter lapfum & incertitudinem diuturni temporis & alia fuperius affignata.

Emptio Cenfus personalis etiam perpetui eft licita. Pater 1. Ex ufu Belgii, Germaniæ, Galliæ à DD. Theologia & Juris approbato; & à Nicolao V. Pont. 2. Ex eo quod etiam hic interveniat vera emptio juris percipiendi penfiones ex perfona alterius ratione fuæ induftriæ, & aliarum qualitarum quæ cenfentur fufficienter frugiferæ ad fundandum tale jus iufto pretio æftimabile, cum iftud jus poffit donari, & à donatario iuftè vendi. 3. Quia tale jus poteft fundari fuper jumentum & fervum, adeoque etiam fuper perfonam liberam, quod tamen jus vendi non poteft ob defectum penfionum; quia hoc leges vetant. Dum Martinus V. alique Pontifices folùm approbant cenfum realem, per hoc perfonalem non improbant, quem Pius V. prohibuit non abfolutè, fed ob fpeciem & periculum ufuræ, & quidem prohibitione quæ hic & in Germania recepta non cenfetur. Ita *Gabriel, Medina, Bannez, Valencia, Lefsius*, Contra *Navarrum, Rebelleum, Lugo, &c.*

Cenfus temporalis incerti temporis, ut *vitalitius*, eft licitus, modò ematur pretio iufto, per legem, aut prudentis arbitrium taxato. Quia cum uterque contrahens parem fubeat aleam plurium, aut pauciorum penfionum, pro pluribus aut paucioribus annis vitæ, in eo fervatur æqualitas.

Licitus etiam eft cenfus *Temporalis certi temporis* v. gr. ad 20. aut 30. annos; Quia cum jus ad penfiones per longa intervalla recipiendas non tantum valeat, quantum cumulus omnium penfionum fimul, iuftè emi poteft minori pretio quàm valeant penfiones fimul fumptæ: fi tamen emeretur ad breve tempus, ut ad 2. vel 3. annos, ufura palliata cenferetur uti colligitur ex fundamentis fuprà affignatis.

Cenfus redimibilis tam ex parte ementis, quàm vendentis, fic ut emens poft aliquot annorum penfiones poffit vendentem cogere ad redimendum, videtur fpeculativè loquendo, licitus. Quia non apparet cur non poffit fieri pactum retrovenditionis in hac emptione fic in emptione aliarum rerum, & quare hoc pactum fieri non poffit cum cenfuario in contractu cenfuali, fic in contractu cenfuali cum uno tertio, & cum illo poft initum cenfualementum contractum: Non eft tamen in praxi tutus, aut licitus. Quia eft meritò fufpectus de ufura palliata, ac proinde fcandalo obnoxius. Cenfus *irredimibilis* ex parte venditoris, faltem conftituti, funt quidem à Carolo Quinto in Belgio prohibiti, non tamen ufurarii, nifi ex præfumptione fori externi, & ne bona maneant perpetuè onerata. Ita de his *Gabriel, Medina, Valencia, Lefsius, Malderus*, Contra *Covar. Sotum, Aragonium &c.*

CAMBIVM eft permutatio negotiatoria pecuniæ pro pecunia. Ille à quo cambium petitur, dicitur Cam-

pfior, qui petit, *Campfarius*. Dividitur in *Reale, & Locale*; hoc cambium ficcum eft vera ufura folam fpeciem cambii habens, ut fi tantum habeatur ratio diftantie temporalis &c. Illud autem *Reale* eft legitima permutatio pecuniæ fervata æqualitate inter datum & acceptum. Dividitur in *Manuale* feu minutum, quod eft permutatio pecuniæ præfentis pro præfente, & *Locale*, quod eft permutatio pecuniæ præfentis pro abfente.

Cambium minutum eft reale, & dicitur illud quod confiftit maximè in monetæ minutæ cum majori commutatione.

Licitum eft lucrum ex *cambio minuto* variis titulis, fcilicet, ratione lucri ceffantis, officii cambiendi, generis quærendi & habendi pecunias diverfi generis ad utilitatem communitatis femper paratas, easque numerandi &c. Taxatur à Principe *valor monetæ* quatenus eft menfura rerum venalium, non quatenus eft commoda ad permutationem negotiatoriam, fub qua ratione una fpecies monetæ alteri fæpè multum præftat, licet fit æqualis in ratione pretii rei venalis. Ita *paffim Theologi, Contra Ofsienfem, & paucos alios.*

Lucrum ex cambio Locali, quo campfor hic petat accipit ut alibi reftituat, eft licitum, modò fit prudenti peritorum iudicio iuftum. 1. Quia eft approbatum à Pio V. apud *Navarrum num. 300.* 2. Quia accipitur iufto Titulo virtualis fcilicet translationis, & locationis, qua campfor operam fuam locat campfario ad transferendum ejus pecuniam fufcepto in omni periculo: quod fi hoc fiat abfque omni ejus incommodo, hoc tribuendum eft ejus induftriæ & bonæ fortunæ, qua non obftante poteft lucrum accipere, ratione periculi, & laboris in fe fufcepti.

Cambium quod Francofurtense dicitur, in quo campfor dat prior pecuniam campfario, ut ab eo eadem recipiat in nundinis Francofurtensibus cum cârario proportionato diftantie temporalis, & localis, feclufis Titulis extrinsecis, periculi fortis &c. iuftum & ufurarium elle cenfetur. Quia in eo nulla intervenit virtualis translatio, aut locatio operæ ad translationem, ac proinde campfor nullam campfario navat operam pretio æftimabilem: unde cârarium accipit præciſè propter diftantiam temporalem inter dationem fuæ pecuniæ & ejus in æquivalentem receptionem, quod eft ufurarium. Ita, ut dixi, feclufis Titulis extrinsecis, docet *Cajetan. Sotus, Suarez, Valencia, Malderus, Lugo, alique communius*, Contra *Malderum, Lefsiun, Filiuc. Layman, &c.*

Cambium Bezantinum, five Placentinum, eft quo campfor respondentem Bezuntii vel alibi campfario procurat, fuum fcil. factorem, qui tunc duas perfonas repræfentat, nempe respondentis campfari, & factoris campforis, & quatenus respondens campfarii debitum ex accepta à campfore pecunia fibi ipfi, quatenus factori campforis, folvit folutione virtuali, nempe per acceptationem & relationem in libros rationum, &c. Hoc, inquam, Cambium, licet uftatum cenfetur plerumque ficcum, & non fubfiftens: Quia cum contrahentes fciant totam folutionem fic fieri iftis cambii & recambii Titulis artificioſè quaſitis, aliud intendere non cenfentur, quàm lucrum ex mutuo, Cambii fpecie palliatum, ac proinde in praxi à Theologis plerumque omnino reſiciendum cenfetur, ut de ufura merito fufpectum &c. Et ita ſentit *Sotus, Molina, Tannerus, Roder. Rebelleus, &c.*

aliis communibus, quamvis illud excuset Sylvester, Navarrus, Salas, Diana, &c.

SOCIETAS NEGOTIATORIA, est conventio conferentium aliquid ad commune lucrum, & damnum. Ut sit licita requiritur, 1. Ut fundetur in negotiatione honesta, 2. Ut servetur aequalitas proportionalis lucrorum & damnorum pro rata eorum, quae conferuntur, 3. Ut fors fiat omnium, nisi lucri tantum sit communio, ex pacto instituta.

Dissolvitur illa Societas, 1. Socii renuntiatione, 2. Ejus morte, aut egestate, 3. Elapso tempore, ad quod inita fuerat, 4. Cessante negotiatione.

Quando unus de sociis confert solam pecuniam, & alter solam operam, potest fieri communio fortis & lucri, 1. Sic ut in fine ex aequo dividatur pro rata pecuniae ab uno, & assimationis operae ab altero collatae, 2. Sic ut conferens solam operam non sit particeps fortis, sed solum aliquotae partis lucri, ejus spes aequivaleat operae ab ipso posita: hoc enim utroque modo servatur aequalitas utriusque requisita.

CONTRACTUS TRIPLEX, est quo conferens in Societatem a locio assecuratur de sorte integra cum certo lucro, sed minore eo, quod ex negotiatione speratur. Unde in eo sunt virtualiter tres contractus, scilicet Societatis, assecurationis, & venditionis majoris lucri sperati. Hunc contractum esse licitum fiident, 1. Leges, & institutiones ei aperte faventes. 2. Haec ratio: est certum contractus ille triplex licitus si fiat divisim cum diversis; adeoque etiam cum eodem simul & semel; cum per hoc nullam contrahat injuriam, nec mutet naturam, adeoque non transeat ad rationem mutui. Ita Sylvester, Gabriel, Major, Navarrus uterque, Toletus, Lessius, Sylvester, Abulensis, &c.

Objectiones contra contractum Triplicem ex sequentibus solvuntur. **Dominium pecuniae** in ejusmodi contractu in Societatem depositae non est penes solum negotiatorem, cum non possit de illa, sicut de mutuo accepta, pro suo arbitrio disponere, sed teneatur eam vel aequivalentem suo & deponentis nomine negotiationi applicare. Huic quidem soli perit, at non ratione dominii ut mutui formalis aut virtualis in ipsum translati, sed vi contractus assecurationis adjuncti. Hoc contrahendi modo pecuniam conferens non sentit lucrum, nullum potens sentire incommodum, quod non esset aequum, quandoquidem patiatur damnum majoris lucri quod sperare potuit.

Secundo, Bulla Sixti Pontificis hunc contractum non prohibet ut illicitum jure naturae, sed tantum ut scandalosum ex praesumptione usurae palliat, quae non intervenit si contractus in eo inclusi fiant serio, verè, & non fictè, unde in Germania, & Belgio, illa non habetur à pluribus pro recepta.

SPONSIO, quae certantes de alicujus rei eventu sibi invicem aliquid spondent, dandum ei qui veritatem fuerit assecutus, est licita, si absit fraus, par sit utriusque periculum, nec sit de re turpi &c. **Sortes** ex quarum eventu aliqua decernuntur, aliae sunt **divisoriae** quibus de re communi disponitur, aliae **electoriae** quibus alii aliis praefertuntur in ordine ad officia vel secularia, quae licent, vel Ecclesiastica, quae sunt prohibita. **Consultoriae** & divinatoriae sunt superstitiosae.

TESTAMENTA privilegiata quoad solemnitatem sunt, 1. Militum in castris. 2. Facta coram Principe. *R. P. Arjdek. Tom. II.*

cipe. 3. Belgica juxta consuetudines variis locis usitatas. 4. Ad pias causas, quae deficiente solemnitate obligant in conscientia, modo ad sint jure naturae requisita ad translationem Domini; ad profanas etiam causas valent in conscientia, sed validitate infirma per judicium rescindibili, non firma & irrefcindibili; quo sensu exponenda & inter se concilianda sunt Leges ac juris utriusque DD. in speciem pugnantes in his de testamentis privilegiatis.

Testari prohibentur jure naturae amentes: positivo jure partim Civili, partim Canonico, impuberes, surdi simul & muti, prodigi, damnati ad mortem, carcerem perpetuum, aut exilium, haeretici, servi, filii familias, & usurarii manifesti, &c. Testamentum de se **revocari** potest à testatore validè & licitè, 1. Per factum contrarium, ut si testator illud laceret, 2. Per alterum Testamentum legitimum. *Ita habent juriurisdictiones.*

Per Testamentum **Haereditas instauri** possunt, qui non sunt lege prohibiti, ut sunt haeretici, spurii, id est, orti ex parentibus inter quos tempore vel conceptionis, vel nativitatis erat aliquod impedimentum dirimens, non legitimum, etiam deficiente prole legitima, non succedunt illi parentibus ab intestato, neque ex Testamento, nec ullam partem hereditatis accipere possunt etiam in conscientia: secus naturales, id est, orti ex parentibus sic non impeditis; illi enim possunt à Patre instauri haereditas si deficiant legitimi, & ascendentes; quamvis ei non succedant ab intestato, nisi ex sextante, succedunt tamen matri, tum ex Testamento, tum ab intestato pari jure cum legitimis; de quibus fufius juxta leges Belgicas Lessius de jure & just. Zyepus, aliique.

Reliqua de **TESTAMENTO** in hoc Opere traduntur infra *Tomo II. Part. II. Tract. V. cap. 13.*

CODICILLUS, est sequela, & velut supplementum Testamenti. **Legatum** est donatio in Testamento praestanda ab haerede. Factum absolute legatum debetur statim à morte testatoris: Factum sub conditione debetur ea impleta. **Fidei commissum** est, quod alteri ita relinquitur, ut illud non possit alienare.

Non potest haeres ita legatis gravari ut haereditas reddatur **inutilis**, alioqui potest detrahere Falcidiam, id est, quartam partem hereditatis ex legatis detrahibilem, aut Trebellianicam, id est, quartam partem ex Fidei commissis detrahibilem, ut haeres habeat saltem quartam partem bonorum defuncti.

Si Legatum aut Fidei commissum sit ad **pias causas**, nec Falcidia, nec Trebellianica detrahi potest. Sola Parochia aut Confessarii depositio de ultimà voluntate defuncti ad pias causas haereditatem obligat in conscientia, dum constat de horum probitate. *Ita Layman hic, aliique.*

CAPUT VI.

De Restitutione, ejus Radice, Causis eam excusantibus, &c.

DE Restitutione in ordine ad Praxim agitur accuratè in hujus Operis Tomo. II. Part. III. Tract. V. cap. 14. infra.

Ne quid aliqua ex parte desit in materia tam necessaria, quaedam hic ad omnimodam Theologi institutionem subjiciuntur.

AD

isde
kin

theo
logia

P. II
P. 5

Ad notitiam fundamentalem *Obligationis restituendi*, sciendum est, quod illa oriatur ex injustitia, quæ fit contra jus alterius. Jus autem alienum dicitur *mobile*, quod abdicari potest à Domino: Jus verò *immobile*, quod abdicari non potest, quale habet Clericus ne percutiatur. Quoad jura mobilia, non potest injuria fieri volenti, potest quoad immobilia, ut fit marito consentienti in abusum suæ uxoris. Idem est de percussione Clerici, licet ipse in eam consentiat, uti patet ex jure Canonico *Cap. Contingit de sent. excom.* ubi ea percussio dicitur injuriosa, etiam non violenta. His tamen non debetur satisfactio, quia consentiendo illam remisit.

Obligatio restitutionis oritur ex violatione solius *justitiæ commutativæ*, non distributivæ. Quia illa sola respicit jus strictum: distributiva enim solum respicit jus fundatum in ratione partis alicujus communitatis, quod non est strictum. Hinc, per se loquendo, non obligatur ad restitutionem qui confert beneficia aut officia digno relicto digniori. Dixi, per se loquendo, quia si tactus sit concursus cum promissione digniores præferendi, tenetur ad restitutionem ex violatione *justitiæ commutativæ* orta ex pacto præcedenti. Similiter si Princeps dignis prætermittis confert officia publica indignis, violat *justitiæ commutativam*, non adversus dignos prætermittos, sed adversus communitatem, cui strictè obligatur de dignis illi providere. Ita Suarez, Lessius, Rebellus, Lugo, Maldernus, alique, Contra Cajet. Vasquez, Molinam, & Aragoniam.

Radices generales restitutionis, duæ assignantur, scilicet, *injusta acceptio*, seu *damnificatio*, & *res accepta*, id est, res ex *justitia* Domino suo restituenda. Ambæ concurrunt in fure detinente rem furtivam; separantur in eo qui rem furtivam emit bonâ fide, eamque nesciens esse furtivam detinet absque ullâ damnificatione activa ex parte sua Domino illata. Pro injuria *transiente*, id est, non damnificante, nulla debetur restitutio, sed tantum aliqua satisfactio, ut pro irrisione, verbis contumeliosis, &c. Obligatus Titulo rei acceptæ, 1. Ad nihil tenetur si res pereat. 2. Tantum tenetur ad fructus extantes, & quatenus ex iis factus est ditior. At verò obligatus Titulo *injuste acceptiois*, tenetur restituere rem aut ejus æstimationem, quomodocumque perierit, 2. Omnes fructus ex ea perceptos. 3. Compensare omnia damna inde secuta. Unde mensura restitutionis ratione rei acceptæ, est quantitas possessionis; ratione *injuste acceptiois*, est quantitas alieni damni. Ita cum D. Thoma, Layman, alique.

Possessor bonæ Fidei, ubi adverterit rem non esse suam, tenetur Domino comparenti eam statim restituere, nec potest pretium à se pro ea datum exigere, nisi datum sit animo rem restituendi Domino suo, ejusque negotium utiliter gesserit. Si bonâ fide rem *consumpserit*, aut alienaverit, ad nihil tenetur, nisi quatenus ex ea factus est ditior; si vendiderit, tenetur Domino comparenti, contractu venditionis rescisso, emptori pretium restituere, ei enim tenetur venditor de evictione, non tamen rei Domino si res vendita reperiri non possit, nisi quatenus ex ea factus est ditior. Quia Dominus rei non est Dominus pretii. Tenetur etiam fructus naturales, ut fœtus animalium, & mixtos, id est, partim à re, partim ab industria provenientes, ut segetes; & fructus civiles, ut re-

ditus &c. restituere, subductis expensis. Quia res qualibet Domino suo fructificat, non tamen fructus industriales. Rem alienam Titulo gratuito à fure acceptam tenetur, per se loquendo, Domino restituere, nisi certus sit fore, ut furi justam ab causam redditam, Domino restituatur: quia in hoc casu Dominus non potest esse rationabiliter invitus.

Potest emptor *bonæ Fidei*, ad recuperandum tantum pretium, *rem furi reddere*, licet sit moraliter certus eam Domino perituram: Quia secluso contractu nec delicto, nemo tenetur rem alienam cum proprio suo damno apud se conservare ut restituatur suo Domino, quia ad id nullum habet jus.

Neque refert, quod emptor rem furi reddendo eam reducat in pejorem statum. Quia hoc non fit directè & positivè, sed tantum negativè, quatenus scilicet ad vitandum damnum proprium, rem delinens in meliori statu conservare. Emptor tamen *bonæ Fidei*, ratione *injuste acceptiois*, probabiliter eo casu tenetur rem Domino suo restituere, uti docet probabiliter, Navarrus, Lessius, alique, contra Sylvestrum, Alensium, Dianam, & alios. De emptore bonæ Fidei assertionem nostram tenet Navarrus, Sylvester, Vasquez, Lessius, Bonacina, Maldernus, Turrianus, Lugo, &c. contra Cajetanum, Sotum, Medinam, Layman, Durium, &c.

Mala Fidei possessor obligatur ad restitutionem rei si extet, & ad ejus valorem si perierit, etiam fortuito, & absque ejus culpâ; idque etiam apud Dominum per injuriam alicujus tertii erat peritura: quia hunc preveniendi ipsius obligationem in se suscipit. Si tamen res casu perierit apud iniquum possessorem, eodem modo absque ullius injustitia apud Dominum peritura, probabiliter ad nihil obligatur in foro interno: Non enim ex re accepta, quia perit: non ex *injusta acceptioe*, res enim æquè erat peritura, adeoque ille non fuit efficax causa damni. Communiter tamen dicitur imponenda ei restitutio in foro externo in pœnam criminis. Ita Navarrus, Lessius, & alii, contra Paludanum.

Fur ad nihil obligatur probabiliter, qui sciens & volens rem alienam consumpsit eo loco & tempore quo aliâ citram *injustitiam* erat certò peritura: Quia in illis circumstantiis res Domino suo nullius erat peritura, ac proinde ejus destructio non est illi damnosa: Secus si fur illam transfulerit in locum ubi erat servanda: Quia tunc erat alicujus pretii Domino suo. Ita Vasquez, Amicus, alique.

Res quæ apud iniquum possessorem *meliorata* est, aut *fructificavit*, cum omni melioratione suâ restituenda est, & cum omnibus fructibus non solum perceptis, sed etiam percipiendis à Domino si rem suam habuisset: quia res Domino suo melioratur & fructificat, ideoque cum his tanquam ad Dominum pertinentibus restitui debet.

Pro *debitorum solutione* servandus est ordo juris posterioris. Hinc 1. Si res extat in specie reddenda est Domino. 2. Debita Titulo oneroso præferuntur debitis Titulo gratuito. 3. Debita certi creditoris præferuntur debitis creditoris incerti.

Causa excusantes à restitutione traduntur infra hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. cap. 14. §. 4.

CAPUT VII.

De Injuria in Corpus, & Famam, & de Furto, iudice, Teste, Reo, Advocato.

De his agit in hoc Opere infra Tract. V. superius citato: hic pauca restant adjicienda.

Occiso sui directa, licita non est ullâ auctoritate humana. Quia illa repugnat charitati erga se, justitiæ erga Rempublicam & erga Deum, qui est Dominus vitæ humanae.

Licet tamen ex justa causa, v. g. ad vitæ conservationem seipsum mutilare, & *indirectè* ad sui necem concurrere, ut abstinendo ab esu carnis humanae, aut idolo sacrificata, item ignem navi injiciendo, aut pulverem nitratum ad nocendum hosti &c. Debent tamen ista fieri ex causa gravi & conducente ad finem independentem à morte directè adhibita. *Sui interfector* jure Canonico privatur Ecclesiæ suffragis, & sepultura, nisi ante mortem dederit signa poenitentiae, vel dubium sit an à se ipso, aut alio fuerit occisus. Ita de navincenta &c. *Lessius, Malderus, aliique*, qui eâ ratione factum Sampsonis excusant.

Pro tuendis *fortune bonis magni momenti*, alioqui amittendis irreparabiliter, licitum est in valorem injustum in actu in actionis defensionè occidere. Quia bona illa honeste sustentationi necessaria, reductivè pertinent ad vitam tuendam. Idem in pari causa de defensione pudicitiae, & honoris tradunt DD. communius.

Qui virginem corrupit, illâ consentiente, non tenetur ad compensationem ipsi faciendam. Quia liberè consentiendo cessit jure suo; nec ejus parentibus, quia nulla illis fit injuria; etsi enim puella sit sub eorum potestate, sicut potest illis invitis nolle nubere, ita & nuptias suas reddere difficiliore. Tenetur autem si per fraudem, metum, aut vim eam ad crimen induxerit, ad omnia damna inde ipsi puellae, ejusque parentibus provenientia; Quia corruptor eorum fuit causa injusta: hæc si non possit compensare aliter quam inito cum eâ matrimonio, tenetur in conscientia eam ducere: & ad hoc determinatè obligatur si sub conditione copulae matrimonii illi absolute promiserit: Nisi forte mala valde gravia ex tali connubio sequerentur. Ita *Sorus, Vasquez, Diana, aliique* communius.

Adulter & adultera, si non fuerit proles ex copula secuta, solum tenentur ad satisfactionem honorariam si innotescat marito. Prole certò secuta uterque tenetur ad compensationem damnorum marito & legitimæ proli inde obvenientium, si fieri possit. In dubio tenetur pro ratione dubii, id enim æquitas postulat. Tenetur autem adulter ad prolem alendam ab anno tertio exclusivè, adultera verò usque ad annum tertium inclusivè, ex l. 9. Cod. de patria potestate.

Licitum non est, *seipsum falso infamare*, nec de vero crimine, ratione scandali, neque etiam de falso, ut si quis ad vitanda tormenta fateatur crimen venefici quod non commisit, atque ita se ipsum mendaciter infamem infamiâ gravissimâ in totam ejus familiam redundante: quod fieri nequit absque peccato saltem veniali mendacii, & mortali detractionis, ideoque tenetur ante mortem id retractare.

Iustas ob causas licita est revelatio peccati gravis occulti, 1. Ad petendum consilium vel auxilium. 2. Ad alterius correctionem idoneam. 3. Ad avertendum

R.P. Arsdæk, Tom. II.

malum commune. 4. Ad propriam defensionem. 5. Ad vitanda gravia tormenta. *Sine causa* verò mortale est illud vel uni aperire, etiam non nominatâ personâ, sed solâ ejus communitate v. g. religiosâ. Quia per hoc injustè fama aliena graviter lædi aestimatur. Ita *Theologi communiter*.

Per singula furta levia multiplicata tunc peccas mortaliter quando per ea intendis etiam à diversis tibi comparare summam notabilem: Tunc enim singula furta sunt executio voluntatis mortaliter malæ circa rem totalem gravem. Imò etiam quamvis id non intendas peccas mortaliter, quando summam gravem complex ad eam advertens: Quia tum causas damnium notabile. Completâ autem summâ notabili teneris eam sub mortali totaliter restituere. Plus tamen requiritur ad summam notabilem quando per majora intervalla, aut à diversis accipitur.

Compensatio occulta, quamvis rarò, aliquando tamen est licita; ut si debitum omninò certum absolute non possit aliter obtineri, aut non nisi ægerimè cum multis molestiis & gravibus incommodis, & sic ut creditor occultè sibi compensans prospiciat ne iterum à debitore idem debitum postea solvatur. Ita de debito certo *Theologi communiter*.

JUDICI licet, quando crimen est notorium, auctor autem occultus, inquirere de auctore in genere: accusatio sufficit ad interrogandos testes ab accusatore productos: ad reum autem de se ipso juridicè interrogandum prærequiritur vel semiprobatio per unum testem, vel infamia, vel indiciorum sufficientia. Judex tamen de uno crimine infamatum non potest interrogare de alio, de quo non est infamatus, nisi sit cum illo priori crimine connexum.

Judex inferior, imò & supremus, debet indicare secundum leges, nisi in aliquo casu particulari prudenter judicetur Legislator aliud voluisse: quia alias periculum esset ne privatis affectibus locus concederetur. Ita Jura communiter.

Tenetur judex publicus se conformare regulæ iudicis publici, quæ sit, scientia publica, hoc sensu, quod non possit contra eam judicare, non quod semper debeat secundum illam etiam quando habet certitudinem de contrario: Obstat enim Superior regula juris divini vetantis ne directè occidatur innocens. Tenetur quidem inferior obedire suo Superiori non evidenter mala præcipienti; sed Respublica non potest imperare Judici ut eum damnet ad mortem, quem judex certò & evidenter scit esse innocentem, & per calumniam oppressum. Quia alioquin ejus præceptum esset manifestè injustum. Unde Respublica non imperat, ut judex procedat secundum allegata & probata, nisi ex præsumptione veritatis, ac proinde quando Judici constat de contrario, præsumptio debet cedere veritati. Opposita tamen multorum Thomistarum sententia cum D. Thoma ut probabilis admittitur, Contra Petrum Navarrum, Adrianum, Panormium, Lyranum, Lessium, Sylvium, Malderrum, Lugo, &c.

Si judex culpabiliter tulit sententiam injustam, tenetur eam revocare, & damna compensare. Si verò inculpabiliter, eam solum tenetur retractare si potest sine suo gravi incommodo: ita communis.

De JUDICE, TESTE, ET ADVOCATO, & quando ad restitutionem teneantur agit in Tomo II. Part. III. Tract. V. post cap. 14.

G 2

ACCE-

rsde
kin

theo-
logia

P. IV

ACCEPTIO PERSONARUM, qua dignior postponitur, est iniustitia mortalix ex genere suo; quia per eam violatur, vel iustitia commutativa, ut in iudiciis, & distributionibus beneficiorum: & officiorum per concursum; vel distributiva & fidelitas in dispensatione bonorum communitatis. Hinc juxta *Rebellum* est mortale in distributione locorum in *promotionibus Academicis* præferre minus dignum digniori, cum ista distributio fiat per oppositionem, sive concursum formalem.

REVS interrogatus, sed non iudicè, non tenetur aperire veritatem; tenetur si iudicè, id est, à iudice legitimo cum præviâ infamiâ, & semiplena probatione. Sunt tamen qui probabiliter dissentiant quando agitur de capite, & est spes evadendi; Quia præceptum de positivè dicendo vero videtur eo casu excedere vires conditionis humanæ. Certè ei licet infirmare auctoritatem accusatoris & testium, aperiendo occulta eorum crimina, fugere è carcere; ejus fores effringere; non tamen inficere vim custodibus. Ita *Theologi communius*.

DE RELIGIONE ET ACTIBUS ILLIUS.

CAPUT PRIMUM.

De Religionis virtute, Oratione, Horis Canonicis, Votis, & Religioso statu.

DE *Horis Canonicis* agitur hic infra Part. III. Tract. IV. cap. 4. *de Votis & Juramento* Tract. V. cap. II. §. 3. *De Superstitione, & vitis oppositis* Tract. V. cap. I. §. 2. Hic principia, speculativa præcipuè ordine suppleantur.

Religio est virtus quæ debitum Deo cultum exhibet. Hinc objectum ejus materiale est Dei cultus, formale hujus cultus specialis honestas.

Religionis actus elicitii sunt volitiones cultus Dei: imperati sunt, ipsi actus divini cultus, scilicet adoratio, oratio, votum, sacrificium, & similes, qui sunt objectum simul & effectus actuum elictorum quibus constituntur in esse virtutis istius speciei scilicet Religionis.

OFFICIUM DIVINUM tenentur recitare Ecclesiastici, etiam Regulares secundum ritum Breviarii Romani reformati, exceptis Ecclesiis & Conventibus in quibus constat aliud officium recitari ex consuetudine 200. annorum, quibus licet tamen Romanum assumere. Omnes etiam obligantur legere Officium Defunctorum die animarum, & Litanias die S. Marci, & triduo Rogationum; non autem legere Officium Defunctorum ut notatur in rubricis, nisi ubi id usum receptum est. Qui nulli Ecclesiæ est adscriptus, sed ordinatus Titulo patrimonii, probabilis tenetur ad ipsum Officium Romanum.

Reliqua practica de Officio sive Horis Canonicis traduntur infra Tract. 4. cap. 4. de Horis Canonicis.

VOTUM est promissio Deo facta de meliori: ad hujus valorem requiritur, 1. Voluntas se obligandi. 2. Advertentia quanta requiritur ad mortale. 3. Libertas. 4. Ea rei promissæ notitia ut non erret circa ejus substantiam, aut principale motivum. 5. Rei promissæ possibilitas, & honestas. Unde non potest esse

materia voti res mala, res indifferens, & res bona quatenus melioris impeditiva. 6. Denique in votente requiritur potestas se obligandi. Hinc vota professionis emissa ante annum ætatis 16. ipso jure sunt irrita.

Qui vovet rem ab alterius voluntate sive factio dependente, tantum tenetur, quantum in se est, procurare executionem: non tamen tenetur iste alteri æquari. Hinc liberi non obligantur votis parentum eorum Religioni offerentium. **Votum conditionale** obligat purificatâ conditione etiam turpi, non antecedente. **Voti impletio** faciendâ est statim moraliter, vel juxta intentionem votentis: Si tamen quidpiam pro nullo determinato tempore absolute voveris, teneris illud exequi cum primùm commode poteris: sic tamen ut ad breve tempus illud differre non debeat mortale censeri.

Obligatio voti definit, 1. Definitione materiæ. 2. Defectu conditionis adjectæ. 3. Irritatione, id est, ablatione obligationis voti ab alterius consensu dependente. 4. Commutatione. 5. Dispensatione. Unde potest simpliciter & directè irritare vota liberorum impuberum gubernationi familiaris officientia, non alio, ut sunt votum castitatis, religionis &c. *Prælati regulares* potest irritare omnia vota à suis subditis emissa post professionem religiosam, excepto voto strictioris ordinis. Item, vota à suo prædecessore, imo & à seipso approbata. Non tamen vota Novitiorum, quæ suspenduntur ante professionem, per quam extinguuntur. Unde si non emittatur professio reviviscunt, nisi de vota dimissorum è Societate ante ingressum emissa.

Potestas irritandi vota subditorum, etiam convenit *Abbatissis*, cum ea potestas non sit jurisdictionis, sed gubernationis. Item, *Maritus* potest irritare vota uxoris repugnantia juri, quod habet in ejus corpus; quæ in istis mulier viro est subjecta. *Pantifa* non potest irritare omnia vota Fidelium, cum eorum voluntates non habeat in omnibus sibi subjectas: Potest tamen ex justa causa cum iis dispensare in votis de facto emissis, cum sit circa res sacras supremus in terris arbiter.

Quilibet potest propria auctoritate, etiam absque causa, vota sua mutare in evidentior meliora, si non sint vota reservata: Hæc etiam reservata potest mutare in votum religionis. Mutare autem in æquale, aut in minus bonum potest solus Superior: Quia talis commutatio est partialis dispensatio, quæ est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed absque aliqua causa, nec licitè, nec validè fieri potest.

Persona in cujus favorem facta est commutatio in æquale vel minus, potest, si velit, redire ad prius votum, non tamen, si propria auctoritate commutaverit in melius. **Votum reale factum uni Ecclesiæ**, & hujus nomine ab aliquo acceptatum, non potest à votente commutari in melius faciendum alteri Ecclesiæ quia prior Ecclesiæ acquisivit jus ad rem voto promissam per illam acceptationem. Si opus in quod facta est commutatio reddatur impossibile non tenetur ad prius votum redire.

Plura practica traduntur infra de VOTO Tract. V. cap. 2. §. 3.

STATUS RELIGIOSUS est status perfectionis per tria vota perpetua acquirendæ ab ecclesiâ approbatus. Ad eum requiruntur, 1. Vota substantialia, ea quæ perpetua castitatis &c. 2. Traditio sui à votente irrevocabiliter

littera Superiori. 3. Approbatio Pontificis ad talem statum in Ecclesia constituendum.

Solemnitas votorum, non est de essentia Religionis. Constat hoc ex Decretis Pontificis Pauli III. Pii IV. & ipsius Tridentini approbantium Societatis institutum, ac præcipue ex Bulla Gregorii XIII. edita an. 1584. quæ incipit *Ascendente Domino*, definitentis, vota simplicia Societatis constituere verè ac propriè Religiosum, æquè ac facit professio. Quia illos, qui ea emittunt æquè ligant religioni, licet non æquè hanc illis obligent. Idem olim viguit in ordine S. Basilii, August. & Benedicti, quod doctè probat *Basilii P. nrius* Augustinianus l. 7. de *Matrim. à C. 12. ad 22.* ubi dicit temporibus Apostolorum omnes Religiones solis votis simplicibus constitisse, & Religiosos votis solutis à suis Prælatiis dimitti potuisse, ut sit in Societate, cujus proinde instituti modus non est novus in Ecclesia.

Illam autem *solemnitas* voti religiosi, consistit in forma quadam fovendi ab Ecclesia præscripta, & reddita efficaci ad varios effectus morales, qui sunt, 1. Votentem adstringere religioni, vinculo utrimque insolubili. 2. Inhabilitare ad matrimonium subsequens, & præcedens ratum dirimere. 3. Reddere incapacem omnis Domini. 4. Solvere cætera vota simplicia. Ex *jure Cap. Scriptura 4. de voto.*

Professio ipsa Religiosa, est emissio voti solemnitis in Religione approbata. Ad ejus valorem requiritur, 1. *Ætas* 16. annorum ex Trid. 2. Annus probationis integer. 3. Libertas à coactione, fraude &c. 4. Animus profitendi. 5. Consensus Superioris. 6. Ut profitens sit sui juris, liber, &c. Eadem requiruntur ad valorem votorum *simplicium* Societatis.

Qui emisit professionem invalidam potest juxta *Trid. Sess. 15. c. 10.* reclamare intra quinquennium à die professionis, non post, nisi prius defuerit reclamandi potestas. Professio Religiosa ex Declaratione varia, delet omnia peccata ante commissa quoad pœnam, quod extenditur ad vota simplicia Societatis: De quo *Salus Suarez de Relig. Pellicariis &c.*

Pontifex dispensare potest in voto solemniti castitatis Religiosæ, quia tota vis & solemnitas quam habet professio, est ab Ecclesia. Patet 1. ex Bonifacio VIII. & ex Bulla Gregorii XIII. 2. Quia Pontifices in hoc voto sæpe dispensarunt, ut cum Ramiro Rege Aragonie monacho alisque apud Lessium, Malder. &c. & recentius cum Duce de Joicense Capucino. Non potest tamen dispensare cum monacho in sensu composito, quod solum volunt *Innocentius III. Cap. cum ad monasterium* de statu Monachorum, & alii doctores rem Deo consecratam non posse defacrar. *Charact. Sacerdotalis* est indelebilis, & ideo initiatus Sacerdotio auctoritate Pontifici fieri nequit ex Sacerdote non Sacerdos. Ita ex Theologis Societatis, aliisque docent plurimi de voto solemniti, Contra *Sotum, Capreolum, Sylvestrum, Estium, Sylvium, & alios favente his ut videtur D. Thoma Quæst. 189. Art. 3.*

Per votum *Obedientia* Religiosus obligatur, 1. Ad servandam Regulam in sua religione receptam. 2. Ad obediendum Superiori, & quidem sub mortali dum utitur his terminis; præcipio tibi in nomine Domini, in virtute S. Obedientie, aut similibus. In dubio præsumptio stat pro Superiore, adeoque illi obediendum est.

Per votum *Castitatis* tenetur abstinere ab omni a-

ctu castitati repugnante, idque sub mortali ex vi voti. Per votum *Paupertatis* tenetur nihil habere, & absumere, etiam extra suum monasterium, tamquam proprium, seu independentè à Superiore, & hoc etiam sub mortali peccato Sacrilegii in materia gravi. Per se loquendo, illud censetur grave in materia voti, quod est grave in materia furti. Varia repugnant paupertati in una Religione, quæ non in aliis, pro consuetudinum varietate. Religiosi professi successione in hæreditates jure communi sunt incapaces, & monasteria eorum nomine ex jure Belgico.

Plura præctica traduntur infra DE VOTO Tract. V. Cap. II. §. 3.

CAPUT II.

De Beneficii Ecclesiastici Natura, Acquisitione, amissione, Dominio, &c.

ECCLESIASTICUM BENEFICIUM definitur, ejus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesie, propter aliquod officium spirituale auctoritate Ecclesie constitutum. Unde ejus defectu Castellorum capellania non sunt Beneficia, nec, per se loquendo, obligant ad Horas. *Seculare* beneficium est, quod secularibus, *Regulare* quod regularibus ex sua institutione confertur, unde nec *Seculare* Regularibus, nec contra confertur potest absque dispensatione: in dubio præsumitur *Seculare*. *Simplex* dicitur, quod nullam habet præminentiam, nec jurisdictionem, ut *Canonicatus*: *Duplex* quod hæc omnia aut eorum aliquid habet, ut *Papatus, Episcopatus* &c. *Titulare* quod in Titulum perpetuum confertur, unde non potest auferri absque gravi causa, tale ferè est quodlibet beneficium *seculare*.

Olim Clerici per modum unius communitatis simul in communi vivebant sub Episcopo sibi, & singulis necessaria distribuent: unde tunc nullum habeant Dominium redituum sui Beneficii. Nunc habent Dominium bonorum patrimonialium, & quasi patrimonialium, id est, acquisitionum tamquam stipendium celebrationis &c. item illius partis proventuum sui Beneficii, quæ ipsis est necessaria ad honestam sustentationem. Probabilius videtur eos etiam esse Dominos partis *superflue*, cum jura absolute eis tribuant dominium fructuum sui Beneficii, nihil distinguendo inter partem necessariam & non necessariam. Deinde, Pars illa non est quoad Dominium, Ecclesie in communi, nec Pauperum; ergo Beneficiorum. Ita recentiores communiter, *Sotus, Covarr. Azor, Molina, Lessius, Sylvius, Wigers, Malderus*, Contra plures *Canonistas* & Theologos antiquiores.

Clerici tamen *Beneficiati* obligantur sub mortali partem fructuum congruè sustentationi superfluum Pii causis applicare; non tamen ex Justitiâ, sed ex Charitate, & obedientia, ex qua non oritur obligatio restitutionis in Beneficiatis de ea aliter disponentibus, nec in eorum hæreditibus: Quia ejusmodi obligationem Ecclesia numquam declaravit, nec imponenda est, nisi de ea constet, cum in dubio melior sit conditio possidentis. Unde cum Concilia & PP. dicunt bona Ecclesiastica esse res Dei, Patrimonium Christi, &c. loquuntur de illis ante eorum divisionem,

vide
kin

theo
logia
P. II

nem, & de immobilibus, & mobilibus quæ sunt Ecclesiæ in communi, ut sunt vasa argentea, &c. Cum vero S. Augustinus, Hier. alii PP. expressè dicunt, Clericos esse fures aut Sacrilegos si illis ultra necessitatem utantur, vel loquuntur de obligatione charitatis ad usus Pios, vel per exaggerationem, qualiter S. Hier. loquitur etiam de Secularibus cleemosynas non erogantibus. *Ita plurimi hic apud Dianam, & favet D. Thomas* Quæst. 185. Art. 7.

Ecclesiastica bona immobilia, & mobilia pretiosa, alienari non possunt sine iusta causa, & solemnitate. Causa iusta huiusmodi alienationis sunt, 1. Urgens necessitas. 2. Pietas. 3. Evidens utilitas. Solemnitas ad eus valorem requisita consistit in his, 1. Debet eâ de re tractatus fieri in Capitulo. 2. Debet accedere consensus majoris partis Capituli. 3. Debet intervenire consensus Episcopi, vel Pontificis, ac Regis, quibus deficientibus invalida est etiam in foro externo, nisi sit res modica, ac pertinens ad mensam Prælati, qui absque solemnitate potest alienare mobilia non pretiosa, & renunciare juribus acquirendis, non tamen acquisitis. Papa non potest prohiberi alienare bona Ecclesiæ, cum non sit eorum Dominus, sed solum administrator. Ita ex variis Juris Canonibus deducit prædicta Lessius, Layman, alique.

Si Beneficiatus omittat Horas Canonicas post 6. menses à possessione, tenetur ad restitutionem, secus si ante: Tunc tamen peccat mortaliter contra Religionem, non contra Iustitiam; Quia non videntur fundatores voluisse obligare sub tanto onere. Horas negligens per 6. menses à possessione, Beneficio privandus est: Habens plura Beneficia ad horas seorsim sufficientia plura peccata committit, & tenetur ad restitutionem fructuum, pro rata temporis, fabricæ, vel pauperibus loci faciendam: Potest tamen sibi retinere partem proportionatam officiis non omittis, v. gr. Sacramenta ministrandi, Beneficio annexis, præsentia in Choro &c. Ita hic docet Layman, alique.

Residentia, est assiduitas commorationis in loco beneficii animo præstandi alicujus servitii Ecclesiastici. Ad eam tenentur habentes curam animarum ex præcepto divino à Pontifice indispensabili: Possunt tamen ex causa Episcopi singulis annis abesse ad 3. menses, non ultra, aliâ per se loquendo, peccant mortaliter, & tenentur ad restitutionem: Parochi verò per duos, Canonici possunt abesse per tres menses, sic tamen ut distributiones non faciant suas. Privantur si absint diutius, primo anno dimidiâ parte fructuum: Secundo omnibus istius anni fructibus. Omnia Beneficia de jure communi ad residentiam obligant, sunt tamen quædam ex fundatione aut consuetudine libera ab ista obligatione. Colliguntur prædicta ex Trident. Sess. 24. Cap. 12. aliisque.

Beneficia acquiruntur 6. modis, 1. Præsentatione & institutione: Præsentatio etiam à Laicis fieri potest & confert jus ad rem; institutio à solis Ecclesiasticis. 2. Electione quæ propriè locum habet in Prælaturis, & parit jus ad rem. 3. Postulatione, ad quam consentire debent duæ partes tertiæ: non tribuit jus ad rem, adeoque est revocabilis: & Confirmatione, quæ est beneficii collatio in eum, qui electus, vel postulatus est. 4. Collatione libera, id est, quæ procedit ex mero conferentis arbitrio. 5. Resignatione in favorem secuta collatione. 6. Permutatione, dum accedit Superioris approbatio.

Jus Patronatus est jus præsentandi aliquem ad beneficium vacans; tribus modis acquiritur, 1. Fundatione, seu donatione fundi, in quo ædificata est Ecclesia. 2. Eiusdem ædificatione. 3. Donatione ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ. Ex his Titulis, possunt ejusdem beneficii plures esse Patroni, qui conveniant de præsentatione alternatim faciendâ. Tituli illi rectè exprimuntur hoc versiculo.

Patronum faciunt, jus, ædificatio, fundus.

Patronatus Ecclesiasticus convenit personæ Ecclesiasticæ, Laicus personæ laicæ. *Jura Patroni sunt, 1. Præsentandi. 2. Honoris in processionibus. 3. Defensionis Ecclesiæ. 4. Alimentorum in casu inopie. Transferitur hoc jus, 1. Successione hereditariâ. 2. Donatione. 3. Permutatione. 4. Venditione Domini cui annexum est jus patronatus.*

Episcopus est *ordinarius collator* omnium beneficiorum suæ diocesis, tam patronatorum, quam liberorum; sæpe tamen ex privilegio hoc jus competit aliis. *Pontifex* verò cum sit supremus Princeps & dispensator bonorum Ecclesiasticorum, est collator omnium Beneficiorum tribus modis, 1. Jure preventionis, id est, quando alicui confert gratiam expectativam ad Beneficium primò vacaturum. 2. Jure concursus, id est, quando confert aliquod Beneficium vacans, etiam nullâ interveniente Ordinarii negligentia. 3. Jure devolutionis, id est, quando ex juris dispensatione ob aliquam collatorum culpam jus conferendi ad Papam devolvitur. Rarò jure illo concursus vitur Pontifex, ad vitandam confusionem; sed ejus loco in variis Ecclesiis sibi servavit certos menses, ceteri Ordinarii relicti.

Capitulum regulare, & seculare, seclusis censuræ impedimentis, habent jus electionis, in qua servanda est forma Canonica, juxta quam vocandi sunt habentes jus eligendi etiam absentes, præsentium qui ob justam causam accedere non possunt, eligendum est suffragium.

Tribus modis fieri potest electio, 1. Per scrutinium, id est, collectionem suffragiorum, in qua necesse est ut major ac sanior Pars Capituli in eundem consentiat. 2. Per compromissum, id est, per potestatem eligendi uni vel pluribus commissam à Capitularibus. 3. Quasi per divinam inspirationem.

Ad capacitatem beneficii requiritur, 1. Thorus legitimus. 2. Clericatus. 3. Ætas competens. 4. Celibatus. 5. Libertas à censuris. 6. Probitas, scientia &c. Dispensatio Pontificis illegitimos reddit capaces cæcivis Beneficii. Episcopus solum potest cum illis dispensare ad minores ordines, & ad Beneficia simplicia, quibus non est annexus ordo Sacer. Constant hæc ex juriis dispositione, De quibus nos plura supra Tomo II. Part. III. Tract. I. in fine, circa Ecclesiasticis Munia, Beneficia, &c.

Clericatus seu *primatonsura* est necessaria, sic ut si deficiente collatio Beneficii sit nulla. Ordo quem Beneficium ex suâ institutione requirit, debet suscipi intra annum, quod si beneficiatus omittat, peccabit mortaliter, poteritque ab Ordinario privari Beneficio. Ad *Episcopatum* requiruntur, 1. Ætatis anni 30. 2. Subdiaconatus. 3. Ut eo suscepto intra tres menses fiat consecratio, sub poena jacturæ fructuum & Episcopatus, si ultra tres alios menses negligatur. Ad *Abbatiam, Decanatum*, & similes dignitates requiruntur anni 25. saltem inchoati, uti ad Beneficium

etiam parochiale. Ad Beneficia *simplicia* requiritur Annus 14. saltem inchoatus: & ad Canonicatum Ecclesie Cathedralis ordo sacer, & annus 21. Ut *Monialis* sit capax Abbatie requiritur ut habeat annos ætatis 40. & 8. annis à professione in monasterio laudabiliter se gesserit. Ipso jure vacant Beneficia per *matrimonium* validè contractum, & per *professionem*, id est, per vota religiosum constituenta: Unde eorum resignatio ante finem Novitatus ritè facienda est.

Quæstiones alie circa acquisitionem, amissionem, permutationem BENEFICII Ecclesiastici, traduntur in hoc Opere infra Tomo II. Part. III. Tract. I. & præcedentibus. De SIMONIA circa Beneficia Ecclesiastica, & alias res sacras agitur ex professo hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. Cap. 12. in fine.

Hæreses & Errores.

Contra hanc Secundam Secundæ Theologiæ partem, recensentur cum suis Auctoribus, ac Refutatione, in fine Tomi I. hujus Operis sub hoc Titulo, *Notitia Generalis Dogmatum ab Ecclesia Damnatorum*, ordine Alphabeticò, sub his Titulis in particulari. *Concilium, Fides, Deus, Christus, Ecclesia, Evangelium, Apostoli, Hæreticus, Papa, Sacerdotium, Scriptura sacra, &c.*

Item, de Fide, Spe, Charitate supra Part. II. pag. 144. Item, de Justitia &c. in Titulis *Bellum, Inimicus, Injuria, Index, Juramentum, Lex, Mendacium, Occisio, Restitutio, Simonia, Tyrannus, Usura*, supra in *Notitia Generali* inchoanti pag. 144.

Item, de Jure & Injuria, supra Part. II. pag. 140.

TERTIÆ PARTIS PARS PRIMA

DE INCARNATIONE VERBI DIVINI.

§. I.

Incarnationis convenientia, necessitas, effectus, proprietates &c.

DE hoc *Incarnationis* mysterio, Quærit D. Thomas in summa Part. 3. Art. 1. *An fuerit conveniens verbum divinum incarnari?* Respondet affirmativè, uti & alii Theologi. Quia per Deum in carne visibilem cognoscuntur attributa divina per se alias invisibilia, v. g. Dei bonitas, justitia, sapientia, &c.

Neque dicas assumendo naturam humanam assumi etiam ejus imperfectiones, adeoque peccabilitatem.

Resp. enim, posse assumi imperfectionem sive malum pœnæ, non assumendo malum culpæ, cum culpa à malo pœnæ separabilis sit, & Dei infinitæ sanctitati repugnet.

Quærit idem art. 2. *An necessarium fuerit Verbum Divinum incarnari?*

Resp. Non fuisse necessarium *simpliciter*. Quia potuit alius viis ac modis Deus finem suum assequi, fuit tamen necessarium *secundum quid*, scil. ut melius eum assequeretur, ad fidem, spem, charitatem, sui que communicationem, & malorum remotionem. An sine peccato originali Verbum incarnatum fuisset, infra dicemus.

Purus homo non potuit satisfacere pro tota natura humana. Quia peccatum est malitiæ infinite.

Quærit art. 4. *An incarnatio facta sit principaliter ad delendum peccatum originale, an ad delendum peccata actualia?*

Resp. Ad originale principaliter, quia peccatum illud est majus *extensive*, scil. ad omnes; quamvis actualiale sit majus *intensive*, quia est magis voluntarium, utpote propria singulorum peccantium voluntate commissum.

Quærit art. 8. *An Unio Verbi sit idem quod assumptio?*

Resp. negativè. Quia natura divina rectè dicitur unita, non tamen assumpta. Nam unio importat relationem, sed assumptio denotat actionem vel passionem.

Hinc Pater & Spiritus Sanctus uniunt, sed non assumunt, Filius unit, & assumit. Item, Natura Divina est unita, non tamen assumpta.

Quærit ulterius. An unio Verbi divini ad humanitatem, facta sit in Natura sive essentia, an in Persona divina?

Respondent cum D. Thoma *Quæst. 2. Art. 2.* Theologi, factam non esse in Natura; sed in Persona. Quia Natura significat essentiam speciei, Persona totum habens naturam tamquam partem formalem, & sui perfectivam: ideoque ad hanc dicitur immediate facta unio hypostatica, unaque esse in Christo persona, unumque suppositum.

Persona, hypostasis, subsistentia non distinguuntur conceptu intrinseco, sed tantum connotato.

Assumi potuit à Verbo hypostaticè natura Angelica. Item, natura irrationalis v. gr. leonis assumi potuit in unitatem suppositi, etsi ea non videret Deum. Potuerunt etiam assumi duæ humanitates, aut una humanitas cum natura Angelica. Non ideo tamen necessariò dicerentur illæ duo homines, sed unus cum duplici humanitate, uti docent Theologi communiter.

Non potest hypostaticè assumi natura habens, & simul retinens propriam subsistentiam, uti nec ab humanitate Christi ea retinetur.

Quoad *Meritum Incarnationis*. Nec humanitas Christi, nec ipse Christus de factò illam meruit, etsi absolute potuit per opera subsequenta. Nec Patres eam meriti sunt, aut potuerunt mereri de condigno: quamvis poterant mereri de congruo illius circumstantias ut fieret tali tempore &c.

Virgo etiam *Deipara* non meruit de condigno, sed tantum de congruo *maternitatem* Christi. Ita de merito communiter Theologi.

Quoad *Gratiam in Christo*. Fuit in illo gratia habitualis, & ejusdem speciei cum gratia nostra. Illa de lege ordinaria magis augeri non potuit: quamvis potuerit absolute. Ex vi istius gratiæ non potuit Christus dici filius Dei Adoptivus: quia non erat Persona divinitati extranea, quod requirit ratio adoptionis.

Fides

inde
kin

theo
logia

Fides non erat in Christo, ut illa dicit assensum obsecurum rebus à Deo revelatis præstitum; fuit tamen fides in Christo alio sensu multiplici.

Gratia excitans & adjuvans de facto in Christo non fuit: cum illa non egerit: etsi ad actus supernaturales indigerit concussu generali ejusdem ordinis supernaturalis.

Scientiam beatificam in hac vita habuit, quamvis non habuerit gloriam corporis nisi post resurrectionem. Per illam scientiam non videbat in Deo omnia possibilis: quamvis per illam videret quidquid novit Deus scientiâ visionis, non tamen eadem claritate. Habuit etiam scientiam per se infusam supernaturalem à beatifica distinctam. Cognitocebat quoque cogitationes cordium, & futura contingentia ab hominum libertate dependentia, uti sapius in Scripturis indicatur.

Voluntas in Christo duplex admittenda est, divina scilicet & humana. Nec non liberum arbitrium tam quoad potentiam, quam quoad actum. *Præceptum* etiam moriendi liberè acceptavit: quamvis non posset illud absolutè omittre, supposito quod præceptum fuerit absolutum: quod cum illius libera implementatione fuisset conciliant Theologi.

Meritum in Christo propriè fuit per varios actus, uti per actum amoris Dei qui sequebatur scientiam illius infusam.

Meritis sibi gloriam corporis, nominis sui exaltationem, impassibilitatem animæ, resurrectionem, ascensionem, adventum ultimum, & quidquid in laudem illius factum est aut fit à creatura rationali. Non tamen meruit gloriam animæ, aut gratiam sanctificantem: quia necessariò illi competeabant ratione unionis hypostaticæ.

Fomes peccati à Christo aberat tam in actu primo quam secundo. Uti & *ignorantia* positiva, aut *error* in intellectu: quia non consistebant cum statu corporis & animæ divinitati unitæ. Nec refert quod in Scriptura aliquando dicatur quædam admirari: hoc enim non importat quod simpliciter ea ignoraret, sed quod essent ipsius experientie insolita.

Christus fuit verè *Rex*, sic ut habuerit regiam potestatem, & Dominium radicale in omnes res mundi in actu primo, quamvis in actu secundo illam non exercuerit, nisi in paucis. Hanc enim potestatem ratio filiationis Dei per unionem ad Verbum verè importat.

Non rectè dicitur Verbum divinum *prædestinatum* ut esset homo, sed bene esse prædestinatum sive decretum ut fieret homo: nempe per unionem ad naturam humanam.

Adorari potest *Humanitas* Christi eadem adoratione latriæ quoad substantiam quâ adoratur ipsum Verbum divinum. Sed cum hoc discrimine, quod Verbum ratione sui adoratur, *Humanitas* autem ratione Verbi sibi per unionem communicati.

Quo modo Imago Christi possit adorari, & imagines Sanctorum possint coli, traditur supra in Tomo I. Tract. II. Cap. 12. pag. 79.

§. II.

Incarnationis substantia, unio, meritum, motivum, &c.

Primò dicendum, per Unionem hypostaticam duas esse in Christo naturas in Persona Verbi subsisten-

tes, naturam scilicet divinam & humanam, sine ulla Naturarum, Voluntatum, aut Operationum confusione: remanentibus etiam post unionem Proprietatibus utriusque naturæ. Quod constat ex Concilio Calcedonenſi sub Leone Magno anno 451. ubi definitur *Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum esse, numquam sublati à differentiâ naturarum propter unionem, juxta illud Joannis primo: Et verbum caro factum est.*

Secundò, Unionem Verbi incarnati factam esse in Persona, sic nempe ut compositum resultans ex utraque natura sit una Persona, adeoque in Christo unicum esse Suppositum. Ut definitum est in Concilio Ephesino sub Cælestino Pontifice.

Tertiò; ex eodem dicendum, *Humanitatem* Christi fuisse propriè, physicè, & personaliter unitam Verbo, & non tantum habuisse cum eodem conjunctionem extrinsecam, moralem, aut accidentalem per amorem, & concordiam voluntatum, & operationem rerum mirabilem, ut volebant Nestoriani.

Quartò, quoad Sanctitatem & impeccabilitatem naturæ humanæ in Christo: Certum est inter Theologos; primò Christum de facto numquam peccatum qualecumque admisisse: & hoc de fide est et illo Petri 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolens in ore ejus.* Secundò certum est etiam Christum non potuisse peccare in sensu composito, id est, remanente unione. Tum quia fuit beatus à primo conceptionis suæ instanti, cum beatitudine autem non consistit peccatum. Tum quia ex vi unionis hypostaticæ communicatur humanitati Christi sanctitas Verbi infinita, exclusiva omnis peccati.

Porrò, *Quæstio Theologica* est, An potuerit etiam absolutè in sensu diviso unionis humanitas peccare: quod fieri non potuisse docet communis consensus Patrum & Theologorum apud Suarez hic *Disputat. 32. Sect. 2.* & Valquez *Disputat. 61. Capite 3.*

Quintò, Dicendum cum D. Thoma, & meliori parte Theologorum, Unionem hypostaticam esse aliquid realiter distinctum à natura divina, & humana. Ita docet etiam Scotus, Suarez, alique communiter, Contra Nominales, & aliquos Recentiores, Quamvis ipse Occamus Princeps Nominalium ab illis in hoc dissentiat in Tertium, *Dist. 1. quæst. 1. Dico, inquit, quod unio addat aliquid ultra extremam unitatem, quæ hic non potest evadere per negationes, & connotationes.* Rationem assignat D. Thomas, *Quia potest esse Verbum, & hæc Christi humanitas, sic tamen ut humanitas non sit unita Verbo: ergo illa duo esse inter se unita importat aliquid ultra humanitatem & Verbum.*

Sextò dicendum, *Actiones* Christi meritorias habuisse vim merendi & satisfaciendi in actu primo extensivè infinitam, sive valorem sufficientem ad præmium & satisfactionem infinitam. Ita cum alius Suarez hic *Disp. 1. Sect. 4.* qui docet vim illam infinitam provenire à Sanctitate increata Verbi, quæ cum sit infinita, & humanitati unita, actiones Christi infinitè dignificat. Quantò autem persona est dignior, tantò majus præmium ipsius actioni, & obsequio respondet. Hinc sequitur Christum pro peccatis humani generis non tantum condignè, sed etiam copiosè, & abundè satisfecisse. Et patet ex Apostolo ad Ro-

ad Rom. 5. *Non fecit delictum ita & donum . . . ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.*

Septimò, quoad causam sive motivum cur debuerit Verbum divinum incarnari; Dicendum, causam principalem fuisse Reparationem generis humani, & Dei gloriam ex ea convenientem. Patet ex Symbolo Nicæno, *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælo.* Probabilis est sententia Scoti cum pluribus aliis, Christum venturum etiam Adam non peccasset, sed in carne impassibili, ut etiam in illo statu esset Caput, & causa meriti omnium electorum. Sed communior est opinio D. Thomæ, venturum non fuisse nisi dependentem à peccato. Quia Scripturæ passim insinuant peccatum, & maximè originale, fuisse motivum principale Incarnationis.

Cæterum, cum peccatum mortale, Contra Deum infinite dignitatis, sit aliquo modo malitiæ infinite, pro condigna illius satisfactione necessaria erat Persona dignitatis infinite qualis erat Christus cum esset homo, & simul Deus. Et hinc ulterius sequitur, nullam potuisse dari puram creaturam, quantavis supernaturali gratiâ ornatam, cui possibile foret pro peccatis humani generis ex rigore justitiæ satisficere.

Porò supra Tom. I. Tract. I. cap. 5. demonstratur, quamam sit vera Christi Ecclesia in qua salus per eum potest obtineri, ex ipsius Christi promisso infallibili, Ecclesie Romanae antiquitate, unitate, amplitudine, sanctitate doctrinæ, & gloria Miraculorum, qua in Ecclesia Romana, non alibi persistunt.

§. III.

Communicatio Idiomatum.

Communicatio hæc Idiomatum est prædicatio reità proprietatum & actionum humanarum Christi de Deo, ac vicissim divinarum de homine. Est certè maximi momenti talium prædicationum notitia in hoc mysterio admodum sublimi, in quo si quis in docendo, aut prædicando propositionem aliquam imperite proferat, summæ insectiæ faciliè redarguitur.

Dicendum igitur primò, Communicationem Idiomatum in Christo necessariò admittendam. Quia cum Verbum sit unitum Humanitati, sequitur etiam naturam divinam & humanam unitas esse in Verbo in unitate personæ, uti supra in §. 1. & 2. ostendimus. Unde fit ut de eadem persona duæ naturæ, & earum proprietates in concreto prædicentur. Hinc resultat in Christo duplex idiomatum prædicatio.

II. Ex prima illa duplicis naturæ Communicatione in unica persona, vera est hæc propositio, *Verbum est Deus, & illa, Verbum est homo.* Item, quia Verbum est Deus, vera est illa propositio, *Deus est homo,* in qua etiam nomen Deus videatur supponere indeterminatè pro subsistente in natura divina, non tamen verificatur nisi de Verbo.

Illà propositio, *Deus est homo,* differt ab his, *Jesus est homo, & Christus est homo.* Quia Deus, Jesus, & Christus significant quidem ibi personam, sed diversimodè, quatenus scilicet Deus significat Verbum ut suppositum naturæ divinæ, Jesus ut suppositum naturæ humanæ, Christus verò ut suppositum utriusque. Unde etiam sequitur primam istarum propositionum esse contingentem, & duas aliasse necessarias.

Vera etiam est hæc propositio, *Deus factus est homo,* non tamen admitti solet illa, *Homo factus est Deus.* Quia vox, *homo,* supponit pro persona, in Christo autem nulla alia est Persona præter Verbum, quod nunquam incepit habere divinitatem, hinc propriè dici non potest, quod homo factus sit Deus.

Alterà est Communicatio Idiomatum ex *Proprietatibus* utriusque naturæ divinæ & humanæ. Hinc verè sunt hæc propositiones, Christus est æternus, & temporalis, & finitus, & infinitus, &c. Nempe ratione diversarum naturarum, scil. divinæ & humanæ.

Dicendum non est simpliciter, *Christum esse creaturam,* sed tantum cum addito, secundum humanitatem.

Dici tamen simpliciter potest, *Christum esse passum, mortuum, ac sepultum.* Quia periculum non est quod de Christo ratione Personæ divinæ propositiones istæ intelligantur.

Dicendum porò, Etiam Prædicata quæ conveniunt naturæ divinæ communicentur cum humana in propositionibus illis in *Concreto* expressis, Non ideo quæ conveniunt Divinæ dici possunt de natura humana in *Abstracto*, aut contra. Unde etiam ob unitatem suppositi subsistentis in natura divina & humana rectè dicatur, Deus est homo, & Homo est Deus: Item certo sensu, *Deus est passibilis, Homo est impassibilis,* Non tamen ideo dici potest, divinitas est humanitas, aut, divinitas est passibilis, aut humanitas est divinitas, aut humanitas est impassibilis.

Errant in his magnopere Lutherani dum docent, proprietates naturæ Divinæ esse formaliter communicatas humanitati, uti dum dicunt, sicut Verbum, ita & Christum esse *ubique*, undè & dicti Ubiquistæ. Sed præter alia absona, inde sequeretur Christum non potuisse ad alium, aliumque locum moveri, cum supponatur esse ubique. Atque ita nec natus fuisset in præsepio, nec suspensus in Cruce, nec fugisset in Ægyptum, nec è terris ascendisset in cælum, &c.

Quædam huc conducentia traduntur hic supra de mysterio Trinitatis §. 1. & 2. pag. 13.

Hæreses & Errores.

Circa totam Incarnationis materiam declarantur variae Hæreses in hujus Operis Tom. I. Part. II. post Controversiam X. §. 5. 135.

Item supra in Notitia Generali Hæresum Verbo Christus, &c. pag. 148.

Porò, Christum pro omnibus etiam Reprobis mortuum esse & orasse: Item pro omnibus gratiam & auxilia ad salutem sufficientia impetrasse, fufius probatur in eodem Tom. I. Tract. II. pag. 65. §. 2. Et de Gratia sufficienti, Controv. 5. pag. 124.

inde
kin

theo
logia

D. IV
P. 13

TERTIÆ PARTIS PARS SECUNDA DE SACRAMENTIS.

DE singulis Sacramentis in genere & specie tractatur ex professo in huius Operis Tom. II. Part. III. à Tractatu II. usque ad Tractatum V. qui est de Præceptis: & Tract. I. fusi de Atritione in Sacram. penitentia. Item, de Sacramentis singulis contra Hæreticos, sive Sæctas varias, in Part. I. Tract. II. cap. II. pag. 67. pag. 72. pag. 78. & sequentibus. Cap. 3. &c. de Eucharistia, Missa, Communione sub utraque specie, & Confessione Sacramentali, pag. 70.

Hic tantum restant addendæ in singulis quædam Quæstiones præsertim speculativæ ad perfectum Theologiæ universæ complementum, servato materiæ consuetu in Scholis decursu.

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

IN statu Naturæ integræ, sive Innocentiæ defacto nulla fuerunt Sacramenta. Est Theologorum sententia communis. Ratio est, quia Deus prævidit statum Innocentiæ in Adamo & Eva brevissimo tempore duraturum; ergo non est credibile pro illo statu instituisse Sacramenta quorum nullus futurus erat usus: cum etiam in Genesi ubi agitur de primorum Parentum creatione ac statu, talium Sacramentorum mentio non reperitur.

Dices, matrimonium Adam & Evæ vocari videtur Sacramentum ad Ephes. 5.

Resp. Sacramentum ibi latius sumi pro quovis signo rei sacræ; nec ullam sanctitatem per se tunc attulit matrimonium, nec postea usque ad Christum, unde nec Sacramentum fuit, quod est signum suo usu sanctificativum.

Sed queritur porro, An fuisset institutio & usus Sacramentorum in statu naturæ integræ si status ille perdurasset?

Resp. Probabilius illa non futura, etsi hominum genus in eo statu perseverasset. Ita D. Thom. q. 61. a. 2. pluresque Theologi, quos citat & sequitur *Amicus disp. 3. n. 14.* Contra *Suarez, Lugo &c.* Probat, quia licet Deus possit velle quod est minus conveniens, v. g. non creare mundum, quamvis creare sit bonitati ejus convenientius; ex eo tamen quod nunc sciamus Deum in isto statu daturum fuisse ordinariè homini alia dona spiritualia supernaturalia independentè à rebus corporeis, probabiliter inferimus illum ad hoc nunquam usurum fuisse Sacramentis illis sensibilibus.

Dices, Permanente in statu Innocentiæ toto humano genere potuissent aliqui in particulari peccare; ergo pro his fuisset institutum aliquod remedium, quo resurgerent, ergo aliquod Sacramentum: illi enim per peccatum excidissent jam è statu Innocentiæ, & incidissent in statum illi similem in quo nunc homines versantur.

Resp. Concessio ant. (cum gratis asseratur Adamo

non peccante omnes homines confirmandos fuisse in gratia, contra auctoritatem *D. Thom. 1. part. q. 96. a. 2.* ac fere omnium Theologorum) negando tamen consequentiam. Quia posset esse in illo statu remedium peccati absque Sacramento, nam & Adam post peccatum sine Sacramento justificatus fuit, & multi alii in natura lapsa, absque usui Sacramenti per solum actum contritionis justificantur, quale remedium potuissent & lapsis illis sufficere.

In statu naturæ lapsæ, suppositâ voluntate Dei de illa salvanda per fidem Christi redemptoris necessariam, vel omnino convenientius fuit institui Sacramenta.

Probat, quia in hoc statu fides Christi redemptoris sine aliqua externa revelatione facta per res corporeas haberi nequit: in statu verò innocentie Deus independentè à rebus corporeis, scientiam, alia que dona spiritualia infundebat hominibus, sicut & Angelis, de hoc enim statu ait Apostolus ad *Rom. 10.* quomodo credent ei quem non audierunt? Ergo convenientissimum erat ut ceremoniæ huic fidei obediendæ conjuncta esset singularis aliqua utilitas obeuntis; utilitas autem illa debuit esse non corporalis, quia res sacræ non debent ordinari ad quæstum aut commodum corporis; ergo utilitas spiritualis, consistens in aliquo Sanctitate usu Sacramentorum conferenda.

Tempus legis naturæ dicitur illud, quod fuit à peccato Adami usque ad legem Scriptam, quæ data est per Moysen, non quod homines illo tempore nullam aliam legem, aut præceptum à Deo quam ipsam naturam rationalem accepissent (statim enim post diluvium præcepit Deus hominibus *Genesios 9.* ne carnem cum sanguine comederent, quæ erat lex positiva) sed quod nulla esset Dei lex scripta, hominesque regerentur solis naturæ legibus, paucisque præceptis divinis, retentis per memoriam, ac traditionem.

Pro justificatione parvulorum in statu legis naturæ, non requirebatur applicatio aliqua externa, quæ haberet, verbo vel facto, sed sufficiebat fides ab aliis illis applicari actu interno. Ita post *Bonaventuram, Richardum, Dominicum Sotum, & alios, Vasquez, Disp. 165. Cap. 3. & Huviado, Disp. 3. difficultate. 4. q. 2. a. 9. quæstiuncula 2. & in 3. parte q. 7. a. 4. ad 2.* Quia Patres, ex quibus solis habemus ea quæ de justificatione parvulorum in lege naturæ novimus, non requirunt signum externum, sed sola tali fide parentum ajunt eos solitos justificari. *Gregor. lib. 4. moralium cap. 30.* quod, inquit, apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii. Ita & Patres alii.

Dices, Fides adulti non potuit prodesse parvulo, nisi illi applicaretur; atqui hæc applicatio fieri debebat per ceremoniam externam circa ipsum parvulum, ergo &c.

Respon-

Respondeo, negando minorem, applicari enim fidem huic parvulo, nihil est aliud quam per fidem determinari Deum ad dandum huic gratiam remissionem peccati; ut autem determinetur ad hoc Deus, non est opus cæremonia externâ, sed sufficit actus internus determinatè versans circa hunc parvulum, cum Deus actum internum videat, & ab eo possit moveri ad conferendum gratiam justificationis.

CIRCUMCISIO, quæ fuit post legem Mosaicam, sive scriptam, per se, sive vi institutionis suæ, non habebat vim justificandi, ut jam habet Baptismus, sed solum instituta erat ut esset signum sensibile eorum qui erant de populo Dei. Ita *D. Thom. q. 90. a. 7. Ingo disp. 5. n. 4. Hurtado disp. 3. difficultate 9. Lessius de Sacram. q. 70. art. 9. Contra Scotum, Henricum, Bonacinam aliosque.*

Sed *infantes masculi* Hebræorum communiter justificabantur per Circumcisionem, sumptam materialiter, prout scilicet illa signo justificativo legis nature successit. Circumcisio autem illa die octavo infantibus conferebatur. Ita *D. Thomas alique Scholastici.*

Unde colligi potest, si ante diem octavum periclitaretur infans, non debuisset præveniri tempus Circumcisionis, sed fide v. g. parentum iis applicatâ potuisse salvari, sicut feminae omnes, quæ non circumcidebantur: adultos verò justificatos formaliter tantum per actum charitatis docet *Lugo hic disp. 5. num. 73. Sc. contra Scotum, Durandum aliosque.*

Baptismus Joannis aliquo modo extraordinarium fuisse Sacramentum, non ut Baptismus Christi, doceat communiter Theol. Quia institutus à Deo, ut testatur ipse *Joannes*, qui misit me baptizare &c. scilicet ad figurandum Christi baptismum. Quod saltem aliquid sanctitatis externæ causaret, quemadmodum ablutione aliæ ante à Deo per Moysen instituta, dubium non videtur, cum particularis fuerit Dei missio ad illum conferendum.

Septem sunt LEGIS NOVÆ Sacramenta, & neque plura, neque pauciora, contra Hæreticos recentiores, qui ferè præter Baptismus & Eucharistiam, nullum agnoscunt. Probat autem ex consensu totius Ecclesiæ tam Græcæ quam Latine in Concilio Florentino &c. *De quibus supra hujus Operis Tom. I. Tract. II. cap. 11.*

Sacramenta illa causant gratiam & characterem in instanti sui terminatio. Quia isto instanti, non ante, habent completam significationem, & sunt totaliter in facto esse. Hoc porro instans, ex communi Philosophorum doctrinâ de inceptio, & delitione entis successivi, dicitur *extrinsecum*, sufficitque ad causalitatem moralem, quæ non requirit actualem existentiam causæ dum causat effectum suum, scilicet gratiam in suscipiente.

Neque ex eo quod Sacramentum non causet gratiam, nisi quando totum est in facto esse sequitur, formam illius in præsentem expressam non posse verificari: Quia ad hoc sufficit moralis coexistentia causæ & effectus, sive quod producatur effectus immediatè postquam prolata est forma istius effectus causativa.

Dices, quid si suscipiens Sacramentum in illo instanti extrinsecò quo conferenda esset gratia, moriatur?

Respondeo, non esse absurdum admittere Sacramentum illo casu carere effectum, cum desit conditio requisita ad operationem Sacramenti, nempe status via-

R. P. Arsdok. Tom. II.

toris pro illo instanti, quo Sacramentum debet operari: Adde, hunc casum esse moraliter impossibilem, aut pertinere ad divinam providentiam non permittere ut posito Sacramento eo præcisè instanti moriatur.

REVIVISCIT Baptismus informis, & probabilius alia Sacramenta obice remoto, ad remissionem culpæ. Colligitur ex verbis *D. Augustini*, Sacramentum & in homine justo, & in homine injusto semper sanctum est, quod neque æquitate alicujus augetur, neque iniquitate minuitur. Et sanè aliàs justificatio aliquando nec per Baptismus, nec per illius votum fieret, cujus oppositum ex Tridentino colligitur.

Reviviscit etiam ad remissionem *pænæ*, quod necessariò admittendum est quando baptizatus sine attritione de venialibus statim moritur post Baptismus, cui vi Baptismi pœna post mortem remitti debet, testante *Florentino*, quod baptizati morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum Cælorum & Dei visionem perveniunt. Unde etiam sequitur quod reviviscat ad remissionem *venialis culpæ*, sine qua nunquam remittitur illius pœna: hæc tamen remissio habitualis venialium in reviviscencia fit sine sacramentali gratiæ infusione, cum obex venialium remissionem impediens, non sit etiam obex gratiæ.

Porro, ex ratione *D. Augustini* pro Baptismo supra allata colligitur, quod ad omnem effectum reviviscant etiam *Sacramenta cetera informia*, quod in multis credibilius fit ex eorum interabilitate aut absolutâ, aut saltem pro tempore aliquo, ne semel indignè suscipiens semper effectu illorum carere debeat. Reviviscunt verosimiliter ad *majorem* gratiam in homine tunc *magis disposito*; sic enim fit in prima susceptione, adeoque convenientius dicitur sic fieri in reviviscencia consequenti.

Dispositio necessaria ad reviviscendum pro Sacramentis merè *vivorum*, est status gratiæ. Pro Sacramentis *mortuorum*, si obex sit *negativus*, requiritur illa quæ ab initio sufficere sset, adeoque saltem attritio: aliàs enim nunquam se solis ad gratiam primam reviviscerent. Si ad obicem negativum accesserit peccatum post susceptionem commissum, opus est contritione vel confessione: cum nullum Sacramentum peccatis futuris tollendis subserviat. Eadem opus est, si obex in susceptione fuerit *positivus*, quale est peccatum prius naturâ vel concomitanter in susceptione commissum: non potest enim tale peccatum per istud Sacramentum remitti: Quia forma non videtur cadere super peccata, respectu quorum tunc impossibilem est retractatio.

Dum Sacramentum *mortuorum* per *contritionem vel confessionem reviviscit*, gratia confertur duplex, & quidem simul naturâ: licet enim contritio & confessio prius naturâ existant, non tamen prius agunt, quam reviviscat Sacramentum, eò quod hujus effectus non prærequirit in suscipiente statum gratiæ, sed tantum dispositionem in actu primò talem, ut peccatum remittatur simul ex vi dispositionis, & Sacramenti reviviscantis.

CAPUT II.

De Baptismo, Martyrio, Confirmatione, Eucharistia.

§. I.

Baptismus, Martyrium, Confirmatio.

Institutio Baptismi probabilius tunc primum fuit, cum Christus per discipulos baptizaret in Judæa, uti refertur, *Joan. 4.*

H 2

Ob.

vide
kin

theo-
logia

D. IV

Obligatio tamen suscipiendi Baptismum tantum caput post adventum Spiritus Sancti quando Apostoli ceperunt promulgare legem Evangelicam: Ideo Judæus ante Christi passionem sufficienter instructus de Doctrinâ, obligabatur quidem ad credendum in Christum, & Doctrinam ejus admittendam ut veram: Non tamen ad deserendam legem Mosaicam; Quia necdum erat à Christo abrogata, imò & à Christo tunc observata fuit.

Infirmis Christus Baptismum inchoativè, & velut in exemplari, quando baptizatus fuit à Joanne: Completè autem cum discipulos misit ad baptizandum. Primam partem tradunt Patres apud Vasquez & Suarez, hic de hoc agentes, Secunda verò suadetur ex eo quod institutioni Baptismi nullum tempus aptius appareat.

Ad *valorem Baptismi* requiritur expressa invocatio SS. Trinitatis, nec valet collatus in nomine *solius Christi*: nam *Matth. ultimo* expressè dicitur baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: idque declarat praxis Ecclesiæ tres personas semper exprimentis. Probabilius etiam est nunquam sic fuisse collatum: idque colligitur ex *Canone 49. Apostolorum*, ubi præcipitur invocari SS. Trinitatis.

Dices, in *Actis* Apostolorum dicuntur aliqui baptizati in nomine Christi.

Resp. id eo id dici, vel quia hoc nomen inferebatur etiam formæ Baptismi v. g. dicendo, & Filii Jesu Christi: vel dicendo in nomine Christi, idem esse, quod Baptismus in fide & auctoritate Christi conferatur.

MARTYRIUM est testimonium Fidei Divinæ vel in se, vel in opere alicujus virtutis morte confirmatum. Requiritur tormenta de se mortis illativa, & causa supernaturalis: & prout Martyrium *adultis* proprium est, requiritur etiam acceptatio voluntaria.

Infantes per solum Martyrium, sine Baptismo aquæ salvati possunt: ut patet perpetuâ traditione Ecclesiæ, quæ à temporibus Apostolorum infantes Christi causa ab Herode occisos semper ut veros Martyres coluit.

Neque *dicas* cum *Armacano*, infantes illos fuisse ante mortem justificatos per *circumcisionem*: Cum haud dubiè multi Ethnici Judæis permixti fuerint, & multi ante octavam vitæ diem, quo fiebat circumcisio, interfecti fuerint. Neque hoc, si verum esset, vim argumenti nostri elideret: cum infantes illi non tantum colantur ut Sancti, sed etiam ut Martyres, adeoque ut participes status gratiæ virtute Martyrii.

Martyrium in adultis habet vim remittendi omnem culpam & pœnam ex privilegio, & velut ex opere operato. Constat ex communi fidelium sensu, & verbis Christi apud *Matthæum*, qui perdidit animam suam propter me inveniet eam. Habet autem hanc vim etiam secluso actu charitatis, ut patet in pueris qui sine ullo actu per Martyrium justificantur. Deinde, alioqui malè distinguerent Theologi tria baptismata: cum sic baptismus sanguinis non distingueretur à baptismo flaminis, sive amoris Dei super omnia, qui vim justificandi per se, & solitariè obtinet.

Dices, 1. Apostolus asserit, nihil prodesse Martyrium sine charitate.

Resp. tò *sine* contrariè, non privativè accipiendum esse, ita ut sensus sit, nihil prodest Martyrium, si habuerit odia, dissensiones, cupiditatem vindictæ, &c. quæ Martyrii vim impediunt.

Dices 2. S. Augustinus, docet Martyrium sine Charitate non esse verum Martyrium, nec prodesse posse.

Resp. intelligendum esse de charitate, non quæ Deus diligitur super omnia, sed quæ fidelis quisque uni tenetur cum verâ Christi Ecclesiâ: explicari etiam possit in sensu supra assignato.

In *adulto* etiam requiritur, ut mortem acceptet ex *motivo aliquo supernaturali*. Unde qui mortem etiam ex Christi odio sibi illatam sustineret, ex solo vanæ gloriæ motivo, non esset verè martyr, ex defectu motivi ad fidem, aut virtutem Christianam pertinentis.

Acceptatio mortis non debet esse necessariò *voluntas actualis*, sed sufficit *habitualis*, id est, præterita non retractata: Quia satis est quod verè mors fuerit volita. Debet tamen illa excludere omnem voluntatem *se defendendi*: alioqui Martyr non satis conformaretur Christo, qui instar Agni coram tendente se, obmutuit: Hinc milites, qui ex vera intentione Religionem tuendi pugnantem occidunt, non sunt verè Martyres. Ita Doctores communiter, & praxis Ecclesiæ, quæ merè tales martyribus non annumeravit: quinimò Phocæ Imperatori & aliis tale Martyrii genus inducere volentibus semper refertur teste *Baronio* in Notis ad Martyrologium Rom. ad diem 19. Aprilis.

In *peccatore* autem requiritur necessariò aliqua *pœnitentia*, Patet ex *Tridentino* docente iis, qui actualia peccata commiserint, pœnitentiam quovis tempore fuisse necessariam ad justificationem etiam per Baptismum obtinendam. Videtur tamen sufficere pœnitentia *virtualis* inclusa in voluntate moriendi pro Christo, concepta ex motivo universali repugnante cuiuslibet peccato mortali, cujuscumque virtutis illud fuerit.

Ad *effectum Martyrii* non requiritur *Contritio* in peccatore sed sufficit *Attritio*: Quia hæc sufficit ad Baptismum, cui non cedit Martyrium quoad vim justificandi, juxta Patres, & nominatim Clementem Romanum *Lib. 5. Constit. Apost. cap. 7. S. Cyprianum Epist. 73. S. Augustinum Lib. 13. de Civ. Dei cap. 5. & 8.* Quia, inquit, qui dixit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, dixit, & qui me confessus fuerit, &c.

Confertur gratia Martyrio respondens ex opere operato, non in instanti mortis extrinseco, quia tunc aliquis posset salvari, qui in vitâ nunquam habuisset gratiam habitualementem: Nec confertur in *ultimo vite instanti* reali; Quia probabilius est non dari instantia realia indivisibilia. Confertur ergo paulò ante mortem, quando Martyr eo adductus est, ut absque miraculo non possit amplius uti ratione & sensibus, quia tunc Martyrium est moraliter consummatum, & Martyr postur pro Christo quidquid in humana vita est summè æstimabile.

QUÆSTIO est singularis, & maximi momenti ac solati pro Missionariis, & aliis qui inter hæreticos aut Infideles in periculis & ærumnis versantur: *Quæ, & qualis passio ad verum Martyrium requiratur?*

Resp. cum *Suare* de Relig. &c. Primò, Martyr est cui Religionis causâ mors immatura acceleratur misericors, inopiâ, fugâ, &c.

Secundò Martyrii palmam magna ex parte confertur qui usque ad mortem in tribulationibus, & laboribus pro Catholica fide constanter perseverat.

Tertio in omni proprietate, & veritate Martyrium

consummatur, & ita solet Ecclesia eos colere, quibus, navigatione, penuria, gravibus incommoditatibus ita corpus extenuatur, ut verè mors inde finaliter acceleretur. Horum singula probat fuisse *Suarez* ex *S. Cypriano Augustino, Chrysostomo, alisque*.

Illos etiam qui in obsequio peste infectorum ex charitate vitam ponunt ut Martyres à Fidelibus haberi docet *Baronius in Martyrologio Romano*, de quibus fuisse *Raynaudus*.

Idem tradit de vero Martyrio illorum qui hoc seculo in persecutione Anglicana enecantur et si persecutores alios fingant pretextus, *Baronius in suis Annalibus* ubi agit de *S. Thoma Cantuariensi*.

PARVULIS sive pueris extra Martyrium, ante sufficientem usum rationis necessarius est Baptismus re ipsa susceptus: ut constat ex generali regula, Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. & Ecclesiae traditione, quam huc ex *S. Augustino, alisque Patribus Suarez, & Vasquez* fultus adducunt.

Possunt adulti sine Baptismo aquae per Baptismum fluminis, sive contritionis perfecte justificari. Constat ex Scriptura *Proverb. Cap. 8. ego diligentes me diligo &c. Joas. 14. qui diligit me diligitur à Patre meo, Item ex PP. Amb. August. Bernardo, & aliis passim.*

Dicitur, ex dicto generali Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* colligitur ipsum aquae Baptismum omnibus ad salutem esse necessarium.

Resp. illud intelligendum de Baptismo in re, vel voto Baptismi incluso in contritione sive amore Dei perfecto. Cum autem Ananias dixit Paulo, *Baptizare & abluere peccata tua*, non significavit Paulum non fuisse antea per charitatem justificatum, sed tantum justificatum fuisse sub onere Baptismi postea suscipiendi.

Extra periculum mortis certò imminenti, non licet Infantibus infidelium principibus infidelibus subjectorum baptizare. Quia Baptismus ille vel deberet exponi periculo prophanationis: vel deberent infantes illi abstrahi à parentibus: neutrum autem licitum est: Christus enim noluit religionem suam vi propagari, sed libero vel baptizandorum, vel Parentum consensu. Neque satis est quod parentes infideles consentiant in Baptismum infantium suorum, nisi etiam eorum educationem Christianam promittant, aut congruè fieri permittant.

Dicitur, Parentes infideles abutuntur suà patrià potestate nolendo proles suae Baptismum à Deo ad salutem institutum: ergo possunt ad hoc à Principe cogi.

Resp. abusum patriae potestatis circa supernaturalia non subjacere vindictivae Principum potestatis: nisi etiam repugnet legi naturali, aut bono Reipublicae, quod non fit in casibus praedictis. Nec refert quod aliqui Principes tulerint leges spectantes ad supernaturalia. Quia id fecerunt ex commissione Ecclesiae vel expressa, vel tacita, vel praesumpta: idque tantum respectu fidelium subditorum.

Si tamen infantis Parentes infideles mortui sunt, Principes fideles curare possunt ut baptizetur infans & suo tempore in fide instituat.

Infantes Mancipiorum infidelium possunt, & debent invitari etiam parentibus baptizari, si subsint Dominis Christianis: Ratio est, quod possunt abstrahi à parentibus absque parentum injuria, ad procurandam eis educationem Christianam, cum jure mancipii ad Principem pertineant.

Quaeres, Quid si unus parentum sit fidelis, an possit infans altero parente infideli in viro baptizari?

Resp. posse, si spes sit ut Christianè educetur. Et ita statuitur in jure, *Can. Judaei, causa 18. Quest. 1. & Cap. ex litteris, de convers. infidelium.*

CONFIRMATIONIS Sacramentum, fuit à Christo immediatè institutum, idque in ultima coena, Quod expressè docet *Fabianus Papa Epist. 2. Cap. 1. his verbis*: In illa enim die Dominus Jesus, postquam cenavit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes, sicut à SS. Apostolis praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Christum conficere docuit.

Ad valorem Sacramenti Confirmationis requiritur, ut Christum benedicatur ab Episcopo: ita ut nequidem ex commissione summi Pontificis censeatur simplex sacerdos validè Christum conficere. Neque contrarium bene inferitur ex eo quod ex tali commissione possit Simplex Sacerdos hoc Sacramentum ministrare: Quia haec duo diversa sunt. Ita cum *S. Thoma, Suarez, Henriquez, alique communius, Contra Scotum, Cajetanum, Valentiam, &c.*

Materia proxima hujus Sacramenti est, unctio Christum in fronte facta per modum crucis: & frons inungenda est immediatè ipsius Episcopi manu; Quia hoc Sacramentum debet perfici per aliquam manus istius impositionem. *Forma* illa Graecorum, *signaculum donationis Spiritus Sancti*, certò valida est, 1. Quia ante schisma Graecorum forma eadem usurpata fuit. 2. Quia in secunda Synodo generali eadem forma tradita fuit, neque in Concilio Florentino, aut alibi ab Ecclesia reprobatur, quod pluribus confirmat *Amicus hic disp. 13. num. 76. alique.*

De Confirmatione **PRACTICA** traduntur infra Part. III. Tract. IV. Cap. 3.

§. II.

Eucharistia Sacramentum.

DE hoc Sacramento, *Sacrificio Missae, & Horis Canonis, quae sunt PRACTICA* traduntur infra Part. III. Tract. IV. Cap. 4. & seq. Hic quae portò speculativa sunt apponuntur.

EVCHARISTIA NON CONSISTIT in solis speciebus etiam ut connotantibus corpus & sanguinem Christi: neque in solo corpore & sanguine, sed utrumque intrinsecè importat. Quia utriusque simul sumptis tantum convenit esse signum sensibile sanctificans animam per modum cibi & potus spiritualis. Ita *Cajetanus, Suarez, Vasquez, & recentiores communius.*

Species Eucharistica dicuntur Sacramentum tantum, quia significant, & non significantur, *Gratia Sanctificans* dicitur Res tantum, quia significatur, & non significat. *Corpus autem & sanguis Christi* dicitur Res & Sacramentum; quia significant & significantur: haec enim significantur per species, & spirituales anima refectionem significant.

Eucharistia dicit essentialiè ordinem ad verba consecratoria, ut sui causam, non ut sui partem. Quando autem Florentinum assignat *verba consecrationis* pro forma hujus Sacramenti, non est intelligendum de forma intrinseca & permanente, sed extrinseca & transeunte, à qua scilicet species consecratae denominantur constitutae in ratione hujus Sacramenti.

Eucharistia sub utraque specie est unicum specie Sacramentum: Quia sub utraque specie ordinatur ad unum & eundem finem, videlicet ad spirituales refectionem

scle
kin

theo-
logia

IV
25

tionem animæ. Sicut enim ex cibo & potu corporali fit unica perfectio corporalis, sic ex spiritali unica refectio spiritalis constituitur.

Probabilis videtur quod *Aqua* vino mixta immediate convertatur in sanguinem Christi. Ita recentiores communius, contra Thomistas. Prob. 1. ex *S. Ambrosio lib. 4. de Sacram. cap. 4.* Ante, inquit, verba Christi, calix est vino & aqua plenus, ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur. Et *S. Damasc. lib. 4. de fide cap. 14.* sic ait, Nonne potest panem suum ipsius corpus efficere, & vinum & aquam sanguinem? Prob. 2. ex usu Ecclesiæ veteris, quæ multum aquæ solita fuit admiscere, uti etiam fecit Christus more regionis calidæ: Non est autem verosimile tunc aquam mutari in vinum. 3. Quia verius videtur nunquam aquam vino mixtam converti in vinum: experiunt enim constat posse illam etiam post longum tempus à vino separari. Hanc sententiam fuisse propugnata a *Aresio* Episcopo in libro de hoc specialiter edito.

Auctores antiqui agnoscentes tantum mediatam conversionem aquæ in sanguinem, scilicet post transitum aquæ in vinum, explicari possunt de prævio aquæ transitu in vinum, non physico, sed morali, eo quod aqua modica mixta vino, appareat esse vinum sensui externo.

In forma consecrationis pronomen, *hoc*, non demonstrat panem, nec speciem panis: alioqui enim falsâ esset forma: falsum enim est quod panis, aut speciem panis sit corpus Christi, sed demonstrat id quod continetur sub specie panis, videlicet corpus Christi: non quidem sub explicitâ ejus ratione; alioqui enim esset propositio identica: sed sub confusa ratione, contenti sub specie panis in fine verborum. Idem de pronomine, *hic*, in forma calicis cum eadem proportionem dicendum.

Vi verborum solum Christi corpus immediate & directè ponitur sub specie panis: & solus sanguis sub specie vini: Quia id tantum requiritur ad illorum verificationem. Per concomitantiam autem ponitur etiam sanguis sub specie panis, & corpus sub specie vini: & sub utraque anima & divinitas Christi, propter naturalem connexionem quæ est inter corpus, sanguinem, & animam, & eorum unionem cum divinitate prout in Christo existunt.

Quoad passionem à causis extrinsecis. Corpus Christi, prout existit in Eucharistia, non potest naturaliter pati ab agentibus extrinsecis, ut igne, aqua, ictu, &c. Quia cum agentia illa sint corporea, non possunt habere alium influxum, quam quantitativum: non potest autem hic influxus recipi in subiecto indivisibiliter existente, qualiter ibi existit corpus Christi.

Effectus alios Eucharistia recenset Trident. Sess. 13. Cap. 2. videlicet, liberationem à venialibus, & præservationem à mortalibus. Et primum quidem causat ex opere operato, modo non inveniat in recipiente actualem aut habitualement affectum ad venialia: alterum autem mediantibus gratiis actualibus, quæ intuitu communionis prius factæ, dantur ad vincendam tentationem præsertim quæ in peccatum mortale inducat.

Sumptio utriusque speciei simul non confert majorem gratiam. Unde, *Sacerdos sumens sanguinem* non accipit novam gratiam ex opere operato: gratia tamen quæ datur in sumptione corporis, confertur etiam pro-

pter sumptionem sanguinis mox futuram, quæ cum sumptione corporis constituit unicum Sacramentum. Ita Theologi communius, contra *Alensem, Vasquez, Prapositionem, Maratum, Lugo, &c.* Colligitur ex *Trid. Sess. 21. Cap. 3.*

Nec refert, quod *Clemens VI.* dans *Regi Gallie* potestatem communicandi sub utraque specie, dicit debili id concedere ad majus augmentum gratiæ: Quia vel loquitur ut Doctor privatus sequendo opinionem oppositam: vel certè intelligendus est de augmento gratiæ ex opere operantis, ratione majoris devotionis quæ in sumptione simul calicis exercetur.

SACRIFICIUM MISSÆ, sumptum formaliter pro actione sacrificandi, consistit essentialiter ad præteritè in consecratione, vi cuius ponitur corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini. Quia per consecrationem ut talem immolatur hostia Deo, in quantum vi illius ponitur sub specie panis corpus Christi vel totum separatim à sanguine: & sub specie vini sanguis velut effusus. Unde hæc corporis & sanguinis, quantum est ex vi verborum, separatio, dicitur à Patribus, Mystica quædam Christi occisio & immolatio, quæ vera illius in Cruce immolatio representatur.

Neque ex eo quod Ecclesiæ curet ut nullo casu Sacrosanctos omittat communionem sequitur, eam esse de essentiali sacrificii: hoc enim facit, quia est aliquid ejus extrinsecum complementum, & velut consummatio quædam istius Sacrificii, quam proinde sacrificanti non liceat omittere.

Sacrificium illud est simul Latreuticum, Eucharisticum, Propitiatorium, & Impetratorium. Est Latreuticum in quantum offertur Deo in agnitionem & præmi ejus in omnes Dominii. Eucharisticum, in quantum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. Propitiatorium, in quantum offertur in remissionem peccatorum; & satisfactionem peccatis debitis. Impetratorium denique, in quantum tendit ad beneficium aliquid impetrandum pro illius sacrificii virtutem singularem à Deo illi annexam.

In quantum sacrificium Eucharisticum est Propitiatorium, habet vim remittendi peccata, & peccata temporales peccatis debitas. Et has quidem peccata saltem partialiter remittit immediate ex opere operato, si nihil obstat ex parte subiecti: peccata autem mortalia tantum mediate, mediantibus scilicet gratiis actualibus, quæ ejus intuitu conferuntur, quibus peccator, pro quo sacrificium oblatum est, perducitur ad penitentiam. Quia verò istæ gratiæ non sunt semper efficaces, ideo non semper vi sacrificii remissionem mortalium consequitur is pro quo offertur. Quantum atinet ad remissionem venialium, probabile est Missæ sacrificium hunc effectum immediate operari in eo pro quo oblatum est, si nullum affectum actualem aut habitualement erga ea retineat. Idque conforme est Tridentino Sess. 22. Cap. 1. asserenti per hoc sacrificium remitti ea quæ à nobis quotidie committuntur &c.

Hujus sacrificii virtus impetrativa est infinita in actu primo, sive quoad sufficientiam, quandoquidem contineat Christi merita. Non est tamen infinita in actu secundo, sive, non movet actu Deum infinite ad concedendum id quod petitur: alioqui enim postulatio esset semper efficax, & infallibilis, cuius constat oppositum.

Minor est vis impetrandi in actu secundo, quo plurimum

fiunt beneficia quæ primariò petuntur, & plures persona pro quibus primariò postulantur. Quia alioqui Sacerdos stipendium accipiens non teneretur primariò Missam Deo offerre ad illud obtinendum, quod intendit qui stipendium dedit. Id autem non oritur ex defectu virtutis ad id sufficientis, sed ex libera Christi voluntate merita sua limitatè applicantis. Idem dic de virtute hujus sacrificii ad satisfaciendum pro peccatorum pœnâ temporali.

Pro dispositione illius pro quo sacrificium offertur, ut gratias actuales, aliave beneficia accipiat, non requiritur status gratia; ut patet ex eo quod istæ gratiæ sæpe dentur ad recuperandum gratiæ statum: hic tamen status gratiæ requiritur, ad remissionem pœnæ temporalis obtinendam: quia non est æquum, ut Deus aliquam pœnam remittat illi qui actu manet illius inimic⁹.

CAPUT III.

De Pœnitentia, extrema Unctione, Ordine, Matrimonio.

§. I.

Pœnitentia, & extrema Unctio.

Practica de his suis traduntur infra, toto Tractatu II. & sequentibus.

De lege Dei ordinaria, non potest peccatum actuale remitti absque Pœnitentia. Est de fide ex Scriptura, ut Luca 13. v. 5. si Pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. Et declaratur in Tridentino Sess. 14. Cap. 1.

Pœnitentia tamen formalis non est absolutè ad hunc effectum necessaria, sed sufficit virtualis inclusa in actu Charitatis. Patet 1. ex Scriptura hanc vim isti actui tribuenti, Proverb. 8. ego diligentes me diligo. Et Luca 7. remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 2. Ex Bullis Pii V. & Gregorii XIII. damnantibus hanc Baji propositionem: Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro &c. potest esse sine peccatorum remissione. 3. Ratione probatur, quia vis contritionis ad delenda peccata, oritur ex actu Charitatis, quem includit aut præsupponit: Dicitur autem actus Charitatis pœnitentia virtualis, in quantum continet votum pœnitentiæ debitæ peragenda, & de factò vi istius Charitatis pœnitentiam formalem imperat, dum peccata actu occurrunt memoriæ pœnitentis.

Neque obstant loca Scripturæ requirentia pœnitentiam formalem, quia intelligenda sunt de ejus necessitate in re, vel voto; propter alia loca fat clara supra relata quibus vis justificandi tribuitur actui Charitatis. Pro hac sententia loca etiam Patrum Chryostomi, Hieronymi, &c. Vasquez hoc loco fufius adducit.

De potentia Dei absoluta potest remitti peccatum absque ulla pœnitentia seu formali, seu virtuali, per hoc solum quod Deus velit peccatori offensam remittere. Quia in eo nulla apparet implicantiæ: sicut homo homini quamvis non pœnitenti potest offensam remittere ex pietate Christiana.

Si obiiciatur S. Thomas dicens id esse impossibile. Respondetur, intelligi debere de lege ordinaria, uti & Tridentinum, dum Sess. 6. Cap. 7. dicit justificationem esse renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ; quia scilicet in præsentî rerum statu illa voluntatis actualis renovatio in peccatore ad justificationem requiritur.

CONTRITIO non debet esse intensivè summa, ut suf-

ficiat ad remissionem mortalium extra Sacramentum. Vel enim deberet esse absolutè talis, quod repugnat: Vel tantum respectivè, quanta scilicet haberi potest hic & nunc respectivè ad præsens Dei auxilium: quod etiam dici non potest: alioqui enim peccator cum auxilio ut duo eliciens contritionem intensam ut duo justificaretur, & eliciens intensam ut quatuor cum auxilio intenso ut quinque non justificaretur, quod videretur esse ab omni ratione alienum.

Nec certus aliquis gradus intensiois requiritur in contritione ut justificet extra Sacramentum: ut volunt aliqui recentiores post Estium, Lupum &c. Prob. 1. ex Scripturis veniam promittentibus omnibus verè pœnitentibus: Vera autem pœnitentia non requirit certum gradum intensiois, sed sufficit quod sit appetitativè summa. Prob. 2. ex Trid. Sess. 14. C. 4. simpliciter tribuente contritioni vim justificandi, dum Charitate perfecta est, hoc est, dum nititur motivo Charitatis, nulla facta mentione intensiois istius actus. 3. Ex damnatis Baji propositionibus in hac materia.

Probatur idem ratione, 1. Quia Charitas habitualis, licet remissa, non stat cum mortalit: ergo nec actualis. 2. Quia in certis casibus datur præceptum de justificatione per contritionem procuranda: atqui non datur præceptum de re ignota, qualis est contritio cum tot, aut tot gradibus, quorum intensio à nullo potest dignosci, aut quot sufficiant designari.

Dices contra, S. Augustinus Lib. de nat. & grat. sic loquitur: Charitas inchoata, inchoata justitia est: Charitas provecta, provecta justitia est: Charitas perfecta, perfecta justitia est: Ergo requirit Charitatis gradus intensos.

Resp. non velle peccatorem necdum justificari, cum incipit Deum diligere super omnia, & tantum tunc cum jam pervenit ad intensam Charitatem: sed solum vult crescente Charitate, crescere vitæ justitiam seu sanctitatem, quod bene consistit cum eo, quod ante illud incrementum homo fit verè justificatus.

Contritio nullam temporis durationem exigit, ut justificet peccatorem: Quia tota ejus vis in eo consistit, quod sit perfecta conversio ad Deum: ergo illo instanti quo habetur ista conversio, justificat peccatorem: idque aperte tradunt Scripturæ, & Patres; cum D. Thoma & Theologis communiter.

Nec refert quod instantanea pœnitentia non sit quidè proportionata ad plenè satisfaciendum Deo quoad pœnam, aliosq; effectus: est tamen proportionata ad recuperandam ejus gratiam: sicut enim gratia Dei amittitur per instantaneam aversionem à Deo; ita convenit ut recuperetur per instantaneam conversionem peccatoris ad Deum.

MERITA bonorum operum per peccatum mortificata reviviscunt per pœnitentiam. Colligitur ex Apost. ad Hebr. 6. non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri: & ad Gal. 3. tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. Ratio est, quod merita per peccatum non deleantur, sed tantum impediuntur: ac proinde sublato impedimento reviviscant: Cur autem potius peccata absolutè deleantur per actum Charitatis, quam merita per peccatum, id refundendum est in Dei bonitatem pronioris ad miserendum, quam ad puniendum. Est Doctrina ita communis ut oppositam temerariam ac periculosam censeat Suarez, Amicus, Bannez, & priores alii.

Peccata semel remissa non reviviscunt per sequentia, si-

side
Kin

theo
logia

re quoad culpam, sive quoad pœnam. Colligitur ex Scripturis asserentibus peccata per pœnitentiam absolute condonari. Idque disertè docet Gelasius Papa relatus de pœnitentia dist. 4. c. ult. his verbis: Divina clementia remissa peccata ad ultionem ulterius venire non patitur. Est cum D. Thoma communis, & certa, Contra Gratianum de pœnit. dist. 4. Hugonem à S. Victore, &c.

Scripturæ quæ sonant Deum recordari peccatorum remissorum, intelligendæ sunt de pœna eorum temporalium, quorum videtur oblivisci, dum differt ea punire, recordari verò, dum ea punit mensura pœnæ actu infligendæ per sequentes lapsus impleta, ultra quam decrevit punitionem non differre.

Sacramentum Pœnitentiæ non potest esse validum & informe ex parte absolutionis, ut satis constat. Neque ex parte confessionis: Quia vel est formaliter integra, vel non: si primum, sufficit ad valorem & effectum Sacramenti: si secundum ad neutrum sufficit. Neque etiam ex parte doloris, quod magis controversum est, Quia non potest dolor sufficere ad essentiam hujus Sacramenti, nisi pariter sufficiat ad ejus effectum: cum enim hoc Sacramentum sit essentialiter reconciliativum, exigit dolorem qui sit sufficiens dispositio ad reconciliationem. Ita Vasquez, Layman, Coninck, Amicus, cum Gabriele, Adriano, &c. Contra Thomistas plerosque quos sequitur Suarez, Toletus, Valentia, Lugo, &c.

Neque eadem est ratio Pœnitentiæ & Baptismi qui potest esse validus & informis. Quia Baptismus, pro dispositione ad effectum suum non includit aliquid requisitum ad suam essentiam: sicut includit hoc Sacramentum, videlicet dolorem de peccatis, quod de pœnitentia agnoscit D. Thomas Dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2.

CONFESSIO SACRAMENTALIS est legitima accusatio pœnitentis de peccatis propriis facta Sacerdoti, ut ab iis absolvatur. Est jure divino præcepta: ut constat, 1. Ex his Christi verbis, Quorum remisistis peccata remittuntur eis, quorum retinueritis retenta sunt. Hæc enim potestas retinendi peccata non posset ad usum redigi, si non esset necessaria confessio. 2. Ex pluribus Conciliis, usque antiquissimis in quibus hæc veritas definita est. 3. Ex unanimi PP. consensu apud Bellar. 4. Denique ex perpetuo usu Ecclesiæ non solum Latine, sed etiam Græcæ; qui usus numquam fuisset inductus, nisi confessio fuisset jure divino præcepta. De quo plura in Controversiis hæc supra Tomo I. Tract. II. cap. VI. pag. 72.

Confessionis præcepto obligantur omnes, qui post Baptismum mortaliter peccaverunt. Quandonam autem præcisè urgeat extra mortis articulum, aut grave ejus periculum, difficile est determinare. Unde merito Ecclesia præcepto suo determinavit, ut non differatur ultra annum.

Alia de Confessione traduntur infra ad praxim diffusè Tomo II. Part. III. Tract. III. Cap. I. & sequentibus.

SATISFACTIO Sacramentalis non causat gratiam sanctificantem ex opere operato: Quia ante satisfactionem habetur tota essentia Sacramenti pœnitentiæ: Ergo & totus effectus gratiæ Sanctificantis: nec refert quod sit pars Sacramenti, quia est tantum pars integralis, non essentialis.

Illam tamen satisfactio causat ex opere operato aliquas gratias actuales adversus relapsum: Quia non tantum imponitur in vindictam peccatorum, sed etiam in remedium, in eum autem finem opus est gratis actualibus. Causat quoque ex opere operato aliquam re-

missionem pœnæ temporalis peccatis debita: Quia pœnitentia saltem in eum finem imponitur. Ut tamen istum effectum habeat, debet fieri in statu gratiæ: Quia inimicus Dei indignus est, ut ejus satisfactio ad illum effectum à Deo acceptetur.

Satisfacit tamen obligationi pœnitentiæ impositæ qui satisfactioem injunctam implet in statu peccati. Quia Confessarius imponens satisfactioem pœnitenti, hoc tantum intendit, ut pœnitens opus in satisfactioem injunctum exequatur, abstrahendo à statu gratiæ. Ita communis.

EXTREMÆ UNCTIONIS Sacramentum institutum fuit à Christo post resurrectionem simul cum Sacramento Pœnitentiæ, cujus est quaedam confirmatio, ut ait: *Trid. Sess. 14. in præmio de extrema Unctione.* Itaque in loco *Jacobi* de hac Unctione non habetur prima institutio hujus Sacramenti, sed tantum illius promulgatio. Et unctio illa infirmorum, de qua *Marci 6.* fuit tantum figura extremæ Unctionis quæ postea instituenda, & ad vim Sacramenti elevanda fuit.

Benedictio olei per Episcopum facta probabiliter non est de essentia hujus Sacramenti: Quia, teste Acudio, Presbyteri Græci ex antiqua consuetudine benedicunt oleum infirmorum: nec unquam de hæc reprehensi sunt ab Ecclesia Latina: Et in hac sententiâ dicendum est Florentinum & Tridentinum pro materia hujus Sacramenti assignare oleum ab Episcopo benedictum, quia ista benedictio est ad minimum necessaria necessitate præcepti in Ecclesia Latina in qua à solis Episcopis ea exercetur.

Dispositio ad hoc Sacramentum in homine juxta requisita, tantum est intentio seu voluntas saltem interpretativa illud recipiendi. Censetur autem hæc voluntas interpretativa includi in vita Christianæ acti. In illis autem qui sibi conscii sunt peccati mortalis prærequiritur confessio, aut contritio, si desit copia confessarii. Non potest alius quam Sacerdos esse minister extremæ Unctionis: quod certum est ex Florentino, & Tridentino Sess. 14. Cap. 3. & Can. 4.

Cetera de hoc Sacramento traduntur infra Tomo II. Part. III. Tract. IV. Cap. 6.

§. II.

Ordo, & Matrimonium.

ORDINEM esse verum Sacramentum, de fide constat ex Concilio Calcedonensi, Florentino, & Tridentino Sess. 23. Can. 3. Et fufius probatur supra in Controversiis Tomo I. Tract. II. Cap. 11. §. 3.

Quamvis admittatur quod Christus usus fuerit determinata materia & forma dum Apostolos ordinavit; non sequitur, quod non reliquerit Ecclesiæ determinationem materiæ & formæ in particulari. Quia non omnia quibus determinatè usus est, sunt propterea de essentia Sacramenti. Sic in consecratione panis determinatè usus est vel azymo, vel fermentato pane: & tamen neuter determinatè necessarius est ad validam consecrationem, cum admittamus Græcos in fermentato validè consecrare.

Episcopalis Ordo jure divino major est simplici Sacerdote, non tantum dignitate, sed etiam ordinis potestate. Habetur de fide ex Trid. Sess. 23. Can. 6. & Can. 7. item ex PP. apud Bellar. dicentibus Episcopos successivè Apostolis: Presbyteros autem 70. discipulis: illos

illos posse generare Patres per ordinationem Sacerdotum : hos tantum filios per Baptismum, quæ cum aliis prerogativis fufius demonftrant.

Epifcopus per fe eft folus *Minifter ordinarius* cujuslibet ordinationis. Ita exprefse *Florentinum* in *Decret. de Sacram.* & quidem refpectu *Epifcopatus* & *Presbyteratus* fic eft *Minifter*, ut abfolutè nullus præter ipfum poffit validè iftos ordines conferre. Alios autem Ordines poteft etiam *simplex Sacerdos* conferre, ex commiffione fummi Pontificis. *Reliqua de Ordine traduntur infra suo ordine cum cæteris Sacramentis.*

Quoad *MATRIMONIUM*, illicita eft in *Lege Evangelicâ Polygamia*, five pluralitas uxorum. Est de fide ex *Trid. Sefs. 24. cap. 2.* deduciturque ex *Matth. 19.* fi enim ut *Chriftus* illic afferit, mœcharus, quidam illâ priorè uxore, alteram ducit, multò magis mœcharus qui priorè retentâ adjungit alteram uxorem.

In lege etiam *Natura* illicita fuit polygamia ab ipfo initio mundi, jure faltem divino positivo. Patet ex primâ *Matrimonii* celebratione *Gen. 1.* ubi *Deus* primo homini unicam dedit uxorem, dixitque ut vir adhereret uxori, non uxoribus; eſſentque duo in carne unâ, non plures, quibus dictis pluralitatem uxorum fans elatè exclufit.

Dices, In antiquâ lege *Sanctiffimi Patriarchæ* leguntur habuiſſe ſimul plures uxores.

Reſp. Id factum eſſe ex ſpeciali *Dei* difpenſatione, qui poteſt faltem indirecè difpenſare in jure naturæ, tribuendo jus aliquod, ex cujus defectu aliquid erat jure naturæ illicitum. Sic quamvis homicidium, vel occupatio rei alienæ ſunt jure naturæ illicita; poteſt tamen *Deus* utrumque licitum reddere dando alicui jus in vitam, aut bona alterius, tanquam ſupremus eorum *Dominus*. Sic ergo potuit polygamiam lege naturæ illicitam, reddere *Patriarchis* licitam, dividendo jus in plures uxores, quod ex naturâ rei uxoruna in corpus mariti totaliter obtinebat.

Matrimonium ut eſt *Sacramentum*, rectè definitur, ſignum ſenſibile gratiæ *Sanctificantis*, quo vir & mulier conſenſu perpetuo conjunguntur. Quod ſit propriè *Sacramentum* fide certum eſt, 1. Ex *Florentino* in *Decr. de Sacram.* recenſente *matrimonium* inter ſeptem legis novæ *Sacramenta*; & ex *Trid. Sefs. 24. Can. 1.* dicente anathema contrarium aſſerentibus. 2. Ex communi conſenſu *Eccleſiæ*. 3. Ex *PP. Ambr. Chryſoſt. Auguſt.* & aliis apud *Bellarminum* in *Controverſiis*, de *Matrimonio*; & hic ſuprà in *Tom. I. de eodem Sacramento contra Hæreticos modernos*, pag. 84.

Inſtitutio hujus *Sacramenti* facta fuit à *Chriſto*, vel in *Cana Galileæ*, dum præſentia ſua nuptias honoravit *Joan. 2.* vel dum indiffolubilitatem *matrimonii* ſtabilitavit *Matth. 19.* vel denique poſt *Reſurrectionem*, uti de tempore *inſtitutionis* varii variè opinantur.

Matrimonii *Minifter* non eſt *Parochus*, ſed ſunt ipſi *contrahentes*. Ita cum *S. Thoma Theologi communiter*. Colligitur 1. Ex *Flor. in Decr. de Sacram.* ubi dicit, cauſam efficientem *Matrimonii* regulariter eſſe mutuum conſenſum per verba de præſenti expreſſum: atqui *contrahentes* ponunt conſenſum & illo mediante efficiunt *matrimonium*: Ergo & *Sacramentum*, quod non diſtinguitur ab ipſo *contractu* elevato ad eſſe *Sacramentale*. Colligitur 2. efficaciter ex *Trid. Sefs. 24. Can. 1.* definiente abſque ulla exceptione ma-

R. P. Arſdek. Tom. II.

trimonium Chriſtianorum eſſe *Sacramentum*: debuifſet enim excipere *matrimonium* *Clandefinum*, ſi *Minifter* hujus *Sacramenti* eſſet *Parochus*. Et *Cap. 1. de reſor.* docet *Clandefina* *matrimonia* libero *contrahentium* conſenſu facta fuiſſe rata & vera *matrimonia* quamdiu *Eccleſia* ea irrita non fecit: Atqui *matrimonia* dicuntur rata ratione *Sacramenti*, ut declaratur *Cap. quanto de divortio*: Ergo *Minifter* hujus *Sacramenti* ſunt ipſi *contrahentes*, non *Parochus*.

Neque refert, quod *Evariftus Pont.* ſcribens ad *Epifcopos Africanos* dicat *conjugia* aliter præſumpta quam cum benedictione *Sacerdotali* non eſſe *conjugia*, ſed *adulteria*: Nam dicendus eſt loqui ſecundum præſumptionem fori externi reputantis *matrimonium* illud eſſe *invalidum*, quod probari non poteſt. Tum etiam fuiſſe irrita *matrimonia* *Clandefina*, *Pontius de matrim.* pluribus argumentis probare conatur.

Mutuus contrahentium conſenſus neceſſarius eſt ad valorem *Matrimonii*. Ratio eſt quod *matrimonium* conſiſtat in *contractu*: de eſſentia autem *contractus* ſit mutuus conſenſus. Porrò conſenſus ille debet eſſe verus & non fictus. 2. Plenè deliberatus. 3. Signis exterioribus expreſſus, quia debet ab altero acceptari. 4. Liber à coactione ſeu metu gravi cadente in vitium conſtantem, nam hic metus inter impedimenta *matrimonium* dirimentia reputatur.

Conſenſus conditionatus ad valorem ſufficit ſi conditio ſit de præſenti, vel præterito, eaque ſubſiſtat. Si autem ſit de futuro contingenti ſuſpenditur valor *Matrimonii* uſque ad eventum conditionis, quem tenentur *contrahentes* expectare. Adveniente autem conditione probabilis videtur, quod *matrimonium* reddatur validum abſque novo conſenſu. In praxi tamen ad majorem ſecuritatem curandum eſt, ut renovetur conſenſus ille ad *matrimonium* requiſitus.

Si conditio adjecta repugnet *naturæ* aut fini *matrimonii*, irritum eſt *matrimonium*, ex *Cap. ſi conditiones, de conditionibus adjectis*. Si autem non repugnet, ſed ſit turpis aut impoſſibilis habetur pro non adjecta, *Cap. eodem*. Id tamen intelligendum eſt ſecundum præſumptionem fori externi: alioqui enim, ſi quis intendiſſet nullo modo *contrahere* niſi ſubſiſtente tali conditione, non valeret *matrimonium* defectu conſenſus debiti, & non completi.

Quando *baptizatorum matrimonium* eſt *conſummatum*, nullo caſu diſſolvi poteſt quoad *vinculum*. Eſt de fide ex *Florentino* in *Decr. de Sacram.* Et ex *Trid. Sefs. 24. Can. 7.* Et ex perpetua praxi *Eccleſiæ*. Dixi, quoad *vinculum*; Quia quoad *thorum* & *cohabitationem* ſolvi poteſt per *divortium* ex variis cauſis.

Baptizatorum matrimonium Ratum, ſeu non *conſummatum* diſſolvitur per ſolemneſſem *professionem* in *Religione* approbatâ. Eſt de fide ex *Trid. Sefs. 24. Can. 6.* Idem antea decretum fuerat ab *Alexandro III. Cap. verum, & Cap. ex publico, de conversione conjugatorum*. Religioſa autem *profefſio* vim habet ſolvendi *matrimonium ratum*, non jure *naturali*, nec *divino* ſed *Eccleſiaſtico*: alioqui enim idem præſtarent ſimplicia vota *Societatis Jeſu*, cum verè & propriè *Religioſum* conſtituant ex *Pontificum* declaratione.

DIVORTIUM eſt ſeparatio *conjugum* quoad *thorum* & *habitationem* manente *vinculo conjugii*. Licitum eſt ob *conjugis* ſive *viri*, ſive *ſæminæ adulterium*. Non ſufficit

vide
kin

theo
logia

PLIV
P. 11

sufficit tamen suspicio, aut etiam probabilitas, sed requiritur moralis aliqua certitudo adulterii commissi.

Licet est divorcium, non tantum ob adulterium, sed etiam propter *alias causas*, v. g. ob compartis sævitiā, furorem, lepram, aut alium morbum contagiosum, apostasiam à fide, &c. Non potest tamen id fieri privatâ auctoritate, sed opus est auctoritate legitimi iudicis Ecclesiastici. Patet ex *Cap. finali, de conversione conjugatorum*. Et *Cap. illa, de divorciis*.

Consensus mutuus conjugum sufficit ad separationem non tantum quoad *thorum*, quod certum est, sed etiam quoad *habitationem*. Ad hoc tamen postremum opus est Ordinarii iudicio & approbatione.

Moraliter certus de nullitate matrimonii sui non potest debitum petere, aut reddere. Qui autem contraxit cum dubio de valore matrimonii *manente dubio*, non potest debitum petere: tenetur tamen reddere comparti petenti quæ bonâ fide contraxit. Patet ex *Cap. Dominus, de secundis nuptiis*. Quod si uterque cum tali dubio contraxerit, neuter potest petere aut reddere: Quia manente tali dubio exponeret se periculo peccandi.

Si quis post matrimonium bonâ fide contractum incipiat *dubitare* de ejus valore, tenetur ad diligentem veritatis inquisitionem, & durante dubio non potest debitum petere: tenetur tamen reddere ob periculum faciendi contra jus alterius. Ita statuitur *Cap. inquisitionis tua, de sent. excom.* Quod si post debitam inquisitionem nondum sint rationes sufficientes ad iudicandum matrimonium esse probabiliter validum, idem dicendum ut supra, si autem tales adsint, potest etiam debitum petere, quia stat pro illo possessio bonæ fidei.

Qui tunc cognovit *consanguineam uxoris suæ* in primo, aut secundo gradu, non potest debitum petere ob novam affinitatem contractam, potest tamen, & debet reddere. Idem dic de conjugè obstricto castitatis voto, donec à voto suo liberetur. Qui autem contraxit matrimonium obstrictus voto suscipiendæ Religionis, aut Ordinis facti, graviter quidem peccavit sic contrahendo & matrimonium consummando: sed post consummationem potest petere, & reddere debitum, quamdiu compars jus retinet illud petendi, Ita Doctores communiter.

Dispensatio non cadit in impedimenta *jure naturali*

dirimentia, ut sunt etior circa personam: Ligamentum prioris conjugii: amentia: impotentia ad copulam, &c. in quibus non potest etiam Papa dispensare. In iis autem impedimentis, quæ solo *jure Ecclesiastico* matrimonium dirimunt, potest dispensare, non tamen licitè absque iusta causa. Et in hoc casu censenda est invalida dispensatio, utpote subreptitia, cum non sit præsumendum voluisse Pontificem facere, quod ei licitum non fuit.

Causa legitima dispensandi hæc potissimum ab auctoribus numerantur: Extinctio magnæ litis, pax sanguineorum, evitatio scandali, conservatio illustri familiæ in eodem semine, excellentia meritorum potentis dispensationem: & his deficientibus supplere potest multa pecuniaria proportionata in causas pias, aut bonum publicum.

Episcopus etiam ob gravem causam potest ex tacita Pontificis licentia post contractum matrimonium dispensare in prædictis impedimentis, si adsint sequentes conditiones. 1. Si impedimentum sit occultum, matrimonium autem publicum. 2. Si denunciations aliaque solemnitates non fuerint culpabiliter omisse. 3. Si bonâ fide initum fuerit matrimonium. 4. Si separatio non possit fieri absque scandalo. 5. Si nimis difficilis sit recursus ad Pontificem, aut ejus Nunciū, aut alium habentem expressam dispensandi facultatem. Ita *Auctores communiter*.

Cetera Præctica de Matrimonii impedimentis, resolutione, dispensatione, etiam Penitentiaria Romana traduntur fuscè infra Tract. IV. Cap. VIII. usque ad finem.

Hæreses & Errores,

Contra hanc Theologiæ Partem Tertiam de Sacramentis, adducuntur cum suis Auctoribus ac refutatione in fine Tomi I. hujus Operis sub titulo, *Novi æ generalis Dogmatum ab Ecclesia damnatorum*, ordine Alphabeticò, pag. 144. & seq. sub his titulis particulæribus, *Sacramentum, Baptismus, Aqua, Absolutio, Confessio, Contritio, Confirmatio, Eucharistia, Missa, Nuptia sive matrimonium, Ordo, Penitentia, Sacerdotium, Unctio Extrema*.

Item, *suprà Part. II. Contr. 10. §. 6. pag. 135. De Sacramentis & eorum effectibus.*

COLLECTIO BREVIS

CONTROVERSIARUM THEOLOGICARUM MODERNARUM, quæ etiam in Belgio inter Partes varias in Scholis aut libellis præcipuè sunt agitatæ, & quarum materiæ suis locis hic annotatis tractantur.

DE PRÆDESTINATIONE ET GRATIA. *An Prædestinatio sic facta sit, ut Deus ex massa damnata, ante omnem prævisionem meritorum, unum elegerit ad gloriam, & alium in Massa damnata reliquerit. Et sic ut Doctrina opposita dici possit censurata? Vide supra Part. 2. Controversia 3. pag. 120.*

An etiam sic, ut aliquibus ex his Deus neget etiam gratiam sufficientem. Vide supra Part. 2. controversia 5. §. 3. pag. 124.

An rectè dicatur Christum pro omnibus non esse mortuum? Tract. 2. Capite 2. pag. 65. 66. & seq.

An GRATIÆ quæ datur in statu naturæ lapsæ ad singulos actus salutares debeat esse per se & intrinsicè efficax & victrix, per hoc quod major sit hic & nunc delectatio gratiæ, quam concupiscentia opposita? Suprà pag. 63 & pag. 128.

Et an porro rectè & propriè dicatur, in hoc statu non dari gratias mere sufficientes? Suprà pag. 123. Et hinc GRATIAS quæ est sufficiens v. g. ad conversionem semper convertere, quæ verò non convertit, non esse sufficientem?

Item, fieri non possent ex duobus gratiis equaliter interioribus exterioribusque præventis unus convertatur, alius minime? ibid.

De Libertate. An libertas in eo solo consistat, quod voluntas ex advertentia rationis se determinet ad agendum ex quocumque id oriatur principio?

Et hinc rectè dicatur, maximam esse in Beatis ad Dei amorem quem in cælo exercent libertatem? Suprà pag. 63. & alibi.

An potentia quam importat libertas requisita ad actus supernaturales Fidei, Spei, & Charitatis, sit naturæ, non gratiæ?

De Ignorantia invincibili juris naturalis. An hæc in nullo detur: an si detur sit inexcusabilis, & quod sit ex tali ignorantia sit verè & formaliter peccatum? Infra Tract. I. sub initium, Principio primo.

De Probabilitate. An rectè, verè probabile cum dubio confundatur. Infra Tract. I. Principio 16. An regulariter in dubio pars tutior eligenda? Infra Tract. I. Princip. 3. & seq.

An rectè dicatur, quod Probabilitas in nullo ferè casu sit recta regula conscientia ex ea ulterius formanda. Infra Tract. I. Cap. 2. de probabilitate opinionum. §. 3. & seq.

De Charitate & Attritione. An omnes actiones nostræ liberae aut morales sub peccato referri debeant in Deum per Charitatem aut perfectam, aut saltem per Charitatem imperfectam, sive per amorem benevolentiam prædominantem Dei propter se dilecti? Infra Tract. I. Cap. 3. quæst. 21. §. 2. & seq.

Hinc alterius, an rectè asseratur, quod Attritio nulla ex timore gehennæ, seclusa omni tali Dei dilectione, sit dispositio sufficiens ad justificationem etiam cum Sacramento sive Baptismi, sive Pœnitentiæ? Ibidem §. 3.

Et quod in Sacramento ne quidem ad justificationem sufficiat aliquis amor Dei propter se dilecti, nisi pœnitens habeat talem dilectionem Dei prædominantem, etsi non per se justificativum?

Et quod actus v. g. conjugalis sit peccatum quoties exercetur ex alio quovis motivo quantumvis bono absque casta Dei propter se dilectione? Ibidem.

De Confessione, Absolutione, cæterisque. An post integram Confessionem peccatorum non liceat Sacerdoti pœnitentem absolovere, nisi prius satisfactionem injunctam expleverit? Suprà Tom. I. Part. II. post Controvers. 10. in fine punct. 4.

An extra casum necessitatis, differenda sit Absolutio, nisi de interna pœnitentis conversione sufficienti Sacerdos habeat iudicium moraliter certum? Ibidem punct. 6.

An peccatori habenti consuetudinem peccandi, etsi in cæteris dispositio, differenda sit Absolutio nisi ad sit casus necessitatis, aut signa conversionis omnino extraordinaria? Ibidem, Et infra Tom. II. Part. II. Tract. I. Quæst. XV.

Et an dilatio illa sit necessario continuanda donec integra pœnitentis emendatio consequatur? Ibid. supra puncto 7. & seq. item infra Tom. 2. Part. 2. Tract. 4. Cap. 5. de Pœnitentiæ.

An dici possit non satisfacere Parochianos qui Confessionem Paschalem instituunt apud Regulares: aut qui Dominicis & Festis Missam non in sua Parochia sed alibi audiunt? Infra Tract. 1. cap. 3. Quæst. xxiii. & xxiv.

An Infantes non Baptizati cruciandi sint pœna ignis æterni? supra Tom. 2. Part. 1. pag. 25.

An Pontifex censendus sit fallibilis in questione Facti definienda, ut de sensu Auctoris, aut Sancti Canonizati gloria adeptæ? supra Tom. 1. Part. 1. pag. 37. 40.

An sufficiat admittere propositionem à Pontifice definitivè damnatam, esse falsam in aliquo sensu forte incompto aut indeterminato? V. supra, & pag. 67.

An Recentiorum auctoritas in Moralibus questionibus condemnanda? Infra Tract. 4. Cap. 1. in fine.

Sunt & aliæ Quæstiones aliquæ modernæ cum prædictis Controversiis Scholasticis ferè connexæ, aut minùs communes, quæ etiam in hujus Operis Indice generali suis locis facile reperiuntur.

sede
kintheo-
logia

Oliv

D E C R E T A , E T B U L L Æ

Doctrinæ Theologicæ, maximè Modernæ, in Tomo præcedenti, & sequenti suis locis integrè expressè.

Bulla dogmatica Leonis X. Pontificis, contra singulos Articulos Mart. Lutheri & sequacium &c. *Supra in Tract. 1. Tract. 3. Artic. 5. pag. 105.*

Bulla Martini V. Pont. damnans articulos Ioannis Wiclefi &c. Ibidem, pag. 107.

Decretum Sixti V. per Calatinum Nuntium Apostolicum de sententia docente prædestinationem prævisa merita, expressum ex parte supra pag. 205.

Bulla integra Urbani VIII. anno 1641. confirmans Constitutiones Pii V. & Gregorii XII. contra Propositiones Michaelis Baij: supra Tom. 1. pag. 138.

Constitutio Alexandri VII. & Innocentii X. contra Propositiones Jansenii, supra Tom. 1. pag. 141.

Decretum Alexandri VII. Clero Gallicano de sensu ab Auctore ibidem intento, &c. supra Tom. 1. pag. 143. Declaratio facta Deputatis Acad. Lovan. pag. 142.

Litteræ, Postulatio, & Subscriptiones Episcoporum Gallia ad Innoc. X. Pontif. de Jansenii Doctrina, supra Tom. 1. pag. 54.

Bulla Alexandri VII. de Immaculata Deipare conceptione, Tom. 1. pag. 141.

Decreta in Gallia recenter circa Puncta quædam auctoritatis Pontificia: supra Tom. 1. pag. 51.

In Tomo 2. Tract. 1. & sequentibus infra.

Decreta duo integra Alexandri VII. prohibentis propositiones 45. Tract. 1. Cap. 1. post Principia practica.

Decretum integrum Innocentii XI. prohibens propositiones 65. Ibid.

Bulla Cœnæ, & Casus illius, Tract. 4. Cap. 4.

Ex Decreto, Decretalibus, Clementinis, Extravagantibus, & extra corpus Iuris, Excommunicationes, & Casus Pontifici reservati: Ibid. §. 2. & seq.

Decretum Alexandri VII. vetans censurâ notari sententiam docentem sufficientiam Attritionis ex metu gehenne in Sacramento &c. infra Tract. 1. Quæst. 21. §. 3. in fine.

Decretum Innocentii XI. declarans in particulari Indulgentias abrogatas, & subrogatas: Tract. 3. Cap. 7. in fine.

Facultates Missionum aliaque declarata Part. 3. Tract. 2. Cap. 5. §. 1.

Declaratio Sixti IV. aliorumque contra impugnantes privilegia Regularium, Tract. 1. Quæst. 15.

Declaratio Praxis & Facultatis Pœnitentiaria Romana, infra Tract. 4. Cap. 8. §. 5.

Declaratio & Regulæ Tridentinæ circa Libros prohibitos in quavis classe, in Tract. 6. circa med.

Bulla Pii V. exponens formam professionis Fidei pro convertendis ab Hæresi &c. Tract. 3. Cap. 8.

Innocentii XI. Decretum circa Communionem quotidianam: formam deferendi Eucharistiam, & confessionem venialium Sacerdoti non approbato, infra Tract. 4. Cap. 4. §. 4. in fine.

Vide alia Diplomata singularia & selecta ad calcem hujus Operis apponenda.